

DÁL PŘECE NEJDEME SAMI

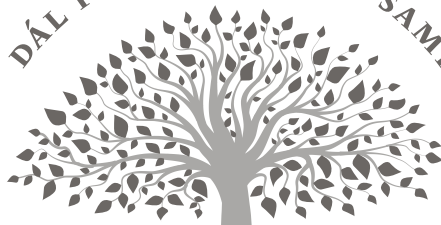
S MATOUŠEM A LUKÁŠEM

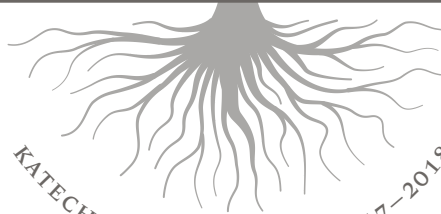
KATECHETICKÁ PŘÍRUČKA 2017–2018

© Rut Brodská, Juliana Rampich Hamariová,
Drahomíra Dušková Havlíčková, Lukáš Klíma, Alžběta Matějovská,
Ludmila Mikšíková Míchalová, Jiří Ort, Lenka Ridzoňová,
Marta Sedláčková, Markéta Slámová, Jiří Tengler, Tomáš Trusina, 2018

DÁL PŘECE NEJDEME SAMI

S MATOUŠEM A LUKÁŠEM

KATECHETICKÁ PŘÍRUČKA 2017–2018

•••••

OBSAH

Úvod	7
<i>Marta Sedláčková</i>	
21. Rodí se Immanuel	9
<i>Lenka Ridzoňová</i>	
22. Pokušení jako testování Syna	19
<i>Lenka Ridzoňová</i>	
23. Blahoslavenství – kázání a písničky „na horách“	27
<i>Lenka Ridzoňová</i>	
24. Podobenství království – plevel mezi pšenicí	38
<i>Jiří Ort</i>	
25. Život ve sboru – odpuštění	45
<i>Jiří Ort</i>	
26. Naše zrcadlo	53
<i>Alžběta Matějovská</i>	
27. Cesta na kříž podle Matouše – Petrovo zapření	63
<i>Rut Brodská</i>	
28. Ježíš prodán za 30 stříbrných, Pilát a jeho žena	71
<i>Rut Brodská</i>	
29. Já jsem s vámi – jděte po všem světě	81
<i>Rut Brodská</i>	
30. Lukášova dějeprava pro Teofila	91
<i>Tomáš Trusina</i>	

31. Hle, jsem služebnice Páně...	101
<i>Tomáš Trusina</i>	
32. Spasitel pro celý svět	111
<i>Jiří Tengler</i>	
33. Malý Ježíš v chrámě	120
<i>Jiří Tengler</i>	
34. Nevítaná milost	128
<i>Lukáš Klíma</i>	
35. Samařan aneb bližní na cestě	140
<i>Ludmila Mikšíková Míchalová</i>	
36. O Lazarovi a o boháči beze jména	148
<i>Ludmila Mikšíková Míchalová</i>	
37. Příběhy nalezených ztracenců	156
<i>Markéta Slámová</i>	
38. Zacheus (v království Božím místa dost)	164
<i>Markéta Slámová</i>	
39. Ukřižování a odpuštění podle Lukáše	176
<i>Juliana Rampich Hamariová</i>	
40. Na cestě do Emauz	189
<i>Drahomíra Dušková Havlíčková</i>	
41. Ježíšovo nanebevstoupení	202
<i>Drahomíra Dušková Havlíčková</i>	
Rejstřík probíraných biblických textů	212

Milí přátelé, průvodci dětí v nedělní škole!
Před sebou máte druhý díl letošní přípravy, v tomto pololetí „půjdeme dál“ s Matoušem a Lukášem. Teprve nyní se koncept „Čtyři a ne jeden“ plastic-ky vykresluje. Doteď jsme vyprávěli vybrané příběhy jednoho evangelia tak jak jdou po sobě a nic zvláštního na tom nebylo. Teď se ale budeme muset vrátit na začátek a začít znova a jinak. A pak ještě jednou. Nebojte se však, příběhy jsou vybrány tak, aby se neopakovaly. A to i v případě těch částí evangelia, které není možno přeskočit (narození, Velikonoce). Vybrali jsme příběhy jedinečné nebo jsme se snažili vyzdvihnout vždy důraz toho kterého evangelisty.

Jak se v tom neztratit či si to dokonce užít?

Přečtěte si ještě jednou úvod v prvním díle, abyste si znovu připomněli dů-razy tohoto pojetí.

Doufáme, že skrze výkladové poznámky autorů porozumíte okolnostem, do kterých Matouš nebo Lukáš vypráví své příběhy. A díky tomu poznáte, o co jim šlo, a tím inspirováni budete toto poselství předávat i dětem v je-jich vlastní situaci.

Radujte se z rozmanitosti, kterou Bible promlouvá. Cílem nedělní školy není naučit děti jeden správný názor. Budeme-li ochotni naslouchat vícehla-su Božích svědků, máme velkou naději, že skrze některý hlas promluví Bůh právě do naší situace. Znamená to také, že i my můžeme pro různé situace a různé skupiny vyprávět příběh tak, aby děti oslovil. Radujte se z rozmani-tosti dětí a jejich různých představ o Bohu a z různých podob vztahu k Bohu.

Pracujte s postavami evangelistů – autorů, buďte názorní.

Pro nejmladší postačí, když budeme pravidelně začínat např. tím, že otevřeme Bibli, ukážeme si postavičku evangelisty a zeptáme se: „Tak jaký příběh si pro nás dnes evangelista Matouš resp. Lukáš nachystal?“. Takto jednoduše, s uvedením autora na scénu, pracuje Tinie de Vries v knížce pro předškoláky *Tím vše začíná*.

Pro školní děti oceníte, že je možno vyprávět příběh jako vyznání a svědectví víry evangelisty – můžete se takto přenést přes určitou skepsi, kterou část dětí k vyprávěným příběhům má (ne všichni – záleží na vaší situaci). Děti dokáží rozlišovat svědectví či vyznavačskou řeč (které věří) a tvrzení, že něco je nezvratný či vědecký fakt (s čímž mají problémy, protože to samy nezažívají). Podobně vypráví Nico ter Linden v knize *Král na oslu*.

Se staršími školními dětmi je možno do některých příběhů vstoupit přes dobové pozadí. Geniálně to rozvedl do románové podoby Gerd Theissen v knize *Galilejský*. Intelektuálně jsou děti staršího školního věku také schopny pracovat se srovnáváním různých evangelijních textů; je možno ukazovat dětem, který starozákonní text evangelistům „dal slova“.

Zkuste napanikařit a nenadávat, že se vánoční příběh objeví v únoru a dubnu a Velikonoce v lednu, březnu a červnu. Mám ráda církevní rok a využívám jeho dary, ale pro jednu vezměme jako výzvu příběhy číst mimo ten sváteční provoz. Myslím, že zvlášť u Vánoc je to možnost osvěžující a oba autoři se toho zhostili velmi dobře. Velikonoční příběh je možno zas vyprávět jako doplňující se mozaiku.

Pro znázorňování jsou k dispozici opět plakáty k vytisknutí.

Matouš, který mluví k posluchačům z židovského prostředí, je namalován podoben rabínovi, často odkazuje na Tóru a Proroky, proto má před sebou svitek „starého zákona“, to je mapa jeho světa, a kolem sebe spoustu „bublin“, jak to ve svém evangeliu vysvětluje. Jednotlivé příběhy kreslete či pište do „bublin“.

Lukáš je muž dialogu – celý svůj (dvoudílný – Skutky) spis píše pro vzdělaného Theofila z řeckého prostředí a odpovídá na jeho otázky a situaci. Proto na plakátu najdete i Theofila s jeho otázkami. Příběhy zaznamenejte do Lukášových odpovědí.

Chcete-li se ponořit do hloubky evangelia a stručné poznámky v přípravce vám nedávají odpověď na vaše otázky, s radostí doporučuji výklad Matoušova evangelia z pera Jiřího Mrázka (Český ekumenický komentář). Nejen, že se mnohé dovíte, ale myslím, že se budete často také usmívat.

Radost při práci s dětmi za autorskou skupinu přeje Marta Sedláčková

TÉMA

Jak začíná Ježíšův příběh podle Matouše?
Přichází zaslíbený Immanuel, Bůh s námi. Doprňuje se příběh lidu Abrahamova, Ježíš přichází na svět i jako světlo pro pohany. Evangelium je knihou nových počátků.

CÍL

- Předškolní děti vidí a vyrábějí královskou korunu a přitom si povídají o různých králich.
- Pro mladší školní děti se vánoční příběh zasadí do širších souvislostí.
- Starším dětem se propojí Starý a Nový zákon, uvědomí si např. podobnost Ježíšova a Mojžíšova narození.

21.1 PRO UČITELE

Biblický text: Mt 1–2

21.1.1 Výkladové poznámky

Mt 1,1–17: Původ Ježíše Krista, rodokmen

Rodokmen nám sděluje, na co, resp. na koho se navazuje, důležitý je i počet lidí: 3×14 pokolení (symbolická čísla).

Jde o rodokmen Josefa. Rodokmen spíš teologický než genealogický.

Pro Matouše je důležitá návaznost na Starý zákon. Ten je Ježíšovou biblí. Na začátku Starého zákona je popsán počátek země, pak počátek člověka, pak počátek Izraele. Ježíš stojí v této tradici, je zasazen do domu Davidova.

V rodokmenu jsou i ženy, většinou nevalné pověsti nebo cizinky, vrcholem je Marie.

Támar počala dítě se svých tchánem Judou, který jí odepřel dát za muže svého třetího syna (tak to mělo být podle levirátního zákona poté, co oba jeho bratři, kteří byli postupně jejími manžely, zemřeli bez potomka).

Rachab: Nevěstka z Jericha, skryla u sebe izraelské zvědy.

Rút: Moábka, cizinka, přišla s Noemi do Betléma.

Batšeba, žena Urijášova: Syna Šalomouna s ní zplodil David.

Marie: Vrchol řady „neplodných“ matek, Marie plodí „bez muže“.

Mt 1,18–25: Narození Ježíšovo

Narozdíl od Marka u Matouše po rodokmenu (popsání kořenů) následuje příběh o Ježíšově početí a narození. Početí nebere Bible jako samozřejmost, Matouš zde navazuje na starozákonní tradici neplodných pramatek – Sára, Rebeka, Ráchel, Chana. Lukáš do této řady postaví ještě Alžbětu, matku Jana Křtitele. Tato nesamozřejmost je popsána jako početí z Ducha svatého.

Je zde ještě druhý motiv narození: soudobá helenistická kultura používá nezřídka motiv zplození božstvem a zrození z panny.

Andělé třikrát promluví k Josefovi: vezmi si Marii; jděte do Egypta; vraťte se z Egypta. Anděl je v předehře i ve finále Matouše (tam, kde Ježíš sám nemluví). V příbězích Izraele andělé představují spojnici mezi nebem a zemí.

Josef je ve sz i nz mistr snů; poslechne pokyn anděla, přijme Marii, povolá Ježíšovo jméno; Josef dal přednost Božímu snu před lidskými konvencemi; v závěru Matouše se objeví ještě jeden Josef (Josef z Arimatie, postará se o Ježíšovo tělo).

Immanuel: Bůh s námi, návaznost na sz – v době Izajáše za krále Achaza míněn asi jeho syn Chizkijáš jako znamení Boží přítomnosti. (2 Kr 18 a Iz 7)

Jak s námi Pán Bůh mluví? Skrže anděly k Josefovi, ve snu k mudrcům.

Mt 2,1–12 Klanění mudrců; 2,13–23 Útěk do Egypta

Proč jsou v Matoušově evangeliu mudrci? Zdálo se o nich už Izajášovi (Iz 60; viz *Král na oslu*, str. 135). Mudrci se dívají na nebe (nejen na sebe do zrcadla).

Matouš neříká, že by mudrci byli králové, nesděljuje jejich jména ani počet. Mluví se o třech darech, které nesou, ale klidně může jeden nést darů více apod.

Hvězda: Jde o hvězdu teologickou, ne astrologickou ani astronomickou. Nevede rovnou do Betléma, ale oklikou přes Jeruzalém.

Izrael měl prastarý sen: Národy světa přicházejí do Jeruzaléma, srdce světa (Iz 60,3–6).

Herodes: Strach o moc, o trůn (podobně faraon – příkaz zabít narozené chlapce).

Betlém: Starozákonní odkaz Mi 5,1.

Dary: Proč zrovna tyto; co my můžeme dát?

Zlato: Peníze, moc, vážnost, prestiž.

Kadidlo: Symbol oddanosti a modlitby.

Myrha: Vonný olej, kterým se balzamují mrtví (cesta narozeného dítěte nebude cestou bez utrpení).

Mudrci se vracejí jinou cestou – jsou to jiní lidé.

Egypt: Nepřítel (Ex – Josefova rodina zde byla zpočátku vítány hosty, později se stali otroky) i útočiště (v době hladu: pro Abrahama – Gn 12; pro Josefovu rodinu – Gn 46 a dále; před spoléháním na Egypt varuje Jeremjáš – Jer 42 a 43; Gn 26 – Izák je před sestupem do Egypta varován; Mt 2 – pro Ježíše je Egypt útočištěm před Herodem)

Čtyřicet je číslo plnosti. Matouš chce vylíčit Ježíše jako druhého Mojžíše (Ježíš je na poušti 40 dní, Mojžíš 40 let).

Ráma (Jr 31,15): Místo nedaleko severně od Jeruzaléma, zde byli židé shromažďováni před transportem do Babylóna. Matouš slyší v nářku matek, jejichž děti byly zabity Herodem, žalozpěv pramáti Ráchel, která oplakává své děti.

Specifika Matoušova evangelia: Viz 21.1.2. Tato úloha je první z Mt; něco ke čtyřem evangeliím bylo řečeno na začátku celého cyklu. Matouš zná Marka, ale bude to vyprávět znovu a trochu jinak.

21.1.2 Úskalí

Současný dvouletý novozákonní cyklus probírá postupně všechna evangelia, proto se nyní po Markových pašijích vracíme zase k Vánocům. Příběh evangelií se také jmenuje „Čtyři, a ne jeden“. Markovo evangelium je nejstarší, autor Matoušova evangelia (stručně: Matouš) je znal, k tomu znal ještě sbírku Ježíšových výroků. Více o všech evangeliích jste si mohli přečíst na začátku příručky.

Matoušovo evangelium:

Autor myslí na posluchače původně z židovského prostředí. Proto jsou zde časté odkazy na Starý zákon, který můžeme také nazvat Ježíšovou biblí. Protože ale ne všichni Starý zákon dobře znají, dodává Matouš často k odkazům vysvětlení.

Matouš nepoužívá starozákonní citáty jako argumenty, kterými by dokazoval, že Ježíš je zaslíbený starozákonní mesiáš. Spíš chce vést čtenáře k tomu, aby poselství starozákonních proroků promýšlel ještě nově a nečekaným způsobem.

Nebudeme se zabývat všemi Matoušovými příběhy, ale jen těmi, které nebyly u Marka nebo je Matouš podává výrazně jinak.

Ostatně Bible ani jednotlivá evangelia nejsou knihou, se kterou bychom měli být někdy „hotoví“, nemáme ji po přečtení zavřít a odložit, ale číst znovu, dál, nově... Prosit, abychom jí zase o něco víc porozuměli. Třeba právě čtením dalšího evangelia.

Astrologie: Pro Matouše je dobrá jako náznak, hvězda vzbudí otázky, mudrce navede na cestu, ale do cíle už musí dojít sami, Betlém jim poradí zákoníci. Varování dostanou Josef i mudrci ne od hvězd, ale ve snu.

21.1.3 Odkazy

LINDEN, Nico ter: *Král na oslu*. Benešov: Eman, 2011

LINDEN, Nico ter: *Povídá se... podle Marka a podle Matouše*. Benešov: Eman, 2009

Odkazy na starší přípravy, pracovní materiály a další najdete v online verzi úlohy na adrese <http://katecheze.evangelnet.cz/katechetické-přípravy/rodi-se-immanuel-dpns3>.

21.2 PRO DĚTI

21.2.1 Předškoláci

Na hlavu si dám korunu – co tím vyjadřuji? Kdo jsem? Král... Děti si mohou korunu vyzkoušet, projít s ní po místnosti. Zkuste se taky s korunou na hlavě poklonit. Jde to? Nespadne člověku z hlavy? (Aby králi koruna z hlavy nespadla, musí mít hlavu stále vztyčenou – obraz pýchy...)

Co znamená „král“?

Necháme děti říct... Jaký může být král? (Bohatý, mocný, hodný, zlý...)

Dneska budeme mluvit o několika králech.

Jeden král se jmenuje Herodes. Je mocný, bohatý a zlý. Žije v hlavním městě Jeruzalémě a bojí se o svůj trůn. U něj se objeví několik bohatých mužů z daleké země. Možná i oni jsou králové, jen své koruny nechali doma. Jdou totiž navštívit nově narozeného krále, chtějí se mu poklonit, nesou mu drahé dary. Hledají ho u toho mocného Heroda.

Herodes má strach o svou korunu, o svůj trůn. Žádný nový král přece není!

Ti bohatí a moudří muži, možná králové, nakonec toho opravdového krále najdou. Vůbec nevypadá jako král. Je to malé dítě, narodilo se v chudobě, v chlévě, jeho rodiče vypadají úplně obyčejně. Mudrci ale poznají, že to je doopravdy král. Dají mu všechny drahé dary, které nesli. Zlato, kadidlo, myrhu. Dary pro opravdového krále.

Jak se ten opravdový král jmenuje? To přece víte...

Aktivita: Můžeme s dětmi vyrábět královské koruny. Nepřeberné množství nápadů najdete např. na *Pinterestu* (cz.pinterest.com), pod termínem „koruna tvoření“.

21.2.2 Mladší školní děti

Vzpomenete si na ten příběh o dopise ze začátku školního roku? Čtyři bratři napsali dopis své sestře. O svém nejstarším bratrovi, kterého ona už nezažila. Každý z bratrů psal trochu jinak. Každý z nich totiž chtěl zdůraznit trochu něco jiného. Jako byste měli popsat někoho známého. Pro jednoho

je důležité, že má hnědé vlasy, pro jiného, že nosí brýle, někdo zdůrazní, že umí krásně zpívat...

Doted' jsme si vyprávěli o Ježíšovi podle toho, co o něm psal evangelista Marek. Vzpomenete si, čím příběh skončil?

Ježíše pohřbili, před hrob přivalili kámen... za dva dny tam přicházejí ženy, kámen je odvalen, objeví se mládenec v bílých šatech... říká: jde před vámi do Galileje...

Takže Ježíšův příběh neskončil pohřbem. Jde před učedníky, jde před vámi, žije... Jeho příběhy nekončí. Čteme je pořád znovu, vracíme se k začátku.

Nyní se podíváme, jak o Ježíšovi píše evangelista Matouš. Ten dobře zná židovskou Bibli, náš Starý zákon. Je pro něj důležité, že Ježíš patří také k židovskému národu, k tomu lidu, který si kdysi Pán Bůh vyvolil, když si zavolal Abrahama a přivedl ho do kenaanské země. Proto Matouš začíná od Abrahama.

Možná vám na stěně nebo na nástěnce v nedělní škole ještě visí plakát stromu ze dvou předešlých let. V kořenech stromu jsou vepsaná jména postav z příběhů. My v těch příbězích pokračujeme.

Matouš vyjmenuje třikrát čtrnáct jmen lidí, kteří byli mezi Abrahamem a Ježíšem. S nimi všemi a mnoha dalšími byl Hospodin, šel s nimi, volal je, pomáhal jim. Měl je rád, šlo mu o ně.

A teď se narodí zvláštní dítě a dostane jméno Immanuel. To znamená „Bůh s námi“. To je Ježíš, jméno Ježíš znamená „Hospodin je spása“. On ukáže, ukazuje, jak Pán Bůh zachraňuje. Zatím se Ježíš rodí jako malé bezbranné dítě. Od začátku v nebezpečí. Ale od začátku se o něj stará Pán Bůh, starostlivý tatínek.

Když Josef zjistí, že jeho snoubenka Marie je těhotná, je mu to moc líto, má ji tak rád. Chce ji potají poslat zpátky domů k její rodině. V noci se mu ale zdá sen, v tom snu přijde anděl a říká mu, aby Marii neposílal pryč.

Postarej se o ni i o to dítě. Pán Bůh vám bude pomáhat. Pán Bůh je s tím dítětem. Pojmenujete ho Ježíš. To je to dítě, které už dávno slibovali proci, že se má narodit.

Josef tomu asi moc nerozuměl, ale poslechl. O Marii i narozené dítě se postaral.

V daleké zemi na východě bylo několik moudrých a vzdělaných mužů. Znali dobře hvězdy a uměli z nich hodně vyčíst. Tito muži si všimli zvláštní hvězdy, která se objevila, když se narodil Ježíš. Poznali, že jde o hvězdu královskou. Narodil se zvláštní král, půjdeme se mu poklonit! Podle hvězdy se vydali na cestu. Přišli do Jeruzaléma, hlavního města, předpokládali, že tam asi bude ten král.

V Jeruzalémě sídlil král Herodes. Byl mocný a pyšný a měl strach o svůj trůn. Mudrci ho překvapili. Tady se přece žádný král nenarodil... Zavolal si židovské zákoníky. Ti hledali něco o narození krále v náboženských knihách. U proroka Micheáše našli, že se má narodit v Betlémě.

Jděte do Betléma, poslal Herodes mudrce. Pak mi řekněte, kde jste to dítě našli.

Našli dítě v Betlémě. Mudrci nešli k dítěti s prázdnou. Jdou přece ke králi. Nesou vzácné dary.

Jeden položí před dítě zlato. Jako by říkal: Jsi cennější než zlato, nechci si na zlato zakládat, nechci se spoléhat na peníze a bohatství.

Druhý položil před dítě kadidlo. Vůně kadidla směřuje vzhůru, k nebi. Tak směřují naše modlitby, tak se chceme obracet k tobě i k Pánu Bohu.

Třetí muž položil před dítě myrhu. To je vonná rostlina, kterou si dávají milenci. Taky je to vonná bylina, kterou se balzamují zemřelí. Trochu zvláštní dar narozenému dítěti... Možná už tady se ukazuje, že dítě bude v nebezpečí a že jeho cesta nebude jednoduchá.

Hned v noci se o nebezpečí mudrcům zdá sen. Jděte zpátky jinou cestou, už nechodte k Herodovi.

Vracejí se zpátky jinudy. A jsou i trochu jinými lidmi. Jako budou postupně všichni, kteří se nějak víc s Ježíšem potkají.

Král Herodes se s Ježíšem nepotkal. Nechtěl. To, co říkal mudrcům, byla jen léčka. On by se nikomu nepoklonil! Zvlášť ne nějakému očekávanému králi! Musí se toho dítěte zbavit! Považdit všechny malé chlapce! rozkáže. Od začátku je narozené dítě v nebezpečí. Boží dítě, Immanuel, je s námi. Ve světě, který není bezpečný.

K Josefovi znovu přijde ve snu anděl. Vezmi Marii a dítě a utečte do Egypta.

Tak se Ježíš ocitne v Egypt, jako kdysi Mojžíš. Vlastně jsou si ti dva, Ježíš a Mojžíš, v něčem podobní. V nebezpečí hned od narození. V době Mojžíšově měli Izraelci zabíjet všechny narozené chlapce, protože faraon se bál o svou moc. Mojžíš pak vyvedl lidi z egyptského otroctví. Ježíš bude taky zachraňovat. Lidi od jejich nemocí, hříchu, samoty, smrti. Vždyť jméno Ježíš znamená: Hospodin zachraňuje. To bude v těch dalších příbězích.

(Na stole před námi leží Bible, můžeme ji prolistovat... na začátku jsou příběhy o Abrahamovi, Mojžíšovi... V Novém zákoně evangelia...)

Pomůcky: Bible; máme-li v nedělní škole z předešlých let plakát stromu, odkazujeme na něj.

21.2.3 Starší školní děti

Přečtěte si Ex 2,1–10 a Mt 2,1–18 a hledejte paralely příběhů. Nápověda:

- *strach o moc a z toho pramenící krutost – faraon, Herodes;*
- *dítě v ohrožení;*
- *zachráněný se stane zachráncem;*
- *odložení dítěte „v polních podmínkách“ – ošatka v rákosí, jesle;*
- *pomoc, obdiv mocných – egyptská princezna, mudrci z východu.*

Sepište Matoušovu zprávu (nebo její část) o narození Ježíše různým způsobem:

- *pro bulvární noviny;*
- *zpráva na Twitter (max. 140 znaků);*
- *Josef vzpomíná na své sny;*
- *záznam z Herodova deníku.*

O kolika ženách se mluví v Ježíšově rodokmenu? Víte o nich něco? (Najdete je v Mt 1,1–17.)

Pomůcky: Bible, papír, tužka.

••••••••••••••••••••

21.3 LITURGIE

21.3.1 Písně

Neskládejte v mocných naději (sv 215);

Jako zrnko hořčičné (sv 199); *Hvězda* (sv 339)

21.3.2 Biblický text k zapamatování

„Josefe [...], (Marie) porodí syna a dáš mu jméno Ježíš; neboť on vysvobodí svůj lid z jeho hříchů.“ To všechno se stalo, aby se splnilo, co řekl Hospodin ústy proroka: ‚Hle, panna počne a porodí syna a dají mu jméno Immanuel‘, to jest přeloženo ‚Bůh s námi‘. (Mt 1,21–23)

21.3.3 Rituál

Jako píseň „matoušovského cyklu“ budeme zpívat, příp. recitovat píseň *Neskládejte v mocných naději* (sv 215). Tento týden první sloku a refrén, další sloky budeme přidávat postupně.

21.3.4 Okénko do bohoslužeb

Co je to evangelium? Kolik jich je v Bibli? Víte, proč není v Bibli jen jedno evangelium?

Kolikrát je v Bibli zpráva o Vánocích? Kde v Bibli zprávu o Vánocích hledat?

K celku Mt

Pokud používáme v letošním evangelijním cyklu postavy evangelistů, dnes se přidává další; k Markovi Matouš. Pro Matouše je důležité, že navazuje na židovskou Bibli. Mohl by být znázorněn jako člověk s knihou nebo svítkem v ruce. Nebo jako rabín s jarmulkou. Můžeme připomenout, že naše křesťanská Bible samozřejmě obsahuje i Starý zákon, právě pro Matouše tak důležitý. Lze uvést matoušovský cyklus několika verši ze začátku evangelia, návaznost na Abrahama.

Nebo: Ježíš jde cestou, o které psali proroci (věta na plakátu). Na který starozákonní příběh jste si dnes vzpomněli?

21.3.5 Modlitba

Pane Bože, ty jsi nezapomněl na svět, na lidi, na nás. Byl jsi s dávnými lidmi starozákonních příběhů, vedl jsi je, pomáhal jim. Pak se narodil Ježíš, aby nám lidem bylo ještě jasnější, že nás máš rád. Děkujeme za to. Prosíme za děti, které jsou něčím ohrožené. Nemají rodiče, nemají domov, jsou nemocné, musí se skrývat, utíkat. Pane Ježíši, ty jsi byl v nebezpečí hned po narození, museli s tebou utéct do Egypta. Prosíme, buď s těmi, kdo mají strach. Amen.

TÉMA

Při křtu zazní, kdo je Ježíš, v příběhu o pokušení se to ujasňuje. Ježíšův křest se probíral u Marka, zde se zaměříme na pokušení na poušti (na poušti se ale odehrává jen to první pokušení, další dvě se odehrávají jinde).

CÍL

- Předškolní děti jsou konfrontovány s kontrastem světla a tmy. Ježíš také zažil „tmu“, a tak nám rozumí.
- Děti si uvědomí, že Ježíš byl doopravdy člověk, ne nějaký superman.
- Děti hledají souvislosti mezi Ježíšovými a našimi pokušeními.

.....

22.1 PRO UČITELE

Biblický text: Mt 4,1–11

22.1.1 Výkladové poznámky

Mt 3, Jan Křtitel a Ježíšův křest:

Ježíš je při křtu ujištěn o nebeské podpoře a vybaven Duchem svatým. Zazněla slova, že Ježíš je Boží syn. Na poušti bude hledat, co to znamená. Duch sestoupil při křtu, teď Ježíše vede na poušť.

Paralela: Izrael byl také nazván synem Božím (Ex 4,22) a veden z Egypta pouští čtyřicet let. Také Izraelci prodělali mnoho pokušení. Čtyřicet dní a čtyřicet nocí se postil Mojžíš na hoře v poušti. Pak dostal a zapsal svatou Tóru (Ex 34,27–28). Čtyřicet dní a čtyřicet nocí se postil Eliáš na poušti a toužil se setkat s Bohem.

Ďábel chce člověka (i Ježíše) odlákat od Boha, nabízí nezávislost, pokuše-
šitelem není Bůh Otec ani Duch svatý.

Půst: Cestou půstu se Ježíš chce přiblížit Bohu, připravit se na svůj úkol.

Čtyřicet dní a nocí: Čtyřicet je číslo plnosti, Ježíš vyhladověl úplně (cesta
pouští z Egypta trvala čtyřicet let), už je opravdu na dně svých sil.

O co jde v prvním pokušení:

— Zpochybnění identity: Jsi opravdu Boží syn? Přesvědč se! Jako by ďá-
bel říkal: Jsi-li Syn, vykašli se na slova Tóry!

— Ježíš si ujasňuje, v čem je jeho poslání, jak a čím má svět spasit. Po-
kušitel nabízí cestu: dej jim chleba, nasyť je.

Ježíšova odpověď: Jídlo není všechno. Když tato odpověď zazní od hla-
dovéhoho, je věrohodnější. Člověk žije nejen chlebem, potřebuje žít v rozhov-
oru s Bohem.

Druhé pokušení už se odehrává v Jeruzalémě, na vrcholku chrámu:

— Přesvědč se, zda tě Bůh ochrání.

— Nabídni zázraky (když ne chleba). Ďábel cituje Žalm 91 (v. 11–12). Po-
kušitel nemusí nabízet jen samoúčelné zázraky, může to být i pokuše-
ní „zélótské“ – vrhni se do boje se svévolníky, vyprovokuj Boží zásah.

Ježíš ale nechce Boha provokovat, nechce si Boží zásah vynutit, nechce
ani speciální ochranu pro sebe.

Třetí pokušení se odehrává na hoře. Na hoře se v Bibli odehrávají růz-
né významné věci, zde je důležitý i světový rozhled. Ježíš se odmítne řídit
podle hesla „účel světí prostředky“. Možná by mohl mocně prosadit chvá-
lyhodné reformy, ale nechce to za cenu upsání ďáblu. Ježíš odmítá poku-
šení biblickým citátem.

Když zmizí pokušitel, objeví se andělé. Až teď.

Pokušení jsou zrádná, nabízejí alternativní, falešné cesty. Ďábel se v pří-
běhu zdá snadno rozpoznatelný, „tomu bychom přece nenaletěli“, ale po-
kušení sama jsou velmi realistická a dobře představitelná.

Proč je tento příběh na začátku evangelia:

Je zde charakterizována hlavní postava. Ježíšovo poslání není předem
dané, on i my je musíme hledat a promýšlet. Ježíš není od začátku hoto-
vý, vševědoucí.

Současně tento příběh pomáhá pochopit to, co bude následovat. Ježíše nemáme chápat jako divotvorce. A Ježíš si nepřivolá na pomoc andělské legie. A když na konci říká učedníkům na hoře, že je mu dána veškerá moc na nebi i na zemi, bylo to jiným způsobem, než jak to nabízel ďábel.

I Pán Ježíš musel odolat pokušení, umět říct ne. Vypadá to lidsky, není superman.

22.1.3 Odkazy

Odkazy na starší přípravy, pracovní materiály a další najdete v online verzi úlohy na adrese <http://katecheze.evangnet.cz/katechetické-přípravy/pokusení-jako-testování-syna-dpns3>.

22.2 PRO DĚTI

22.2.1 Předškoláci

S předškolními dětmi se vyhneme příběhu o pokušení a budeme spolu pracovat s obrazem symbolizujícím světlo a tmu.

To, co přináší do světa světlo, je láska, laskavost, pomoc, všímavost, trpělivost, obětavost, víra... Největší lásku projevil Ježíš Kristus, protože zemřel za každého z nás, aby nás zachránil. Proto ani my nechceme žít jen pro sebe. Vždycky, když děláme něco dobrého, připojujeme se k Boží lásce a přinášíme do světa více světla.

Aktivita

Na flipchart, případně na plakát na zemi položíme tmavý papír nebo látku. Tmavá podkladová barva představuje bolest, hřích, nemoci, války, opuštěnost, nepřijetí, chudobu, hlad, bídu, smrt... Děti samy mohou vyjmenovat, co si s černou barvou spojují.

Z jiné barvy papíru uděláme horu Golgotu a na ni kříž. Sami nejsme schopni všechny bolesti odstranit, ale každý může třeba jen maličkým skutkem přinést alespoň jeden paprsek světla a prosvětlit temnotu. Sílu k tomu nám dává Ježíš, který nám na kříži ukázal, jak nás má rád.

Kolem kříže nalepujeme útržky žlutého papíru (různé odstíny od světle žluté po oranžovou) nebo nastříhané žluté paprsky (proužky). Vznikne tak velké zářivé slunce za křížem, které prosvětluje všechno kolem.

Nahoře může být nápis: „Žijme jako děti světla“.

Na začátku postního období budou mít děti před očima Ježíšův kříž a světlo, které vychází ze vzkříšení.

(Zpracováno podle katechetické přípravy z cyklu Církevní rok)¹

Zpíváme píseň *Písnička na začátek* (HA – na začátku), využijeme slova: *Slunce svítí... a buď blízko tomu, kdo je sám...* Boží láska se projevuje i v tom, jak se chováme ke druhým lidem.

Pomůcky: Flipchart nebo plakát na zemi, tmavá látka nebo papír, papíry jiných barev.

2.2.2 Mladší školní děti

Typické věty pokušitele: Nic se nestane... Není to zas tak hrozné... Dělají to všichni... Nikdo to nevidí... Pro jednou se svět nezboří...

Jonáš je od rána celý nespůj, něco ho trápí. Chodí po tržišti, nakoukne do stánků, hned zas jde dál.

„Co je, Jonáši?“ ptá se prodavač ryb.

Jonáš neurčitě pokrčí rameny a jde dál.

S někým o tom musím mluvit, rozhodne se.

Vzpomene si na Matouše. Hodně toho ví, přemýšlí o Ježíšovi, dokonce o něm něco píše.

„Matouši, jsi tady?“ volá Jonáš před Matoušovým domem.

„Už jdu, Jonáši, co potřebuješ?“

Jonáš se dívá do země. Pomalu začne mluvit.

„Tolik jsem si přál dělat věci dobře, tak jak to asi chtěl Pán Ježíš. Ale nepovedlo se to.“

Nechte děti vymýšlet, co se stalo špatně.

¹ ZIKMUND, Marek: *Ježíšovo pokušení na poušti*. Dostupné online na <<http://katecheze.evangelnet.cz/katecheticke-pripravy/jezisovo-pokuseni-na-pousti>>

Jonáši, chápu to, pokušení se někdy odolá hodně těžko. Ani pro Ježíše to nebylo jednoduché.

Prošel si tím, obstál, ale ví, že to je pro nás těžké.

Bylo to hned na začátku, než si začal vybírat učedníky, kázat, uzdravovat. Nechal se pokřtít od Jana Křtitele, sestoupil na něj Duch svatý, ozval se hlas z nebe: Toto je můj milovaný syn.

A Duch pak vedl Ježíše na poušť. Aby tam byl sám, připravil se na to, co ho čeká. Na poušti byl Ježíš čtyřicet dní. Nic nejedl, měl pak asi pořádný hlad, byl zesláblý.

Hlad zná mnoho lidí moc dobře. Později Ježíš několikrát dal najíst velkému množství lidí. Možná právě to by si lidi představovali jako hlavní, co by měl dělat. Dát lidem najíst, uzdravovat, vyhnat nepřátelskou armádu by taky mohl... Je přece dost silný!

K hladovému Ježíši přišel ďábel, pokušitel, a říká mu: „Ježíši, je kolem tebe spousta kamenů, ty bys je přece mohl proměnit v chleby! Jsi přece Boží syn...“

Ale Ježíš nechce diskutovat s pokušitelem. Nebude nutit Pána Boha, aby kvůli němu dělal zázrak. Počká. Bude se modlit: „Pane Bože, ty víš, že mám hlad. Pomoz mi to ustát, přežít, buď mi blízko.“

Ďábel pokušitel si nedal pokoj a vzal Ježíše na vrchol chrámu.

„Jestli jsi Boží syn, tak bys mohl zkusit skočit dolů, Pán Bůh ti přece pošle na pomoc anděly, tak se to přece píše v žalmu, to určitě víš.“

Ježíš ale zase poznal, že to není hlas Boží. Nechce předvádět zázrak. Nebude Pána Boha nutit, aby udělal zázrak.

Ještě jednou to pokušitel zkusil. „Ježíši, lidi od tebe určitě čekají nějaké mocné činy. Že budeš tím dobrým králem, vezmeš moc do svých rukou... Já ti k tomu pomůžu. Jenom se mi jednou pokloň. Rozhlédni se, jsme na vysoké hoře, je vidět do daleka, všechno, co vidíš, bude tvoje, to bude přece dobré i pro další lidi. Jenom se mi pokloníš, můžeme přece spolupracovat!“

Ale Ježíš zase odmítl: „Od tebe pomoc nechci, chci zůstat blízko jen s Pánem Bohem. Jenom jemu se klanět.“

Pokušitel zmizel, musel odejít. Ježíš se nedal, spolehl se na Pána Boha.

Teď k Ježíšovi přišli andělé a dali mu jídlo. Anděly posílá Pán Bůh.

Jonáši, Ježíš ta pokušení vydržel. Ale ví, jak je to těžké. A odpouští nám, když my to nezvládneme.

Víš, jak je ta prosba v Modlitbě Páně?

Vědí děti, jak se prosí v Modlitbě Páně: neuveď nás v pokušení, ale zbav nás od zlého?

Je dobré se ta slova modlit často, protože s tím odoláváním pokušení potřebujeme pomoc.

Hra: Rozpoznání toho správného hlasu: Jedno dítě má zavázané oči, v místnosti má něco najít podle navigace jednoho z dětí. Ostatní do toho mluví, snaží se ten „správný hlas“ přehlušit, odvést hledajícího jinam.

22.2.3 Starší školní děti

Napište na jednu polovinu velkého papíru nebo tabule slovo pokušení, děti říkají nebo připisují, co může být pokušením.

Poté vyprávíme nebo čteme z Bible příběh o Ježíšově pokušení.

Druhou polovinu papíru nebo tabule věnujeme biblickému příběhu, děti navrhnou nebo píšou, o co v Ježíšových pokušeních šlo.

Potkávají se nějak ta naše pokušení s tím, co bylo pokušením pro Ježíše?

Může nám být Ježíš v něčem příkladem, pomoci?

Pomůcky: Velký papír nebo tabule, fixy.

22.2.4 Přesah

Vytiskneme biblický text a rozstříháme, necháme děti skládat. Např. ať poznají, na které pokušení Ježíš jak odpovídá.

.....

22.3 LITURGIE

22.3.1 Písňe

Čest dej (sv 37); *Dnes tebe volá Pán* (sv 52); *Hrad přepevný jest Pán Bůh náš* (EZ 189); *Mocný Bože při Kristovu* (EZ 419); *Pane Bože, prosíme tě* (HA 30, BTS 32); *Odpust'* (BTS 43)

22.3.2 Biblický text k zapamatování

Ne jenom chlebem bude člověk živ, ale každým slovem, které vychází z Božích úst. (Mt 4,4)

Boží Syn zakusil všechna pokušení jako my, ale nedopustil se hříchu. (Žd 4,15)

22.3.3 Rituál

Jako píseň „matoušovského cyklu“ budeme zpívat, příp. recitovat píseň: *Neskládejte v mocných naději* (sv 215). Tento týden první a druhou sloku a refren, další sloky budeme přidávat postupně.

22.3.4 Okénko do bohoslužeb

„Ohnivá Bible“ (můžeme ji zabalit do červené látky nebo nakreslit oheň) – pozor, Bible může pálit, o Bibli se můžeme spálit. Když ji necháme číst jen pokušitele, který vytrhne něco z kontextu. Proto čteme Bibli pořád znovu, abychom snáz odhalili pokušení a uměli mu odolat, resp. je odrazit znalostí a porozuměním celku.

K celku Mt

Minulou neděli přibyl k evangelistovi Markovi Matouš. Pro Matouše je důležité, že navazuje na židovskou Bibli. Mohl by být znázorněn jako člověk s knihou nebo svítkem v ruce. Nebo jako rabín s jarmulkou. Můžeme připomenout, že naše křesťanská Bible samozřejmě obsahuje i Starý zákon, právě pro Matouše tak důležitý. V dnešním příběhu používá Bibli jako

zdroj pokušitel. Ježíš je od začátku konfrontován s Biblií, s jejím pokušitelským/dábelským výkladem, a nám ukazuje, jak jí rozumět.

Nebo: Ježíš jde cestou, o které psali proroci (věta na plakátu). Hleďte starozákonní odkazy k příběhu (jak jsou zmíněny v poznámkách pro učitele)

22.3.5 Modlitba

Pane Bože, prosíme, pomáhej nám odhalit pokušení a odolat mu. Někdy je to lenost, pohodlnost, někdy si říkáme, že se pro jednou nic nestane, že nás nikdo nevidí. Buď s námi v úplně obyčejných věcech. Amen.

BLAHO SLAVENSTVÍ — KÁZÁNÍ A PÍSNIČKY „NA HORÁCH“

TÉMA

Blahoslavenství jako nebeské vyhlášení „Šťastný to člověk...“ (navzdory současné situaci)

CÍL

- Předškoláci nad obrázky mluví o tom, proč se lidé někdy cítí smutní a pláčou a jindy mají radost, a přemýšlejí, co s tím.
- Děti nahlédnou do toho, že logika Božího království není úplně stejná jako ta naše. Pán Bůh ty lidi, kteří na tom jsou lidsky špatně, má zvlášť rád.
- Děti nahlédnou, že Ježíš, resp. Bible mluví o našich obyčejných každodenních situacích.

.....

23.1 PRO UČITELE

Biblický text: Mt 5,1–11

23.1.1 Výkladové poznámky

Ježíš chodil po celé Galileji, učil v synagógách, kázal evangelium království Božího a uzdravoval každou nemoc a chorobu v lidu (Mt 4,23).

Co Ježíš dělá? Chodí, učí, káže evangelium, uzdravuje. Markovo evangelium se soustředilo více na činy, Matoušovo evangelium obsahuje také pět velkých Ježíšových řečí vsazených do celku vyprávění Ježíšova příběhu. Řeči doplňují a vysvětlují kontext příběhu. První touto řečí je Kázání na hoře (Mt 5–7).

Hora: Různé významné biblické události se odehrávají na hoře, u Matouše to zatím bylo v příběhu o Ježíšově pokušení, kdy ho ďábel vzal na horu, k dalším příběhům o hoře se u Matouše dostaneme. Ve Starém zákoně bylo na hoře předáno Desatero. Ježíš navazuje na Mojžíšovu roli předsádat slovo od Nejvyššího.

Adresáti: Ježíš mluví k učedníkům, ale kolem je hodně dalších posluchačů, kteří také mohou poslouchat, jsou „přizvanou veřejností“.

Blaze, blahoslavenství: Jde o to, kdo je opravdu šťastný; půjde o paradoxy, které mají vyprovokovat. Pak je třeba provokaci ustát, vysvětlit, proč jsou ti lidé šťastní. Protože mají přístup do Božího království. Možná Ježíš vypráví učedníkům o tom zástupu, který taky přišel. Vidí mezi nimi různé zklamané, zkrachovalé, chudé, nevyrovnané. Ale dívejte se na ně s úctou! Oni jsou občany Božího království.

V blahoslavenstvích se píše o lidech v situacích, které by si nevybrali. Ale Bůh si vybral ty lidi a stojí o ně.

Chudí duchem nemají vlastní duchovní bohatství. Třeba i ti, kteří došli duchovně dál než jiní a vědí, že opravdu mají prázdné ruce. Také mentálně zaostalí. Také ti, kteří nějak zpackali svůj život, nemají na co být hrdí.

Plačící: Žádné neštěstí není beznadějně. Království nebeské je dostatečně velké pro každý pláč. A dokáže utišit každý pláč. Křesťanství není jen pro radostné.

Tišší nejsou slyšet mezi lidmi, ale právě jim Bůh naslouchá. Když mluvíme o království nebeském, nejde jen o nebe. Království nebeskému a tichým patří země, nejen nebe.

Hladovějící a žízňící po spravedlnosti: Nejde o každý hlad a žízeň (třeba po pomstě, odplatě, po moci, po penězích...). Nasycena bude spravedlnost. Spravedlnost je velmi blízká milosrdenství. Urovnání vztahů, urovnání sporu formou odpuštění a smilování.

Milosrdní jsou mezi lidmi někdy za hlupáky, od lidí se nemusí setkat s opětováním milosrdenství, ale od Boha ano.

Čistého srdce – bezelstní, nezáludní. I toto se může stát mezi lidmi handicapem. Takoví lidé však uvidí Boha. Mají šanci v našem světě uvidět jednání Boží.

Působící pokoj – nezpůsobují nepokoj, dokážou upokojit. Nebo se aspoň snaží. Smířliví. Možná mezi lidmi jsou za vola nebo za slabocha.

Pronásledování za spravedlnost – na útěku, jsou v právu. V Božím království dostanou azyl.

Vy tupení a pronásledování kvůli Ježíši: Dosud Ježíš mluvil o „nich“ – zástupech, teď se obrací přímo na učedníky: vy na tom budete stejně. Mějte pochopení pro ty ostatní na útěku, vás to čeká také kvůli mně.

Radujte se, čeká vás odměna v nebesích. Jako proroky před vámi. Jste na správné cestě, patříte k těm starozákonním velikánům.

23.1.2 Úskalí

Běžné vidění velikosti a významnosti člověka je zpochybněno. Nemusí to být ten bohatý, zdravý, schopný, velký, hezký, chytrý... Děti by ale neměly nabýt dojmu, že správné je být slabý.

23.1.3 Odkazy

Odkazy na starší přípravy, pracovní materiály a další najdete v online verzi úlohy na adrese <http://katecheze.evangelnet.cz/katechetické-přípravy/blahoslavenství-dpns3>.

••••••••••

23.2 PRO DĚTI

23.2.1 Předškoláci

Připravte si obrázky (někdo smutný, plačící, dávající.), příp. nalistujte některé obrázky ze zpěvníku *Bud' tobě sláva* (str. 21, 45, 49, 74, 93). Můžeme použít také emotikony (smajlík, obličej se slzami, srdíčko...), nebo použijeme biblické postavičky a vyjádříme smutek, dávání, pečování, utěšování (pohlazení) atd.

Rozhovor s dětmi

Proč někdo pláče? Proč je někdo smutný? Jak můžeme někomu smutnému pomoci?

Pán Bůh má obzvlášť rád lidi malé (jako třeba děti), nešťastné, slabé, ty, kterým se věci nedaří. Také ty, kdo jim pomáhají, i když je to těžké a něco to stojí.

Najděte si píseň Pane Bože, prosíme tě (BTS 32), přeříkejte s dětmi slova, povídejte si o textu. Jak můžeme pomoci někomu, kdo má hlad, kdo je nemocný, smutný... Máme někoho takového kolem sebe? Píseň se může učit a mluvit o ní také s použitím obrazových karet.

Pomůcky: Obrázky, zpěvník, postavičky, emotikony; *Obrazy života – život v obrazech.*

23.2.2 Mladší školní věk

Pohádka o blahoslavenstvích

V jedné vesnici žila Marie. Vypravila se hledat štěstí. Sama. Třeba cestou potká někoho, kdo ji bude doprovázet.

Po půl dni chůze došla ke starému domu, odkud se ozývaly divné zvuky. Trochu slova, trochu křik. Venku stál nějaký pán a vypadal zvláště. Měl přepnutý svetr, knoflíky nebyly ve správných dírkách, nakláněl se ze strany na stranu, něčemu se pořád smál. Marie ho nejistě pozdravila. Pán odpověděl.

Dobrý den, dobrý den, dobrý den. A chytil Mariinu ruku a pořádně jí zatřásl. Trochu se ho polekala.

Hledám štěstí. Nevíš, kde ho najdu?

Dobrý den, dobrý den... nakláněl se přitom pán ze strany na stranu. Smál se. Jako by on štěstí už našel, jen to neumí říct. Že by věděl, kam pro něj jít? Marii to vrtalo hlavou.

Šla dál. Sama. Přemýšlela o tom pánovi. Sedla si. Nasvačila se.

Došla před jiný dům. Zase zvláštní zvuk. Pláč. Ze dvora. Zaklepala na dřevěné dveře a nejistě vzala za kliku. Vrzání.

Na dvoře na schodu sedí babička, hlavu má v dlaních a pláče.

Marie si sedne vedle ní a chvíli čeká. Nejistě se jí dotkne. Pohladí ji po ruce. Neví, co říct. Je jí té paní líto. Proč pláče?

Tady asi štěstí nenajdu. Nechci být smutná. Co se té paní stalo? Ale nějak se jí vedle ní dobře sedí. Nemá se k tomu se zvednout. Jako by slzy té ženy odplavovaly i její nejistotu.

Marie vedle ní sedí dlouho. Paní přestává plakat, utírá si oči. Chvillemi vzlykne.

Zůstala jsem sama. Byli jsme dva tady v chalupě, s dědečkem. Umřel. Je mi moc smutno. Byl to hezký život spolu. Ale byl nemocný. Hodně ho to bolelo. Umřel. Asi už mu je líp. Pán Bůh se o něj stará. Stýská se mi moc. Tak někdy pláču a nemůžu přestat. Děkuju, že sis tady sedla. Děkuju, že mi neříkáš, abych neplakala. Měli jsme hezký život. A vlastně se těším, co bude dál. Někdy se propláču do radosti. Tak zvláštně se to mění. Pojd', uděláme si něco k večeri. Přece nepůjdeš teď na noc někam dál. Je jim spolu v chalupě dobře.

Druhý den Marie pokračuje v cestě. Přemýšlí o tom pánovi se svetrem narůžveno zapnutým a o babičce, která se mezi slzami očima směje a peče dobré buchty. Marie přemýšlí a buchta jí chutná. Má jich plný pytlík.

V jednom městečku Marie prochází před školou. Je po poledni, rozrazí se dveře, vyběhne houf dětí. Křičí, smějí se, všichni drží v ruce balónek.

Akorát jedna holčička balónek nemá. Vypadá smutně. Taky asi hledá štěstí, napadne Marii.

Ještě se otevřou školní dveře a vychází paní učitelka. Taky má balónek. Má duhovou barvu. Všichni se na něj dívají. Takový bych chtěl...

Paní učitelka přijde k holčičce, která žádný nemá.

Na, tohle je pro tebe. Ty ses ke mně dostala až poslední a už na tebe žádný nezbyl. Byla jsi smutná, já vím. Ale přinesla jsem ti tenhle.

Radost, úsměv. Děkuju.

Marie se taky usmívá. Zdá se, že štěstí přece jen existuje. Taky ho někdy najdu...

O kus dál Marie potká kluka s monoklem. Pod okem se mu to modrá. Musí to pěkně bolet. Co se mu asi stalo?

Popral ses?

Jo. Ale stejně. To bylo nespravedlivé! Oni řekli, že to udělal Vojta, jenže to tak nebylo, udělal to Filip, já ho viděl. Tak jsem to řekl. A oni si na mě počkali a bylo jich na mě pět. Hnusný.

Přichází další.

Čau. Dík. Tady to je pro tebe. Podává mu autíčko.

Dík Vojto. To je hezký.

Ty kluci byli hnusný, že to svedli na tebe...

Je tohle štěstí? Popral se s klukama, má monokl, bolí ho to... Ale ten Vojta ho má rád. A tomu klukovi je asi dobře, je mu jasné, že to tak měl udělat.

Marie už jim řekla ahoj a odešla, tak neví, jak to bylo dál. Možná se ti kluci skamarádili. Spojilo je pouto něčeho, co spolu prožili. A příště, když se kluci zase na Mirka (tak se totiž ten Vojtův obránce jmenoval) vrhli, už v tom nebyl sám, Vojta mu pomohl se bránit. Tak našli štěstí. Přátelství. Milosrdenství – si mohli dávat a dostávat.

Už bylo navečer. Setmělo se, záclony v oknech domů, kolem kterých Marie procházela, byly zatažené. Akorát u jednoho domu ne. Asi ještě nejdou spát, snad je nebude rušit, když zaklepe...

Přišla otevřít stará paní. Pojdte dál, zvala Marii dovnitř, posadte se. Tady ke stolu. Udělám vám kakao, chleba s marmeládou byste si dala?

Ráda, děkuju, Marie se rozhlíží po místnosti. Tři okna, záclony na nich nejsou.

Sedí spolu u stolu a povídají si. Jak se žije ve staré chalupě, co se tady děje, kdo přichází...

Víte, Marie, bylo to tenkrát zvláštní. Bylo už navečer, jako je dneska, už se stmívalo, měla jsem záclony zatažené. Seděla jsem u stolu, pila čaj a nic se mi nechtělo dělat. Měla jsem takový divný pocit, jako bych něco hledala a nevěděla, co vlastně... Najednou slyším nějaké hlasy. Zvenčí. Jako by někdo volal. Odhrnu záclonu a tam je dívenka. Barborka, ze samoty u lesa, žila tam s tatínkem, pracoval v lese. Docela malé děvčátko, v ruce si nese panenku. Slzy se mu kutálejí po tváři. Co se stalo, holčičko? Tatínek se ztratil, nepřišel domů, vždycky přijde, ale dneska ne, škytá děvčátko mezi vzlyky.

Pojď, Barborko, půjdeme ho spolu hledat.

Dala jsem jí najíst, oblékly jsme se a vydaly se k lesníkovi, u kterého tatínek pracoval. Tatínkovi se udělalo v práci špatně a odvezli ho do nemocnice. Bude tam prý muset zůstat tak týden. Barborka plakala. Co budu dělat sama?

Zůstala u mě. Nakonec to bylo déle. Skoro měsíc. Bylo nám spolu dobře, najednou se tady ozývaly hlasy, křik, pláč i smích.

A víte – ty záclony... Já jsem je od té doby nezatahovala. Možná čekám, že se zase objeví někdo, kdo by něco potřeboval, a já bych ho neviděla.

(To je jako se srdcem – někdy se nám chce zatáhnout závěs a být sami. Ale třeba zrovna půjde kolem někdo, koho bychom neradi přehlédli. Třeba v tom člověku půjde kolem Pán Bůh a my bychom ho přes ty naše záclony neviděli.)

Ráno Marie odchází z chalupy té milé paní. Přemýšlí o záclonách a o srdci, které má mít záclony vytažené. Umytá okna. Aby tím srdcem člověk viděl ven.

A vzpomene si na jiný příběh. Děti to hrály jako divadlo v kostele. Husitské Vánoce. Jak ta žena pozvala na večeri husity i křižáky dohromady, že když jsou Vánoce... Přežili to všichni. Když u té ženy klepali na dveře, asi neměla moc času přemýšlet, co udělat. Koukla ven, je zima, vánice, přece je tady nenechám hladovět a mrznout... A pak ta další skupina, vždyť to byla její rodina. Jak to udělat? Pane Bože, co mám dělat?! vzdychla si a otvírala pomalu dveře. Pojďte, akorát... mám tady už nějakou návštěvu... Ale jsou Vánoce, buďte v pokoji, nezabíjejte se, pro sebe si znovu zoufale říká: Pane Bože, prosím tě o pokoj v tomhle domě.

O Vánocích nad Betlémem andělé zpívají o pokoji... Kdo to přijímá, bere vážně, snaží se to dávat mezi lidi... má blízko k Božímu synu v jesličkách. Takové lidi Pán Bůh potřebuje, takové rád počítá mezi svoje děti, takoví pochopili, co je to být Božím dítětem.

Další den přišla Marie do města. Bylo tam rušno, mezi auty a tramvajemi se proplétali chodci a cyklisti. Skřípění brzd, kolo i cyklista je na zemi, auto ani nezastaví. No tohle... zlobí se Marie a rychle si ještě přečte značku na autě. Běží pomoci klukovi s kolem. Ten nemůže vstát, nohu má ošklivě zraněnou, musí počkat na sanitku. Spolu se zlobí na řidiče. Že ho porazil, že nepomohl a odjel. Marie zná značku auta. Já to nahlásím, říká klukovi. Ten myslí hlavně na svou bolest a rozbité kolo. Stejně si na něm nic nevezme... Marie to oznámí na policii. Hledání viníka, výmluvy. A nakonec si ten viník i Marii najde a vyhrožuje jí. To přece ale nejde kluka porazit a ujet! Nebo jsem to měla nechat být? Marie přemýšlí. Má s tím vším akorát starosti a teď se ještě bojí toho chlápka s autem. Ale ne, spravedlnost je sama bez pomoci lidí slabá. Neprosadí se. Musela jí pomoci. Je tohle štěstí? Akorát spousta práce a zloby...

Našla Marie štěstí? Setkala se s různými lidmi, příběhy... Jde domů. Bohatší. Štěstí je asi pokaždé trochu jiné. Někdy je těžké a třeba i bolí.

Pane Bože, co je to štěstí? Máš ho taky pro mě? Dáš mi sílu být šťastná, i když to bude vypadat jako neštěstí? Ti, co je kvůli tobě pronásledovali... ti, co je kvůli víře i upalovali... byli šťastní? Byla to taková divná cesta k tobě? Budeš mě provázet na takové divné cestě?

23.2.3 Starší školní věk

Přečtěte si biblický text a text následující a zkuste napsat nějaké své vyprávění na jednotlivá blahoslavenství.

Blaze těm, kdo pláčou, neboť oni budou potěšeni. (Mt 5,4)

Jednou nebudu patřit k těm, které bude Ježíš utěšovat. Protože pláču málo. Měl jsem se na světě dobře – nic mi nechybělo, necítil jsem se být ošizený o cokoli. Zpíval jsem si s Jóbem písničku, kterou všichni neznali, ale já ano: „Pa, pa, dýda, dá, a kdyby mi i kůži sedřeli, ač zbaven masa, uzřím Boha, pa, pa, dýda, dá!“

Zato Verunka ze sousedství hodně plakala: dětství samá rána, vzala si opilce jako byl její otec, postižené dítě, výlety do zastavárny a nakonec pět let v eldéence. Pán Ježíš jí to vynahradí. Budou sedět pod stromem poznání dobrého a zlého, vezme ji za ruku, bude k ní milý a laskavý jako nikdo předtím. Setře jí každou slzu z očí.

Možná bych se měl ještě naučit brečet. Není to s podivem, že se kolem dějí takové hrůzy a mě to nedojímá? Plakal jsem, když kocour zalezl pod vanu a já měl strach, že umře! Ale kvůli Verunce jsem neuronil slzu. Někteří slzeli a aby nemuseli ždímat kapesníky, snažili se občas pomoci. Blaze jim! Pán plakal nad Jeruzalémem. Podle pláče se pozná, kdo má srdce jako on. Suché popelavé oči značí kamenná srdce.

(Autor: Michal Kitta, převzato z časopisu Bratrstvo 2/2003)

Znáte někoho, kdo by mohl spadat do této „kategorie“? Lidi si říkají „chudák“ a Pán Bůh si říká „tohoto chudáka mám obzvláště rád“.

23.2.4 Přesah

- Vytiskněte a rozstříhejte jednotlivé púlverše a nechte děti poskládat, co k čemu patří, příp. si vezměte k ruce Bibli.
- Najděte si ve zpěvníku píseň *Má duše Boha velebí* a hleďte, jak bude změněn úděl jednotlivých „postižených“, resp. jak rozumíte textu jednotlivých slok. Se staršími si najděte Mariin chvalozpěv (L 1,46–55) nebo Chanin chvalozpěv (1Sa 2,1–10) a hleďte paralely s písní, resp. s blahoslavenstvími.
- Podobně můžeme pracovat např. s písní *Přímluvný zpěv* (BTS 44) nebo *Proč jen mlčíš, Pane?* (sv 267).

- Rozhovor: Co si představíte pod pojmem „úzká cesta“? V písni *Kristus, příklad pokory* (EZ 311; BTS 77) je Ježíš příkladem, co to znamená jít úzkou cestou. Kdybychom mluvili o této písni, můžeme to propojit s tím, že se blíží Velikonoce, první neděle postní je 18. 2. 2018.
- Jaké lidi bych chtěla mít kolem sebe – probrat si ty verše, najít opozita (ke slovům chudý v duchu, plačící, tichý...milosrdný...). Je dobře, že jsou na světě lidi různí – i smích i pláč, i chudí v duchu i moudří... Je tady pestrost, u něčeho je jasné, že je to ideální stav (být milosrdný – opak je špatně), něco se prostě stane, nedá se nic dělat... (chudoba, pláč, smutek) – proti něčemu se dá něco dělat (proti hladu, proti chudobě – ale proti chudobě ducha moc ne, někdy proti pláči...), ale jde o to říct, že Pán Bůh ty lidi, kteří na tom jsou lidsky špatně, má zvlášť rád.

•••••

23.3 LITURGIE

23.3.1 Písňe

Má duše Boha velebí (BTS 29); *Přímělný zpěv* (BTS 44); *Pane Bože, prosíme tě* (BTS 32); *V království Božím místa dost* (sv 359); *Proč jen mlčíš, Pane?* (sv 267); *Učiň mne, Pane, nástrojem* (EZ 684); *Moc předivná* (EZ 697); *Stvoř srdce čisté, Bože, mi* (EZ 379)

23.3.2 Biblický text k zapamatování

Ježíš řekl: Nechte děti a nebraňte jim jít ke mně; neboť takovým patří království nebeské. (Mt 19,14)

Se staršími nebo konfirmandy je možné a dobré se naučit všechna blahoslavenství.

Texty vhodné pro začátek postní doby:

Za těch dnů vystoupil Jan Křtitel a kázal v judské poušti: „Čiňte pokání, neboť se přiblížilo království nebeské.“ (Mt 3,1–2)

Od té chvíle začal Ježíš kázat: „Čiňte pokání, neboť se přiblížilo království nebeské.“ (Mt 4,17)

23.3.3 Rituál

Jako píseň „matoušovského cyklu“ budeme zpívat, příp. recitovat píseň: *Neskládejte v mocných naději* (sv 215). Tento týden zpíváme první tři sloky a refrén.

23.3.4 Okénko do bohoslužeb

Můžeme dopředu do kostela pozvat různé lidi: kteří mají rádi zmrzlinu; něco je teď bolí; umějí řídit traktor; chodí do třetí třídy; umí hrát na trubku; mají nohu č. 43; bylo jim ráno veselo; měli letos chřipku; v uplynulém týdnu je něco rozplakalo... a mluvit o tom, že jsme každý jiný, jinak velký, starý, šikovný, zdravý... tvoříme společenství, patříme k sobě. Šířeji – i mimo sbor každý jiný, třeba taky neúspěšný, chudý, smutný; všechny má Pán Bůh rád. Ty „malé“ (všelijak nemocné, utlačované, postižené...) má obzvlášť rád. V Božím království jsou potřeba.

Pokud bude toto jako vstup ještě před úlohou v nedělní škole, použijeme jako motivaci jen úvod o tom, že lidé jsou různí.

Pro období postu

Pokud nám vychází tato úloha na začátek doby postní nebo některou postní neděli, můžeme toto tematizovat.

Např.: Doba postní bývá spojena s postní sbírkou např. pro diakonii. Sbírka je na pomoc lidí „znevýhodněných“, v podstatě těch, o kterých se mluví v blahoslavenstvích (chudí, plačící, trpící pro spravedlnost, atd.) Sbírkou můžeme podpořit např. tím, že společně ve sboru něco uvaříme (polévku) nebo vyrobíme a prodáváme. Výtěžek je pak určen na tuto sbírku.

K celku Mt

Pro Matouše je důležité, že navazuje na židovskou Bibli. Mohl by být znázorněn jako člověk s knihou nebo svitkem v ruce. Nebo jako rabín s jarmulkou. Dnes můžeme připomenout, že už ve Starém zákoně se důležité události stávají na hoře. Např. Mojžíš dostává na hoře desatero.

Nebo: Ježíš jde cestou, o které psali proroci (věta na plakátu). Podívejte se např., co se píše v Iz 61,2–3 nebo Iz 55,1 nebo v Žalmu 37,1.

23.3.5 Modlitba

Pane Bože, ty máš rád všechny lidi. Nezapomínáš ani na ty, o které se nikdo z lidí nestará nebo nezajímá. Prosíme za smutné, chudé, hladové. Prosíme za děti. Za ty hezké, šikovné, hodné. A taky za ty, kterým se různé věci nedaří, nevydrží chvíli v klidu, nemají kamarády nebo se jim ostatní smějí. Chtěli bychom být dobrými kamarády. Pomoz nám, prosíme. Amen.

.....
**PODOBENSTVÍ KRÁLOVSTVÍ —
 PLEVEL MEZI PŠENICÍ**

TÉMA

Své království Pán Bůh otevírá každému člověku

CÍL

S dětmi otevřeme otázku otevřenosti vůči druhému člověku.

.....

24.1 PRO UČITELE

Biblický text: Mt 13,24–30.36–43

24.1.1 Výkladové poznámky

- Podobenství „je něco jako hádanka: je to cosi, co vyprávíme a posluchači vědí, že se v tom mají poznat. Všechno ostatní už není důležité a není nijak předepsané.“ (J. Mrázek: *O kozlech, ovcích a lidech*, str. 6)
- Je důležité si uvědomit, o čem to podobenství je — je o Božím království. „Termín království neznamená ani tak území, jako spíše vládu. V dobách, kdy králové ještě něco znamenali, bylo království zaprvé král, a teprve zadruhé také území, na kterém se mu podařilo prosadit, a kde jeho vládu uznávají.“ (J. Mrázek: *Evangelium podle Matouše*, str. 35). Úvod podobenství tedy vlastně znamená: „S Boží vládou je to tak, jako když...“
- Naše podobenství následuje po podobenství o rozsévači. „Jestliže odpověď na podobenství o rozsévači vyzněla: ne každý je hned ochoten nás slyšet, tentokrát k tomu přibylo: je tu i konkurenční setba a konkurenční, zlý rozsévač. Základní otázka podobenství zní: co s jeho setbou?“ (J. Mrázek: *O kozlech, ovcích a lidech*, str. 40)

- Z celého rozhovoru mezi hospodářem a služebníky je zřetelné, že hospodář o žni jenom mluví, žeň má jiný čas. Celé vyznění je tedy do budoucnosti, je eschatologické. Zároveň je ale zřetelné, že eschatologie, to, co platí v rozhodujícím čase, ovlivňuje zcela zásadně přítomnost.

24.1.2 Úskalí

Pohybujeme se ve velice náročné oblasti – v podstatě je tu jasná souvislost s Kázáním na hoře a výroky o neodplácení a milování nepřátel. Musíme si tedy dát pozor na moralismus typu: „A tak se, děti, musíte chovat. Když vás ve škole někdo zlobí, nesmíte se na něj zlobit. To nechte na Pánu Bohu.“ O tom toto podobenství skutečně není. Tady jde o to, že nemáme právo upírat druhým Boží království, upírat jim to, že i oni patří Pánu Bohu.

24.1.3 Odkazy

MRÁZEK, Jiří: *O kozlech, ovcích a lidech*. Třebenice: Mlýn, 2001

MRÁZEK, Jiří: *Podobenství v kontextu Matoušova*

evangelia. Jihlava: Mlýn, 2010

MRÁZEK, Jiří: *Evangelium podle Matouše*. Praha: Centrum biblických studií

AV ČR a UK v Praze ve spolupráci s Českou biblickou společností, 2011

KING, Martin Luther: *Odkaz naděje: vybrané články a projevy*.

Praha: Sociologické nakladatelství, 2012

••••••••••

24.2 PRO DĚTI

24.2.1 Předškoláci

Byli jste někdy na poli nebo na louce? Uměli byste říci, jaké rostliny jste tam viděli? (*Máme připravené obrázky s různými rostlinami.*)

To všechno jste viděli – ale věděli byste, co taková rostlina potřebuje k životu? Nejdřív potřebuje dobrou půdu. (*Položíme hnědé šátky.*)

Co dál – co ještě potřebují rostliny? Potřebují vodu. (*Položíme modré šátky.*)

Ale ani to nestačí – schválně jestli přijdete na to, co ještě rostlinky potřebují. Přece sluníčko. (*Ze žlutých šátek vytvoříme sluníčko.*)

Píseň: *Pampelišky* (číslo 18 ze zpěvníku *Zpíváme si písničku*)

Tak to už se můžeme jenom těšit z toho, jak to všechno bude růst. Ale v příběhu, který vyprávěl Ježíš z Nazareta, přišel zlý člověk a mezi ty rostliny zasel plevel. Rostliny, které všechen užitek, všechnu krásu kazí. Prostě tu začíná růst něco, co se nám vůbec nelíbí.

Teď přijde hospodář a určitě pošle své služebníky, aby všechny ty rostliny, které se nám nelíbí, vytrhali. Ale v našem příběhu se stalo něco, co nikdo nečekal. Ten hospodář byl velice zvláštní – on nic takového neudělal. Nedovolil to ani tehdy, když služebníci přišli a nabídli se, že to všechno udělají sami.

Ten příběh, který vyprávěl Ježíš z Nazareta, nám chce připomenout to, o čem jsme si vyprávěli hned na začátku. Co potřebují rostliny? Zkusíme to znovu, podíváme se, co jsme to vytvořili. Potřebují půdu. Potřebují vodu. A potřebují sluníčko. A to je něco, co dostáváme od Pána Boha. To nejdůležitější dostáváme od Pána Boha my všichni. A proto to máme přát i druhým lidem.

A my proto za všechno, co dostáváme, poděkujeme písni...

Píseň: *Písnička díky* (BTS 18)

Pomůcky: Zpěvník *Bud' tobě sláva*; šátky (hnědé, modré, žluté).

24.2.2 Mladší školní děti

To, co jsme si přečetli, je podobenství. Příběh, ve kterém se mluví jakoby o něčem jiném, ale přitom si uvědomujeme, že je to povídání o životě. Podobenství není o rostlinách, ale o lidech a Pánu Bohu.

Naše podobenství by mohlo vyprávět jeden starozákonní příběh. O tom, jak byl Boží lid v otroctví v Egyptě. Znáte ten příběh? (Děti řeknou, co si z toho příběhu pamatují.) My si z toho, co jste vyprávěli, vybereme postavu Mojžíše. Povíme si kousek jeho příběhu.

Mojžíš vyrůstal na faraonově dvoře. Byl vlastně princem. Otrokem rozhodně nebyl – měl moc. Mohl si říci – to je dobře, že já nemusím žít jako

ostatní lidé z mého lidu. Tak to se k ostatním raději nebudu moc znát, aby si někdo nevzpomněl, že i já bych mohl být otrokem. Ale Mojžíš si toto neřekl. Nebylo mu jedno, jak žije jeho lid. Trápilo ho to. Zlobil se. A tak, když uviděl egyptského hlídače, jak bije izraelské otroky, rozčílil se a hlídače zabil.

Tak – a teď mi řekněte, jestli jednal správně... My si teď povíme, co si o tom myslel vypravěč našeho příběhu. Ne – neudělal to správně. Prostě proto, že na sebe vzal rozhodování o životě druhého člověka. A toto rozhodnutí patří jenom Hospodinu.

Ano – Mojžíš skutečně nakonec vyvede Izraelce z otroctví. Ale tak, že bude poslouchat Pána Boha. To Boží láska vysvobodí Boží lid z otroctví a dovede do zaslíbené země. A o tom skutečně nerozhodoval nikdo jiný než Bůh sám.

A přesně o tom vypráví Ježíš ve svém podobenství. Vypráví o poli, kde to skutečně není všechno v pořádku. A my můžeme vyprávět těm, které to trápí, třeba příběh o Božím lidu a o Mojžíšovi. O tom, že Pán Bůh nikoho neopustí. To je náš úkol.

Píseň: Posila na cestu (sv 135)

Pomůcky: Flanelograf (postavy vyberte k vyprávění podle vlastního uvážení); zpěvník Svítá.

24.2.3 Starší školní děti

Dnešní podobenství je o království Božím. Ježíš často mluvil o království Božím. Znamenalo to, že vyprávěl o tom, jak to vypadá tam, kde vládne Hospodin. Dnes je to o tom, kdo v takovém prostoru Boží vlády vlastně smí žít.

Děti, co si myslíte o rasismu? Co to vlastně je? Část lidí si myslí, že jsou lepšími lidmi jenom proto, že mají jinou barvu kůže než ti druzí. Kdybychom vzali obraz z našeho podobenství, tak podle těchto lidí na Boží pole nepatří nikdo, kdo nemá stejnou barvu kůže jako oni, kdo nežije ve stejné kultuře jako oni.

Popíši vám situaci, jaká byla v USA v polovině minulého století. Celá společnost byla rozdělená. Běloši se cítili být nadřazenou rasou, měli větší práva než jejich černošští spoluobčané. Černošští rodiče museli vysvětlovat svým dětem, že např. ten nový zábavní park, na který jsou všude reklamy, není určen pro ně, že tam mohou pouze děti bílé. Že se mohou učit

sebelépe, ale do lepších škol prostě přístup nemají. Že černošská babička, která si sedla v autobuse, musí své místo uvolnit bílému dítěti prostě proto, že je černá. Že registrace k volbám byla umožněna pouze malé části černošského obyvatelstva.

Jak něco takového mohlo fungovat tam, kde lidé chodili do kostela? Jak je možné, že se k sobě lidé takto chovali, jak je možné, že se k sobě lidé takto chovají i dnes u nás?

Připomeňme si dnešní Ježíšovo podobenství. Připomeňme si, jak se tam služebníci hrnuli vytrhat rostliny, které se jim na poli nelíbily. Připomeňme si, jak jim hospodář řekl, že tu nejsou od toho, aby určovali, která rostlina na pole patří a která ne.

Toto podobenství měl zřejmě před očima Martin Luther King a jeho přátelé. Však to také byl farář. Černošský farář. Nelíbilo se mu, co se kolem něj děje. A tak upozorňoval na tu velkou nespravedlnost, co se kolem něj děje. Jak to ale dělal? Bylo by jednoduché rozpoutat násilí plné nenávisti. Ale to nechtěl. On a jeho přátelé chtěli, aby na poli rostly všechny rostliny společně, nechtěl nikoho vytrhávat. A tak kritizovali konkrétní jednání konkrétních lidí, organizoval protestní pochody, bojkoty dopravy i konkrétních obchodů a mnoho dalších akcí. A to všechno bez násilí. Násilí odmítal. Odmítal útoky na bílé spoluobčany. Chtěl, aby se lidé vedle sebe naučili žít a aby měli v úctě jeden druhého. A toho násilím dosáhnout nejde.

To moc dobře věděl Ježíš z Nazareta. Proto vyprávěl své podobenství. Ujišťoval o tom, že své království nabízí Pán Bůh pro každého.

Píseň: V království Božím místa dost (sv 359)

Pomůcky: Zpěvník Svítá.

24.2.4 Přesah

Víte něco o uprchlících? Proč je jich tolik? V zemích, odkud utíkají, je válka a bída. Jaké takové země znáte? Je to hrozné a máme vztek. Ty zlé lidi, kteří to působí, bychom měli potrestat. To je bezesporu pravda – v těchto zemích se musí přestat zabíjet. Ale ti, kteří jsou na tom teď špatně, potřebují pomoci. A to je náš úkol.

Víte něco o Diakonii? Na svých internetových stránkách má heslo *Bezpečnější svět*. Pojďme společně tvořit svět, kde ženy a muži mají důstojnou

práci, děti chodí do školy a všichni mají svůj bezpečný domov. Co to znamená? Můžeme se podívat, kde všude Diakonie pomáhá. V kolika zemích, v kolika uprchlických táborech.¹

.....

24.3 LITURGIE

24.3.1 Písně

Písnička díků (BTS 18); *Pampelišky* (Zpíváme si písničku 18);
Pane Bože, prosíme tě (BTS 32, Zpíváme si písničku 10);
Podobenství o hostině (sv 14); *Posila na cestu* (sv 135); *V království Božím* (sv 359, EZ 694); *Přímělný zpěv* (BTS 44, sv 387)

24.3.2 Biblický text k zapamatování

Nechte, ať spolu roste obojí až do žně. (Mt 13,30a)

24.3.3 Rituál

Jako píseň „matoušovského cyklu“ budeme zpívat, příp. recitovat píseň *Neskládejte v mocných naději* (sv 215). Tento týden už zpíváme píseň celou.

24.3.4 Okénko do bohoslužeb

K podobenství

Do jedné misky nasypeme jeden druh semínek, do druhé směs několika jiných druhů (můžeme použít to, co máme doma – luštěniny, koření...). S dětmi budeme mluvit o tom, jak dosáhnout toho, aby vyrostly rostliny jen jednoho druhu. (Pomohlo by např. vyset semínka do skleníku...) Dneska si budete v nedělce povídat o tom, že svět ani Boží království není skleník.

¹ Viz <diakoniespolu.cz>, <www.diakonie.cz/uprchlici>

K Matoušovi

Příběh, o kterém si dnes budete povídat, je zapsán v evangeliu, které napsal Matouš. Najdeme u něj texty, které jsme nenašli u evangelisty Marka. Dnes o tom, jak stejně jako dnes, tak i v Ježíšově době lidi trápilo, kolik zla kolem nich je. A jak by se jim líbilo, kdyby s těmi zlými lidmi někdo pořádně zatočil. Co Matouš objevil ve vyprávění o Ježíšovi jako odpověď?

24.3.5 Modlitba

Pane Bože, trápí nás, kolik lidí ubližuje druhým. Kolik lidí trpí, protože jsou bezmocní vůči zlu. Moc tě prosíme, abys nám dal sílu a fantazii, abychom nepodléhali zlobě a nenávisti, ale abychom se učili pomáhat těm, kteří trpí. Amen.

TÉMA

Na čem a na kom záleží

CÍL

Otevřít s dětmi otázku významnosti z pohledu lidského a z pohledu Božího.

.....

25.1 PRO UČITELE

Biblický text: Mt 18

25.1.1 Výkladové poznámky

- Úvod této kapitoly (vv. 1–5) není omylem, ale předznamenáním, které určuje náš život, naše postoje — uvědomit si, jaká životní pravidla patří do království Božího. A ta neplatí pouze pro druhé, ale především pro nás.
- Právě sem patří slovo o dětech. V dnešní době a v západní kultuře poněkud riskantní, protože kultura naše a biblického světa jsou v pohledu na dítě zcela odlišné. „Pokořit se znamená pro Matouše něco zcela konkrétního: sloužit druhým tak samozřejmě, jak to bylo běžné pro děti v tehdejšímu světě.“ (Limbeck, str. 200). Takže jde o postoj k druhým lidem, které prostě dítě bralo (muselo brát) vážně, protože na nich bylo závislé.
- Matouš pohled otáčí a ukazuje, že zase my musíme brát vážně právě ty, kteří jsou závislí na nás, které ovlivňujeme svým jednáním, svými postoji. Znovu — jde o to, že království Boží je otevřené právě těm na okraji.
- Praktický dopad je v tom, že naše jednání a postoje mohou způsobit nedůvěru v to, co reprezentujeme (nabídka Božího království) a otevřít tak cestu těm, kteří ty „maličké“ nalákají na důrazy, které nejsou k životu. Alespoň

ne podle Ježíše. „Ti, kteří svým, pohrdáním maličkými“ (18,10) pohoršují určité lidi v obci a činí je proto náchylnými pro svody lživých proroků, by si měli vzpomenout na Boží vůli. Svedená a bloudící ovce vyžaduje více ohledů než 99 těch, které nezabloudily. Také to může být důvodem, abychom se zřekli křesťanských svobod.“ (Limbeck, str. 202)

- Až odtud dávají smysl další oddíly – o svádění k hříchu, podobenství o ovci, která zabloudila (nikoliv „se ztratila“!), o napomínání, o odpuštění. Všechno jsou to výroky, které podtrhují důležitost života těch, kteří jsou závislí na naší zvěsti.
- To celé je o sboru – o církvi, která je založena na Kristu. Je dobré si uvědomit, jaký obraz používá Matouš o církvi – obraz domu postavenému na skále (Mt 16,15–18). A tou skálou je vyznání, že Ježíš je Kristus (viz také podobenství o dvou stavitelích Mt 7,24–27). Základ je stěžejní, ale zároveň máme před očima stavbu církve, která musí být podle evangelisty funkční – o tom je 18. kapitola.

25.1.2 Úskalí

Je nutné brát celou kapitolu v kontextu starosti o maličké, kterým patří království Boží. Stejně jako v předchozím oddíle s podobenstvím o pšenici a koukolu by právě to mělo být tématem – jde o to, že nemáme právo upírat druhým Boží království, upírat jim to, že i oni patří Pánu Bohu – „Právě tak je vůle vašeho nebeského Otce, aby nezahynul jediný z těchto maličkých“ (Mt 18,14).

To je dobré mít na paměti při čtení textu o napomínání. I tady jde o ty maličké, které by špatný příklad mohl svést na špatnou cestu. Zároveň však o ty, kteří jsou napomínáni. Je to skutečně náročný oddíl, zvláště Mt 18,17. Závěrečné slovo o pohanu a celníkovi zní naprosto „neježíšovsky“. Kdybyste se na tomto textu (který můžete v klidu vynechat – pro dvě mladší skupiny určitě!) s dětmi zarazili, můžete otevřít otázku Matoušova autorství a jeho příslušnost k židokřesťanskému směru v církvi. Meinhard Limbeck k tomu píše: „Bratrské napomínání mělo v židovství již dlouhou tradici (Lv 19,17). [...] Cílem napomínání požadovaného Zákonem nebylo tedy odsouzení, nýbrž zpětné získání bratra a tím také znovunastolení Božího řádu.“ (Limbeck, str. 203)

25.1.3 Odkazy

LIMBECK, Meinrad: *Evangelium sv. Matouše*.

Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1996

•••••

25.2 PRO DĚTI

25.2.1 Předškoláci

Přečteme podobenství o zbloudilé ovci (Mt 18,10–14), máme připravené členky s ovečkami nebo prostě vystříhané ovečky.

Děti, Pán Ježíš vyprávěl příběh o ovečkách a o pastýři. Tam, kde žil Pán Ježíš, nebyly rozlehlé louky, na které by se ovečky vypouštely z ohrady a nechaly se tam pást. Kolem nich vždy běhal pes, aby je chránil, aby je hlídal. V Ježíšově zemi musel pastýř hledat místa, kde by se ovečky mohly napást. Šel vepředu před svým stádem a vedl je. Zpíval nebo hrál na píšťalku a ovečky šly za hlasem, který znaly.

Nasadíme si členky nebo vezmeme ovečky, děti jdou v řadě za sebou za pastýřem a zpívají písničku.

Píseň: *Za sebou ovečky jdou* (Já jsem tady a zpívám 106)

Došli jsme až na pastvu, pastýř si přepočítává ovečky – a jedna chybí. Co se mohlo stát? Ovečka uslyšela nějaký jiný hlas, jiné pískání a vydala se za ním? Nebo byla na konci řady, chvíli se někde zdržela a stádo už nenašla, už neslyšela hlas svého pastýře? To všechno se mohlo stát. To nám příběh neříká. To, co nám říká, je, že ovečka zabloudila. Ale to nejdůležitější je, co nám říká o pastýři. Pastýř si všiml, že mu jedna ovečka chybí. Mohl se na ni rozlobit. Mohl si říci – ovečka hloupá, může si za to sama. Ale to on neřekl a vydal se ji hledat. Zazpíváme si o tom písničku.

Píseň: *Ovečka kudrnatá* (Zpíváme si písničku 13)

Tak to je krásné, že pastýř našel svoji ztracenou ovečku. Ale proč nám to Pán Ježíš říká? Já myslím, že proto, že bychom si měli všimnout toho, jestli

někdo nezabloudil. Že bychom měli jeden druhého ujišťovat, že nám není jedno, jestli je s námi nebo ne. Že i kdyby zabloudil, tak my si toho všimneme. Že se ho vydáme hledat, i kdyby provedl něco, co nás zlobí. Protože s tím hledáním je vždy spojené odpuštění.

Utvoříme kruh, jedno dítě si sešoupne doprostřed kruhu zavře oči a natáhne před sebe otevřenou ruku. Zpíváme píseň a dítě na „oči otevři“ otevře oči a my mu do dlaně vložíme překvapení (podle zvážení obrázků, bombón...). Prostřídají se tak všechny děti. Děti – ovečky patří k sobě, patří společně pastýři a mohou se z toho těšit.

Píseň: *Teď s námi jsi* (Já jsem tady a zpívám 44)

Pomůcky: Limbeck: *Evangelium sv. Matouše; Já jsem tady a zpívám* (zpěvník s CD); *Zpíváme si písničku 1 – chválíme Pána s nejmenšími* (zpěvník); členky s hlavou ovečky nebo obrázky oveček.

25.2.2 Mladší školní děti

Přečteme text Mt 16,15–18; 18,1–6.10–14.21–22. Vyzveme děti, aby z lega (z kostek) postavily dům, a k tomu vyprávíme (případně dům přineseme postavený a vyprávíme nad ním).

Stavíme dům. Evangelista Matouš si jako dům představoval církev. To, co pro něj bylo důležité, byly základy, na kterých je dům – církev postavený. Věděli byste, na čem by dům stál pevně? „Skála“. Přesně tak. A tou skálou je všechno to, co přinesl Ježíš z Nazareta. Evangelista Matouš to ještě upřesňuje – skálou je vyznání, že Ježíš je tím, kdo nabízí život. Že Ježíš je Mesiáš. Tak jak to vyznal Petr.

Ale evangelista Matouš nikdy neřekl, že dům církve stavíme my (tak jako vy jste ho postavili z lega nebo z kostek). Říká: „Na to bychom sami nestačili, tento dům staví Hospodin.“

Dům se povedl, že? Určitě do něj každý rád přijde! Ale co se to děje? Spolu s dětmi pokládáme na dům šátek. Každé dítě i my jeden.

Dům zmizel, ztratil se lidem z očí. Ti místo do něj vstupují do jiných domů. Co myslíte, jaké věci způsobují, že lidé nevidí, co pěkného Pán Bůh v církvi nabízí? Když se k sobě neumíme chovat; když se v tom domě lidé hádají a nemluví spolu, když tam nikoho nezajímá, že je druhý nemocný,

nešťastný, že nemá práci; když se tam lidé zajímají především o to, jestli je všechno podle jejich představ.

Co s tím? Koho evangelista nazývá tím základem, na kterém církev stojí? Ježíše z Nazareta. Mohli bychom tu vyprávět mnoho příběhů, mnoho událostí, kde byl Ježíš hlavní postavou. Vzpomenou si děti? V naší kapitole evangelista Matouš jako základ těchto příběhů ukazuje Ježíšův zájem o druhé a odpuštění.

Děti, vzpomenete si, kdy vám doma něco odpustili? Při každé vzpomínce vezmeme zpět jeden šátek. Pán Ježíš ujišťoval lidi kolem sebe, že právě odpuštění vytváří domov. Že právě odpuštění je základem Boží stavby církve. Že bez Božího odpuštění bychom zabloudili.

Píseň: *Odpust'* (sv 233)

Pomůcky: Limbeck: *Evangelium sv. Matouše*; legové kostky (nebo jakékoliv), případně připravený dům z lega či z kostek; různobarevné šátky; zpěvník Svítá.

25.2.3 Starší školní děti

Přečteme text Mt 18,1–14.21–22.

Slyšeli jste někdy o Mahátma Gándhím? Byl to významný člověk, který žil v první polovině 20. století v Indii a dovedl ji k nezávislosti na Velké Británii. A to nenásilným způsobem. Ovlivnil i Martina Luthera Kinga, o kterém jsme mluvili minulou neděli. Mahátma Gándhí vypráví ve svém životopise o tom, jak se v době studií v Jižní Africe zajímal o Bibli. Zvláště ho zaujalo Kázání na hoře. Myslel si, že v křesťanství může být nalezeno řešení problémů, které s sebou nese rozdělení společnosti do kast, problémů, které sužovaly už po tisíciletí Indii. Vážně uvažoval o tom, že se sám stane křesťanem. Jednoho dne chtěl jít do kostela na mši. Zastavili ho u vchodu a dali mu na srozuměnou, že pokud se chce zúčastnit bohoslužeb, bude vítán v kostele pro černé. Odešel a už se nikdy nevrátil.

Chci se vás zeptat: Jaké znáte příběhy s Ježíšem z Nazareta? Vybavíte si, jaké příběhy jsme si vyprávěli v tomto školním roce?

Použijte obrázek Ježíše z *Dvakrát měř, jednou věř* (6. oddíl, str. 2). *Uzdravení (dokonce dar života), odpuštění hříšníkům, učitel (blahoslavenství – o Božím*

království). Věděli byste, co tyto příběhy spojuje? Zájem o druhého člověka, darování života, darování nové šance na život.

Všechno to nadchlo Mahátmu Gándhího. Jenže – co je to platné, když pak zjistil, že to v církvi chodí jinak? Že tu krásnou nabídku lidé přiznávají jenom někomu? Evangelista Matouš o tom dobře věděl. Dobře věděl, že sbor, církev, se může stát místem, kde místo radosti z Boží lásky najdeme tvrdost a nezájem. A moc dobře věděl, jak snadno pak mohou hledající lidé zabloudit daleko od Hospodina. Proto shromáždil do jedné kapitoly i tvrdá Ježíšova slova. Abychom si dobře uvědomili, jak důležité je nabízet pomoc i (a právě těm) nepatrným, jakými byly v Ježíšově době děti. Že nám má záležet na tom, aby nezabloudily (podobenství o ovci, která zabloudila). Že nám má záležet na tom, aby díky odpuštění dostali šanci i ti, kteří zabloudili.

Píseň: *Odpust'* (sv 233)

Pomůcky: Dvakrát měř, jednou věř; zpěvník Svítá.

25.2.4 Přesah

Bohoslužby: Dokázali byste si vzpomenout, o čem je Večeře Páně, která smysl bohoslužeb zřetelně ukazuje? Čím začíná (v některých sborech tak začíná každá bohoslužba – učitel vybere podle situace)? Vyznáním vin a prosbou o odpuštění. Kdo přitom vedle sebe stojí? Dospělí i jejich děti. Všichni jsou tam společně, nikdo není víc nebo méně. Jen takto tvoříme sborové společenství. Neumíme to, ale stále znovu se o to pokoušíme. S Boží pomocí.

Společensky: Existuje něco takového jako společenství Večeře Páně i ve společnosti? Kde by takto stáli všichni spolu a prosili za odpuštění? Kde by nikdo nebyl víc než ten druhý? Lidé se o to stále znovu pokoušejí. Někde se jim to daří, někde ne. (Kibucy, různá komunitní centra [Autonomní sociální centrum Klinika] a další.)

.....

25.3 LITURGIE

25.3.1 Písně

Od tebe dostávám (Já jsem tady a zpívám 36); *Posaď se se mnou ke stolu* (Já jsem tady a zpívám 40); *Ted' s námi jsi* (Já jsem tady a zpívám 44); *Za sebou ovečky jdou* (Já jsem tady a zpívám 106); *Ježíši Kriste, Pastýři náš* (Zpíváme si písničku 12); *Ovečka kudrnatá* (Zpíváme si písničku 13); *Podobenství o Hostině* (sv 14); *Kdo na kolenou klečí* (sv 148); *Odpusť* (sv 233); *Vlak Boží* (sv 355)

25.3.2 Biblický text k zapamatování

Kdo se pokoří a bude jako toto dítě, ten je největší v království nebeském. A kdo přijme jediné takové dítě ve jménu mém, přijímá mne. (Mt 18,4-5)

25.3.3 Rituál

Jako píseň „matoušovského cyklu“ budeme zpívat, příp. recitovat píseň *Neskládejte v mocných naději* (sv 215). Tento týden už zpíváme píseň celou.

25.3.4 Okénko do bohoslužeb

Zeptáme se dětí, resp. sboru, jestli nám zde dnes někdo nechybí. Můžeme se dovědět ledacos... Možná se zeptejte nějak jinak... Nejde o výtku nebo napomenutí.

Jde o to nějak uvést, že pro pastýře je každá ovečka důležitá, záleží mu na ní, registruje, když chybí.

Můžeme také použít obrázek velkého stáda ovcí nebo davu lidí.

Ale pozor, abychom už neřekli všechno, co dětem budou chtít říct učitelé v nš.

Příběh, o kterém si dnes budete povídat, je zapsán v evangeliu, které napsal Matouš. Najdeme u něj texty, které jsme zase nenašli u evangelisty Marka. Evangelistu Matouše velice trápilo, že v jeho sboru si někteří lidé myslí, že jsou víc, než ti druzí. A trápilo ho také, že kvůli tomu se ze sboru

ztráceli lidé, kterým se kvůli tomu přestala líbit Ježíšova zvěst. Našel Matouš nějaké Ježíšovo slovo, které pomůže?

25.3.5 Modlitba

Pane Bože, moc tě prosíme, abys nám ukazoval, jak si být navzájem povzbuzením. Abys nám ve sboru i kolem něj lidi opuštěné a odstrčené a dával nám sílu jim pomáhat. Abys nám dával sílu přát jeden druhému tvoji lásku. Amen.

TÉMA

Bůh je na straně slabých, chudých a cizinců.
V těchto potřebných se setkáváme s Bohem.

CÍL

U předškolních a mladších školních dětí by mělo jít především o pochopení, že pomoc může být něčím, co mohu druhým dát, a že z pomoci může vzniknout i přátelství. Když druhému pomáhám, nejen dávám, ale také něco získávám. U starších školních dětí jde již více o rozměr odpovědnosti a o krok k mému vlastnímu jednání.

••••••••••

26.1 PRO UČITELE

Biblický text: Mt 25,31–46

26.1.1 Výkladové poznámky

25. kapitola Matoušova evangelia se zabývá Božím královstvím a posledními věcmi. Jedná se o otázku, jaké vlastnosti, postoje nebo schopnosti má mít člověk, který si dělá naděje na Boží království. Jde o připravenost (Mt 25,1–13), angažovanost a pohotovost (Mt 25,14–30) a na konec o základní aktivní pomoc druhým (Mt 25,31–46).

V našem textu jde o život, jehož perspektiva přesahuje současný život. Neboť výčet nasycení hladových a napojení žíznících, ošacení či přijetí cizinců, nejsou jen „body pro modrý život“, ale především jsou důležité pro věčný život.

Tímto příběhem vstupujeme do procesu souzení světa, stáváme se jeho očitými svědky. Ježíš sedí na trůnu a dělí lidi na dvě skupiny, jako dělí pastýř ovce od kozlů. Pak vyjmenovává dobré skutky, které mu lidé učinili. Ti mají nyní vyrovnanou cestu do Božího království.

Za povšimnutí stojí dvě věci: vypočítané skutky se pohybují v okruhu dění všedního života a soužití lidí; a „požehnaní“ si vůbec nejsou vědomi svých dobrých skutků – každopádně ne s ohledem na krále, který tu před nimi sedí na nebeském trůně.

Ale rychle vyjde najevo, že ve „skutečném životě“ mohou lidé potkat tohoto krále v bližních. A to ve zcela různých situacích. Skrze ně vstupuje Boží království do našeho světa.

Klíčem k celému oddílu je verš 40: skutky učiněné druhým prozrazují, jaký postoj mají lidé ke království a k Ježíši samotnému (slovo „bratr“ má podobný význam jako „nepatrní“ v Mt 10,40–42 a Mt 18,6–7).

Ovce po pravici, kozly po levici – striktní dělení má posluchače vyprovokovat, aby začali také něco dělat. Soud Ježíš vysvětluje jako rozdělení – posouzení, co je podstatné a co ne. Proto ten obraz „rozdělujícího“ pastýře.

Ovce: Obraz pastýře a stáda ovcí používají evangelisté o Ježíši a jeho lidu – ovce = Boží lid.

Kozel je protikladná postava k ovcím. Při slavnosti smíření Jom kipur hraje kozel negativní roli – je vyhnán do pouště.

Neboť jsem hladověl a... Překvapivě jsou podstatné zdánlivé maličkosti: jak se kdo zachoval tváří tvář napohled bezvýznamným lidem v nouzi. Zatímco věci běžně chápané jako „zásadní“ zůstávají úplně stranou. Výčet těch skutečně zásadních maličkostí se až únavně čtyřikrát opakuje, snad aby se nám dostal pod kůži.

Spravedliví: Biblické chápání pojmu spravedlivý se významně liší od toho našeho (ten, kdo každému dává, co si zaslouží). Spravedliví jsou (zřetelně zejména ve Starém zákoně) ti, kteří se zastávají slabých.

Kdy jsme tě viděli...? Nalevo i napravo budí zdůvodnění rozsudku údiv a překvapení – ani jedni netušili, s kým měli tu čest. Čtenáře to má povzbudit, aby on, který už nyní ví o soudcově překvapivém kritériu, obrátil svou pozornost žádoucím směrem.

Nepatrní bratři – všichni lidé.

Mně jste učinili: Kristus se ztotožňuje s těmi, kteří jsou v nouzi – vyjadřuje jim tím neobvyklou solidaritu. Vztah k těmto nepatrným se tak stává nejvyšší hodnotou. V pohledu věčnosti netkví smysl života (a nakonec

i celých dějin) v tom, co dokážeme a jak jsme úspěšní, ale v tom, jak se chováme k těm méně úspěšným.

Jak reaguji v určité situaci? A proč? Jak bych měl jednat a co (oproti tomu) skutečně dělám?

Nejde o to naplnit příkazy nebo se dobře chovat „protože to tak křesťané dělají“. Důraz by měl být kladen na to, že se v našem jednání musíme někdy vyrovnat s obtížemi. Ptáme se, kde je vlastně Bůh, stěžujeme si, že zůstává skryt. Ale když druhým lidem pomůžeme, jednáme přesně podle výroku Mt 25,40. I když to často není patrné nebo nám to přinejmenším není jasné.

Oheň připravený dáblu: Věčný oheň je likvidace toho, co nemá budoucnost – zlo. Na rozdíl od lidové představy pekla, kde čerti obsluhují oheň, v němž trápí hříšníky, zde sami zaniknou v ohni, aby už nemohli nikoho trápit.

26.1.2 Úskalí

Boží království je jen pro hodné, dobré a čisté – podle mě je otevřeno Boží království každému, tedy i zlému a hříšnému člověku. Teprve pak mi dává skutečný smysl Ježíšovo sejmutí našich hříchů.

Tento příběh se snaží vylíčit Boží království, které nám však zůstává jen stěží uchopitelné. Musíme si dávat pozor na závěry typu: „Boží království je jen pro ty, kdo pomáhají druhým.“

Soud vzbuzuje spíše negativní asociace, od soudu se odchází s trestem nebo do vězení. Boží soud ale není totožný s našimi soudy.

Není zde důležité, zda se jedná o soud na konci časů, jde spíše o základní pochopení toho, co je pro Ježíše důležité, na čem v životě záleží a na co bychom si měli dávat v našich všedních dnech pozor.

26.1.3 Odkazy

LINDEN, Nico ter: *Povídá se... podle Marka a podle*

Matouše. Benešov: Eman, 2009

MRÁZEK, Jiří: *O kozlech, ovcích a lidech.* Třebenice: Mlýn, 2001

MRÁZEK, Jiří: *Evangelium podle Matouše.* Praha: Centrum biblických studií AV ČR a UK v Praze – Česká biblická společnost, 2011

Odkazy na starší přípravy a další najdete v online verzi úlohy na adrese <http://katecheze.evangnet.cz/katechetické-přípravy/nase-zrcadlo-dpns3>.

26.2.1 Předškoláci

Příběh

Bylo nebylo jedno malé děvčátko. Bylo úplně samo – nemělo už ani tatínka, ani maminku. Bylo tak chudé, že nemělo žádné hračky, žádný pokojíček, žádnou postýlku. Nemělo nic než oblečení, které mělo na sobě a kousíček chleba v ruce, který mu jeden milý člověk věnoval. Děvčátko ale bylo velmi milé a věřilo, že ho má Pán Bůh rád. Protože bylo úplně samo, vydalo se důvěřivě do světa.

Tu potkalo jednoho velmi chudého pána na ulici, který řekl: „Prosím, dej mi něco k snědku, mám obrovský hlad!“ Děvčátko mu dalo celý kousek chleba, který mělo, a šlo dál. Věřilo, že se o něj Pán Bůh postará.

Šlo proti němu jedno dítě a plakalo a naříkalo: „Mrzne mi hlavička, dej mi prosím něco, co by mě zahřálo!“ Děvčátko sundalo z hlavy svou čepici a dalo ji dítěti. Věřilo, že se o ně Pán Bůh postará.

Děvčátko šlo dál a opodál potkalo někoho, kdo neměl tričko, a tak mu věnovalo své. Věřilo, že se o něj Pán Bůh postará i bez trička.

Později zahlédlo člověka, kterému byla veliká zima – dalo mu svůj svetr. Věřilo, že se o něj Pán Bůh i bez svetru postará.

Bylo již pozdě a zešeřilo se, když hladové děvčátko, téměř bez oblečení – jen v kabátku – dorazilo k lesu. Tehdy k němu přišel jeden chlapec a prosil o jeho kabátek...

Jak by mohl příběh pokračovat dál?

Vyzveme děti, aby vyprávěly, co se dál stalo s děvčátkem. Je to vymyšlený příběh, takže ho děti mohou krásně změnit, zvrátit. My se můžeme do fantazírování také pustit. Můžeme tak dojít krásných, nečekaných závěrů.

Rozhovor

Je dobré se s druhými rozdělit, i když se může stát, že pak nemáme nic – jako to děvčátko z našeho příběhu. Ono totiž není pravda, že nemáme nic. I když to tak třeba vypadá. Třeba nemáme nic k jídlu, žádné oblečení. Ale

můžeme mít kolem sebe hodné lidi. A vždy je u nás Pán Bůh, který nás chrání. *(V rozhovoru by bylo dobré navazovat na konkrétní závěry příběhu dětí.)*

Pán Bůh je moc rád, když lidem pomáháme. Když jim řekneme něco hezkého nebo když na ně alespoň myslíme. Pán Ježíš totiž jednou řekl, že když pomůžeme jakémukoliv člověku, pomůžeme tím i jemu.

Jak můžeme někomu pomoci? *(K tomu nám mohou posloužit obrázky.)*

Můžeme přinést nějakou dobrotu a každému dát kousek. Nabídnout jim, aby se rozdělili.

Udělal vám radost, že jste někomu svůj kousek dali, nebo vám to bylo líto?

Udělal vám pak radost, když jste od někoho dostali kousek?

Hra „Mohu pomoci“

Dopředu si připravíme předměty, s nimiž mohou děti v nastalých situacích pomáhat, např. sklenku vody, náplast, plátek chleba, deka, kapesník atd. V prostoru tyto předměty ukryjeme. Dětem vyprávíme po jednom / všem najednou (podle věku a schopností), jak se nám právě daří (např. „mám takovou žízeň“, „je mi strašná zima“ nebo „pořezal jsem si prst“). Děti hledají předmět, kterým by mi mohly pomoci a také s ním pomáhají.

26.2.2 Mladší školní děti

Dětem pustíme nebo převedeme animovaný němý příběh „The Coat“.¹

Takovýto příběh není nic zvláštního, a přesto je to velká pomoc. Kdo z vás by se takto zachoval? *(Pokud všichni srdnatě prohlásí, že ano, je dobré je za to pochválit a říct jim, že to často není tak jednoduché se rozhodnout... třeba povyprávět i o vlastní zkušenosti atd.)* Je dobré pomáhat druhým. Dívat se kolem sebe a všimnout si.

Naše pomoc nemusí být velkolepá – pomoci někomu sebrat ze země to, co mu upadlo; pomoci starému člověku do schodů... Ale takové drobnosti dělají hodně.

Evangelista Matouš k tomu vypráví příběh o tom, jak Ježíš vysvětloval svým kamarádům – učedníkům o tom, jak je důležité být na druhé lidi hodný a myslet na ně.

1 Viz <<https://youtu.be/cp3IH8ZNviQ>>

Ježíš řekl (Je možné přečíst celý text Mt 25,34-46):

Cokoliv jste učinili jednomu z těchto mých nepatrných bratří, mně jste učinili:

- Byl jsem hladový — dali jste mi jíst.
- Žíznul jsem — dali jste mi pít.
- Byl jsem na cestách — ujali jste se mne.
- Byl jsem nahý — oblékli jste mě.
- Byl jsem nemocen — navštívili jste mě.
- Byl jsem ve vězení — přišli jste za mnou.

Rozhovor

Někdy mohou „malí“ lidé pomoci ve velkých věcech. To si myslí i Ježíš. Je tolik maličkostí, ve kterých můžeme pomoci. Nemusíme být zrovna jako nějaký hrdina, který zachraňuje svět. Ale ten, kdo pomáhá, je na dobré cestě životem. Napadá vás, jak můžeme někomu pomoci?

Povězte, kdy jste někomu pomohli? Kdy někdo pomohl vám? Jak jste se u toho cítili? Proč pomáháme lidem?

Ježíšovi ale nešlo jen o to, abychom udělali dobrý skutek, protože se to tak dělá, abychom se dostali do nebe. Ale protože to ti druzí lidé potřebují. Potřebují naši pomoc. A Ježíš k tomu říká: Ano, to děláte správně, tak vypadá Boží panování, „nebe na zemi“. Pán Bůh ví o všem, co jsme udělali. Proto také Ježíš jednou řekl: chovejte se k druhým tak, jak byste chtěli, aby se oni chovali k vám.

To je hodně těžké. Ale my se o to můžeme pokoušet každý den znovu. A mohou to být skutečně maličkosti. Co vás napadá? (Rozdělit se o čokoládu, pustit někoho v autobuse na své místo, pomoci doma s úklidem, nechat si nepěkná slova pro sebe...)

Můžeme vést ještě rozhovor o ústředním verši 40: „Amen, pravím vám, cokoli jste učinili jednomu z těchto mých nepatrných bratří, mně jste učinili.“

Takto zapsal evangelista Matouš větu, kterou řekl Ježíš. Co si myslíte, že znamená?

Kde si myslíte, že můžeme my v dnešní době potkat Pána Boha? V jakých situacích? V jakých lidech?

Nápady a myšlenky mohou děti ztvárnit obrázky. Na závěr možná hra „Mohu pomoci“ (viz 26.2.1).

26.2.3 Starší školní děti

Přečteme si nyní, co považoval evangelista Matouš, o kterém si už po několika vyprávíme, za důležité (Mt 25,31–46). A co o Ježíšovi napsal jenom on – jediný ze všech – kolika evangelistů? (Jak se jmenovali?)

Každý dostane obrázek/obrázek velký, společný pro všechny (viz *Pomůcky*).

Podněty pro rozhovor nad obrázkem

(Pro rozhovor může být pomocí vyhledat si k tématům různé obrázky a ty při povídání ukazovat – nechat děti aby je samy zařadily do jednotlivých témat. Možná mají samy mnohé zkušenosti. Pro ty by měl vzniknout dostatečný prostor!)

Nasytit hladového. S kým se můžeme dělit o jídlo? Jak? (Bezdomovci / potravinová banka / potravinová sbírka / chudý kamarád...)

Napojit žíznivého. Jak dlouho vydrží člověk bez pití? Dokázali byste se podělit s kamarádem o vaše pití (i když je to třeba poslední, co zrovna máte pro ten den)? Dokázali byste se podělit o pití s někým cizím nebo mu ho celé darovat? Na světě jsou i lidé, kteří umírají žízní. To si my asi moc nedokážeme představit. Máme dostatek vody. Když nám vypnou vodu doma, můžeme do obchodu pro balenou vodu...Je dobré ale myslet také na okolí a s vodou neplýtvat. Jak můžeme šetřit vodou?

Ujmout se pocestného. Kdo je u vás vítaným hostem? Koho byste domů nikdy nepustili? V dnešním světě je spousta lidí na ulici, kteří nemají domov nebo jsou příliš daleko od domova. Nemusíme jim ale nabízet svou postel, abychom jim pomohli. Jsou i jiné možnosti (Armáda spásy, Naděje, ubytovny...). Někdy je pomocí jen informace, kde se dá přenocovat (obzvlášť v zimě). Víme, kde jsou v našem okolí tyto možnosti?

Obléknout nahého. Co děláme s naším oblečením, když z něj vyrosteme? Můžeme někomu dát své šaty? Nám už neslouží, ale někoho mohou ochránit před zimou.²

Navštívit vězněného. Na světě jsou lidé, kteří provedli něco špatného. Někteří toho nelitují, jiní toho litují moc. Když jsou ve vězení, jsou tam opuštěni a sami. Nemají nikoho, kdo by si s nimi povídal. Nikoho, kdo by jim ukázal jiné možnosti. Někteří lidé chodí do vězení a navštěvují

2 Animovaný příběh *The Coat*, viz <<https://youtu.be/cp3IH8ZNViQ>>

vězně – trestance a povídají si s nimi, podporují je. Někdy to dělají faráři, jindy dobrovolníci. Umíte si představit jít do vězení a někoho tam navštívit? Kdybyste byli ve vězení, co by vám asi nejvíc chybělo?

Navštívit nemocného. Navštívili jste někdy nemocného kamaráda? Když jsme nemocní, často musíme ležet v posteli a máme dlouhou chvíli. Návštěva kamaráda nás může potěšit, rozveselit, můžeme se dozvědět novinky ze školy, ze „světa“... Je hezké, když na někoho nemocného myslíme, když se ho zeptáme, jak se mu daří, když mu můžeme pomoci, popovídat si s ním, navštívit ho doma nebo v nemocnici, přinést mu úkoly. Tak se často projevuje skutečné přátelství – nemyslíme jen na sebe, ale i na ostatní. Některé děti jsou mezi ostatními neoblíbené – možná máte ve škole také takové „outsidery“. Umíte si představit, že byste je šli navštívit?

„Amen, pravím vám, cokoliv jste učinili jednomu z těchto mých nepatrných bratří, mně jste učinili.“

Mnozí lidé si myslí, že je jejich víra jen jejich osobní věcí a nikomu do ní nic není. Ten, kdo ale bere vážně Ježíšovo poselství, jeho evangelium (dobrou zprávu), ten nemůže přehlížet nouzi tohoto světa a nouzi lidí kolem sebe. Křesťané by se měli starat o druhé lidi. Když pomáháme potřebným, je to, jako bychom pomohli Ježíšovi. Tak nám to vypráví Ježíš v Matoušově evangeliu (Mt 25,34–46).

Pomůcky: Obrázek „Werke der Barmherzigkeit“.³

26.2.4 Přesah

Ten, který potřebuje pomoc, nám často není zrovna sympatický.

Často potřebujeme hodně síly, abychom dokázali pomáhat. Někdy se musíme postavit proti druhým, kteří jsou možná silnější než já, zastat se slabého.

Někdy vůbec nepoznáme problémy druhých na první pohled.

Často není jasné řešení problému, které by mohlo pomoci dostat druhého ze složité situace.

Diakonie – církevní organizace. Jejím posláním je starat se o potřebné.

3 Viz <http://katecheze.evangelnet.cz/static/dwn/dpns3_26-2-3_wdb.png>

26.3.5 Modlitba

Milý Pane Bože, dnes jsme slyšeli o tom, jak je dobré pomáhat. Že když děláme pro druhé lidi něco hezkého, děláme to vlastně pro tebe. A to bychom chtěli. Někdy je to ale hodně těžké. A tak tě chceme poprosit, abys nám dával sílu k takové pomoci:

Abychom viděli, když se někomu zrovna nedaří dobře.

Abychom se uměli s lidmi dělit o to, čeho máme hodně – třeba o jídlo, pití, oblečení.

Abychom si vzpomněli na nemocné kamarády a třeba je šli navštívit.

Abychom řekli dospělým, že někdo potřebuje pomoc – když my sami ještě pomoci nedokážeme.

Pane Bože, děkujeme ti, že jsi s námi a že se máme dobře. Amen.

.....

**CESTA NA KŘÍŽ PODLE MATOUŠE –
PETROVO ZAPŘENÍ**

TÉMA

Petr se před služebnictvem na nádvoří nezná k Ježíšovi a zapírá ho. Strach ovládne jeho srdce a mysl. Odchází z nádvoří s lítostí a zklamáním.

CÍL

- Děti si uvědomí, že v Petrově chování převládá strach.
- Nejmladší děti si uvědomí, že je „přirozené a dobré“ hlásit se ke svým kamarádům. Jaké to asi bylo, když se Petr k Ježíši neznal?
- Starší děti uvažují nad tím, co může nastat, když člověka ovládne strach.
- Starší děti se zamyslí nad významy slova zapřít.

.....

27.1 PRO UČITELE

Biblický text: Mt 26,69–75; pro kontext příběhu si přečtěte i o dění v Kaifášově domě (Mt 26,57–68)

27.1.1 Výkladové poznámky

Čas: je noc na Velký pátek.

Nejvyšší kněz Kaifáš, starší a zákoníci (kam se poděli farizeové?) se shromáždili do veleknězova domu. Tvořili tzv. *synedrium* (nejvyšší židovská rada). Není jasné, zda se jednalo o regulérní soudní proces nebo jen předběžný výslech. Byli tedy přítomni soudci, svědkové a obžalovaný (bez obhajoby?) a byl vynesena rozsudek.

Hledali proti *Ježíšovi křivého svědectví* – rada je o Ježíšově vině předem přesvědčená, ale chce ji důkazy doložit.

Konečně se najdou dva svědkové, kteří se shodnou na svědectví (o chrámu). „Ale jejich svědectví je k tomu, aby byl Ježíš odsouzen, nedostačující. Ježíš však, zdá se, nemá potřebu sebeobhajoby, ani na výzvu veleknězovu. Byť chrám kritizoval, přesněji řečeno jeho osazenstvo.“ (Mrázek, *Evangelium podle Matouše*, str. 454)

Druhý pokus, jak usvědčit Ježíše z rouhání, byl donutit ho, aby se nazval sám mesiášem. Vyznání o tom, kdo Ježíš je, tak vlastně nezazní ani z úst jeho vyznavačů, nýbrž padne jako obvinění a z úst nepřítelových.

Až slova o *Synu člověka* jsou ta, na která čekali a na jejichž základě mohou Ježíše odsoudit. Ježíši přivodí odsouzení, ale kvůli nim zřejmě do Jeruzaléma šel a šetřil si je pro tuto chvíli.

Paralelně s Ježíšovým procesem je Matoušem vyprávěn i příběh Petrův. Ten se s nečekanou odvahou dostal až tam, kde je Ježíš souzen. Paralela k právě probíhajícímu procesu s Ježíšem je zřetelná: tam, kde Ježíš vyznává, Petr ve stejnou dobu zapírá. Když Ježíše zapřísahá velekněz – Petr se zapřísahá sám.

Petr, jehož pozval k Ježíši jeho bratr Ondřej, se původně jmenoval Šimon. Ježíš mu však dává jméno Kéfas, Petr = skála (Mt 16,18a). Mezi učedníky je obvykle na prvním místě, má roli jakéhosi mluvčího. Jako prvnímú je mu dáno rozpoznat Ježíše jako mesiáše. V některých situacích s sebou Ježíš bere jen ty nejbližší učedníky; jsou to Petr, Jakub a Jan (např. vzkříšení dcery Jairovy, proměnění na hoře, modlitba v Getsemane).

Ale Petrovi se nevyhýbají ani pády a selhání, někdy nechápe, co Ježíš říká nebo co je dobré. Tak např. zrazuje Ježíše od cesty utrpení. Ježíš ho v tu chvíli nazve satanem – někým, kdo ho uvádí na špatnou cestu (Mt 16,20–23).

Dle jiných evangelí se dozvídáme, že spolu s Janem jsou u prázdného hrobu první. Jan je tam dřív, ale Šimon Petr jako první vstupuje do hrobu (J 20,1–10).

Po vzkříšení se Ježíš s Petrem setká a posílá ho: „Pas mé beránky“ (J 21,15–23). Po Ježíšově nanebevstoupení je Petr hlavní postavou vznikající křesťanské církve (Sk 1,12–26).

To, že Petr *zapře*, předznamená už Ježíš (Mt 26,34). Zapřít v tomto příběhu znamená odpadnout, nepřiznat se, popřít svůj svazek s Ježíšem.

Kohout je symbolem rozednění; odkazuje na začátek nového dne. Je symbolem rozbřesku nového času a budoucnosti, ke které vyzývá.

Lítost nad svým činem a touha po milosti je to, k čemu Petra jeho čin dovede. A nikdo ho už při odchodu z nádvoří nezdržuje.

27.1.2 Úskalí

Petr byl člověk, který se dostal do úzkých a přemohl ho strach. Jistě měl Ježíše rád, ale pro tu chvíli na nádvoří v něm strach zvítězil. Víme, že to s Petrem nakonec dopadne jinak. Nemějme Petra za nespolehlivého a pořádku selhávajícího; při odchodu z nádvoří odchází člověk smutný, litující a prosící o odpuštění.

27.1.3 Odkazy

SOUČEK, Josef Bohumil: *Utrpení Páně podle evangelíí*. Praha: Kalich, 1983

VRIES, Tinie de: *Tím vše začíná*. Amsterdam: Nederlandsche

Zondagsschool Vereeniging, 1989; str. 179

LINDEN, Nico ter: *Král na oslu*. Eman: Benešov, 2011; str. 195

MRÁZEK, Jiří: *Evangelium podle Matouše*. Praha: Centrum

biblických studií AV ČR a UK v Praze ve spolupráci

s Českou biblickou společností, 2011

DAUVILLIER, Loic-Lizano — MARC-SALSEDO, Greg:

Dítě s hvězdičkou. Praha: Albatros, 2012

DOWLEY, Tim: *Školní biblický atlas*. Praha:

Česká biblická společnost, 1994; str. 22

BROSSIER, François — MONNERON, Danielle: *Moje první*

obrázková bible. Díl 2, Nový zákon. Praha: Portál, 1991

VRIES, Anne de: *Anne de Vries vypráví dětem*.

Praha: Ekumenická rada církví v ČSSR, 1989

Odkazy na starší přípravky a další pracovní materiály najdete v online verzi úlohy na adrese <http://katecheze.evangnet.cz/katechetické-přípravy/cesta-na-kriz-podle-matouse-dpns3>.

27.2 PRO DĚTI

27.2.1 Předškoláci

Motivační úvod: ANO/NE

Jde o to, aby si děti na pozadí této hry uvědomily Petrův čin. Co to udělal, když řekl o Ježíši, že ho nezná a přitom to nebyla pravda. Při hře by mělo jít též o posun významu slova „znát“. Rozdíl je mezi tím, když někoho znám, vidám ve filmu, v televizi a časopisu, anebo když s ním bydlím, chodím do třídy nebo do kostela.

Ukazujte dětem obrázky kreslených postaviček nebo fotografie lidí. Při každé z nich se jich ptejte, zda ji/ho znají.

Začněte těmi nejméně známými, pak známějšími až dojdete k těm, co sedí třeba hned vedle nich.

Kdyby se vás někdo zeptal, zda znáte „toho, co sedí vedle“, co byste odpověděli?

Pak můžete dětem stručně převyprávět Petrův příběh s pomocí např. dětských obrázkových biblí (*Moje první obrázková bible*, str. 144–145; *Anne de Vries vypráví dětem*, str. 189 – viz 27.1.3 Odkazy).

Vyprávění Petrova příběhu můžete začít tím, že kolem Ježíše byli učedníci, kteří ho doprovázeli, všude s ním chodili, společně jedli, nocovali... a on je měl za nejbližší a i oni jeho.

Po vyprávění nakreslete dětem na papír kohouta, jako předlohu můžete použít obrázek z knížky *Tím vše začíná*, str. 182 (viz 27.1.3 Odkazy). Nechte děti kohouta vymalovat veselými barvami a pomozte jim ho vystříhnout. Popřípadě následně nalepit na špejli.

Pomůcky: Omalovánka kohouta, barvy, příp. barevné papíry nebo barvy na sklo.

27.2.2 Mladší školní děti

Bylo před Velikonocemi. Večer před Velkým pátkem zatkli Ježíše a odvedli ho do domu nejvyššího kněze. Kaifáš se jmenoval. Petr jako jediný

z učedníků Ježíše sledoval, šel potají za ním, aby viděl, kam Ježíše odvedli a co s ním dělají.

Před domem byl obrovský dvůr. Uprostřed plál oheň, kolem kterého se zahřivali před chladem různí lidé, zejména služebnictvo domu.

Když Ježíše odvedli do domu, Petr se připojil k lidem kolem ohně. Možná mu byla zima. Možná chtěl vidět, až Ježíše propustí a co s ním bude, možná chtěl vyslechnout, co se mezi služebnictvem povídá.

Tu najednou vyšla jedna služka z domu a všimla si Petra a povídá mu: „Poslyš, ty jsi jeden z těch učedníků, co chodili s Ježíšem?“

A Petr se zalekl. Možná si myslel, že si ho nikdo nevšimne. Možná takovou otázku nečekal.

Petr odpověděl: „Nevím, o čem to mluvíš.“

Dělal, že jí nerozumí. Asi měl veliký strach, co by následovalo, kdyby řekl, že Ježíše zná.

A tak se raději rychle zvedl, že odejde, a když vycházel z brány, všimla si ho jiná služka a řekla ostatním: „Ty přece patříš mezi Ježíšovy učedníky.“

A Petr se znovu ohradil a řekl, že žádného Ježíše nezná.

Tu k němu přistoupili i ostatní a podívali se mu do tváře a řekli: „Lžeš, patříš k němu, vždyť mluvíš stejným nářečím jako on, pocházíš z Galileje.“

Tu Petr znovu zopakoval, že žádného Ježíše nezná a utíkal z veleknězova dvora pryč.

V tu chvíli zakokrhal první ranní kohout. Rozednívalo se a začínal nový den. Pojednou si Petr vzpomněl na to, co mu Ježíš předtím večer řekl:

„Petře, i ty mě opustíš. Než začne kokrhat kohout, zapřeš mě třikrát...“

Tehdy Petra přepadla lítost a dal se do pláče.

Aktivita

Příběh vybízí k dramatickému ztvárnění. Ke scéně výslechu Petra u ohně připojte i výslech Ježíšův v domě veleknězově (viz v. 57–68).

Současně v jednu chvíli se něco děje uvnitř a něco se děje venku na nádvoří. Uvnitř domu je hodně svědků, kteří křivě svědčí a jsou proti Ježíši; venku je jeden, který je pro Ježíše, a zapře.

Pro scénu v domě vyberte nějaký odlehlejší kout v místnosti. Dvě z dětí ztvární Kaifáše a Ježíše, ostatní mohou být staršími a zákoníky.

Na pozadí výslechu Petra je slyšet hlasitý zvučný hlas Kaifášův, jak se Ježíše pořád dokola nervózně ptá: „Tak jsi Mesiáš?“

Ostatní křičí: „Je hoden smrti!“

27.2.3 Starší školní děti

Koncepce programu je taková, že chce přiblížit význam slova zapřít, který nemusí apriori být negativní, ale může znamenat i statečný čin.

Znáte příběh Anne Frank?

Anna se narodila v Německu. Ale protože byla Židovka, tak když bylo Anně asi deset, uprchla její rodina před nacisty do Amsterdamu. Jenomže záhy se i Nizozemí ocitlo pod diktátem Hitlerovým a z jejich bezpečného pobývání se stalo opět ohrožení.

K třináctým narozeninám dostala Anna deník, který se dodnes dochoval a kde si můžeme o jejím životě podrobně přečíst. Zapsala tam též to, jak se rodina začátkem července roku 1942 ukryla v zadní části domu, kde měl Annin tatínek kancelář. S koncem července se v úkrytu schovala ještě jedna rodina. Ukrývali se tam přes dva roky.

Čtyři lidé, zaměstnanci kanceláře o nich věděli. Starali se o ně, nosili jim jídlo, nové zprávy o situaci ve městě a vývoji války, zajišťovali všechny potřeby, starali se o bezpečnost. Jmenovali se: Victor, Johan, Miep a Bep. Několikrát podstoupili podrobnou domovní prohlídku od gestapa. Několikrát byli vyslýcháni. Museli odpovídat na otázky, jestli nevědí, kam rodina Frankových utekla a kde jsou teď. Někdy se ocitli v situaci, kdy na ně mířily samopaly a bylo jim vyhrožováno... Byli si dobře vědomi, že pokud se na to přijde, hrozí jim za skrývání Židů trest smrti.

A oni je i nadále co nejdéle zapírali, jak mohli...

Jaký význam má slovo zapřít v příběhu Anny Frankové a v příběhu učedníka Petra na nádvoří?

Co by se stalo, kdyby ochránce Anny F. ovládl strach a všechny by je vyradili? Co by se stalo, kdyby se Petr k Ježíši přiznal?

(Nechte děti promyslet možnosti a nebojte se, že to bude znít hereticky. Jednak svými disputacemi biblický příběh o Petrovi nezměníte a za druhé tím naopak necháte jeho konturám vyniknout...

Kdyby se Petr k Ježíši přiznal: 1) nesplnilo by se, co Ježíš předpověděl. 2) nevíme, co by mu potom na nádvoří hrozilo? 3) ukázal by se jako pravý učedník, jemuž Ježíš dal oprávněně jméno skála. 4) kdyby Petra za křivou výpověď ukřižovali, koho by Ježíš poslal pást beránky (J 21,15–23)?

27.2.4 Přesah

- Prohlédněte si s dětmi mapu Jeruzaléma a místa, kde se odehrává velikonocní příběh.
- Petr cítí vinu, že Ježíše zapřel. Co je to lítost, pokání, přiznání, odpuštění...? Čím (např. jakými gesty) může být toto provázáno? Co dělat, když někomu ublížíme?
- Víte, co je šikana? Setkali jste se s ní někdy? Jaké to je někoho se zastat? Říct nahlas: to je můj kamarád, nechte ho být...
- Tematizujte možnost nového začátku (jako dostal Petr, když zapření litoval): znáte nějakou hru, kde se člověk musí vracet zpátky na start? Např. Cukr, káva, limonáda...když se hýbete ve chvíli, kdy máte stát bez hnutí, vracíte se na start, ale můžete ve hře pokračovat.

.....

27.3 LITURGIE

27.3.1 Písně

Zůstaň s námi, Pane (sv 401); *Proč jen mlčíš, Pane* (sv 267);
Byl jsi tam (sv 25); *Vy silní ve víře* (sv 382); *Hořká byla noc* (sv 73);
Zůstaňte zde a bděte se mnou (sv 443); *Když soumrak zhasí světlo* (EZ 643)

27.3.2 Biblický text k zapamatování

Pane, ty víš všechno, ty víš také, že tě mám rád. (Je to část verše z J 21, 17: Zeptal se ho potřetí: „Šimone, synu Janův, máš mne rád?“ Petr se zarmoutil nad tím, že se ho třikrát zeptal, má-li ho rád. Odpověděl mu: „Pane, ty víš všechno, ty víš také, že tě mám rád.“ Ježíš mu řekl: „Pas mé ovce!“)

27.3.3 Rituál

Jako píseň „matoušovského cyklu“ budeme zpívat, příp. recitovat píseň *Neskládejte v mocných naději* (sv 215).

27.3.4 Okénko do bohoslužeb

Z čeho všeho máte strach? Z čeho všeho může mít člověk strach? Příběh, který si dnes budete vyprávět napsal Matouš. A je o tom, že velký strach může člověka zcela ovládnout. Dá se strachu nějak zabránit nebo mu předcházet? Jak to vidí Matouš?

Nebo: Co/kdo všechno může člověka ovládat? Ovládnout nás může i strach. Můžeme ho znázornit smotanou černou látkou. Je smotaný (strach) v nás, máme ho pod kontrolou, ale může se rozmotat, nafouknout, všechno překrýt, ovládnout naše myšlenky, skrýt odvahu i víru. Překrytí látkou předvedeme.

27.3.5 Modlitba

Bože, prosíme tě, buď s těmi, kteří mají strach, které svírá nejistota, obava. To pak třeba nedělají pěkné věci a říkají něco ošklivého. Ublížíjí nejbližším i sobě. Odpusť jim. Odpusť nám, když máme někdy strach se zastat toho, kterému někdo ubližuje. Odpusť, že jsme si jistí pravdou, ale ve skutečnosti ji nemáme. Buď s námi, když nás ovládne strach, obavy a nejistota. Amen.

.....

**JEŽÍŠ PRODÁN ZA 30 STŘÍBRNÝCH,
PILÁT A JEHO ŽENA**

TÉMA

Ježíš jde tou cestou, o které psali už Proroci

CÍL

- Děti si prohlubují příběh pomocí témat, jako je bolest, mlčení, nespravedlnost, pomoc.
- Děti si přibližují vyprávění vstupováním do příběhu; např. zkoušením a střídáním hluku a ticha, imitací krále, apod.
- Děti vnímají ukřižování Ježíše jako pokračování cesty, kterou Ježíš šel.

.....

28.1 PRO UČITELE

Biblický text: Mt 27 (1. scéna v. 1–31; 2. scéna v. 32–66)

28.1.1 Výkladové poznámky

(Výkladové poznámky) si v tomto tak rozsáhlém a hutném textu nedělají nárok vyložit vše, co se v něm objeví. Spíše představují vystupující postavy či skupiny postav, místa nebo dění odkazující na Starý zákon. Pokud vám v nich něco chybí, hledejte v např. *Pozvání na cestu*, Katechetická příloha 2005–2006, č. 4, úlohy 37, 38; anebo *Krédo*, Katechetická příručka 2013/2014 (*Trpěl pod Pontským Pilátem, Byl ukřižován, Umřel a byl pohřben*).

Matouš už od počátku Ježíšova narození cituje ve svém vyprávění Starý zákon, zejm. proroky. Píše totiž židokřesťanům a celým jeho evangeliem prostupuje: to, co tu teď vyprávím, má svůj počátek už mnohem dříve. To, o čem proroci mluvili, se právě teď naplňuje.

První scéna: velekněžův dům (v. 1), venku někde u Piláta (v. 2) a uvnitř kasáren (v. 27)

Čas: na Velký pátek zrána/dopoledne.

Zasedá nejvyšší židovská rada. Matouš nepředpokládá nové zasedání, nýbrž pokračování nočního soudu, během kterého se odehrával příběh Petrova zapření (26,69–75).

Stejně jako do příběhu Ježíšova výslechu začleňuje Matouš vyprávění o Petrovi, tak v procesu u Piláta nacházíme paralelně příběh o *Jidášovi*. Zkraje pašijního příběhu Matouš nezmiňuje nic o Jidášových pohnutkách. Nyní se ale něco změnilo; synedrium prohlašuje Ježíše vinným, z Jidášových úst zaznívá, že Ježíš je nevinen.

Pilát byl judský prefekt v letech 26–36. Vladař Judska, zastupující římskou moc, sám podléhal správci Sýrie. Od chvíle, kdy je Ježíš předveden před Piláta, je zdůrazněno, že se proces stává politickým.

Barabáš z aram. „syn otce“. Matouš se vyhýbá tomu, aby Barabáše vykreslil jako povstalce. Je známý, proslulý, ale není řečeno čím, a byl zatčen (takže pro nic dobrého).

Pilátova žena posílá muži vzkaz. V Matoušově vyprávění sehrávají sny důležitou roli (viz 1,19–21; 2,12.13.19–20). *Pilátova žena* zažila noční můru, varovné znamení, které vyhodnotí ve smyslu: neměj s ním nic společného. A Pilát se pokusí zachovat dle instrukcí své ženy.

Samotná poprava je v kompetenci *vojáků*. Ti Ježíše odvedou dovnitř. Prokazují mu „královské pocty“, počínaje královským oděvem. Okolnost, že jde o „krále“, nejspíše podněcuje jejich vojenskou fantazii k recesi. Ta je krutá a cynická, ale je možné, že za ní není žádná nenávisť. Na rozdíl od velekněží proti Ježíši nic nemají.

Druhá scéna: cestou na Golgotu (v. 32), Golgota (v. 33), hrob (v. 60)

Čas: na Velký pátek odpoledne a večer, sobota dopoledne.

Šimon z Kyrény, o kterém nevíme nic, pomáhá Ježíšovi na příkaz vojáků nést kříž. Ježíš je tak zraněný a oslabený bičováním, že ho není schopen nést sám. Od vojáků v tom nehledejme žádné humánní důvody, nýbrž sledování úkolu, který mají splnit, totiž: dostat se na místo určení.

Golgota (Lebka) – holý vrch, který asi tvarem lebku připomínal.

O způsobu, jakým bylo naloženo s Ježíšovým tělem, neřekne Matouš nic bližšího, zato však řeší, jak bylo naloženo s jeho *šaty*. Pro Matoušovy židokřesťanské čtenáře to ovšem byl zřetelný starozákonní odkaz na Ž 22,19.

Nápis o provinění – *To je Ježíš, král Židů* (INRI) – podle starověkých zpráv mívál odsouzenec takovou tabulku na krku cestou na popraviště. Ježíšovým proviněním je politicky pojaté mesiášství, nárok na trůn Izraele, domnělé úsilí se ho zmocnit. Velekněží označení „král“ vnímají jako výsměch celému židovstvu. Pilát to pravděpodobně jako výsměch myslel, nicméně tak vyslovil pravdu, že Ježíš je opravdu král a Mesiáš Izraele.

O *spolupopravených* s Ježíšem nevíme nic bližšího. Termín, jakým jsou označeni, bychom mohli vyložit jako povstalci, bojovníci za svobodu a nezávislost; teroristé bojující všemi prostředky; a nebo obyčejní lupiči a vrazi.

Po velmi dlouhém mlčení od výslechu u velekněze (26,64), prolomí Ježíš své mlčení a promluví. Ale ne k lidem, nýbrž přímo k Bohu: *Eli, Eli, lema sabachtani?* (27,46) Modlí se slovy Žalmu 22. Žalm je psán jako modlitba pro člověka opuštěného lidmi, který se ale cítí nevinný, a proto se Boha ptá: proč jsi mne v tom nechal i ty?

Motivu roztržené *chrámové opony* lze nejspíš rozumět tak, že se v té chvíli nejsvětější svatyně otevřela našemu pohledu. Nenastává konec židovství ani není na místě výsměch. Matouš chce své čtenáře otevřít novému pohledu: v hodině Ježíšově smrti můžeme z Boha spatřit to nejmocnější, co bylo možné.

Zpozvdálí přihlížely *ženy*, které Ježíše provázely už z Galileje. Matouš nám výslovně říká, že Ježíš kromě učedníků měl i učednice, které mu dokonce poskytovaly zázemí. Tyto ženy na rozdíl od mužů–učedníků dojdou alespoň na dohled kříži, protože blíž se kvůli vojákům není možné k popravišti dostat. Jmenovitě pak zmiňuje ty ženy, které budou mít význam pro následující děj.

Josef z Arimatie byl podle ostatních evangelistů člen synedria; Matouš jej charakterizuje jako Ježíšova učedníka, který byl zámožný. Tedy natolik vlivný a významný, aby si dovolil jednat přímo s Pilátem, a dostatečně bohatý na to, aby měl vlastní skalní hrob.

V sobotu se u Piláta objevují *velekněží a farizeové*; o farizeích dosud vůbec v tomto příběhu nebyla řeč a velekněží naposled jednali před Pilátem. Zdá se, že je Josef z Arimatie svým konáním předběhl, a oni se teď snaží dostat události zpět pod kontrolu. Každopádně je Matouš jediným evangelistou, který má epizodu „o stráži u hrobu“.

Nespravedlivý soud známe z pohádek i z lidských dějin. Na jedné straně žalobce, proti němu obhájce a vše má posoudit soudce. Tak by to mělo vypadat, aby nestranný soud mohl vynést co nejobektivnější rozsudek. Ani u Ježíšova procesu nečteme nic o obhájci, o nikom, kdo by se ho zastal či jen slovem vyrovnal miskou nakloněných vah od hulákajícího davu...

Možná jeden, dva či více jedinců, kteří byli na Ježíšově straně, mohli být přítomno výslechu u Piláta. Jenže u rozhořčeného davu, který nechce slyšet protiargumenty, by jejich zastání stejně zaniklo.

Píseň: *Balada velkopáteční* (sv 297), aktivita: viz 28.2.1, 28.2.2.

Spolunesení kříže: Při alsaském klášteře v Isenheimu bylo velké leprosárium. Na začátku 16. století zde malíř Matthias Grünewald na křídlový oltář namaloval výjevy z Kréda. Jeho obraz Ukřižování Ježíšovo je výrazem velkého utrpení. V kostele před oltářem se shromažďovali nemocní leprou, ti nejchudší z chudých, oddělení kvůli nebezpečí nákazy. Při pohledu na utrpení Ježíšovo se necítili ve své nemoci sami a opuštění...

Píseň: *Kdo mě z pout mých* (sv 147); aktivita: viz 28.2.2.

Kdy mlčíme? – Když posloucháme pohádku; když spíme (bez divokých snů); když si nevíme rady; když nechceme lhát ani říct pravdu (něco prozradit); když máme pocit, že nás stejně nikdo neposlouchá; když se soustředíme; když už víme, že by slovo stejně ničemu a nikomu nepomohlo...

Gesty se ale dost dobře mlčení dá vyjádřit.

Proč se říká: mlčí jako hrob?

Píseň: *Proč jen mlčíš, Pane* (sv 267), aktivita viz 28.2.2.

Bolestí můžeme trpět na těle i na duši, anebo obojí. Na těle je to vidět: když spadneme a zraníme se, když nám dá někdo facku, když dostaneme injekci... Na duši trpíme třeba tehdy, když se na nás někdo zlobí a nemá k tomu důvod, když nás někdo opustí a zůstaneme sami, když se k nám kamarád otočí zády. Bolest může být dlouhodobá třeba jako vleklá nemoc, anebo zase velmi krátká jako injekce.

Na druhém člověku můžeme bolest na jeho těle pozorovat... Bolest na duši vidět nelze, nebo až mnohem později a úplně jinak...

Píseň: *Byl jsi tam?* (sv 25), aktivita: viz *Mladší školní děti*.

Je těžké mluvit o *smrti*, i když k životu neodmyslitelně patří. A je těžké mluvit o smrti s dětmi.

Moc o tom nevíme, těžko se to formuluje do slov a toto vše je třeba dětem přiznat. Nejsme schopni jim podat jednorázové vysvětlení hotové jedinou provždy. Ale můžeme se s nimi podělit o svou víru, naději, spolehnutí se, že nás Bůh ani v tomto neopustí.

Píseň: *Zas Pána křižujou* (sv 392).

28.1.2 Úskalí

Vyprávění je poměrně dlouhé a nabitě ději, postavami. Nechtějte říct všechno. Zaměřte se klidně jen na jednu část z toho. Možná je dětem některá pasáž méně známá. Anebo vyberte tu známější a do podrobností a šířěji se jí zaobírejte. Anebo se vám nabízí témata, která můžete propojit s příběhem a aktivitou.

I když zůstanou některé otázky bez odpovědi, v dětech nesmí vzniknout dojem, že o těchto věcech se nemá mluvit. V dětech by ani nemělo zůstat, že když neznáme odpověď, že je to špatně. Důležité je se ptát, vyslovit i ty nejtěžší otázky a i několikrát po sobě a v rozhovoru pak společně hledat pochopení, význam, smysl.

28.1.3 Odkazy

LINDEN, Nico ter: *Král na oslu*. Benešov: Eman, 2011; str. 203

MRÁZEK, Jiří: *Evangelium podle Matouše*. Praha: Centrum biblických studií

AV ČR a UK v Praze ve spolupráci s Českou biblickou společností, 2011

DOWLEY, Tim: *Školní biblický atlas*. Praha: Česká

biblická společnost, 1994; str. 22

DOWLEY, Tim: *Školní průvodce Biblií*. Praha: Česká

biblická společnost 1994; str. 26–27

BROSSIER, François – MONNERON, Danielle: *Moje první obrázková*

bible. Díl 2, Nový zákon. Praha: Portál, 1991; str. 146–151

28.2.1 Předškoláci

Vyprávění se opírá o knížku *Moje první obrázková bible* (viz 28.1.3), stránky 146–151, ale nevadí, pokud ji nemáte. Následně je v heslech vše popsáno.

Trnová koruna

Trnová koruna. Na čem rostou trny? Píchají? Bolí? Jaké to asi bylo, mít trnovou korunu na hlavě?

To dali vojáci Ježíši na hlavu, když byl vydán rozkaz, aby ho ukřižovali. Vojáci jen plnili rozkaz.

Ukřižovat! – volaly zástupy před palácem Piláta, když se ptal, co má s Ježíšem udělat.

Kříž

Kříž. Viděly jste někde kříž? V kostele, u cesty, u kapličky... Někdo nosí křížek na krku.

Byl to jen kříž, nebo na něm někdo byl? Kdo?

Ježíš mluvil o Bohu jinak, než lidi byli zvyklí. Někteří se toho báli, jiní ho za to nenáviděli a nechtěli, aby tuto myšlenku šířil dál. Proto Ježíše ukřižovali (což byl tehdy běžný způsob).

Tělo

Tělo. Nemocné, bolavé, unavené tělo. Jak se o něho můžeme starat? Je dobré, když je někdo nablízku?

Nejprve Šimon z Kyrény pomohl Ježíši nést kříž, když ho nesl na Golgotu. Poté Josef z Arimatie si vyžádal u Piláta Ježíšovo tělo, aby ho zabalil do lněných látek a nechal přenést do hrobu.

Aktivita

Vychází z rozdílu hluku a ticha. Hluk, který dělá dav, který emočně strhává a nedává prostor k tomu, aby jedinec sám přemýšlel, co a jak je dobré. Ticho, které činí jednotlivce, nikdo ho neslyší, i kdyby mluvil. Zkuste všichni nahlas, pořádně nahlas, zakřičet. A teď si vyzkoušejte ticho. Ani slovo, ani pohyb. Takto vypadal rozhovor Piláta a žalobců s Ježíšem.

Pomůcky: Obrázek krále (koruny); máte-li kostým, skutečnou korunu, mohou si to děti všechno zkusit. Taky se chovat jako král (vznešenost, moc, rozkazy, udělování milostí nebo trestů). Větvíčky s trny, obrázek či skutečný kříž (přívěsek).

28.2.2 Mladší školní děti

K první scéně:

Jeruzalém je plný lidí. Více než obvykle, protože kvůli svátkům tam dorazili i poutníci. Ti si přicházejí připomenout a oslavit den vyvedení z Egypta, ze země otroctví.

Všude je plno lidí a hluku. I v domě nejvyššího velekněze Kaifáše. Tam se svítilo celou noc a teď s denním rozbřeskem vycházejí z domu a vyvádí Ježíše s pouty na rukou. Rozhodli, že je vinen a že si zaslouží trest smrti. Vedou ho k Pilátovi, římskému místodržiteli a doufají, že potvrdí jejich verdikt.

„Prý jsi židovský král?“ zeptá se Ježíše.

„Říkáš to, protože ti to řekli,“ odpoví Ježíš.

Pilát se na Ježíše díval. Nepřipadal mu jako rebel. Snad nějaký bláznivý kazatel. Ale odsoudit ho, to se mu nechce.

Ježíš se díval na Piláta, na obžaloby velekněží nereagoval, mlčel a už nic neřekne.

„Ty se nechceš hájit?“ zeptá se ho zase. Ale Ježíš mlčí a Pilát dostává strach. Co když se z toho něco semele? A dostane se to až k císaři? Nakonec přišel i sluha jeho ženy a varoval ho před snem, který měla a který zněl: s tím spravedlivým si nic nezačíněj.

Tu Piláta napadlo: každý rok na svátky propouštím jednoho vězně. Taková milost. Dá jim vybrat, jestli propustí Ježíše nebo Barabáše?

„Co kdybych pustil Ježíše, je neškodný?“ řekne Pilát.

„Barabáše,“ volají davu. Někteří dostali zapláceno, aby tu takto křičeli. Jiní se nechali strhnout.

„A co mám učinit s Ježíšem?“

„Ukřižovat, ukřižovat!“ volali všichni.

„A čeho se dopustil?“ zkusí to ještě Pilát.

Ale oni ještě víc křičeli ukřižovat.

Tak Pilát nechal propustit Barabáše. Pilátovi vojáci Ježíše zbili. A když slyšeli, že o něm kdosi říkal, že to je židovský král, udělali korunu z větví plných trnů a dali ji Ježíšovi na hlavu.

Aktivity

Hra: trůn pravdy a lži

Označte židli pravdy a židli lži. Na položenou otázku děti odpovídají usednutím na správnou židli. Hra je koncipována pro dvě družstva.

Např. Ježíš toužil být vládcem Judska. Ježíš se vyučil řezníkem. Ježíš o sobě mluvil jako o pastýři. Ježíš nutil učedníky mýt si ruce před jídlem. Jidáš si peníze, které dostal za zradu Ježíše, nechal. Pilát byl římský císař. Pilát se snažil, aby soud s Ježíšem byl spravedlivý. Pilát měl ženu. Žena za Pilátem, aby mu řekla o svém snu, přišla sama. Pověstný vězeň, mezi kterým a Ježíšem dal Pilát davu vybrat, se jmenoval Barabáš. atd.

Hra: Pilát jako dirigent

Jeden jde za dveře a skupina v místnosti vybere jednoho dirigenta, který bude určovat, co budou všichni ostatní dělat. Dirigent začne a všichni ostatní ho napodobují. Pak přijde dotyčný zpoza dveří a snaží se přijít na to, kdo akce určuje.

28.2.3 Starší školní děti

- Jak se říká procesům, kde soudce soudí dle předem domluveného scénáře, nebo podle toho, jak řve dav nebo si žádá veřejné mínění? Slyšeli jste o nějakém takovém soudu u nás?
- Loutka (klasická nebo na špejli) se sama nepohybuje. Vždy ji někdo musí vést. Potřebuje nějakou hybnou sílu. Přemýšlejte, co bylo hybnou silou jednání Piláta, velekněží, Jidáše, vojáků, Šimona z Kyrény, atd.
- Promluvte si o tom, proč Ježíš spíš mlčel, nehájl se?
- Projděte text některé velikonoční písně a všimněte si, jakými slovy je tam vyjádřeno, co znamená Ježíšovo utrpení a ukřižování pro nás. Např. píseň *Úžasná láska* (sv 108); písně z EZ (308–332).
- Prohlédněte si s dětmi mapu Jeruzaléma a místa, kde se odehrává velikonoční příběh.

28.2.4 Přesah

- Zahrajte si novozákonní pexeso.
- Jako Šimon či Josef můžete pomoci druhým k cíli. Poponést je třeba i společnými silami přes nějaké území k označenému cíli.

.....

28.3 LITURGIE

28.3.1 Písně

*Balada velkopáteční (sv 297); Byl jsi tam (sv 25);
Přímluva (sv 21); Proč jen mlčíš, Pane (sv 267); Kříž (sv 171);
Šly zrána ke hrobu (sv 324); Nedělní chvalo zpěv (sv 373);
Proč pro Krista neměli místa (sv 269); Zas Pána křížují (sv 391);
Nemůžete ani chvíli (sv 212); Kristus Pán když na smrt šel (sv 167);
Ó hlavo plná trýzně (sv 225, EZ 320); Vy silní ve víře (sv 382)*

28.3.2 Biblický text k zapamatování

Část Kréda: *Ježíš Kristus trpěl pod Pontským Pilátem, byl ukřižován, umřel a byl pohřben.*

28.3.3 Rituál

Jako píseň „matoušovského cyklu“ budeme zpívat, příp. recitovat píseň *Neskládejte v mocných naději (sv 215)*.

28.3.4 Okénko do bohoslužeb

Okénko otevírá téma davu, a jak se dav projevuje, což je styčné téma pro vyprávěný příběh.

Byli jste někdy na nějakém závodě, turnaji, zápase? Jak tam lidé povzbuzují? Vyjadřují také někdy fanoušci svou nespokojenost?

Je týden před Velikonocemi – Květná neděle. Tehdy na Květnou neděli vjížděl do Jeruzaléma Ježíš na oslu.

Pamatujete si, co zástupy podél cesty volaly? Vyjádřil tam někdo svou nespokojenost?

K Matoušovu evangeliu

Matouš více než jiní evangelisté navazuje na sz. Zde např. Můžeme připomenout starozákonní odkazy na závažnost prolítí krve (Dt 21,6–9, Ž 26,6). Pilát si ruce myje – toto je pouze u Matouše. Můžeme znázornit např. mísou s vodou. Před nš: i o tom bude dnešní příběh.

28.3.5 Modlitba

Ježíši Kriste, ty jsi lidem pomáhal, uzdravoval je, měl jsi je rád. A ukřižovali tě. Dej nám, prosíme, odvahu dělat dobré věci, i když to třeba ostatní nedělají. Prosíme za trpící, nemocné, umírající. Dej, ať mají blízko sebe někoho, kdo jim pomáhá, a dávej jim sílu a naději. Amen.

TÉMA

Ježíš tu je s námi... a bude.

CÍL

- Děti uslyší Ježíšovo: nebojte se a budu s vámi pořád.
- Děti uslyší, že je tu vzkříšený přítomen jinak.
- Děti uslyší o tom, že strach se může proměnit v radost.

.....

29.1 PRO UČITELE

Biblický text: Mt 28

29.1.1 Výkladové poznámky*Postavy*

- *Marie z Magdaly a „jiná Marie“* (matka Jakuba a Josefa) byly přítomny už Ježíšovu ukřižování i uložení do hrobu. Nyní přichází, aby se podívaly. Nenesou vonné masti, aby pomazaly tělo, nýbrž přichází, aby držely jakousi vigilií. Zároveň se stanou apoštolkami apoštolů, když jim přináší od Ježíše zprávu, že se mají za ním vydat do Galileje.
- Vojáci, kteří drží stráž celou noc, se nyní třesou strachem a jsou jako mrtví. Matouš si zde pohrává s tím, kdože je zde v příběhu mrtvý? Vojáci, anebo ten, který je za mrtvého považován?
- Na konci příběhu se na rozkaz velekněží stávají hlásnými troubami a mají šířit fámu o tom, že učedníci v noci ukradli Ježíšovo tělo.
- Na zemi nastává velké zemětřesení, neboť sestupuje anděl, který odvaluje kámen a otevírá tím hrob. Jeho vzezření bylo jako blesk — něco, co nám

nahání strach, zakrýváme si před tím oči a tím pádem nedokážeme do detailů popsat, jak vlastně vypadá. Celé se to odehraje před očima žen a za přítomnosti římských vojáků. Anděl promlouvá a uklidňuje ženy, zatímco rozřesených vojáků si nevšímá. Podstatná část jeho řeči je opakováním toho, co už před časem učedníkům řekl Ježíš.

- S prvními, se kterými se Ježíš potká, jsou ženy. Nechá na sebe sáhnout (srov. J 20,17) a ony se ho dotýkají. Matouš tak podtrhuje židovskou představu těla z mrtvých vzkříšení. Na rozdíl od jiných evangelií zde Ježíš „jen“ mluví, tzn. nevysluhuje vp, nejí, nežehná. Nejprve ženám opakuje vzkaz anděla pro učedníky, pak mluví na hoře v Galileji k učedníkům.
- *Velebnější a starší* se snaží vzít události do vlastních rukou a změnit je dle hesla: události, které nebyly vhodné, nebyly vůbec a místo nich „se staly jiné“.
- *Jedenáct apoštolů*: číslovka jednoznačně dosvědčuje, že se počítá i s Petrem (Jidáš chybí), přestože není přímo zmíněn.

Místo

- U hrobu.
- Hora v Galileji: neprozrazuje se její jméno; jde o symbolický význam a souvislost se vším, co se na hoře/horách u Matouše dělo: Kázání na hoře; Pokušení na poušti (třetí pokušení, jehož kulisou je vysoká hora); Proměnění na hoře
- Ježíš zde strávil takřka celý svůj život v Galileji (Nazaret, Kafarnaum, Kana). Obyvatelstvo se odlišovalo např. ve výslovnosti (což prozradilo Petra na nádvoří velebněžově). Pohled Judských na Galilejské možná dobře vystihuje J 1,46: „Z Nazareta? Co odtamtud může vzejít dobrého?“
- Ježíš posílá učedníky do Galileje už cestou do Getsemane; Galilea je tedy zároveň místem, odkud se znovu začíná.
- Cesta pěšky mezi Jeruzalémem a Galileou trvá týden.

Čas: za rozbřesku prvního dne po sobotě.

Další poznámky

- Vzkříšení samo nemá žádné přímé svědky. Matouš ve svém vyprávění předkládá čtenáři dvě cesty, dvojí zvěst, dva výklady téže události. Žen, kteréžto v židovském prostředí nebyly příliš reprezentativním vzorem svědka, a ještě

k tomu Ježíšových učednic. A podplacených neobjektivních vojáků. Čtenář sám je postaven před rozhodnutí, komu uvěří. A pro Matouše jsou obě zvěsti alternativami víry odvislé od důvěry v toho kterého svědka.

- I v kruhu jedenácti učedníků a dokonce přímo při zjevení Vzkříšeného jsou někteří, kteří pochybují. Matouš si tedy nedělá iluze o církvi a dokonce ani o nejužším apoštolském kruhu. Obsahem výpovědi je však i ujištění, že také tito pochybující do církve patří, a dokonce jsou i vysláni zvěstovat světu.
- Matouš vzkazuje všem, kteří by záviděli učedníkům, že to tenkrát bylo snadnější uvěřit (když se jim Vzkříšený přímo ukázal), že i tenkrát to bylo spíše otázkou víry a rozhodnutí, právě tak jako je tomu dnes.
- Závěr evangelia je vždy důležitou výpovědí zvěsti celého evangelia. Matouš říká: vše je odvyprávěno, teď je řada na vás. Následujte. Jděte ke ztraceným ovčím izraelským (10,5–7), zněl první Ježíšův úkol učedníkům. Nyní se dostává úkolu rozšíření – jděte do celého světa.
- Nejste na to však sami – příslibem Kristovy přítomnosti uzavírá Matouš svůj příběh.

29.1.2 Odkazy

MRÁZEK, Jiří: *Evangelium podle Matouše*. Praha: Centrum biblických studií

AV ČR a UK v Praze ve spolupráci s Českou biblickou společností, 2011

NOVOTNÝ, Adolf: *Biblický slovník*. Praha: Kalich, 1956

LINDEN, Nico ter: *Král na oslu*. Benešov: Eman, 2011; str. 203, 211

BALDERMAN, Ingo: *Úvod do biblické didaktiky*. Jihlava: Mlýn, 2004

DE BOER-VAN VEEN, Arda: *Vragen naar de ander. Een catechetische ontmoeting bij geloven en belijden in de christelijke geloofstraditie*.

Leeuwarden: Gco Katechetisch Centrum, 2002

Společně při bohoslužbách

Mezi známé způsoby, jak být při bohoslužbě pospolu, patří liturgické prvky:

- píseň (za doprovodu různých nástrojů),
- čtení,
- přímluvné modlitby...

Dále na bázi velikonočních témat:

- Tma/světlo: Uvnitř hrobu / venku před ním (práce se světelným efektem v bohoslužebném prostoru).
- Ticho/slovo: Němé zděšení svědků / Nebojte se; naslouchající učedníci / promlouvající Ježíš (v přímluvách, kázání).
- Smutek (strach) / radost (naděje): běžící Marie za učedníky; příslib Ježíšovy přítomnosti (v písních, kázání).
- Otevřené oči / srdce / rozum / duše: Hledání Ježíše v hrobě; snaha velekněží měnit to, co se událo (v přímluvách, písních, kázání).
- Je to jinak. (Co se v kostele změnilo?)

Hladový ubrus

Úvod

Od středověku se s počínajícím obdobím Velikonoc objevoval přes bohatě zdobený oltář bílý ubrus. Říkalo se mu „hladový ubrus“ a vyjadřoval: pokání, přemítání (kontemplaci). Možná bychom v něm dnes našli ještě jiné důrazy: čistotu; odříkání; soustředění; hlad po nasycení; prázdno, které bude jednou naplněno; atd. Postupem doby se ale bílý ubrus začal proměňovat; objevovaly se na něm výjevy z Ježíšova utrpení. Pak na mnoho let tradice s ubrusem vymizela. Až v roce 1976 se křesťané v Německu obrátili na sestry a bratry z třetího světa a požádali je, aby jim ubrus vytvořili. Oni jim nazpátek poslali barevně pomalovaný ubrus s výjevy z Ježíšova ale také z jejich každodenního života. Z pestrobarevného provedení byl jasně čitelný vzkaz: „naděje, kterou jim víra v Krista dává“.

V současné době se ubrus v některých církvích a sborech napříč zeměmi objevuje v období Velikonoc na stole Páně.

Postup

Ubrus může mít hranatý nebo kulatý tvar. Každý z přítomných může dostat svůj vlastní „ubrousek“ anebo můžete vytvořit jeden velký anebo tvořte ve skupinkách a pak uspořádejte výstavku...

Rozdělte ubrus na čtyři stejně velké části. Každá část má svůj příběh a své téma (tedy něco jako zkrácená „křížová cesta“). Níže navržená témata vycházejí z posledních tří probíraných úloh nš. Výběr témat je samozřejmě možné měnit a uzpůsobit situaci a potřebám vašich skupinek.

Před ztvárněním si o příbězích s dětmi povídejte. Ptejte se: co se stalo?, Kdo jak v příběhu jednal?, Co se stalo dobrého? Prožil/prožívá dnes někdo něco podobného? Co je pro nás z toho důležité...?

1. Petrovo zapření
2. Šimon pomáhá nést kříž
3. Ukřižování
4. Vzkříšení

Pomůcky: Plátno, nebo stačí látka ze starého prostěradla; barvy na textil; nůžky; šňůra a kuličky pro případnou výstavku hotových výtvorů.

A na závěr: Chtěli byste ubrus třeba někomu poslat?

Program je možné uplatnit různými způsoby:

1) *Vše se odehraje při bohoslužbách.* Pak před kázáním může být úvodní slovo o ubrusu. Kázání se pak skládá ze čtyř částí odpovídajících čtyřem příběhům ztvárněným na ubrusu. Ke každé části je zapotřebí vést s dětmi rozhovor (může být veden farářem nebo katechetou, viz výše). Slouží to jako inspirace k uchopení ztvárnění příběhu. (Může to být šance pro přítomné se k dětem připojit.)

V čase ztvárnění příběhu dětmi má farář kázání.

Příběhy, pomůcky a zázemí, kde budou děti tvořit, je zapotřebí pečlivě a dopředu nachystat. Stihne-li se vše, můžete hotový ubrus hned při bohoslužbách použít. I myšlenka na třetí svět, jejich každodenní život a starosti, lze zapojit třeba do přímluv.

2) *Tvorba ubrusů vzniká mimo bohoslužebné shromáždění.* Úvodní slovo přečíst a seznámit s ním přítomné ještě než děti odejdou. Je rovněž možné s nimi začít rozhovory nad všemi čtyřmi příběhy; do debaty se mohou zapojit i ostatní účastníci bohoslužby. Po skončení nedělky se děti vracejí s hotovými ubrusy.

3) *Vše se odehraje v NŠ.*

4) *Vše se odehraje při společné chvíli po bohoslužbách* (šance zapojení největšího počtu dospělých).

5) *Celý program můžete nechat jako odpolední*, je-li ve sboru zvykem setrvat v tento den spolu i odpoledne.

29.2.1 Předškoláci

Motivace – úvod

Na co hezkého z poslední doby se nejvíce pamatujete? Co hezkého jste prožili? Jaký je váš největší poslední zážitek?

Nějakou situaci si asi my lidé pamatujeme nejvíc. Utkví nám to, co jsme na vlastní kůži zažili, pamatujeme si vlastní pocity, máme pořízené třeba fotografie, přivezli jsme si odtamtud kámen...

Pamatujete si nějaké slovo, větu? Které vám řekla maminka, babička, tatínek, paní učitelka, pan farář? A dodal(a) a tohle si, milý..., pamatuj.

Můžete vyprávět dle následující osnovy:

- Ježíš byl pohřben.
- Dvě ženy se vydávají na cestu podívat se k hrobu (chtějí tam být s ním).
- Anděl je prvním poslem se zprávou, že Ježíš v hrobě není a že na ně a učedníky čeká jinde (tedy se nebojte, že by vás nadobro opustil).
- Na cestě za učedníky potkávají Ježíše samotného a ten jim říká totéž (nebojte se, neopustil jsem vás).
- Na hoře v Galilei na ně Ježíš čekal (tak jak řekl).
- Učedníci, ženy a Ježíš se opět setkali a jsou spolu.
- Ježíš jim chce něco říct, nechat důležitý vzkaz, a aby si ho zapamatovali.
- Ježíš bude s nimi, pořád; nikdy si už nebudou muset myslet, cítit, že jsou sami.
- Platí to i pro nás a hlavně abychom na toto nikdy nezapomněli my.

Aktivity

- Zkusit si ticho: Uvést situaci ticha, která je svázaná se strachem, nejistotou, smutkem... a najednou se ozve známý hlas (radost, že nejsme sami).
- Jako se ženy vydaly na cestu do Galileje s tím, že na konci Ježíše spatří, vystříhejte z kartonů šlápoty a připravte po zemi „cestičku“. Děti budou mít za úkol dostat se po nich k jednomu z dětí. Můžete udělat i slepé stezky:

rozmístíte po místnosti více dětí a více stezek od „poutníka“ tak, aby nevěděl a na začátku stezky neviděl, která z nich je slepá. S každým dalším poutníkem můžete cestičky přemístěním šlápot změnit.

29.2.2 Mladší školní děti

„Ženy nikomu nic neřekly, neboť se bály...“

Čeho se asi bály? Ženy asi něco pořádně vylekalo? Něco je hodně zaskočilo? Setkaly se s něčím, co neznaly?

(Znají-li děti příběh, můžete si ho s nimi zopakovat, ale nezacházejte do podrobností. Čeká je Matoušův příběh; ten Markův slouží jako inspirace / odrazový můstek / možnost srovnání. Pokud děti příběh vůbec neznají, nechte je klidně volně fantazírovat...)

Takto končí Marek své vyprávění. Ježíš byl pohřben a třetího dne od pohřbu šly tři ženy k hrobu s vonnými mastmi, aby Ježíšovo tělo pomazaly... Ale Ježíšovo tělo tam nenajdou. Setkají se tam s andělem, který říká, že tam Ježíš není a že mají vyřídít učedníkům, aby šli do Galileje. Ale ženy nikomu nic neřekly, neboť se bály... Měly něco učedníkům vyřídít, ale protože se bály, neudělaly to.

To evangelista Matouš má konec svého vyprávění jiný. Ten píše, že k Ježíšově hrobu kráčely dvě ženy a nenesly si nic, žádné vonné masti, ale šly tam, aby se podívaly. Možná byly zvědavé, možná tam chtěly zazpívat písničku nebo se ztišit, protože za poslední dny toho zažily opravdu hodně, možná jim Ježíš chyběl a chtěly si tam jemu nejbližší na něho spolu zavzpomínat.

A ejhle, najednou jako by nastalo zemětřesení a kámen od hrobu se odvalil a na něm sedí v zářivě bílém rouchu postava hrozivá jako blesk. Od ní dostanou za úkol, zaprvé, že se nemají bát (tak to byl asi anděl) a zadruhé vyřídít vzkaz učedníkům!: Ježíš tu v hrobě není, ale jde před vámi do Galileje. Běžte a tam se s ním setkáte.

No, kdyby bylo po Markově, tak to vyprávění může skončit. Ale Matoušovo vyprávění tady u strachu nekončí. Sic ho obě ženy rovněž měly. Marie, tak se obě jmenovaly, jdou rychle, takže možná i běží. Sice se strachem, ale také s velikou radostí.

„A ejhle“, potkají Ježíše. A ten jim opakuje totéž, co slyšely před chvílí: Nebojte se a hlavně běžte to říct učedníkům.

A tak se všichni po čase setkali na jedné hoře v Galileji. Tedy asi za týden, protože tak dlouho trvá cesta pěšky z Jeruzaléma do Galileje...

A tam jim Ježíš předal svůj vzkaz; slova, která chtěl, aby si navždycky zapamatovali. Už to takhle kdysi probíhalo; že seděli kolem něho na zemi na jednom pahrbku a naslouchali jeho slovům, vyprávěním, příběhům, podobnostvím; to bylo tenkrát, když je povolal za své učedníky a řekl jim, aby ho následovali. Tak teď jim to Ježíš řekl znovu, ještě jednou a že je možné ho následovat, i když tu s nimi fakticky nebude. A že bude s nimi pořád, i když tu fakticky mezi nimi pobývat taky nebude.

„Je to možné? Nějak? Jak?“

...mohou se číst právě jeho slova, vyprávění, podobenství; mohou se zpívat písně; můžeme si jeho slova zapamatovat; můžeme naslouchat, jestli nezaslechneme jeho tichý hlas; máme pomáhat kamarádům (protože to on říkal); máme mu říkat o všem, co nás tíží; máme mít radost, když ji druhý má... a vyprávět si o něm a jeho příběhy pořád a dokola a to vlastně i teď děláme...

No, a pak v tom příběhu byli ještě vojáci. Ti, co celou noc na prosbu velekněží a zákoníků a příkaz Piláta hlídali Ježíšův hrob. Možná k ránu už tak lehce podřimovali, když to k hrobu došly ženy a spustilo se to zemětřesení. Matouš píše, že byli strachem bez sebe a strnuli jako mrtví. A ejhle, když ženy odešly, nevěděli, co si s tím mají počít. Hlídat hrob? Když je otevřený a nikdo v něm...? A tak někteří z nich odešli do města za velekněžími a staršími a všechno jim vyprávěli. Ti se pak chvíli radili. A k vojákům se vrátili se dvěma úkoly: nejprve přijmout značnou část peněz (asi to nebyli andělé), a za druhé budou všude roztrubovat, že Ježíšovo tělo si v noci odnesli z hrobu jeho učedníci. A až to budete vyprávět, říkejte, že jste spali a o ničem jste zkrátka nevěděli. A tak vojáci odešli zase pryč a úkoly plnili takřka na jedničku. Zvěst se šířila a šířila a možná z toho něco doznělo až do dneška, protože se mezi lidmi stále povídá, že Ježíš nebyl vzkříšen, nýbrž že si jeho tělo odnesli natajňáčku jeho učedníci.

Aktivita viz *Předškoláci, Starší školní věk.*

29.23 Starší školní děti

Vyprávění viz *Mladší školní věk*.

Tipy na rozhovory, hravé aktivity, práce s Biblií

- Budoucnost: Zamyslete se nad tím, co byste chtěli, až vám bude 25 let. Vše, co se skutečně bude odehrávat, až bude dětem 25let, je v rukách Božích. Mohou se ale už dnes zastavit nad tím, co by chtěly, aby bylo; čemu přikládají důležitost a kam nasměrují svou vůli. Zda a jak učedníci nesli Ježíšův vzkaz pro sebe i do světa, rovněž záleželo na nich. Otázkami se můžete dostat i k tomu, zda budou/chtějí chodit do kostela) Budete studovat? Pracovat? Budete žít sami nebo mít partnera? Kde budete bydlet? Chcete mít kamarády ze současné školy? Čemu byste chtěli věnovat svůj volný čas? Budete navštěvovat rodiče? Budete slavit se sourozenci narozeniny? atd.
- Asociační doplňovačka: Doprostřed hrací desky na scrabble napište slovo Velikonoc. A tvořte další související slova se svátkem Velikonoc podle pravidel hry scrabble.
- Existují jiné biblické příběhy podobné tomuto novozákonnímu? „Elijáš – znáte jeho příběh? Byli tam nějakí svědkové?“ (2Kr 2,1nn)
- Srovnejte vyprávění o vzkříšení u všech čtyř evangelistů. V čem se jejich vyprávění liší a v čem jsou naopak shodná?
- Kdo se z biblických postav nechal Ježíšem oslovit, a proto ho pak následoval? (Zacheus, Pavel, Petr, atd.) Znáte jejich příběhy? Znáte někoho podobného ze současnosti?

••••••••••••••••••••

29.3 LITURGIE

29.3.1 Písňe

Pán z mrtvých vstal (sv 243); *V nebi je trůn* (sv 360);
Ó hlavo plná trýzně (sv 225); *Zůstaň s námi* (sv 401);
Svítá nověj den (sv 316); *Velikonoční* (sv 392); *Přemohl Ježíš smrti
noc* (EZ 350); *Bud' Bohu všechna chvála* (EZ 660); *Daniel* (sv 266);
Vítězi k počťe (EZ 667); *Zněl pláč noci té* (sv 396)

29.3.2 Biblický text k zapamatování

A hle, já jsem s vámi po všechny dny až do skonání tohoto věku. (Mt 28,20b)

29.3.3 Rituál

Jako píseň „matoušovského cyklu“ budeme zpívat, příp. recitovat píseň *Neskládejte v mocných naději* (sv 215).

29.3.4 Okénko do bohoslužeb

„Jak se dá uchovat?“ Tak se možná ptal Matouš, když začínal psát konec evangelia a přál si, aby Ježíš a jeho učení nebylo zapomenuto...

Co můžeme udělat například s jablkem, aby nám vydrželo dlouho? Dá se nějak „uchovat“ člověk?

29.3.5 Modlitba

Bože, otevírej naše oči, když nevidíme; otevírej uši, když neslyšíme; otevírej srdce, když je kamenné, tvrdé bez citu. Bud' s námi během dne, když jdeme po cestě, když se ocitneme ve tmě. Promlouvej k nám; podpírej nás a slyš nás. Dej, ať se dokážeme spolehnout, že jsi pořád s námi. Amen.

TÉMA

Hospodin se rozpomíná, i když tomu lidé už nevěří. O to radostněji mohou děkovat „Pamatoval na svůj lid...“

CÍL

- Děti se budou podílet na rozpomínání a zpřítomňování „odeznlých“ činů Boží věrnosti.
- Děti poznají, že naděje se rodí díky novému oslovení, a osahají si její zdroje.
- Děti poznají, že má cenu sledovat každého vypravěče Ježíšova příběhu zvlášť.

.....
30.1 PRO UČITELE

Biblický text: L 1,5–25.57–80

30.1.1 Výkladové poznámky

Lukáš píše „pro Teofila“ – Lukášův katechetický záměr (1,1–4) spočívá v tom, že postupně projde a předá Teofilovi, který již potkal základní vyznání církve, spolehlivé *vypravování*. Spolehlivost katecheze se pro Lukáše pojí s žánrem vyprávění. Tak učiní z „novopeceného křesťana“ zasvěceného souputníka.

Byli spravedliví a neměli dítě (v.6–7) – popisuje výchozí situaci Lukáš. Bezdětnost znamenala životní prohru a hluboce zde kontrastuje s výslovnou charakteristikou spravedlivého života – má to snad znamenat, že život Božích spravedlivých nemá budoucnost? Tato zápletka však velice dobře zapadá do rámce příběhu Boha a jeho lidu: Jestli někdo otevírá budoucnost

k životu spravedlivých, je to Hospodin. Lukáš tu bezpochyby odkazuje na páteční příběh Tóry a proroků, tedy bible prvotní církve: vždycky, když se v příběhu Božího lidu otevírá nová kapitola, začíná Bůh s bezdětnými, s těmi, kteří jsou v pohledu svých současníků „na odpis“.

Jméno Zachariáš znamená „Hospodin pamatuje“. To je jeho „role“, přestože on sám se smířil s tím, že na něj a Alžbětu (a možná na celý příběh Božího lidu) Hospodin nejspíš zapomněl.

Chrám – a vůbec Jeruzalém – hraje v Lukášově svědectví významnou roli. Příběh o Ježíšovi (nikoli Ježíšův), k němuž patří i otec Jana Křtitele, začíná a překvapivě se završí v Jeruzalémě (L 9,51; 24,33. 36.49.52n). Odtud se pak jako evangelium rozběhne do celého světa. (Sk 1,8)

Příběh spasitele Ježíše předává evangelista jako nové Hospodinovo jednání v příběhu Izraele. Proto Lukášovo líčení v 1. a 2. kapitole tolika rysy evokuje základní události spásy v dějinách lidu staré smlouvy.

Andělé ve zbožnosti pozdního židovství symbolizovali Boží zájem a blízkost – ve chvíli, kdy se Hospodin zdá příliš vyvýšený na to, aby se staral o běžné lidské záležitosti (viz např. příběh knihy Tobitů). Gabriele zmiňuje Da 8,16, v pozdně židovském rozškatulkování andělů (z 2. a 1. stol př. n. l.) stál z andělů nejvýše. Jestliže byl poslán sám andělský „šéf“, naznačuje se, že na tomto dění má zájem samotný Bůh.

Poselství – rozhodující není andělova podoba, ale *funkce* – je poslán, aby *mluvil* (viz 1,19). Poselství tohoto nebeského kazatele zní jako zvěst překvapivá a o to víc radostná. Narození syna je ohlášeno jako důvod veliké radosti. (Srvn. Gn 21,6)

Jan znamená „Hospodin je milostiv“. Nové Boží činy jsou od začátku předznamenány právě tímto jménem.

Zachariášova němota – Gabrielovo poselství narazilo na Zachariášovu zažitou skepsi, „zarazilo se“ o ni, a on ho nemůže vyřídit dál. Teprve Janovo narození bude příležitostí k nové promluvě.

Toto mi učinil Pán, aby odňal moje pohanění – nad počatým životem Alžběta vyznává podobně jako kdysi Ráchel (Gn 30,23; srvn. Iz 54,4) – Bůh Izraele se mne zastal. Je-li odňato pohanění, víme, že jsme neuvěřili nesmyslu, nezasloužíme si výsměch, máme co čekat. Naše služba a svědectví Hospodinu mají v tomto světě, uprostřed „nevěřících“ smysl a budoucnost. Lid, od něž bylo odňato pohanění, pak odpovídá vděčným dobrořečením „*Benedictus*“ (L 1,68–75)

Zachariášova píseň (1,68–79) – ze země se ozývá první *dobrořečení* za *příchod spásy* (v. 71) ještě dřív, než se narodí Ježíš. Narození „předchůdce“

Jana prolamuje dny Boží „nečinnosti“. Děkovná píseň oslavuje: stará tradice, která začala s Abrahamem (v. 73), tradice vyvolení, zaslíbení, oslovení, nasměrování povolanych k budoucnosti, není odepsaná ani vyduchlá, ale nabrala novou sílu.

Lukáš tu vyrobil Teofilovi starozákonní dějepřavu ve zkratce, aby dosvědčil – „Bůh Ježíšův“ je věrný svému dosavadnímu příběhu a překvapuje blízkostí a tvořivostí.

30.1.2 Úskalí

Věkový rozdíl mezi postavami dětí a hlavních aktérů. Děti neznají pocit prázdného života, nenaplněnosti v té intenzitě a míře jako lidé, kteří mají většinu života za sebou. Neprotíná se svět „starých“ a „mladých“. O to pouzavěji musíme vyprávět (viz např. převyprávění Nico ter Lindena v *Králi na oslu*, str. 121).

Anděl Páně není ta přihlouplá filmová postavička. Přichází jako ten, kdo patří na Boží stranu – a Zachariáš na něj také tak reaguje: padla na něj bázeň (viz též Lk 2,8nn). Ani pro kněze Zachariáše není setkání s archandělem běžná praxe. Jeho strach, „bázeň před Hospodinem“ (např. Iz 6,1–5), je naléhavý prožitek Boží jinakosti. S tím souvisí i úzkost, „co mi tohle setkání přinese?“ Proto pokaždé Boží posel začíná svou řeč „Neboj se“ (viz též L 1,30 a 2,10).

Ohlášení Jana Křtitele a narození Ježíšovo jsou *texty tradičně spjaté s adventem a Vánoce*mi. Dětem můžete bez rozpaků povědět, že když Lukáš svůj spis sepisoval, netušil, že „epizody“ z jeho „seriálu“ jednou nastrkají do různých částí církevního roku.

Budou-li se děti vyptávat, *jak je to možné, že se přestárlému manželskému páru může narodit potomek*, upozorněte, že Lukáš nevypráví příběh jako „náboženský bulvár“, ale jako svědectví, jak se Hospodin zastává svých svědků a odnímá jejich pohanění – totiž obecné přesvědčení, že už tu k ničemu nejsou. Abraham a Sára apod. nejsou jen pohádky, byt to tak mohlo Zachariášovi s Alžbětou připadat.

S tím souvisí úskalí individualistického čtení – Lukáš sice vypráví o jednotlivých členech jedné rodiny, ale v tomto dění jde o Boží jednání s celým lidem víry, ne pouze o řešení problémů jednotlivců. Tak jako Abraham je modelovou postavou pro celek Božího lidu, je jí i Zachariášova rodina (a bude jí i Marie).

30.1.3 Odkazy

LINDEN, Nico ter: *Král na oslu*. Benešov: Eman, 2011; str. 121

Odkazy na starší přípravky, pracovní materiály a další najdete v online verzi úlohy na adrese <http://katecheze.evangelnet.cz/katechetické-přípravy/lukasova-dejeprava-pro-teofila-dpns3>.

•••••

30.2 PRO DĚTI

30.2.1 Předškoláci

(Rozdejte dětem tmavé šátky.) Víte proč je máme tmavé? Abychom vyjádřili, proč býváme *smutní* – co nás *trápí*.

Co nás může trápit? „...“ – nemoc někoho blízkého – hádání – křičení – nemáme kamarády – něco nás bolí – nedostali jsme, co jsme si přáli – rozbila se nám panenka, autíčko... (Nebagatelizujte konkrétnost, s níž děti odpovídají, jinak to neumějí.)

My *dospělí* to máme podobně, ale navíc nás trápí, že s tím leckdy nedokážeme nic udělat. A k tomu smutku se může přidat *smutek víry*, že Pán Bůh nás těm *našim smutkům* *nechal napospas*.

(Rozsviňte svíčku a položte ji doprostřed kruhu z šátků.)

Koukejte, do *našich temnot* přichází *světlo*.

A takhle přišlo světlo do temnot starého Zachariáše a Alžběty.

Temné trápení Zachariáše a Alžběty

Zachariáš a Alžběta byli hodní staří manželé. Věřili opravdu v Pána Boha. Byli mu věrní, a přitom byli milí ke každému, koho potkali. Navíc Zachariáš sloužil jako kněz v jeruzalémském chrámu. A přece v jejich životě zůstávalo temné trápení: neměli děti. Kdykoli na to pomysleli, zabořilo je to: Celý ten náš dobrý život možná nemá cenu. Bůh na nás nejspíš zapomněl...

(Víte, co přitom znamená jméno Zachariáš? Bůh si vzpomněl! O to větší bývalo jeho trápení. Na nás Bůh zapomněl!)

Zachariáš byl vylosován

Na Zachariáše jednou za čas vyšla týdenní služba v chrámu. Pomáhal upravovat oltář, pronášel modlitby a vykonával další obřady, které se dělaly v chrámu. A jednou se stalo, že na něj vyšel zvláštní úkol: zvláštní proto, že se v něm nestřídali kněží pravidelně – ale že k němu byli vylosováni. Tentokrát padl los na Zachariáše! Půjde až dovnitř do chrámu do svatyně – a tam zapálí vonnou tyčinku jako znamení modlitby k Bohu.

Setkání ve svatyni

Shromáždění lidé se venku modlili a Zachariáš vešel dovnitř. Najednou kouká: Já tu v té potemnělé svatyni nejsem sám! Kdosi se tam objevil, a Zachariášovi hned bylo jasné, toho posílá Bůh. Když někoho posílá Bůh, důležité je, co říká. Jaké nese poselství.

Posel Zachariášovi povídá: Neboj se! Nenesu žádnou smutnou novinu – naopak! Bůh si na vás s Alžbětou vzpomněl! Nezapomněl na Vaše trápení. Nenechal vás vašemu potemnělému nařikání a smutnění. Čeká vás velká změna! Alžběta porodí syna. A bude Vám do zpěvu!

V Zachariášovi jak kdyby někdo rozsvítil v potemnělém srdci svíci. A posel pokračoval: Ten váš syn, to nebude jen tak někdo! To bude přímo svědek o Božím zachránci, o mesiáši! Pojmenujete ho Jan, tedy Bůh je milostiv. Ono se ještě se ukáže, co ta Boží milost všechno dokáže!

(V této chvíli můžete začít odkládat šátky pryč – ale během dalšího vyprávění jich zase pár vraťte.)

Pohlí temnota světlo?

Jenže Zachariášovi se mezitím do srdce vrátil ten potemnělý smutek. Vůbec se mu to poselství nezdálo. Začal vrtět hlavou: Nevím, nevím, to je nějaký divný, Alžběta je stará, já ještě starší...

Posel mu odpověděl: Nevěříš? Dobře, když na to nic kloudného neumíš říct, budeš mlčet! Nepromluvíš slovo, dokud se vám syn nenarodí a nedostane jméno!

A Zachariáš od té chvíle ze sebe už nevypravil ani slovo. Vyšel z chrámu, a nemohl nic říct. Lidé se zmateně rozcházeli.

Ale Alžběta za čas zjistila, že čeká dítětko. A říkala si něco jiného než Zachariáš: Tak Pán Bůh se nás zastal! Naše smutné temnoty jsou pryč! A bylo jí, jako by v bříšku nosila Boží světlo.

(Pár šátků–smutků odložit. Popř. můžete s dětmi skončit už tady.)

Jan

Za devět měsíců se Zachariášovi a Alžbětě skutečně narodil chlapec. Radost z toho měla Alžběta i všichni přátelé, sousedé, příbuzní, kteří je měli rádi. Osmého dne po narození se všichni sešli na slavnosti, aby Bohu za to slavné narození poděkovali.

V ten den se také dávalo nově narozenému děťátku jméno. Všichni čekali, že se bude jmenovat po tatínkovi Zachariáš. Ale Alžběta všechny překvapila: Bude se jmenovat Jan!

Nikomu se to nezdálo: vždyť takhle se nikdo ve vaší rodině nejmenuje! Proč mu nedáš jméno po tatínkovi, strýčkovi, dědečkovi či pradědečkovi? Že, Zachariáši?

Ale Zachariáš taky pořád vrtí hlavou, že Zachariáš ne. A pak to napsal na kamennou tabulku: Bude se jmenovat Jan!

A tehdy když se andělovo poselství do písmene splnilo – když se syn narodil a dostal jméno – tehdy mohl Zachariáš opět otevřít ústa. A víte, co od něj bylo slyšet nejdřív ze všeho? Písničku.

Děkoval za podivuhodnou Boží věrnost. Že smutky a úzkosti jsou pryč, že si na ně Hospodin vzpomněl – a že to největší překvapení teprve přijde.

(Můžete si sednout kolem šátků – nechat hořet svíci – a spolu s dětmi zbývající „smutky“ odstranit.)

30.2.2 Mladší školní věk, popř. smíšená skupina

Rozpomínací píseň

Zazpívejte s dětmi jednoduchou píseň, do které jde zařazovat další jména. Např. na melodii *Zachovej nám víru dobrou* (sv 389) můžete zpívat refrén „Předejte nám starou víru“ a ve sloce zpívat „Byla dobrá pro...“ a postupně přidávat jména aktérů starozákonních příběhů, na něž si děti vzpomenu, nebo která si předem připravíte. Zejména byste měli připomenout bezdětné páry – Abrahama a Sáru nebo např. Elkánu a Chanu.

Představení Lukáše a Teofila

Nyní představte Lukáše a Teofila. Teofil může přijít např. s otázkou: Proč nestačí jen pár „slov o Ježíši“, nějaký církevní slogan jako „Ježíš je super!“

nebo něco podobného? Lukáš na to může odpovídat – jak tě tak poslouchám, tak budu muset začít ještě víc zeširoka – a připomenout, do jakého příběhu patří příběh Ježíšův.

(Můžete popř. zazpívat další sloky – „Byla dobrá pro Lukáše“, „byla dobrá pro Teofila“.)

Příběh o Zachariášovi a Alžbětě

Můžete vyprávět podle příběhu pro předškolní, ale lépe se bude hodit vyprávět podle knihy *Král na oslu*, *Narození Jana Křtitele* (str. 121–124). Toto vyprávění zpřítomňuje několik důležitých starozákonních souvislostí, které Lukášovi při sepisování příběhu „běží hlavou“.

Rozpomínací píseň doplněná

Nakonec přidejte Lukáše, Teofila, Zachariáše, Alžbětu, a jako poslední sloku „bude dobrá taky pro mne“.

Pomůcky: Postavička písíciho Lukáše (kopie flanelografu aj., kterou si děti mohou samy vybarvit) – jednotlivé postavy můžete připomenout např. pomocí postaviček z Flanelografu I. a II; knížka *Král na oslu*, str. 121–124; pře-vyprávění viz starší katechetická příprava z cyklu *Pozvání na cestu* (odkazy najdete v online verzi úlohy, viz 30.1.3), pracovní list tamtéž.

30.2.3 Starší školní děti

Vyrábíme pro Teofila starozákonní dějepřavu

Uvedení do tématu

Teofil byl nedávno pokřtěn. Nechodil do náboženství ani do nedělníky tak jako vy. Když slyšel ve shromáždění „Bůh Abrahamův, Izákův a Jákobův“, nic mu to neříkalo.

Přitom právě pro něj sepisuje evangelista Lukáš svůj příběh o Ježíši. A když přemýšlel, jak začít, došlo mu, že musí Teofilovi vyrobit na úvod takovou starozákonní dějepřavu. Ukázat Ježíše jako toho, s kým začíná další kapitola v dlouhém příběhu Božího lidu.

Představte si třeba své kamarády, kteří toho o Bibli moc nevědí. Co byste do takové dějepřavy zařadili vy?

Vzpomenete si na postavy a místa, která jsou pro vyprávění Mojžíšových knih a proroků důležitá? Které postavy byste vybrali?

Samostatná práce

Nechte děti, ať nejlépe ve skupinkách po dvou či po třech listují Bibli a vybírají. Na tuto práci dle potřeby vyčleňte 5–10 minut. Nejde o žádný znalostní test, ale o sbírku nápadů.

Potom ať své postavy představí a řeknou, čím jsou podle nich důležité. Jména postav můžete psát na flipchart, tabuli – tak, aby je měli všichni před očima. Důležité bude, aby děti řekly, čím jsou pro ně jednotlivé postavy důležité.

Koho vybral Lukáš?

Přečtete si evangelijní vyprávění L 1,5–25. Můžete text nakopírovat předem – a děti ať v něm zatrhnou, které postavy jim někoho ze sz připomněly.

Koho Lukáš do své dějeprawy zařadil?

Na které postavy naráží Zachariášův chvalozpěv? (L 1,57 a dále.)

Co tím chtěl připomenout Teofilovi, co tím připomíná nám?

Jak na poselství o narození Jana reaguje Zachariáš, jak Alžběta? Vzpomenete si, jak na poselství o narození Izáka reagoval Abraham a jak Sára?

Pomůcky: Biblický text (zkopírujte z bible.net.cz); flipchart, papíry, fixy.

30.2.4 Přesah

- Kdo je dneska poslem překvapivě dobrých zpráv? (Můžete popř. nachystat fotografie různých „hlasatelů“ – novinářů, redaktorů, rodičů, doktorů, učitelů, faráře... – ať je děti okomentují.)
- Co znamená vaše jméno? Chtěli byste se jmenovat jinak? Víte, kdo o něm rozhodl a proč? Jen se to rodičům líbilo, nebo tím chtěli i něco vyjádřit?
- Už vám něco „vyrazilo dech“? Už jste někdy „oněměli“ úžasem? V jakých situacích to lidé říkají?
- Zkuste si aspoň trochu víc představit, jak bylo po dlouhé roky Zachariášovi a Alžbětě. Co jim táhlo hlavou, jaké myšlenky? (Jsme zbyteční – Bůh na nás zapomněl – život je na nic – na ničem nezáleží – nezbyla žádná radost – k čemu mi ta víra vlastně je?) K čemu byste jejich život přirovnali? (Můžete si připravit obrázky, na nichž bude např. zelená louka – vyprahlá louka – krásná příroda – rozvrácená krajina – veselí lidé na slavnosti – stres velkoměsta – opakující se práce u pásu – malír v plátne...) A jak jim asi bylo, když se dozvěděli, že se dočkají syna?

- Hra na němého Zachariáše: Zástupce jednoho družstva musí svému družstvu rychle, ale hlavně spolehlivě vyřídit zprávu (příkaz, otázku) od druhého družstva. Posel smí hrát pantomimu nebo napsat omezené množství slov.

.....

30.3 LITURGIE

30.3.1 Písňe

Zachovej nám víru dobrou (sv 389 – můžete postupně přidávat jména aktérů z jednotlivých příběhů: Lukáše, Teofila, Zachariáše, Alžbětu, Marii...); *Otevřete brány* (sv 239); *Aj, čas vzácny přišel* (EZ 261); *Nám pomoz, Pane milý* (EZ 631); *Radujte se bratři* (sv 284)

30.3.2 Biblický text k zapamatování

Pochválen buď Hospodin, Bůh Izraele, protože navštívil a vykoupil svůj lid. Slihtoval se nad našimi otci a rozpomenul se na svou svatou smlouvu. (L 1,68.72)

30.3.3 Rituál

Pro lukášovské příběhy se bude hodit zpracování refrénu písňe *Má duše Boha velebí*. Můžete ho buď recitovat nebo zpívat.

Solo: Má duše Boha velebí

Všichni: chválu vzdává

Solo: Pánem je nejen na nebi

Všichni: Buď mu sláva!

30.3.4 Okénko do bohoslužeb

Tentokrát navrhujeme okénko opravdu jen „pootevřít“:

Dnes nám poprvé bude vyprávět evangelista Lukáš. Jsme zvědaví, čím začne. Bude to podobné jako u Marka, nebo úplně jinak?

Anebo můžete v zestručněné podobě užít uvedení do tématu pro starší školní věk.

30.3.5 Modlitba

Děkujeme, že nezapomínáš na své věrné služebníky, Pane. Děkujeme za překvapení, která i nám chystáš. Děkujeme za zástup svědků – a za to, že jsme do něj pozváni také my. Amen.

TÉMA

Mirjam jako poslušná dcera Izraele a matka Ježíše a církve

CÍL

- Děti objeví a prožijí radost z Božích překvapení.
- Děti potkají Marii – Mirjam jako dceru Izraele, uprostřed něžž se plní Boží zaslíbení.
- Děti objeví, jaké proměny Bůh s narozeným Ježíšem slibuje a čemu skrze Mariina syna udělá místo.

.....

31.1 PRO UČITELE

Biblický text: L 1,26–56

31.1.1 Výkladové poznámky

6. měsíc (v. 26) – rozuměj Alžbětina těhotenství. Nebeský kalendář se počítá od početí Jana Křtitele, s jehož příběhem bude ten Ježíšův propleten.

Jména na úvod (vv. 26–27) dávají vyvstat více souvislostem pospolu. Jméno Mirjam připomene sestru Mojžíšovu (Ex 15, ale také Nu 12). Bude tahle Mirjam vzpurná, nebo poslušná? Poslušná je v tom, jak přijímá uložené nebeské poslání, vzpurná v tom, jak ho vzápětí interpretuje ve své vzpurné písni. Josefovo jméno evokuje linii davidovských zaslíbení a zároveň vyvolení k službě jedinečnému Bohu Izraele. Nazaret v Galileji ovšem upozorňuje, že místem, kde se na tato zaslíbení bude navazovat, není Jeruzalém, ale region příslovečně pohanský.

Obdařená milostí (vv. 28–30) je výraz, kterým proznívá vyznání církve. Podle Ef 1,5n nás Bůh *předem určil, abychom rozhodnutím jeho dobroty byli*

skrze Ježíše Krista přijati za syny a chválili slávu jeho milosti. Anděl tu vyřizuje pozdrav od toho, který se to nové rozhodl učinit výhradně na základě své milosti. Mirjam je tím zmatená, či spíše otřesená – tak jako mnozí svědkové, jimž Boží povolání vstoupilo do života zcela nenadále. Proto ji Boží posel vzápětí oslovuje „Neboj se“, což pak zazní pastýřům i ženám třetího dne po sobotě. Do linie takto oslovených svědků milostí obdařená Mirjam patří.

Trojice sloves (a úkolů) počneš + porodíš + pojmenuješ (v. 31) je slovník, který odkazuje do příběhů pramatek Izraele (Gn 16,11; Gn 21,1–3; Sd 13,3; Iz 7,14). Uprostřed moře pohanů se Boží lid může jevit jako společenství neschopné ze sebe vyplodit smysluplnou budoucnost. Ohlášené početí a narození tuto pohanu smývá (srvn. poslední sloku její písně – 1,54n). Proto matky Izraele narození či jeho ohlášení slaví písní (Gn 21,6–7; 1Sa 2,1–10 – srovnej s *Magnificat*, L 1,46–55).

Mesiášská zaslíbení (vv. 32–33) *Veliký, Syn nejvyššího, trůn Davidův, království bez konce* evokují jak linii davidovských zaslíbení, tak eschatologické výhledy z knihy Daniel. Ježíš se podle Lukáše narodí jako mesiáš pro Izrael, k němuž Hospodin neřekl ještě poslední slovo, i jako mesiáš, jehož královská vysvobozující moc zasáhne lidi z celého širého světa.

Jak to může nastat? (v. 34) Otázka nahrává na „smeč“, jíž je odpověď: Tak jak to bylo v Tóře a prorocích – podle Iz 7,14; ale už v případě Sáry se ukázalo, že takové ohlášení, slovo Hospodinovo „není bez moci“ (Gn 18,14a!). Ohlášený sestupující Duch odkazuje na moc Božího slova, tvořící nové i tam, kde Boží lid nic nečeká (Gn 1,1; Iz 61,1; 1Te 1,5). Vyvolení nazaretské „popelky“ svým způsobem odráží apoštolský paradox, podle něž moc Kristova přichází v církvi ke slovu tak, že „spočine“ na slabém člověku (2K 12,9).

Nazván bude Syn Boží – titul je samozřejmě dobře znám antickému světu, ale Lukáš jeho kořeny nachází v Žalmu 2 (citovaném pak při Ježíšově křtu) a perspektivě, dané např. Ex 4,22.

Hle, jsem služebnice Páně – (vv. 34–38) Mirjam přijímá svůj úkol jako zvláštní roli: Je tu od toho, aby přijala to, co zaznívá z Ducha svatého – tvůrčí slovo o tom, co tu ještě nebylo. Otevírá se slovu, jež se stane skutkem, na který rozhodně není nikdo připraven. Ona ho v této chvíli přijímá se všemi důsledky, jež přinese (o nich mj. bude mluvit i píseň, kterou za chvíli vyzpívá). Stala se Boží podloutnicí a přijala riskantní úkol propašovat ve svém životě do tohoto světa spásu. V tom navazuje na pramatky Izraele (jež v příběhu evokuje zástupně Alžběta). A zároveň tak ztělesňuje roli Izraele v tomto světě. Tuhle perspektivu si potřebujeme připomínat zejména jako

křesťané: nazaretská Mirjam je dcera Izraele – a když Nejvyšší ohlašuje svého spasitele, tak jako dítě, zrozené v lůnu vyvoleného Božího lidu. Zároveň nás její odpověď učí odpovídat na evangelium.

Hle Mirjam – hle Alžběta (vv. 36. 38. 39–45) – Mirjam se vydává na cestu směrem, kterým ukázalo andělovo oslovení. V setkání s Alžbětou, ztělesňující pramatky Izraele, navazuje nit evangelií na nit Tóry a proroků: Legitimitu zaslíbeného spasitele dosvědčuje ještě nenarozený „poslední prorok“ Jan Křtitel (srvn. L 1,17 a 1,76).

Má duše Boha velebí – (vv. 46–55) podle Magnificat nezůstává z pořádků tohoto světa kámen na kameni (ať už si na ně zvykli ti, kdo je určují, nebo ti, kdo jimi trpí). Podle některých je to původně „makabejský žalm“, hymna těch, kdo se vzbouřili proti antiochovským uzurpátorům (Yoder, Ježíšova politika, str. 31). Rozhodně navazuje i na 1Sa 2. V čem spočívá ono bourání a nová naděje, bude vyučovat příběh Ježíšův – tím, koho se bude zastávat, koho vysvobozovat a jaké falešné pravdy i zotročující konvence bourat. Souvislost s makabejskou vzpourou dává písni Mirjam i příběhu právě počatého syna reálně dějinnou podobu. Nejde o pouhé duchovní, od reality života a světa odtržené dění.

31.1.2 Úskalí

Nebojte se dát najevo, že *Marie poznává Boží něhu* – něhu moci předivné, něhu slitování a Hospodinova zaštitění. Zdrojem této něhy není ovšem ona sama, oním „ženským prvkem“ v Bohu je *ruah* – Duch. A ten je v řeči sz ženského rodu.

Mariina odpověď *Nežiji s mužem* nepředstavuje dnes ani pro děti zásadní překážku. Vysvětlete jim případně, že živitелеm byl muž, matce a dítěti bez muže a otce hrozila smrt hladem.

Blahoslavená? – Toto označení slyší Mirjam od Alžběty – jako ujištění, že když uvěřila a vydala se na cestu „služebnice“, je na správné stopě. Když tuto „sloku“ zařazuje Mirjam do své písně, vztahuje svou „blahoslavenost“ k poníženému postavení, v němž se Boží služebníci a celý jeho lid nejednou nacházejí (v. 48). A blahoslavení jsou přece všichni, k nimž v jejich ponížení přichází Boží navštívení a zastání.

Přebohatá *mariánská ikonografie* svádí k mnoha různým představám. Máte-li prostor, zkuste je zmapovat (zejména se staršími), a potom zdůrazněte, že dnes nevyprávíme podle lidských (ani církevních představ), ale

pokoušíme se pořádně naslouchat Lukášovi. A to nejde bez všech těch starozákonních souvislostí (ve chvíli, kdy je opomeneme nebo nevnímáme, začneme do příběhu vkládat vlastní představy).

31.1.3 Odkazy

LINDEN, Nico ter: *Král na oslu*. Benešov: Eman, 2011

YODER, John Howard: *Ježíšova politika: Vicit agnus noster – cesta kříže a její společenský dosah*. Benešov: Eman, 2004

SKÁLA, Pavel: *O svatosti milosrdného Boha*. Benešov: Eman, 2013; kap. Advent podle Lukáše (podrobný výklad Magnificat)

Odkazy na starší přípravky, pracovní materiály a další najdete v online verzi úlohy na adrese <http://katecheze.evangnet.cz/katechetické-pripravy/hle-jsem-sluzebnice-pane-dpns3>.

•••••

31.2 PRO DĚTI

31.2.1 Předškoláci

Pro nejmenší děti nabízíme, aby si příběh prožily jako písničku. Můžete začít motivačním uvedením o Vánocích, a pak děti učit variaci spirituálu Marie má dítě (SV181).

Zpíváme s Marií

Motivační úvod

Máte rádi Vánoce? Co myslíte, slaví se odjakživa? (Jak dlouho se slaví?) Kdy, čím to začalo? (*Ať děti přicházejí se svými nápady. Pozor, Vánoce jsou emocionální záležitost, proto odpovědi nijak nehodnoťte, spíš jim dávejte prostor. Jako odpověď, která nás posune dál, můžete nabídnout stručné:*)

Nejdřív se muselo začít vyprávět o Ježíšově narození. O tom nám vypráví právě ten Lukáš, jehož příběhy jsme teď začali poslouchat. A Lukáše i jeho posluchače nezajímaly Vánoce, ale, kde se vzal Ježíš.

A podle Lukáše se tu Ježíš vzal – jako taková písnička, ke které se každý, kdo ji slyší, může s chutí přidat.

(Můžete teď rozdat Orffovy nástroje – pokud je děti rády užívají – a začít předzpěvovat.)

1) Marie má dítě. Zpívej! Marie má dítě. Zpívej dál! Marie má dítě. Zpívej! Takhle ji anděl pozdravil a zas šel dál.

2) Kde se tady vzalo? Zpívej!

3) Vyřídil to anděl, zpívej!

4) Předivná moc s tebou! Zpívej!

5) Synem Božím bude, zpívej!

6) Dá mu jméno Ježíš, zpívej!

7) Kralovat nám bude, zpívej!

Rozhovor s obrázkem a příběh

Ukažte dětem obrázek ze zpěvníku *Buď tobě sláva*, str. 105 (bez textu na vedlejší straně).

Nechte je, ať si chvíli prohlíží obrázek a pak k němu samy vymýslí děj. Můžete jim pomoci otázkami: Co je na obrázku za postavy? Co jí předává muž/posel? Jak se cítí oslovená? Je překvapená? Příjemně? Nepříjemně? Přijme ten dar, nebo ne?

Potom můžete vyprávět části 1–4 z vyprávění pro mladší školní věk.

Pomůcky: Orffovy nástroje; obrázek ze zpěvníku *Buď tobě sláva* str. 105; různé obrázky andělů (např. podle Flanelografu SZ I a NZ, podle ilustrace knihy o Tobiášovi, *Buď tobě sláva* – obálka nebo str. 105).

31.2.2 Mladší školní děti

Motivační uvedení

Než začnete, připomeňte dětem „neplodné matky“ z příběhů Izraele. (Sára, Rebe-ka, Ráchel, matka Samsona, Chana. Můžete si vybrat postavy z flanelografu aj.) Co asi prožívaly? Posmíval se jim někdo? Věřily Božímu vzkazu, že se jim narodí syn? Co se změnilo v Božím lidu, když se jim potomek narodil?

Rozhovor můžete uzavřít shrnutím: Proč na ně vzpomínáme? Když Lukáš začíná své vyprávění pro Teofila, vypráví tak, aby to všechno připomněl.

(Pozn. — při vyprávění zachováváme Lukášovo pojmenování Mirjam, které ji vztahuje k příběhu Izraele.)

(1) Stará Alžběta na judských horách už má pěkné břicho. Vždyť už je v šestém měsíci — maminka, která dávno přestala doufat, že bude mít dítětko. A právě tehdy dostal Boží posel Gabriel další úkol. Tentokrát se s ním nevydá za důstojným starcem Zachariášem, ale za mladou dívkou Mirjam. A nepůjde do chrámu v Jeruzalémě, ale do galilejského Nazareta. Kdovíjací věřící tam nežili. (Možná z toho byl ten posel sám na rozpacích — kam a s jakým poselstvím ho poslali.)

(2) „Buď zdráva!“ zahlaholil ve dveřích. „Nebesa tě zahrnula těmi nejvzácnějšími dary — milosrdenstvím a slitováním!“ Mladá Mirjam vytřeštěně hleděla. Nevěděla, má-li se před andělem schovat, nebo se jeho slovům smát. Tak jí to připadalo neskutečné.

„Neboj se, Mirjam,“ uklidňoval ji anděl. „Staneš se maminkou. Porodíš syna, a dáš mu jméno Ježíš. To bude ten pravý syn, který naplní všechno, co náš Bůh slíbil svému lidu. Že jednou přijde král, který dá lidem svobodu a radost.“

(3) Mirjam se honily v hlavě myšlenky jedna přes druhou. Ale zeptala se docela prakticky: „Nemám manžela, který by se o nás postaral. Jsem jen zasnoubená. Jak bych mohla mít dítě?“

Andělský posel jí odpověděl: „Nepamatuješ se na matky našeho lidu? Na starou Sáru? Nebo na Chanu, matku Samuele? Ani jedna nemohla mít dítě. Ale když jim vyřídili Boží slib a rozhodnutí — počneš a porodíš — ukázalo se, že to slovo je pravda. Když Duch Boží zavěje, narodí se naděje! Vždyť i tvá teta, stará Alžběta, už je v šestém měsíci. A to o ní říkali, ta nikdy mít dítětko nebude!“

„Dobrá,“ odpověděla Mirjam. „Mám-li takto sloužit Hospodinu, poslechnu. Nevím vůbec, co mi to přinese, ale věřím, že to má cenu.“

(4) Posel se rozloučil. Mirjam se honilo hlavou: Co jí to přinese? Bude maminkou? Narodí se královský vysvoboditel? Co to přinese Božímu lidu? A jak na ni budou koukat v Nazaretu? Jak to vysvětlí snoubenci Josefovi? A pak ji napadlo: Půjdu za Alžbětou! Ta prožívá něco podobného. Však ona mi poradí!

Na nic nečekala a za pár dní dorazila k Alžbětě. Ta ji přivítala nadšeným výkřikem: „Díky Bohu, žes přišla! A ještě víc díky za tvé děťátko! Tady to moje úplně poskočilo radostí na uvítanou! Jsi šťastná žena, když jsi nic nenamítala a uvěřila andělskému poselství! Tady můj Zachariáš nevěřil, a zatím mlčí jak zařezaný!“

(5) Mirjam bylo do zpěvu. Zpívala píseň, kterou si kdysi prozpěvovala Sára, když porodila Izáka; Mojžíšova sestra Mirjam, když byl Izrael vysvobozen z otroctví; a potom Chana a všichni, kterým došlo, že Hospodin to se svým lidem nezabalil, ale chystá zas úžasné věci.

„Raduji se a jásám, že nás Bůh navštívil svou blízkostí a milosrdenstvím! Z lidské nevíry, pýchy, z otroctví i smutku nezůstane na kameni kámen! Smutní se zaradují! Nafoukaní splasknou! Pro hladové se chystá hostina! Hrabivci odejdou s prázdnou! A náš lid pozná, že je milovaným Božím dítětem, jak to Hospodin slíbil už Abrahamovi.“

S Alžbětou zůstala Mirjam skoro až do jejího porodu, a pak se vrátila domů.

(Píseň Mirjam můžete také společně zopakovat zpěvem „Má duše Boha velebí“.)

Pomůcky: Flanelograf I a II; Ilustrovaná bible apod.

31.2.3 Starší školní děti

Objevujeme Magnificat

Zazpívejte s dětmi Má duše Boha velebí. Znáte ji? Odkud? Co se vám na ní líbí (která sloka)? V jakém hudebním stylu by se vám líbila? Myslíte, že by sloky šlo rapovat? Připadá vám úplně nová, nebo spíš starobylá?

Dnes si budeme vyprávět příběh, v kterém zazněla, a podle kterého ji mnozí zhudebnili (můžete např. odkázat na kánony z Taizé).

Je to píseň Božího lidu – a ten Boží lid tady zastupuje jedna osoba (jak už to v příbězích Bible bývá).

K převyprávění můžete užít Nico ter Lindena, Král na oslavu, kapitolu Mariina píseň (str. 125–128).

Učíme se být služebníci

Pokud je příběh pro děti nový, můžete jím projít následujícím způsobem. Předčítejte biblický text, a poté, co zazní jednotlivá slova andělova poselství, zastavte a zeptejte se dětí: Co myslíte, že se Mirjam honí hlavou? Jak byste se teď na jejím místě cítili vy? A jak byste odpověděli?

Odpovědi můžete zapisovat na papír či tabuli, porovnávat s odpovědi Lukášovy Mirjam a debatovat s dětmi o tom, v čem se odpovědi jejich a Lukášovy Mirjam liší. Cílem je hlouběji si uvědomit, jak člověk a Boží lid přijímá oslovení a dává se sám do služby nabídnutému povolání.

Pomůcky: LINDEN, Nico ter: *Král na oslu.*

31.2.4 Přesah

Biblická práce a hledání souvislostí

Vytiskněte dětem text Mariiny písně. Zelenou pastelkou mohou podtrhávat, komu se situace obrací k lepšímu, červenou, komu k horšímu. Koho se to týká? A kam byste zařadili Marii? Proč?

Napadnou vás biblické příběhy (i z evangelií) které takovým změnám odpovídají?

Napište Theofilovi, jak Alžběta (v ich-formě) přijala návštěvu Marie. Nad čím přemýšlela a co cítila, když zjistila, že je Marie taky těhotná.

Píseň

Znáte nějaký písňový hit, který v současnosti letí? Myslíte, že by vám mohla takováto písnička pomoci, když se ocitnete v úzkých?

Znáte nějakou píseň, která dodává odvahy lidem v úzkých? (např. Jednou budem dál neboli My to vyhrajem) Oslavuje taková píseň vítězství, které se stalo – nebo spíš vyjadřuje naději a jistotu, jak to bude?

Sami složte a napište chvalozpěv, ve kterém Marie děkuje Bohu za to, že se k ní sklonil, pamatoval na ni a tím i na celý svůj lid, nezapomněl na milosrdenství, které zaslíbil... A na závěr si ho přečtěte. Vrací-li se skupina zpět do shromáždění, je možné při něm chvalozpěv společně přednést.

Vyberte vhodnou píseň pro děti k tanci a pusťte jim ji. Děti při ní mohou ztvárnovat setkání Marie a Alžběty (tanečním krokem se přibližují a pak

tančí spolu za ruce do kruhu), děti se točí každý kolem vlastní osy se zdviženými rukama (chválím Boha), děti tančí spolu v jednom kruhu a zvedají a zase upažují ruce (spolu chválíme Boha).

Témata příběhu a písně

Ukažte dětem několik oznámení o narození dítěte a společně si texty přečtete (např. jsme vděční, že Bůh do naší péče svěřil; tak už máme oktávu; Ty jsi zázrak v našem životě). Hovořte s dětmi o tom, co by Marie s Josefem mohli na takovéto oznámení napsat, kdyby je posílali.

Vyberte obrázky chudých, bohatých, úspěšných, neúspěšných, strádajících, spokojených, obyčejných i slavných. Koho byste ke které sloce Mariiny písně přiřadili? Co jim může ohlášené narození Ježíše přinést?

.....

31.3 LITURGIE

31.3.1 Písně

Marie má dítě (sv 181 – varianta pro předškolní);
Má duše Boha velebí (sv 176, EZ 627); *Ave Maria* (sv 6);
Poslal Bůh anděla (sv 264); *Magnificat* (sv 458, sv 478)

31.3.2 Biblický text k zapamatování

Duše má velebí Pána... Ujal se svého služebníka Izraele, pamětliv svého milosrdenství, jež slíbil našim otcům, Abrahamovi a jeho potomkům na věky. (L 1,46.54n)

31.3.3 Rituál

Pro lukášovské příběhy se bude hodit zpracování refrénu písně *Má duše Boha velebí*. Můžete ho buď recitovat nebo zpívat.

Solo: Má duše Boha velebí

Všichni: chválu vzdává

Solo: Pánem je nejen na nebi

Všichni: Buď mu sláva!

31.3.4 Okénko do bohoslužeb

Můžete udělat rychlý průzkum mezi dospělými, co se jim vybaví, když se řekne Marie. Nejenom „role“, ale třeba vlastnosti. Napadla je taky její píseň?

31.3.5 Modlitba

Můžete společně odrecitovat (nebo zazpívat) poslední sloku písně *Poslal Bůh anděla* (sv 264) a tak se k Marii připojit:

Proto dnes s Marií duše má velebí / Ty jsi Bůh spasení, světlo mé na nebi. / S královstvím pokoje přicházíš také k nám, / srdce své, Pane můj, pro tebe přichystám.

TÉMA

Sláva vzkříšeného Krista prozařuje i okamžik jeho narození. Jako už tolikrát velké Boží činy překvapivě vyrůstají ze skromných počátků.

CÍL

- Děti uslyší dobře známý vánoční příběh v povelikonočních souvislostech – narozený Ježíš je pro nás důležitý kvůli svému vzkříšení.
- Starším dětem se přiblíží kritické myšlení o náboženských tradicích a ukáže se jim, jak uměle byl vytvořen termín Vánoc.

.....
32.1 PRO UČITELE

Biblický text: L 2,1–20

32.1.1 Výkladové poznámky

Vánoční příběh se odehrává na území pod římskou nadvládou, proto jsou uvedena jména mocipánů. Jde o střet různých pojetí moci – politické a Boží. Narozené dítě jménem Ježíš reprezentuje jiné království, jinou moc i slávu. (Navěky.)

Historicky není jasné, o který soupis obyvatelstva se jednalo. Vládcové se zajímají o lidi, aby je zdanili, Bůh se o lidstvo zajímá, aby ho obdaroval: „...a na zemi pokoj lidem“ (verš 14).

Rodiny se registrují v místě rodového původu. Josef je představen jak potomek Davidův, proto musí putovat do Betléma. Je tím naznačena souvislost s příkladnými davidovskými králi ve Starém zákoně, kteří v oddanosti

Bohu zdárně spravovali svůj lid. Připomenuti jsou též pastýři, z jejichž prostého prostředí vzešel i slavný král David. Národ žije očekáváním nového spravedlivého vládce Mesiáše, který vysvobodí lid z útlatku. Očekávání je konečně naplněno: „Dnes se vám narodil Spasitel, Mesiáš, Pán v městě Davidově.“ (verš 11).

Boží posel je hlasatelem dobrých zpráv – evangelia. Mluví proti strachu, mluví o radosti. Mimořádnost zvěsti je ilustrována zářivým rouchem andělovým – stejně je oděn i anděl u prázdného hrobu, oznamující vzkříšení (L 24,4).

Povolání pastýře nebylo prestižní: závislá činnost bez pevného příjmu, bez stálého obydlí a střechy nad hlavou, v otevřené krajině vystavené divoké zvěři a zlodějům, při ztrátě ovce hrozilo podezření z korupce. Bůh začíná se svou zvěstí u těch, kdo jsou vystaveni největšímu nepohodlí.

Verš 14 „Sláva na výsostech Bohu a na zemi pokoj mezi lidmi; Bůh v nich má zalíbení.“ je kromě jiných písní i základem velkého zpěvu Gloria (= Sláva), užívaného nejen v katolické církvi jako slavnostní součást bohoslužby. Zlidovělé znění „a na zemi pokoj lidem dobré vůle“ vychází z chybného překladu, který podmiňuje dar Božího pokoje dobrou vůlí na straně lidí. Tak bychom ovšem daleko nedošli, kdyby Pán Bůh se svým usmířením čekal na naši dobrou vůli...

Narozený Kristus podněcuje lidi kolem k rozmluvě a k přemýšlení (v. 18–19), výsledkem je oslava Boha. V těchto činnostech navazujeme ve svých shromážděních na pastýře a Marii.

Ježíšovo narození bylo v pozdějších staletích zasazeno do učení o vtělení (inkarnaci). Skutečnost, že se Bůh stal člověkem, byla promyšlena do nejzazších souvislostí, zejména ve vztahu k vykupitelské smrti na kříži a k mimořádné úloze rodičky Marie. Pro vyprávění dětem však postačí přidržet se biblického způsobu podání o Božím Synu a klasické teologické výpovědi nechat znít v písničkách a v modlitbách. („Člověčenství naše ráčil vzít Bůh na se“, „Bůh sám, který svět stvořil nám, úděl nás lidí vzal na sebe.“)

32.1.2 Úskalí

Oddíl je velmi dobře znám díky spojení s Vánoce. Nesnažte se navodit vánoční atmosféru, příběh o Ježíšově narození je tentokrát obsahem „obyčejného“ biblického vyprávění, nikoliv svátečního slavení.

V tradičním vánočním obraze jsou pastýři u jeslí přítomni spolu s mudrci od východu. (Tak i v některých písních, např. EZ 306). Evangelista Lukáš však zmiňuje pouze pastýře, čehož se přidržte. Lukáš měl silný zájem o sociálně slabé, kdežto Matouš se snažil zahrnout co nejširší společenské vrstvy včetně exotických cizinců. Stejně tak Lukáš nezmiňuje hvězdu – pastýři jsou vedeni andělskou zprávou.

32.1.3 Odkazy

Odkazy na starší přípravky, pracovní materiály a další najdete v online verzi úlohy na adrese <http://katecheze.evanganet.cz/katecheticke-pripravy/spasitel-pro-cely-svet-dpns3>.

••••••••••

32.2 PRO DĚTI

32.2.1 Předškoláci

Co všechno potřebuje dětátko, které se narodí? Poznáte tyhle věci, které vám ukáží? (Děti nazývají předkládané věci a říkají, k čemu jsou potřebné.)

Když se narodí dítě, je to velká radost. Začíná nový život. Ten človíček jednou vyroste a bude mluvit, zpívat, smát se s druhými lidmi. Jsme rádi, když se člověk narodí a tuhle radost si pak každý rok připomínáme o narozeninách. Nejlépe se narozeniny oslaví na nějaké společné slavnosti – s maminkou a s tatínkem, s babičkou, sourozenci, s kamarády. Společně také v kostele každý rok slavíme narozeniny Pána Ježíše. To jsou Vánoce. Máme je tady na obrázku.

Před dávnými lety žili manželé Josef s Marií. Čekali spolu první dítě – Marie byla těhotná. Těšili se na mrňouse ve své rodině. Měli však smůlu. Museli se vydat na cestu – Marie se svým velikým břichem. Přišli do města Betléma, ale když hledali ubytování, žádné nenašli. Nějací lidé je pustili do svého chléva, aby měli alespoň něco nad hlavou. Tam se Marii narodil syn Ježíš.

Podívejte se na obrázky věcí, které miminko potřebuje. Co z toho měl Ježíš? (Prostor pro odpovědi.) Pouze plenky, a to jenom velmi jednoduché.

Už od svého narození byl Ježíš uprostřed lidských starostí a bídy. Muselo to pro něj být těžké, stejně jako pro jeho rodiče.

Pán Bůh ví, co všechno nám na světě schází. Někdo nemá pořádně kde bydlet, jinde chybějí peníze. Někdo se dost nenají a má hlad. Někomu zase schází člověk, se kterým by si mohl popovídat. Pán Bůh ví o naší bídě a nechtěl nás v ní nechat samotné. Poslal svého Syna Ježíše, aby žil mezi námi ve světě, kde nám toho mnoho schází. Ježíš přinesl lidem radost a víru, že Pán Bůh na nás myslí a my se k němu můžeme s důvěrou modlit a prosit jej o pomoc v našich těžkostech.

Marie s Josefem měli z narozeného Ježíška velikou radost. A nejenom oni. O Ježíšově narození se dozvěděli i pastýři, kteří nedaleko na pastvinách hlídali ovce. Pověděl jim o tom anděl, který za nimi přišel. Řekl jim: „Nebojte se, nesu vám radostnou novinu. Narodilo se děťátko, najdete ho s plenkami v jeslích. Až vyroste, bude pomáhat lidem, aby se jim lépe žilo a lépe věřilo v Pána Boha a jeho pomoc.“

Pastýři šli, našli Marii i s dítětem. Všichni se společně radovali. A my se radujeme společně s nimi. Každý rok slavíme Ježíšovy narozeniny. A každou neděli slavíme Ježíšovo vzkříšení. Tak on nám pomáhá. Otevřel nám nový život, který ani smrt nezničí.

Pomůcky: Kojenecké potřeby (pleny, láhev, čepička, dudlík, autosedačka, chrastítka). Obrázek postýlky, kolébky, domu, kočárku.

32.2.2 Mladší školní děti

(Dětem jsou napřed ukázány obrázky anonymních miminek, potom obrázky známých postav, nakonec betlémská scéna a Ukřižovaný.)

Podívejte se na tyhle obrázky – jsou na nich miminka. Poznáte, kdo je na tomhle obrázku? A na tomhle? Nejde to poznat. Žádné jméno k nim nedokážeme připojit. Ta miminka ještě mají život před sebou, nic se o nich neví, leda kdo jsou jejich rodiče. Narodila se teprve nedávno a své životní dílo teprve vykonají.

A teď se podívejte na tyto obrázky. Kdo je na nich? Známe je jménem – proč? Něco významného udělali: založili stát, vyhráli olympiádu, hráli ve filmu, napsali knihu. Na rozdíl od miminek o nich už ledasco víme. Máme jejich jména spojená s nějakým dílem. Proto se o nich mluví, proto jsou slavní.

Nyní vidíte obrázek, který určitě poznáte a víte, kdo je na něm. (Předložen betlémský výjev.) V jeslích leží malý Ježíš. Proč se o něm ale vypráví? Je to přeci jenom malé mimino, které dosud nic významného neudělalo. My totiž víme, kdo z něj vyrostl. Ježíš Kristus, který přinesl lidem záchranu. (Obrázek Ukřižovaného) Vyprávěl lidem o Bohu, přiblížil nám Boží království a to jej stálo život. My však věříme, že nezůstal ve smrti, Bůh jej vzkřísil a celému světu tak otevřel nový život v lásce, který smrt nezničí. Protože víme, jak významným byl člověkem, proto mluvíme i o jeho narození a už od onoho okamžiku, kdy přišel na svět, jej oslavujeme.

(Jelikož děti vánoční příběh znají, lze je vyzvat, aby jej postupně samy vyprávěly, každý jednu větu. Lze je stručně opravit či doplnit, aby vyniklo osobité Lukášovo podání – bez hvězdy, mudrců, střechy atd. Pomoci může obrázek věrný evangelistovu líčení.)

Před dávnými lety žili manželé Josef s Marií. Čekali spolu první dítě – Marie byla těhotná. Těšili se na mrňouse ve své rodině. Ale kromě radosti měli i velikou starost. Žili v těžké době. Mnoho lidí v jejich zemi bylo velmi chudých. Neměli práci, neměli jídlo, neměli radost. V jejich zemi byli také cizí vojáci, ti si od nich brali peníze a nařizovali jim: Ty uděláš to a ty uděláš tohle. Lidé museli poslouchat.

Jednou panovník ze vzdáleného města vydal rozkaz: Chci vědět, kolik je v mé říši lidí a kolik od nich vyberu peněz. Všichni lidé budou spočítáni, musejí jít k zápisu do města, odkud pocházejí. Josef byl tesařem v městečku Nazaretu, ale jeho rodina pocházela z Betléma. To bylo několik dnů cesty. (Tenkrát se cestovalo pěšky!) Chudák Marie, musela tu dlouhou pouť zvládnout i s miminkem v břichu. Cestou si s Josefem povídali o tom, nač mysleli v té době skoro všichni.

Jak by bylo pěkné, kdyby nemuseli poslouchat cizí vojáky a ještě jim za to platit.

Jak by bylo pěkné, kdyby lidé mohli šťastně žít bez hladu, bez strachu, bez hádek.

Jak by bylo pěkné, kdyby v jejich zemi vládl král, který by nikoho neutilačoval a byl by spravedlivý ke všem.

Sami za sebe pak dodali, jak by bylo pěkné, kdyby jejich dítě, až vyroste, mělo radost ze života a mělo rádo Pána Boha.

Když došli do Betléma, potřebovali si někde najít nocleh. Jenže v městě už bylo plno lidí, takže se pro ně nenašlo místo v domě. Tak je ubytovali

aspoň ve chlévě. Tam se Ježíš narodil. Místo postýlky jej položili do jeslí, do kterých se dává zvířatům krmení.

Kolem Betléma jsou kopce, na těch kopcích roste tráva, tu trávu spásají ovce a o ty ovce se starají pastýři. Dnem i nocí jsou u svých stád. V noci drželi hlídku, hlídali ovce před vlky a zloději. Možná si vyprávěli o tom, jak by se měl svět změnit, aby se v něm lépe žilo. Najednou u nich stál anděl a povídá jim: „Svět se skutečně změní. Bůh už s tím začal. Dnes se vám narodil spasitel, Kristus Pán. Jen se na něj jděte podívat do Betléma. Najdete sice jenom obyčejné dítě v plenkách, ale až vyrostе, přinese lidem radost a naději, bude pomáhat všem nemocným a hladovým, ke všem bude spravedlivý. On je tím králem, jakého potřebujete ke štěstí.“

Pastýři šli do Betléma, našli dítě i s Marií a Josefem. O všem jim pověděli a velice se radovali, že Pán Bůh na lid nezapomněl a stále jim pomáhá. V Betlémě se nám Bůh přiblížil, když jeho Syn přišel do naší bídy. Pastýři viděli zatím jenom bezmocné dítě, ale v jejich srdci se ozývala víra, že Bůh se o svět stará.

Narození dítěte se připomíná o narozeninách. Oslavujeme, že je člověk na světě. Jsme rádi, že se narodil. Že patří do našeho života. Něco pro nás znamená. Proto jednou za rok oslavujeme o Vánocích Ježíšovo narození. Ovšem důležitější než malé dítě je pro nás dospělý Kristus. On žil mezi námi, pomáhal nám, přinesl nám evangelium – zprávu o dobrém Bohu. Kristus je pro nás důležitý tím, co vedlo k Velikonocům a co se stalo o Velikonocích. Ježíš vstal z mrtvých, Bůh jej neponechal ve smrti, potvrdil jeho životní cestu lásky. Proto Velikonoce slavíme každý týden a díky Velikonocům rozumíme, kdo se narodil o Vánocích.

Pomůcky: Obrázek vánoční scény, obrázek ukřižovaného Krista (odkazy na příklady najdete v online verzi úlohy, viz 3.2.1.3); fotografie miminek v povijanu, postýlce atd., fotografie či obrázky známých osobností – politici, umělci, sportovci, např. T. G. Masaryk, Z. Svěrák, B. Špotáková, B. Němcová. (Nezapomeňte na ženy!)

3.2.2.3 Starší školní děti

(Vyprávění je obdobné jako u mladších dětí, rozšířené o podněty.)

1) Kalendář je výborný vynález, zaznamenává se v něm, jak jdou dny za sebou. Myslíte, že všude na světě mají lidé po ruce nějaký kalendář? (Ne.)

A jak tomu bylo v minulosti, když neexistoval knihtisk, papír byl vzácností a lidé většinou neuměli číst a psát? Kalendáře se běžně nepoužívaly. Co to ale znamená pro slavení narozenin? Neslavily se, neboť nikdo přesně nevěděl, kdy se narodil. I dnes řada lidí v chudých oblastech neví, kdy se narodili, a svůj věk znají jen přibližně. Dítě se narodí a žije, nikam se nezapisuje, kdy to vlastně bylo. (Nikdo takový údaj ani nepotřebuje.)

Když se narodil Ježíš, tak to datum také nejspíš nikdo nikam nezapsal. Jako u ostatních lidí stačilo znát přibližný věk. A i kdyby údaj někdo zapsal, dávno už se ztratil. Teprve později lidé chtěli oslavovat toho, který přemohl smrt a vysvobodil lidstvo z hříchu. Ke svátku Velikonoc přidali svátek Vánoc.

2) Datum Kristových narozenin bylo zapotřebí vymyslet, aby se mohly slavit. V římské říši byl v prvních stoletích našeho letopočtu oblíbený pohanský svátek „Neporaženého slunce“. Spadal do období zimního slunovratu, kdy se dny přestaly zkracovat a začalo přibývat světla. Právě toto přelomové období křesťané využili – Kristus je světlo, jež vzešlo v temnotě. Kristův příchod do světa se hodil spojit s nástupem světla do přírodního cyklu. Pohané tak mohli snáze porozumět, oč křesťanům jde. Slavnost Kristova narození byla stanovena na 25. prosince, předcházející Štědrý den je dnem přípravy.

(Bystré dítě může namítnout, že slunovrat připadá na 21. 12. a 25. 12. je už den přeci jen trošičku prodloužený. Což je pravda, ale i po slunovratu ještě pár dní slunce vychází později a den se prodlužuje ještě o něco pozdějším západem slunce. Termín Vánoc je zřejmě odvozen od nejpozdějšího východu slunce, nikoli od nejkratšího dne v roce.)

Pomůcky: Nástěnný kalendář s dobře viditelným měsíčním rozpisem dnů.

32.2.4 Přesah

Je to velká radost, když se narodí nový člověk. Zrod života je zázrak, který jsme každý z nás prožili. Díky Bohu tento zázrak neskončil a pokračuje. Ale třebaže je to zázrak a veliký Boží dar, je s ním spojeno mnoho lidské práce – vychovat děti, chránit je před nemocemi, dopřát jim šťastné dětství. Jsme spolupracovníky na tomto velikém zázraku, aby svět byl dobrým místem k životu pro všechny – od nejmenších až po ty nejstarší.

.....

32.3 LITURGIE

32.3.1 Písňe

Gloria (sv 449 nebo sv 448 – těch pár latinských slov snad děti zvládnou); *Jsem zde na zemi poutníkem* (sv 133); *Dítě v jeslích leží* (sv 49); společná recitace tradičního velkého *Gloria*¹.

Zvažte, které ze známých koled by šlo zazpívat i v povelikonočním čase, aniž by to příliš vonělo Vánoce. Snad *Narodil se Kristus Pán* (EZ 281).

32.3.2 Biblický text k zapamatování

Sláva na výsostech Bohu a na zemi pokoj mezi lidmi; Bůh v nich má zalíbení.
(L 2,14)

32.3.3 Rituál

Pro lukášovské příběhy se bude hodit zpracování refrénu písňe *Má duše Boha velebí*. Můžete ho buď recitovat nebo zpívat.

Solo: Má duše Boha velebí

Všichni: chválu vzdává

Solo: Pánem je nejen na nebi

Všichni: Buď mu sláva!

32.3.4 Okénko do bohoslužeb

Přeji vám všechno nejlepší k narozeninám. Cože? Že žádné narozeniny nemáte? Ale jak to mám poznat? Přece jste se někdy narodili, tak to někdy oslavit musíme. Jistě, nemohu jen tak přeskakovat mezi dny. Aby si lidé nepletli dny a věděli, kdy se má co slavit a připomínat, pořídili si kalendáře. V kalendářích jsou rozepsané dny a my si k nim můžeme připsat – tady se narodil Tomáš, tady Pavla atd. V našich kalendářích bývají odlišně vytištěné některé dny (barevně, tučně) – pohleďte sem na prosinec: 24, 25, 26. Co se tu slaví? Vánoce neboli narozeniny Ježíše Krista. Ty svátky máme

¹ Viz např. <<https://cs.wikipedia.org/wiki/Gloria>>

rádi, proto jsou vyznačeny odlišně. Když se ale podíváte na kalendář po-
řádně, zjistíte, že těch odlišených dnů je více. Každý týden je svátek a tím
je neděle. Proč zrovna neděle? Každou neděli se slaví – i my v tomto koste-
le to dnes slavíme –, že Ježíš vstal z mrtvých a daroval světu nový život. To
je ten největší svátek, to je to hlavní, co Ježíš udělal. Každý týden myslíme
na Ježíšovo vzkříšení. No a jednou za rok vzpomínáme i na jeho narozeni-
ny. Co se o nich píše v Bibli, jak to zapsal evangelista Lukáš a o co mu šlo,
o tom si dne budete povídat.

32.3.5 Modlitba

Pane Bože, nezůstal jsi daleko od nás lidí. Přišel jsi do našeho světa, naro-
dil ses doprostřed našich starostí, abys společně s námi hledal radost, na-
ději a lásku. Prosíme, provázej nás na naší cestě od narození do smrti a až
za ni. Amen.

TÉMA

V jeruzalémském chrámě se po dvakrátě ukazuje Ježíšovo zakotvení v duchovních tradicích Božího lidu Izraele. Ježíš plynule a horlivě navazuje na starozákonní dědictví.

CÍL

Dětem se představí společenství víry z dvojího pohledu tak, jak je zakusil i sám Ježíš: 1) Boží lid je poskládán z mladých i starých, každý z nich v něm má své místo. 2) Ve společenství věřících se v rozhovoru nad Písmem pozornost upíná k Božím záležitostem.

33.1 PRO UČITELE

Biblický text: L 2,21–52

33.1.1 Výkladové poznámky

Za vánočním vyprávěním jsou zařazeny dva příběhy z Ježíšova dětství, je muž se věnuje pouze evangelista Lukáš. V obou případech vycházejí z židovských náboženských zvyklostí – naplnění předpisů Mojžíšova zákona a pak disputace o Písmu. Ježíš je líčen velmi střízlivě, na rozdíl od pohanských pověstí o čarodivých božských dětech.

Obřízka osmého dne, spojená s veřejným udělením jména, nebyla vázána na chrám. V církevním kalendáři připadá na 1. ledna jako svátek jména Ježíš. V chrámu se odehrává až „vedení Páně“ (v kalendáři 2. února, lidově tzv. Hromnice), kdy jsou na výraz vděčnosti za darovaný život obětováni drobní ptáci. Samotný obřad zůstává stranou, hlavní jsou zachycená

svědectví starců Simeona a Anny. Jejich vysoký věk zrcadlí dlouhé izraelské očekávání Mesiáše, které díky Bohu bylo konečně naplněno. I člověk vysokého věku, hospodářsky nevýkonný, má v Božím lidu místo a své poslání – svědčí o své dlouholeté víře a chválí Boha.

Ačkoliv chrám představuje výsostně židovské území, už zde se díky novorozenému Synu Božímu otevírá cesta k pozdější misii národů: „světlo, jež bude zjevením pohanů“, aniž by přitom byla zpochybněna důstojnost starozákonního lidu: „slávu pro tvůj lid Izrael“ (verš 32).

Podruhé je Ježíš zachycen v chrámě při poutní slavnosti, které se jeho rodina každoročně účastní. Hlavní náplní byly opět chrámové obřady, ovšem bylo i dost příležitostí promluvit s příbuznými a přáteli. Kolem ústředního chrámu se rozprostíralo rozlehlé nádvoří, sloužící k rozmanitým setkáním, k posezení, rozhovoru, přednáškám a besedám.

Na přelomu letopočtu už v židovstvu existoval dodnes provozovaný rituál *bar micva* (syn příkázání), kdy je mládenec ve věku 13 či 14 let přijímán mezi dospělé a je povinen dodržovat vše z Mojžíšova zákona. Dvanáctiletý Ježíš tento termín předběhne a sám se aktivně zajímá o Boha. „Musím být tam, kde jde o věc mého Otce“ (verš 49). Chlapec se však neúčastní obřadů, nýbrž se noří do výkladu Písma, který probíhá formou rozhovoru písmáků.

Předčasný věk a moudrost odpovědí ukazuje mimořádnost Ježíšova vztahu k Bohu. (Jako kdyby někdo před zahájením konfirmačního cvičení sám nedočkavě požádal staršovstvo o zkoušku a o uspíšení konfirmace...)

33.1.2 Úskalí

Ježíšovo chování se může jevit v rozporu s příkázáním „Cti otce svého a svou matku“. Nejedná se však o neúctu, nýbrž o nezbytnou nezávislost vůči rodičům a o prioritu vztahu k Bohu před jakýmkoliv vztahem k lidem.

Hledání ztraceného dítěte je dramatické téma, ale nedramatizujte příběh. Na prvním místě ve vyprávění není strach v matčině duši, nýbrž Ježíšův zájem o Boha.

Neznevažujte vzdělanost židovských učenců ve stylu „oni měli staré učení o Bohu, ale Ježíš přinesl nové a překonal jejich nedokonalé představy.“ Ježíš písmáky nementoruje, je jim rovnocenným partnerem a právě tím je ve svém věku udivuje. Evangelista si dává záležet, aby vykreslil Ježíše jako příslušníka vyvoleného národa, který rozvíjí jeho nejlepší duchovní tradice.

33.2.1 Předškoláci

Tenhle plyšák se mi líbí. Je takový... (milý, hebký, veselý, maličký). Máte doma taky nějakého? Jakého? Kde ho máte – schovaného ve skříni, nebo na polici, nebo v postýlce? Je pěkné vzít ho do ruky, dát si ho vedle sebe, pohladit. Člověka to potěší. Je dobře, když máme rádi lidi i hračky.

Když se plyšák ztratí, to není vůbec veselé. Člověku je smutno, někdy může dokonce i plakat. Proč je najednou sám? Nikomu z vás to nepřeji, abyste ztratili milou hračku. Doma ji snad ještě najdete, ale když ji zapomenete někde na výletě, budete smutní nejen vy, ale i vaši rodiče.

Může se někdy ztratit člověk? Jak se ztratí dítě? V obchodě, v tlačeni, v autobuse. To je pak strachu, kde ho hledat. Kam se mohlo podít?

(Zde je možné pustit scénu z filmu Kolja, kde se chlapec ztratí během jízdy metrem.)

Když byl Ježíš ještě chlapcem (bylo mu 12 let) také se jednou ztratil. On vlastně zas až tak moc ztracený nebyl, naopak byl v bezpečí, ale jeho rodiče o něm nevěděli. Stalo se to v Jeruzalémě, v hlavním městě, v němž se nacházel i slavný chrám. Přicházelo tam mnoho lidí, aby oslavovali Boha. Maminka s tatínkem vzali Ježíše s sebou, aby se spolu s nimi pomodlili k Bohu. Mezi lidmi byli i další Ježíšovi příbuzní. Maminka Marie si myslela, že Ježíš je někde s tetou, strýcem a bratrance, tak se o něj chvíli nestarali. Až po čase zjistili, že tam Ježíš není. Ztratil se jim.

Nastalo veliké hledání. A také veliký strach. Kam se Ježíš mohl podít mezi tolika lidmi? Marie s Josefem prohledávali celé město a až po dlouhé době našli Ježíše na místě, kde by ho nečekali. Byl v chrámu na místě, kde si povídají dospělí. Četli v Bibli a mluvili o tom, co to znamená. A představte si – Ježíš si povídal s nimi. Ptal se jich, dával jim odpovědi a ti dospěláci se divili. Takový mladý kluk a už je tak chytrý! On se chce dozvědět co nejvíc o Pánu Bohu!

Marie měla radost, že svého syna našla. Řekla mu: Jak to, že ses ztratil? Měli jsme o tebe strach. Avšak Ježíš odpověděl: Ale vždyť já se neztratil. Jsem v chrámu a Pán Bůh o mně ví. Chci být tam, kde se mluví o Bohu a jeho starání o člověka. Pán Bůh se o nás stará jako nejlepší otec, u něho nikdo není ztracený.“

Od těch dob Marie věděla, že Ježíš má k Pánu Bohu blízko. (Něco podobného jí o něm pověděli už dříve pastýři v Betlémě, když se Ježíš narodil.) Když Ježíš vyrostl, uměl lidem dobře vyprávět o Bohu a dělal tak mnoha lidem radost. I my, když se chceme o Bohu něco dozvědět, čteme a přemýšlíme napřed, co o něm pověděl Ježíš.

Pomůcky: Plyšová hračka (pěkná a roztomilá, nikoli opelichaná), nahrávka filmu Kolja.

33.2.2 Mladší školní děti

Víte, co má společného Ježíšova rodina s rodinami v našem kostele? Všechny chodí na bohoslužby.

Tenkrát byla v každém městečku či větší vesnici modlitebna, kam se každý týden chodilo číst Bibli a oslavovat Pána Boha. Protože se tam konala shromáždění, říkalo se těm domům shromaždiště neboli synagogy.

V hlavním městě Jeruzalémě se pak nacházel obrovský a nádherně zdobený chrám. Židé na něj byli náležitě pyšní. Chodili do něj hlavně na svátky – na nový rok, na Velikonoce, anebo když byla nějaká slavná událost v rodině.

Ježíš se do chrámu dostal jako dítě několikrát. Nejprve krátce po narození. Marie s Josefem šli vzdát Bohu dík za narození prvního dítěte. Ježíše měla pochopitelně s sebou jako malé mimino v náručí. Takových rodin, plných vděku, přicházelo do chrámu mnoho. Lidé se po nich tu a tam podívali, ale jinak se nic nedělo.

Boží dům je místo, kde se setkávají mladí i staří. Všichni mají u Pána Boha místo. Proto v Jeruzalémě na chrámových nádvořích seděli i staří lidé. Mnozí už nemohli pracovat, ale stále mohli Pánu Bohu zpívat. A také mohli druhým lidem vyprávět o své víře, co pro ně znamenala během jejich dlouhého života a co pro ně znamená na jeho konci.

Stařec jménem Simeon uviděl malého Ježíše a srdce mu poskočilo radostí. Poznal – neptejte se mne jak – poznal, že Ježíš patří do dlouhých dějin Božího lidu, že o něm mluvili proroci ve Starém zákoně, když vyhlíželi nového laskavého a spravedlivého vladaře. Proto se dal Simeon i přes své stáří do zpěvu.

Oslavoval Boha, že na stará kolena spatřil Boží dítě, které až vyroste, přinese naději jak Božímu lidu Izraeli, tak i všem národům.

„Viděli oči mé spasení tvé,“ zpíval Simeon stále dokola.

Bůh neukrývá svou pomoc a lásku. Podobně ve chrámu o Ježíšovi zpívala i stará žena jménem Anna. Když to Marie slyšela, vše uchovávala ve své paměti a stále přemýšlela, co z jejího syna vyroste.

Ježíš se do chrámu dostal i později, když už uměl chodit. Pokaždé to byla velká událost. (Podobně jako když se mimopražští vypraví do Prahy do Národního divadla.) Jeho rodina chodila každý rok do Jeruzaléma na Velikonoce. Obřady byly v ten svátek obzvláště bohaté a člověk mohl potkat v hlavním městě mnoho příbuzných a přátel. Tehdy bylo Ježíšovi dvanáct let, moc se od vás věkem nelišil. Marie si myslela, že je někde s příbuznými, proto se o něj nestarala. Večer jej nemohla najít. Byl ztracený.

Jaké to je, když se ztratí člověk? Tady mám korunu. Lze ji ztratit snadno a není jí zapotřebí ani příliš litovat. Tady mám tisícikorunu. Ztratit tisícikorunu to už je mrzuté. Tisíc korun už něco znamená. Bylo by mi líto, kdybych ji ztratil. Nemohl bych třeba koupit nové kalhoty nebo dárek pro někoho, koho mám rád. Jsou ale ještě nepřijemnější ztráty. Na tomhle plakátu někdo hledá zaběhlého psa. Živý tvor je vzácnější než peníze. Možná i vy jste někdy přišli o nějakého domácího miláčka. Jaké to tedy je, když se ztratí člověk, když se ztratí malé dítě? Může se to stát v obchodě, na nádraží, v nějaké tlačnici. Kde hledat?

(Zde je možné pustit scénu z filmu Kolja, kde se chlapec ztratí během jízdy metrem.)

Marie s Josefem měli o Ježíše strach. Trvalo dlouho, než prohledali celé město. Nakonec našli Ježíše tam, kdy by ho vůbec nečekali. Byl v chrámu na místě, kde si povídají dospělí. Četli v Bibli a mluvili o tom, co je v ní psáno. A představte si – Ježíš si povídal s nimi. Ptal se jich, dával jim odpovědi a ti dospěláci se divili. Takový mladý kluk a už je tak chytrý! On se chce dozvědět co nejvíc o Pánu Bohu!

Marie měla radost, že svého syna našla.

Řekla mu: „Jak to, že ses ztratil? Měli jsme o tebe strach.“

Avšak Ježíš odpověděl: „Ale vždyť já se neztratil. Jsem v chrámu a Pán Bůh o mně ví. Chci být tam, kde se mluví o Bohu a jeho starání o člověka. Pán Bůh se o nás stará jako nejlepší otec, u něho nikdo není ztracený.“

Od těch dob Marie věděla, že Ježíš má k Pánu Bohu blízko. (Něco podobného jí o něm pověděli už dříve pastýři v Betlémě, když se Ježíš narodil. Stejně mluvili v chrámě i Simeon a Anna.) Když Ježíš vyrostl, správně rozuměl Bibli, uměl lidem dobře vyprávět o Bohu a dělal tak mnoha lidem radost. I my, když se chceme o Bohu něco dozvědět, čteme a přemýšlíme

napřed, co o něm pověděl Ježíš. U něj nalezneme moudrost, která vede lidi k lásce a odpuštění.

Pomůcky: Korunová mince a tisícikoruna, plakát ztráty psa, nahrávka filmu Kolja.

33.2.3 Starší školní děti

Vyprávění lze rozšířit o odkaz na konfirmaci.

Znáte slovo konfirmace? Pro koho je konfirmace určená? Jak se na ní člověk chystá? Kolikrát za život je konfirmován? V jakém věku? Jaký vztah je mezi konfirmací a vírou v Boha?

I vás nejspíše čeká zanedlouho konfirmační příprava a pak konfirmační slavnost v kostele. Konfirmací se přechází od dětské víry do víry dospělé. Po konfirmaci se už ve víře o sebe staráte hlavně sami. Mnohdy to vypadá tak, že do konfirmace děti do kostela s rodiči prostě musí. Rozhodne to maminka s tatínkem. Po konfirmaci už často rodiče nechávají rozhodnutí na dětech. „Já už jsem ti dal, co jsem mohl. Teď záleží na tobě, co se svou vírou uděláš.“ (Což pak leckdy vede k tomu, že mladí do kostela nechodí. Škoda.)

Také židé mají něco jako konfirmaci. Slavnost se jmenuje „Bar micva“, což znamená „Syn přikázání“. U holek je to Bat micva – Dcera přikázání. Mladý člověk vstupuje do dospělého života víry. Už není dítětem, od té chvíle by měl dodržovat všechna Mojžíšova přikázání. Děje se tak, když je člověku 13 nebo 14 let.

Kolik bylo Ježíšovi, když se ztratil v chrámu? Ještě mu nejméně rok chyběl. Bylo mu dvanáct. Ještě nemusel plně poslouchat Pána Boha. Ale on chtěl. Zajímal se o Bibli, vyptával se na víru učených mužů. A neptal se hloupě. Naopak, uměl věci dát do správných souvislostí. Víra v Boha pro něj byla nosná a životodárná.

Víra rozhodně není jenom pro staré. Právě na Ježíšovi vidíme, že má význam i pro mladého člověka. Je spousta věcí, které je v životě zapotřebí pochopit a zvládnout. (Vybrat si povolání, umět se chovat k lidem, najít partnera, uchovat si radost a upřímnost. Mít naději i v čase nezdaru.) Dost práce pro jednoho. S Pánem Bohem to jde lépe. Mohu o svých otázkách a starostech rozmlouvat s druhými – jak se svými vrstevníky, tak i se staršími nebo mladšími. Právě oni mi leckdy povědí, nač bych já ve svém věku nepřišel.

33.2.4 Přesah

Do jeruzalémského chrámu stejně jako do našich shromáždění přicházejí lidé z různých generací: děti, rodiče, staří lidé. Společenství víry je vzácným výtvozem Božím. Kde jinde se dnes (kromě rodiny) setkávají lidé napříč všemi generacemi, aby se věnovali nějaké společné činnosti? Díky Kristu nám jde „o věc našeho nebeského Otce“, jak malým, tak i velkým. Společně zpíváme, modlíme se, rozjímáme biblické poselství, stolujeme spolu, staráme se o kostel. Lidé každého věku mají v církvi své místo a svou jedinečnou úlohu.

•••••

33.3 LITURGIE

Simeonův chvalozpěv je součástí večerní modlitby kvůli své „zakončovací“ atmosféře – cosi bylo završeno, uzavřeno, naplněno. Takto může být i společně recitován při zakončení nedělní či bohoslužeb. Verše 29–32.

33.3.1 Písně

Modlitba krále Šalomouna (sv 189); Hleďte především (sv 61)

33.3.2 Text k zapamatování

Musím být tam, kde jde o věc mého Otce. (L 2,49)

33.3.3 Rituál

Pro lukášovské příběhy se bude hodit zpracování refrénu písně *Má duše Boha velebí*. Můžete ho buď recitovat nebo zpívat.

Solo: Má duše Boha velebí

Všichni: chválu vzdává

Solo: Pánem je nejen na nebi

Všichni: Buď mu sláva!

33.3.4 Okénko do bohoslužeb

Jeden starý muž vzpomínal na své dětství a vyprávěl:

„Když jsem přišel domů ze školy, neptal se mne můj táta ‚Tak co, jak bylo ve škole? Dostals nějakou známku?‘

Místo toho jej zajímalo ‚Tak co, dal jsi dnes panu učiteli nějakou dobrou otázku?‘

Záleželo mu na tom, abych byl zvědavý, abych se sám od sebe zajímal o svět a snažil se co nejvíce nasát z moudrosti svých učitelů. Na cestu poznání lze vykročit právě pomocí otázek.“

Evangelista Lukáš zapsal příběh, kde také Pán Ježíš, když byl malý, vyhledal jednu skupinu moudrých mužů, kteří dobře znali Bibli, a kladl jim otázky. Chytré, důmyslné otázky, ze kterých byl cítit živý zájem o Pána Boha. I my se zde v kostele scházíme, abychom se s pomocí Boží společně ptali a nacházeli odpovědi.

33.3.5 Modlitba

Pane Bože, tvůj Syn Ježíš rozmlouval s učenci o Písmu svatém. I nám jsi dal Bibli, abychom v ní zkoumali tvou vůli pro nás a pro naši dobu. Prosíme, daruj nám moudrost a chuť k rozhovoru. Amen.

všichni chválí, což je v protikladu s reakcí domácích, kteří byli nakonec vůči Ježíšovi naplnění hněvem (L 4,28).

- Ježíš pomocí citátu z proroka Izajáše představuje svůj program, do kterého na prvním místě patří „přinést radostnou zvěst“. Řecké sloveso euan-gelizó, které původně označuje prorockou zvěst, vztahuje Ježíš v L 4,43 na své působení.
- Další klíčové slovo, které charakterizuje původně prorockou činnost, kterou Ježíš vztahuje na sebe, je „propustit“/„propuštění“ (2× ve verši 18). Původně jde o propuštění zajatců a zdeptaných na svobodu. Toto slovo označuje v evangeliu především odpuštění hříchů, které přináší Ježíš (L 1,77; 3,3; 5,20.24; 7,48.49; 24,47).
- Vítaný rok Hospodinův (ČEP „léto milosti Hospodinovy“), podle Iz 61,2 doslova „rok zalíbení Hospodinova“. Míněna je doba, která je zcela určována Hospodinovou milostí (jeho odpuštěním), proto je možné tímto „zalíbením“ rozumět „milost“, která určuje tento čas.

Exkurz o létu milosti Hospodinovy

Iz 61,1 se terminologicky vztahuje k zákonu o milostivém létu (Lv 25,10 uvádí stejně jako Iz 61,1 obrat „vyhlásit svobodu“). V tomto každých 50 let konaném roce mají podle Lv 25 všichni Izraelci, kteří kvůli finanční nouzi prodali svůj dědičný podíl země zaslíbené nebo propadli otroctví, získat zpět svou zemi a svobodu. Tak bude jejich nouze ukončena. Toto velmi konkrétní pravidlo bylo Izajášem přeneseno na aktuální situaci po návratu z babylonského zajetí. Neplatí jen zchudlým jedincům, ale celému Izraeli, kterému v bezútešných podmínkách poexilní doby ohlašuje úplný konec vši bídy a tím začátek definitivního času spásy, který Izajáš detailně líčí v 60. – 62. kapitole.

Ježíš toto aktualizované pojetí milostivého léta vztahuje na svou činnost.

- Řecký překlad Izajáše 61,2, který místo „rok zalíbení Hospodinova“ uvádí „rok Páně vítaný“, umožňuje následný protiklad k tomu, že „žádný prorok není vítán ve své vlasti“ (L 4,24). Prorok, který ohlašuje Hospodinem vítanou zvěst, paradoxně není vítaný ve své vlasti (mezi svými), což se hned ukáže, jen co Ježíš domluví.
- Izajášova prorocká zvěst se stává Ježíšovým programovým prohlášením, které ukazuje, jakým mesiášem (pomazaným, Kristem) Ježíš je. Ve svém

„kázání“ na tento prorocký oddíl Ježíš uvede, že se „dnes naplnil“. Kde jsou Ježíšova slova slyšena (přijata), tam je přítomno rozmanité osvobození člověka.

- V této fázi všichni s Ježíšem souhlasí (přisvědčovali mu), vydávali mu svědectví, to znamená, že svědčili v jeho prospěch a Ježíšova slova obdivovali jako „slova milosti“, která nečekali od „Josefova syna“. Tato pozitivní reakce se zásadně obrátí po další části Ježíšova kázání, které je ve verších 23–27.
- Ve Sk 14,3 dosvědčuje Pán (Ježíš) „slovo své milosti“ mocí konat znamení a zázraky. Zde Ježíš předbývá žádost udivených posluchačů o potvrzení svých slov milosti nějakým zázrakem a odmítá ji dvěma příslovími. Obě přísloví jsou parafrázována v koptském Tomášově evangeliu: „Ježíš řekl: Žádný prorok není přijímán ve své vesnici; žádný lékař neléčí ty, kteří ho znají.“ (Petr Pokorný, Tomášovo evangelium, Kalich 1981, s. 73.) O Ježíšovi však neplatí, že by musel nejdřív uzdravit sám sebe, aby dokázal svou schopnost uzdravovat, ale platí o něm, že žádný prorok není uznáván doma (ve své vlasti). Ježíš nechce doma konat žádné zázraky, jen učit slovy (viz rámeček širšího celku, který tvoří motiv „učil v synagogách“).
- Ježíš na údiv svých posluchačů dále reaguje odpovědí, ve které na sebe vztahuje příklady prorockých činů Elijáše a Elizea. Ježíš tedy nejen přichází hlásat radostnou zvěst těm, kdo jsou chudí a vyhlásit propuštění těm, kdo jsou v zajetí, ale srovnává svou činnost s proroky Elijášem a Elizeem, kteří konali své mocné činy mimo Izrael. To ovšem vyvolá u Ježíšových posluchačů, kteří jsou jeho „sousedy“ (domorodci), silné rozhořčení (hněv). Ježíš se pro ně stává nepřijatelným (nevítaným), neboť naznačuje, že i v jeho působení je Bohem zalíbená spása předána pohanskému světu. To nakonec vede až ke snaze svrhnout ho ze srázu, tedy k pokusu o vraždu. Ježíšova cesta se nakonec ubírá dál.
- Programatickému vyhlášení Ježíšova poslání odpovídá také jeho programatické odmítnutí ze strany jeho lidu.

34.1.2 Úskalí

V tomto textu je nesnadně pochopitelné, proč Ježíš předjímá negativní reakci svých posluchačů a doslova ji vyvolá tím, jak odpovídá na jejich údiv, který je z počátku pozitivní. Odpovědí může být, že tato látka, kterou má jen Lukáš, pochází z argumentace pro misii mezi pohany vůči obřezaným židokřesťanům, kteří jí v rané církvi bránili. Ježíšovo domovské město

Nazaret by zde pak představovalo Izrael, který evangelium nepřijímá, staví se k němu nepřátelsky a Ježíš jde proto dál (v. 30). Tedy, jde o zdůvodnění rané církve, zastoupené Lukášem, který byl sám pohan, pro misii mezi pohany.

Tento motiv lze dětem aktualizovat např. tím, že Ježíš je zde pro každého, že nepřišel jen kvůli těm „hodným“, „chytrým“ a „úspěšným“, jen kvůli nám, ale že jeho milost musíme přát i těm, se kterými máme nějaký problém, kteří jsou nám nějak podezřelí a protivní. Zřetelně se to ukazuje např. na motivu propuštění (= odpuštění, tedy osvobození od toho, co nás poutá) v prosbě: „Odpusť nám naše viny, jako i my odpouštíme našim viníkům.“ Stručně řečeno: Milost je pro toho, kdo ji sám praktikuje. Jestliže Boží milost někomu nepřejeme, sami se o ni připravujeme.

34.1.3 Odkazy

Podrobně o motivu „léta milosti Hospodinovy“ v Ježíšově učení viz John Howard Yoder: *Ježíšova politika*, Eman 2004, kapitola – Aspekty a důsledky „Milostivého léta“, str. 66–79. Yoder se domnívá, že „Ježíš v roce 26 n. l. vyhlásil milostivé léto podle mojžíšovských opatření pro sabatový rok: odpočinutí, které mohlo vyřešit sociální problémy Izraele, protože rušilo dluhy a osvobozovalo dlužníky, jejichž insolventnost je odsoudila k otroctví. Jeho uskutečňování patřilo k signálům Božího království. Ti, kteří by odmítli vejít na jeho cestu, nemohli vejít ani do Božího království.“ (str. 73).

Odkazy na starší přípravy, pracovní materiály a další najdete v online verzi úlohy na adrese <http://katecheze.evangnet.cz/katecheticke-pripravy/nevitana-milost-dpns3>.

34.2 PRO DĚTI

34.2.1 Předškoláci

(Hlavní motiv: Dobrá zpráva je určena pro všechny.)

Motivační příběh: Maminčin koláč

Maminka upekla pro děti výborný koláč, který milují, moc jim chutná a strašně se na něj těšily. Už mají i hlad. Nejradši by ho celý snědly samy. Maminka rozdává kousky koláče na talířek, každému jeden. Když mají všichni, dá ještě dva kousky vedle do krabičky a zbytek rozkrájí na velký talíř, který chce odnést na setkání po bohoslužbě. Děti se bouří: Mami, já chci ještě! Proč koláč schováváš? Do sboru upeč třeba perník, ne tenhle dobroučkový koláč, který máme rádi! Maminka ale trvá na svém: Děti, koláč rozdělím, jak jsem řekla. Zítra jdu na návštěvu, nesu ochutnat, a ve sboru jsem už slíbila, že ho přinesu. Dneska se chci prostě náš koláč rozdat. Děti jsou našťavané, jsou přesvědčené, že koláč má patřit hlavně jim, když ho dělala jejich maminka! Co myslíte vy?

Pán Ježíš prochází městy a vesnicemi, nese dobré zprávy o svém Otci (kdo je jeho Otec?). Přišel také do Nazareta, kde vyrůstal od dětství a mnoho let žil. Bylo zrovna shromáždění v synagoze (místo, kde se v sobotu židé scházeli k modlitbě a četbě Bible). Ježíše vybrali, aby četl. Pak si o tom povídali, vysvětlovali, bylo to zajímavé. Ježíš je stále překvapoval svou moudrostí. Věděli o něm také, že dělá zázraky (lidsky těžko vysvětlitelné věci). Nazareťané si mysleli a přáli, že by ty nejlepší zázraky (divy) měl dělat u nich, doma v Nazaretě, když je „jejich“. Nelíbilo se jim, že Ježíš chce jít i jinam, do jiných měst, dokonce i za cizinci nebo lidmi, kteří nežijí dobře. Ale to je jako kdyby slunce mělo svítit jen na dobré lidi. Ono ani nemůže svítit jen na ty hodné. Ani Ježíš nechodí jen za hodnými, dobrými, sympatickými lidmi s dobrou zprávou od Boha. V tom se podobá slunci. Ježíš se to snaží doma v Nazaretě vysvětlit, ale jeho sousedé se strašně rozzlobí a málem mu ublíží. Nakonec to dobře dopadne a Ježíš může jít dál, k dalším lidem, i do cizích měst. A my v tom pokračujeme. Dávat dál dobré věci, dobré zprávy je velmi důležité.

Aktivity

- Nakreslit slunce, jak svítí na všechny lidi (různé techniky).
- Koláž z časopisů: různost lidí + slunce
- Rozdělit si upečený koláč, povídat si.
- Papírový kruh ozdobit (společně) jako koláč, rozdělit (rozstříhat) podle počtu dětí („vše dobré pro...“), rozdat si nebo rozdat dalším lidem (doma, při bohoslužbě).
- Vymalovat kartičku „Dobrá zpráva“.

Pomůcky: Papír, pastelky aj.; starší barevné časopisy, nůžky, lepidlo; upečený koláč; kruh ze čtvrtky, pastelky, fixy aj., nůžky 1x; kartičky „Dobrá zpráva“ (viz příloha), pastelky, fixy aj.

34.2.2 Mladší školní děti

Motivační příběh

Maminka čte Šárce z pohádkové knížky: „Jednoho dne přivedli před krále Martina loupežníka, který byl odsouzen na doživotí za to, že oloupil mnoho lidí. Ve vězení strávil 20 let a teď chtěl nového krále požádat o propuštění. Všichni čekali, že ho král nechá zase uvrhnout do žaláře.

Ale loupežník padl před králem na kolena a prosil: ‚Králi, slituj se nad mnou a uděl mi milost. Já se polepším a budu se živit poctivě.‘

Král byl dobrý, smíloval se nad ním a propustil ho na svobodu.“

„Já bych ho na svobodu nepustila,“ vpadne Šárka mamince do řeči.

„A pročpak?“ ptá se maminka a odkládá pohádkovou knížku.

„No, protože byl předtím tak zlý.“

„To ano, ale král byl hodný, a proto mu odpustil zbytek trestu. Dal mu novou šanci k životu.“

„Ale zlým lidem by se přece nemělo odpouštět,“ namítá Šárka.

„Ale Šárko, každý z nás dovede být zlý, udělá špatné rozhodnutí nebo něco špatného. Každý se může změnit. Potřebujeme odpuštění.“

„Já ale nejsem tak zlá, jako ten loupežník,“ namítá opět Šárka a prohlíží si obrázky v knížce.

„Ano, ale odpuštění nepotřebujeme jenom tehdy, když uděláme něco moc zlého, neobejdeme se bez něho ani v mnohem menších věcech. Dneska ráno jsi vzala Šimonovi jeho autíčko a nechtěla mu ho vrátit. Šimon kvůli tomu plakal.“

Šárka si dobře pamatuje, jak dneska její malý bráška plakal, když mu vzala autíčko a schovala mu ho.

„Mami, ale co když ten loupežník, až bude na svobodě, bude zase loupit a okrádat lidi?“

„No, to záleží na něm, jestli se polepší nebo ne.“

„Já bych si přála, aby se polepšil.“ říká Šárka a podává mamince knížku.

A maminka pokračuje ve čtení: „Král Martin byl dobrý král a lidem v jeho království se žilo dobře...“

Vyprávění

Děti, myslíte si taky, že měl král Martin raději loupežníka zase uvrhnout do vězení? Necháme děti odpovídat. Potom pokračujeme. Pán Ježíš se svým sousedům ve městě, kde vyrostl – v Nazaretě, představuje podobně jako tento král. Představuje se jako ten, kdo nabízí milost a svobodu.

Ježíš to udělá při bohoslužbě. Nejdřív najde u proroka Izajáše oddíl, který lidem nahlas přečte. Jsou to slova o Hospodinově služebníkovi, tedy o člověku, kterého si Pán Bůh používá k tomu, aby vyřídil svému lidu důležité poselství. Pán Bůh tohoto svého služebníka nejdřív náležitě vyzbrojí. Ale ne tak, že by mu dal meč nebo neprůstřelnou vestu. Dá mu svého Ducha, to znamená, že mu dá sílu, moudrost a odvahu, aby správně říkal a dělal všechno, co Pán Bůh chce.

A to, co má říkat, je něco radostného. Představte si třeba, jakou radost musel mít ten loupežník, když ho král Martin nenechal opět zavřít do vězení, ale pustil ho na svobodu. Můžeme si představit, že tato radost dala loupežníkovi sílu, aby se opravdu polepšil a už nikoho neokrádal. A podobně to říkal lidem Ježíš: „Pán Bůh vám odpustil vaše hříchy, nezlobí se na vás. Nemusíte se bát, že vás potrestá. Chce, abyste měli radost z toho, že je dobrý, a abyste se polepšili, protože vás má rád.“

S Ježíšovým příchodem se ta Izajášova předpověď o Hospodinově služebníkovi vyplnila. Právě ve chvíli, kdy to ti lidé slyšeli, se to začalo uskutečňovat. Slova, která Ježíš četl, působila na jejich myšlení a lidé byli překvapeni, protože to od Ježíše nečekali.

Součástí Ježíšova poselství je taky varování před tím, co člověku tuto radost může vzít, co člověka může zotročit. Především je to chamtivost. Víte děti, co je to chamtivost?

Můžeme si to zase představit na tom loupežníkovi. Pro něho byly peníze důležitější než dobré vztahy s lidmi. Lidé ho neměli rádi a báli se ho, ale loupežník si z toho nic nedělal. Na lidech mu nezáleželo, hlavně že měl hodně peněz. Až když ho chytili a hrozil mu trest, tak si teprve uvědomil, že mu jsou peníze na nic a že zbytek života stráví ve vězení. Tedy, že si kvůli penězům život úplně zkazil.

Podobně jako chamtivost může člověku pokazit život taky zloba, závist, nenávisť... To všechno jsou věci, od kterých nás chce Pán Bůh skrze svého služebníka osvobodit. Pán Ježíš chce, abychom si zavčas uvědomili, co náš život ničí a na čem naopak v životě záleží, co je opravdu důležité. A jeho radostná zvěst je v tom, že i když jsme už něco pokazili, tak je z toho cesta ven. Podobně jako tomu loupežníkovi, i nám nabízí Bůh milost, tedy odpuštění a možnost začít znovu a líp.

Lidé, kteří to tenkrát v Nazaretě na bohoslužbě od Ježíše slyšeli, tím byli překvapeni. To, co psal prorok Izajáš, sice už dávno znali, ale znali taky Ježíše, který s nimi vyrůstal, a neuměli si představit, že by se to, co psal Izajáš, vztahovalo zrovna na Ježíše. Že by Ježíš byl tím Hospodinovým služebníkem, který vyhlašuje Boží milost? To jim připadalo divné. Vždyť Ježíše znali jako syna obyčejného tesaře Josefa.

A to, co je pak úplně naštvalo, bylo, když Ježíš řekl, že se Boží milost, Boží dary vztahují i na pohany. Na lidi, kteří proroka Izajáše vůbec nečetli a Hospodina, jejich Boha, neznali. Vždyť pohané si to vůbec nezaslouží, aby jim taky Pán Bůh odpustil a choval se k nim tak velkoryse!

Vzpomeňme si na Šárku z našeho úvodního příběhu, jak říkala mamince, že by tomu loupežníkovi milost nedala, že by ho na svobodu nepustila. Šárka se nad tímto svým postojem zamyslela, když jí maminka připomněla, co Šárka provedla svému malému bráškovvi. Ale Ježíšovi posluchači se takto nezamysleli, když jim Ježíš připomněl, že proroci dřív pomáhali i pohanům. Naštvali se a chtěli se Ježíše zbavit. Protože nepřáli Boží dobrotu jiným, sami se o ni připravili tím, že Ježíše vyhnali ze svého města.

Další náměty

Zažily jste, děti, nějakou dobrou zprávu? Kladné překvapení? – Nepíše se písemka, narození sourozence (dítěte), příjemná návštěva, uzdravení,

dobré výsledky zdravotních testů, vítězství v závodech, výhra v něčem, objevení něčeho (nový lék), šťastný návrat, šťastné shledání, něco se podaří, usmíření, odpuštění dluhu, konec války nebo násilí...

Co přeješ sobě, přej i druhým. Bůh Ti přeje vše dobré, Ty přej všem ostatním.

Co člověku pomůže změnit svůj život k lepšímu? Přísnost, tresty, kritizování až k bezvýchodnosti, nebo (nečekané) milosrdenství, odpuštění?

Aktivity

- Omalovánka (odkaz najdete v online verzi úlohy, viz 34.1.3).
- Vymalování, ozdobení karet s vybranými biblickými verši k tématu („dobrá zpráva“), rozdání účastníkům.
- Dělat něco jen levou rukou (omezení) – podepsat se, učesat se, nakreslit něco, ustříhnout, jíst lžící...).
- Uzly na látkovém kapesníku: děti dostanou látkový kapesník, udělají si na něm uzel (potíže, hřích aj.), úkolem je zbavit se uzlu – mít volný kapesník, ale nesmí si ho rozvázat sám sobě. Může jen druhému a naopak.

Pomůcky: Omalovánka z přílohy, pastelky, fixy aj.; připravené karty s biblickými verši; papír, hřeben, pastelky/tužka, nůžky, lžičky, jogurt/kaše; látkové kapesníky

34.2.3 Starší školní děti

(Hlavní motiv: (ne)důvěryhodný hlasatel.)

Mám pro vás dobrou zprávu: Od zítra je zrušená povinná školní docházka. Nemusíte do školy. Můžete se učit, jak a kdy chcete. Věnujte se kamarádům, počítači, sportu, bavte se, dělejte, co máte rádi... Co tomu říkáte? Věříte mi? Kdo by mohl opravdu zrušit školu? Ministr? Prezident? Jak by vypadal člověk, kterému byste to věřili? Může vypadat jako já? Obyčejně... Spíš ne? Ale kdyby ta zpráva byla pravdivá, to by byla pecka!

O něčem podobném nám vypráví evangelista Lukáš. Ježíš začíná veřejně učit v Galileji po synagogách a je všemi chválen. Přejde do Nazareta, kde vyrostl, a v sobotu jde na bohoslužbu do synagogy. Co je synagoga? Jak zhruba

probíhá židovská bohoslužba? Ježíše vyzvali, on povstal, aby četl z Písma. Podali mu svitek s textem proroka Izaiáše a on našel verše:

Duch Hospodinův je nade mnou; proto mne pomazal, abych přinesl chudým radostnou zvěst; poslal mne, abych uzdravil ty, kdo mají zraněné srdce, abych vyhlásil zajatcům propuštění a slepým navrácení zraku, abych propustil zdeptané na svobodu, abych vyhlásil léto milosti Hospodinovy.

Pak řekl: Dnes se splnilo toto Písmo, které jste slyšeli. – Nazareťané jsou překvapeni, ale zdají se ochotni přemýšlet, uvažovat, jak by to bylo možné. Byla by to bomba! Verše se vztahují na Mesiáše, zachránce, spasitele, kterého Židé očekávají. Před nimi stojí prostý, dospělý muž, kterého viděli vyrůstat v dílně tesaře Josefa. Je ale známý svou moudrostí. To by bylo něco, kdyby Mesiáš přišel z Nazareta! Náš Mesiáš! Pro nás bude mít něco extra, my jsme mu byli nejbližší, skoro jako rodina. Očekávání výhod, zázraků, pochybnosti... Nazareťané by si chtěli Ježíše přivlastnit. Přichází ale studená sprcha, Ježíš čte jejich myšlenky: *Moje učení a moje činy se vám nebudou líbit. Chtěli byste mě mít pro sebe, jen pro pravé Židy. Vzpomínáte ale? V Izraeli za Eliáše bylo mnoho vdov, a přece byl Hospodínem poslán k cizince do Sarepty, kde vzkřísil jejího syna. Mnoho bylo malomocných za Elizea, ale uzdraven byl jen cizinec Náman.* Je to provokace. Nazareťané jsou rozčarováni, rozčileni, hněv se přenáší jako požár (davová psychóza?) celou synagogou. Vyvečou Ježíše ven ze synagogy, ven z města až na sráz hory, aby ho shodili dolů jako někoho cizího. Snad si někdo z nich rozpomene na „nezabiješ“, snad přese všechno ucítili Ježíšovu moc, Hospodinova ducha, takže mezi nimi prošel a pokračoval na své cestě s radostnou zvěstí (evan-geliem) do města Kafarnaum.

Podněty pro rozhovor

- Zažili jste velká očekávání, která jste nemohli nebo nechtěli splnit?
- Stalo se vám, že jste o něčem mluvili, a druhý nerozuměl, vedl si svou jako hluchý?
- Rozzlobili jste někoho svými názory nebo tím, co jste říkali? Nebo naopak?
- Jsou i kolem nás chudí, nemocní, nesvobodní, lidé v bezvýchodné situaci podobně, jak o nich píše Izaiáš?
- Můžeme pro ně něco udělat? Příklad: Stavíme lidi na nohy (Diakonie ČCE v Etiopii), Skutečný dárek (Člověk v tísni) aj.
- Jak si představujete „rok milosti Hospodinovy“? Co je podle vás „milost“?

- Jak může „Hospodinova milost“ přijít i do našeho okolí?
- Jak by se projevila? V čase Izraele bylo jednou za 50 let „milostivé léto“, kdy byli propuštěni lidé z otroctví, byly odpuštěny dluhy (za které pykaly další generace v otroctví).
- Víte, co je davová psychóza nebo lynčování?

Aktivity

- Vymyslet dobrou zprávu pro dnešní dobu.
- Vybrat si z nabídnutých veršů a vyrobit (si) kartičku nebo záložku.
- Viz též aktivity v oddíle *Mladší školní děti*.

•••••

34.3 LITURGIE

34.3.1 Písně

Posila na cestu (sv 135); *V království Božím místa dost* (EZ 694);
Proč pro Krista neměli místa (sv 269); *Všechny děti v celém světě* (BTS 6);
Nám pomoz, Pane milý (EZ 631); *Mír na zemi daruj nám* (EZ 702)

34.3.2 Biblický text k zapamatování

Duch Hospodinův je nade mnou... poslal mne, abych vyhlásil zajatcům propuštění. (L 4,18).

34.3.3 Rituál

Pro lukášovské příběhy se bude hodit zpracování refrénu písně *Má duše Boha velebí*. Můžete ho buď recitovat nebo zpívat.

Solo: Má duše Boha velebí

Všichni: chválu vzdává

Solo: Pánem je nejen na nebi

Všichni: Buď mu sláva!

34.3.4 Okénko do bohoslužeb

Co je pro vás dobrou zprávou? Třeba to, že dostanete něco, co jste si už dlouho přáli? A vadilo by vám, kdyby to dostali všichni? I ti, kteří si to podle vás nezaslouží?

Evangelista Lukáš do svého evangelia zapsal příběh o tom, jak takovou dobrou zprávu přinesl Ježíš do města, kde vyrůstal. Dneska v nedělce si budeme vyprávět, co to bylo za zprávu a jestli ji přijali.

Jako rekvizitu můžeme připravit velkou obálku a ptát se, co by v takové obálce mohlo být. Můžeme zůstat u rozhovoru (o tom, jaká zpráva je v zavřené obálce, se dovíte v NŠ) nebo obálku otevřít a vytáhnout z ní svitek nebo Bibli nebo popsaný papír...

34.3.5 Modlitba

Pane Ježíši, děkujeme ti, že nás zbavuješ toho, co nám bere radost ze života, co ničí naše vztahy, co nás uzavírá jako do vězení. Prosíme, pomáhej nám přát tvoji dobrotu a milost všem lidem, i těm, kteří jsou nám nesympatičtí. Amen.

TÉMA

Jak pomáhat? Můj bližní je ten, kdo je mi blízko, kdo potřebuje moji pomoc.

CÍL

Děti se seznámí s pojmem bližní. Pomůžeme jim na příkladech poznat, jak je důležité pomáhat, a co znamená Ježíšova výzva: Jdi a jednej také tak! Děti se učí, co znamená, být milosrdný.

.....

35.1 PRO UČITELE

Biblický text: L 6,32–36; L 10,25–37

35.1.1 Výkladové poznámky

Kázání na rovině: zvláštní Lukášův pojem oproti Matoušovi (kázání na hoře), Ježíš káže na rovině, na místě, které je dobře přístupné všem, otevřené do všech stran, do všech zemí.

Milosrdenství: ústřední téma Ježíšovy výzvy: *Budte milosrdní jako je milosrdný váš Otec* (L 6,36) – dosl. „stávejte se těmi, kdo se slitovávají...“ V celém oddíle jde o to, aby se milosrdenství začalo dít prakticky mezi lidmi. Tam, kde by nás třeba nenapadlo: ve vztahu k nepřátelům; k těm, kdo nás nenávidí, proklínají, hanobí. Do těchto vztahů, které jsou často ovlivněny předsudky, negativními zkušenostmi či emocemi, vnáší Ježíš novou perspektivu a ukazuje na Otcovo milosrdenství. Lukáš nám ukazuje, že zde jde o postoje a praktické kroky, jak milosrdenství naplňovat.

Farizeus Ježíše zkouší. Jako by si chtěl ověřit Ježíšovy postoje a názory. Zkouší, zda ho nenachytá. Ve svých teologických názorech se shodnou,

a tak farizeus pokračuje dál a chce po Ježíši znát přesnou definici či vymezení, kdo je můj bližní.

Řeč v podobenství: podobenství je velmi starý literární druh. Je to řeč v obrazech, která nás díky srovnání může poučit, ukázat nový pohled, vyprovokovat k přemýšlení a srovnat si Ježíšův nárok se svým životem.

Zákoník: Odborník, vzdělanec, znalec židovského Tenachu, tj. Tóry, knih Proroků a Spisů (soubor knih Starého zákona), něco jako dnes profesori teologie.

Bližní: Ježíš ukazuje, že bližní je prostě ten, kdo je nám blízko a nezáleží na rase, vyznání nebo národnosti. Může to být ten, kdo potřebuje pomoci. Židé chápali bližního především jako svého soukmenovce a příslušníka stejné národnosti. Ježíšův nárok, kdo znamená bližní, je mnohem širší a tím provokativní.

Samařan: Pro Židy ten, kdo není z našich, kdo je vírou a tradicí jinde. V Ježíšově době žili Židé a Samařané relativně v pokoji, ale spíš vedle sebe, než spolu v lásce. Samařané mají svůj chrám na hoře Gerizím, v očích Židů tedy nejsou pravověrní, jsou to dvě skupiny, které se spolu nebaví (viz J 4,9). V podobenství hraje hlavní roli právě Samařan, on jediný je pohnut soucitem (dosl. hnut milosrdenstvím – tento výraz jinak označuje pouze Boží slitování). Ve vyprávění je jeho postava překvapením, pointou příběhu. Učiní vše, co postižený potřebuje. Jeho pomoc je praktická, účinná. Prokázal lásku, která nehledá vlastní bezpečnost a zajištění. Neptá se, kdo je zraněný, nekalkuluje dopředu, zda mu bude vděčný a zda se mu vrátí vynaložené náklady.

Kněz a Levita: Oba se zraněnému vyhnuli, když ho cestou uviděli. Zřejmě se vraceli domů po vykonané službě v chrámu. Mohli mít pro své jednání rituální důvody (Lv 21,1). Zraněný nejevil známky života, kněz a levita nemohli bez bližšího kontaktu s ním zjistit, je-li živý či mrtvý. Bylo pro ně důležitější, aby se neposkvrnili, než poskytnutí pomoci. Kněz a levita sloužili v jeruzalémském chrámu zejména jako zpěváci, hudebníci, učitelé a obětníci.

Ježíš odpovídá na zákoníkovu otázku otázkou. Zákoník si měl odpovědět sám, kdo je v podobenství bližní. Dovádí jej ke zjištění, že pomoc druhému člověku se nemá na nic omezovat ani vázat. Zákoník tak přichází na nemilé zjištění, že zbožnost a dodržování zákonů ještě nezaručí lásku k bližnímu. Nakonec Ježíš dává příkaz: *Jdi a jednej také tak!* Lásku k člověku je výrazem i mírou lásky k Bohu. Ježíš ukazuje, že i pokud si člověk

o sobě myslí, že je blízko Bohu, ale přitom je daleko svému bližnímu, tak se může hluboce mýlit.

35.1.2 Úskalí

Podobenství předat dětem tak, aby se jeho obsah a provokativní i překvapivá pointa nevytratila. Aktualizovat postavy zákoníka, kněze, levity a Samařana, aby bylo jasné, co znamená bližní.

Ve vyprávění by nemělo zapadnout, že Samařan byl hnut soucitem, že byl milosrdný, stejně jako je milosrdný Bůh k nám. To je Boží nárok a přání, jak se mají lidé mezi sebou chovat: nechat se hnout milosrdenstvím.

35.1.3 Odkazy

Odkazy na starší přípravy a další pracovní materiály najdete v online verzi úlohy na adrese <http://katecheze.evangnet.cz/katecheticke-pripravy/samaran-aneb-blizni-na-cestedpns3>.

•••••

35.2 PRO DĚTI

35.2.1 Předškoláci

S dětmi se společně uvítáme, posadíme se do kroužku a rozprostřeme před ně dlouhý úzký hnědý pruh látky nebo šátek, který znázorňuje cestu.

Uvedeme jej: Děti, dneska si budeme povídat o jedné cestě. O cestě, která vedla z Jeruzaléma do Jericha. Co najdeme na cestě? Děti hádají a říkají své nápady.

Pochválíme je: Ano, tohle všechno na cestě můžeme najít. My si společně teď naši cestu dozdobíme kamínky. Vezmeme košík s kamínky. Při kladení kamínků na cestu zodpovíme otázky: Děti, kdo vám pomáhá? Kdo z dětí, chce odpovědět, vezme kamínek a položí jej na cestu.

Každá odpověď jeden kamínek. Až se vystřídají všechny děti, ptáme se dál: Komu pomáháte vy a jak? Děti opět odpovídají a kladou při každé odpovědi na cestu kamínky z košíku. Můžeme vzít kamínků více a ze zbytku kamínků, pak cestu ozdobit.

Máme před sebou cestu, pro nás je to cesta, jak pomáhat. V dnešním příběhu, který uslyšíme, taky půjde o pomoc. Na cestu položíme biblickou postavičku, která znázorňuje, že je zraněná, leží, tváří k zemi.

Pak převyprávíme jednoduše příběh o Samařanovi.

Společně vyrobíme plakát: Jak můžu pomáhat. Na veliký balicí papír napíšeme doprostřed nápis: Jdi a jednej také tak! Dětem rozdáme čtvrtky a zadáme jim, ať namalují, jak máme pomáhat. Můžeme použít barvy, pastelky, fixy. Namalované čtvrtky dětí potom nalepíme na společný plakát a dozdobíme.

Na závěr se opět posadíme do kolečka, dáme doprostřed plakát. Na místě můžeme mít stále cestu s kamínky, jen změníme postavičku pocestného, ze zraněného bude opět pocestný, který může chodit. Společně se pomodlíme a poprosíme, ať dokážeme dobře pomáhat. V modlitbě použijeme nápady dětí z plakátu.

Pomůcky: Dlouhý úzký hnědý šátek nebo pruh látky, košík s různými kamínky, tvrdý balicí papír, čtvrtky, pastelky, fixy, barvy, lepidla.

35.2.2 Mladší školní děti

Začátek stejný jako u předškolních dětí, při kladení otázek jen přidáme třetí otázku: Komu byste rádi pomohli, ale je to těžké?

Dětem ukážeme dva obrázky, na jednom je kluk, pěkně a moderně oblečený, takový frajer. Na druhém obrázku je kluk, který se právě popral. Neupravený, rozcuchaný, špinavý a uplakaný. Obrázky si buď sami nakreslíme, nebo najdeme v časopise nebo na internetu. Děti se zeptáme, s kým by se raději kamarádili? Po tom, až se děti vyjádří, řekneme, proč ten uplakaný kluk vypadá tak špatně. Právě se totiž zastal svého slabšího kamaráda, kterému ostatní větší kluci ubližovali, a sám přitom jednu schytl. Zatímco ten druhý upravený kluk dělal, že nic nevidí a svého kamaráda v tom nechal. Ještě jednou se zeptáme, s kým byste se chtěli kamarádit?

Ne všechny věci, které se zdají na první pohled jasné, tak jasné jsou. Poslyšte jeden příběh, který vypráví o pomoci. O tom, kdo se může stát naším bližním. Náš příběh začíná otázkou. Otázkou, kterou položil Ježíšovi jeden člověk, aby jej zkoušel. Chtěl se dozvědět, co si Ježíš myslí. A tenhle člověk, zákoník, se Ježíše zeptal: Kdo je můj bližní? Odpoví nám na něj příběh, který se stal na naší cestě.

Byl jeden člověk, který cestoval z Jeruzaléma do Jericha. Šel pěšky a měl děsnou smůlu, přepadli ho banditi. Ti ho okradli, zbili a nechali ležet zraněného na cestě. Chudák leží polomrtvý a nezbyvá než čekat, jestli mu někdo pomůže. Sám si pomoci nedokáže.

Tou cestou šlo hned několik lidí. Podívejme se, co se stalo dál. První byl kněz. Kněz byl člověk, který sloužil v tehdejší chrámu. Měl důležitou práci, aspoň si to myslel a nechtěl, aby se ušpinil. A tak toho ubožáka obešel a pokračoval ve své cestě dál. Jako druhý tudy šel levita, přišel ke zraněnému, uviděl ho, ale ani on s ním nechtěl mít nic společného. Oklikou ho obešel a šel si po svých. Oba ti muži, sloužili v chrámu lidem a Pánu Bohu, mohli usilovat o to, aby byli Bohu blízko a dělali všechno správně, tak jak se má. Ale když měli šanci to ukázat, jako by neviděli a nechápali.

Třetí člověk, který tudy šel, byl Samařan. Cizinec, ostatní se s ním moc nechtěli bavit, byl nejen cizí, ale i divný. Židé si to o něm mysleli, byl divný, protože byl jiný. Ale právě tehle Samařan uviděl polomrtvého člověka a bylo mu jej moc a moc líto. Řekl si: *Takhle jej tady přece nemůžu nechat!* Sehnul se nad ním, omyl jeho rány vínem a olejem, aby se lépe zahojily. Obvázal jej, naložil na svého mezka a odvezl do nejbližšího hostince. I tady se o něj postaral, všechno zaplatil a dokonce hostinskému řekl: *Postarej se o toho ubožáka, a jestli to bude stát víc, zaplatím to, až se tudy budu vracet.*

A teď se vrátím k otázce ze začátku: Co myslíte, který z těch tří byl pro toho ubožáka bližním?

Děti odpovídají, navedeme je na otázku, proč právě Samařan byl bližní? Kdo je pro nás bližní? Je to ten, kdo je nám právě nablízku, ten kdo potřebuje pomoci. Děti pochválíme a ujistíme je v tom, že pomáhat ostatním je důležité. I nám mnoho lidí pomáhá, i nám pomáhá Bůh, a chce, abychom tak jednali i mezi sebou.

I se školními dětmi lze udělat plakát: Jak můžu pomáhat.

Další aktivita na uvedení tématu: Kdo je můj bližní? Tuto aktivitu můžeme dělat místo společného plakátu. Položíme kolem naší cesty obrázky a fotky různých lidí, měly by být hodně pestré: děti, staří lidé, krásní lidé, modelky, zpěváci, herci, sportovci, nemocní, postižení. Jde o to, aby výběr fotek byl pestrý a kontrastní. Pak dětem zadáme, aby vybraly jednu fotku toho, kdo je jim sympatický? Další fotku, kdo je jim nesympatický, koho se třeba bojí a proč? Děti pochválíme za jejich výběr, ale nijak nesoudíme, fotky položíme zpátky kolem cesty. Pak jim položíme otázku: Kdo myslíte,

že je váš bližní? Necháme dětem prostor k diskuzi, opět použijeme fotografie kolem cesty. Děti pak navedeme na Ježíšovu výzvu: Jdi a jednej taky tak. Nejde o to, dokázat rozlišit, kdo je můj bližní a kdo už ne. Takto bychom se ptali vlastně špatně, jde o to stávat se bližním pro ostatní, pro lidi kolem mě, pro lidi, kteří potřebují pomoci. V té chvíli by měly padnout všechny hranice a předsudky. Děti vyzveme, aby naše fotografie ještě doplnily, kdo potřebuje naši pomoc, kdo je naším bližním. Kdo v našem okolí potřebuje pomoci?

Také tuto aktivitu můžeme zakončit společnou modlitební chvílí a prosit o to, abychom se pro ostatní stávali lidmi nablízku. Komu konkrétně můžeme pomoci, shrneme ze společné diskuze.

Pomůcky: Dlouhý úzký hnědý šátek nebo pruh látky; košík s různými kamínky; tvrdý, balící papír; čtvrtky, pastelky, fixy, barvy, lepidla; obrázek kluka frajera; obrázek kluka, který se popral; obrázky nebo fotografie z časopisů a novin různých lidí.

35.2.3 Starší školní děti

Postupujeme stejně jako u mladších školních dětí. U starších dětí můžeme podobenství přečíst přímo z Bible.

Pokud děti rády hrají, tak po vyprávění si s dětmi můžeme podobenství zahrát.

První varianta: Rozdáme role na papírcích: kněz, levita, Samařan a zraněný. Děti mohou pracovat ve skupinkách a mají vymyslet, proč se jejich postava zachovala tak, jak se zachovala? Co jí k tomu mohlo vést? Jde o to, aby děti hledaly vnitřní motivaci daných postav.

Druhá varianta: Rozdáme dětem pomůcky: talár nebo klobouk, tričko s nápisem Charita nebo Diakonie a šátek, který se dá uvázat jako turban, obvazy. Děti mají podobenství přehrát podle dnešní doby. První postava kněze, dnes postava faráře nebo nějaké vážené osoby, druhá postava levity jako charitativního pracovníka, třetí Samařan jako muslim se šátkem a zraněný. Dětem rozdáme role a rekvizity a vybídneme je, ať se pokusí domluvit a ztvárnit, jak by se takový příběh odehrál asi dnes.

Třetí varianta: S předchozími rolemi i rekvizitami vytvoříme s dětmi živý obraz. Jde o to tělem, svým postojem, mimikou vyjádřit a zachytit danou roli.

Nakonec dětem zatleskáme!

Pomůcky: Papírky s rolemi, klobouk nebo talár, tričko s nápisem Charita nebo Diakonie, šátek na turban, obvazy.

35.2.4 Přesah

Každý rok bývá udělována Cena Michala Velíška za hrdinskou pomoc. Michal Velíšek se v roce 2005 zastal neznámé ženy, kterou někdo ohrožoval pistolí a sám byl při tom zastřelen. Na www.adra.cz jsou informace o této ceně i krátká videa představující oceněné lidi.

.....

35.3 LITURGIE

35.3.1 Písňe

Pomoz mi, můj Pane (EZ 384); Za ty, kdo hladem trpí a bídou (EZ 621); Odpust' (EZ 688); Nové přikázání (SV 364); Ubi caritas (SV 467); Kdo na kolenou klečí (SV 148)

35.3.2 Biblický text k zapamatování

Jdi a jednej také tak! (L 10,37)

35.3.3 Rituál

Pro lukášovské příběhy se bude hodit zpracování refrénu písňe *Má duše Boha velebí*. Můžete ho buď recitovat nebo zpívat.

Solo: Má duše Boha velebí

Všichni: chválu vzdává

Solo: Pánem je nejen na nebi

Všichni: Buď mu sláva!

35.3.4 Okénko do bohoslužeb

Farář či farářka může dětem předat rekvizity na divadlo: talár či klobouk, tričko s nápisem Charita či Diakonie, turban a obvazy. Děti nalákáme na

podobenství, které uslyší. Budou k němu potřebovat všechny zmíněné rekvizity. Až se vrátí zpět na bohoslužby, můžou divadlo zahrát ostatním.

Pokud máme v nedělní škole jen menší děti, předáme jim zatím prázdný plakát, kde je uprostřed nápis: Jdi a jednej také tak! Vyzveme děti, aby plakát společně vytvořily z vyprávění, které uslyší. Až se vrátí zpět na bohoslužby, můžou svůj plakát představit.

Ježíšova podobenství zaznamenával už evangelista Matouš. Ovšem i evangelista Lukáš zapsal několik velmi podařených podobenství. Někteří z nich Matouš ani Marek neznali. Dnešní podobenství odpovídá na vedlejší otázku: Kdo je můj bližní?

35.5.5 Modlitba

Pane Ježíši, řekl jsi: Jdi a jednej také tak! Kéž to dokážeme, kéž jsme na blízku lidem, kteří potřebují naši pomoc. Pane, dávej nám prosím dost síly, odvahy i laskavosti, stávat se pro ostatní bližními. Amen

TÉMA

Blahoslavení jsou ti, kterým Bůh přeje blaho, všechno dobré, i když ostatní lidé je pokládají za chudáky. Každý člověk je pro Boha vzácný.

CÍL

- Děti uslyší příběh o boháči a Lazarovi. Na příkladu bohatého člověka si uvědomí, že bohatství ani majetek nezaručí štěstí a naplněný život.
- Na příkladu chudého Lazara poznají, že Bůh si cení každého člověka.
- Děti mají šanci promyslet, čím chtějí naplnit své domy, co v životě přináší naplnění, co je v Božích očích důležité.

.....

36.1 PRO UČITELE

Biblický text: L 6,24–25; L 16,19–31

36.1.1 Výkladové poznámky

Podobenství: Nejde zde o vylíčení posmrtného života, o popis reálií nebe a pekla, ani o líčení toho, co nás čeká po smrti. Jde o podobenství, které něco důležitého a pravdivého sděluje. Je to příběh jenom jako. Ježíš si tento příběh vypůjčil odjinud. Původním tématem byly vyrovnané účty (kdo se měl špatně, bude se mít dobře). S jeho pomocí chtěl vyjádřit, jak máme žít tady a teď, co máme a můžeme změnit, a že všechno důležité pro život už bylo řečeno. Podobenství je v tomto případě spíše snem, fantazií, jak by spolu mohli rozmlouvat Abraham, boháč a Lazar na onom světě. Podobenství připomíná pohádku Vánoční koleda od Charlese Dickense, ve které

jde o to, poučit se z toho, co by mohlo přijít, abychom změnili své chování už teď, dokud je čas.

Boháč: Nemá jméno, zato má vybrané oblečení, skvělé jídlo. To všechno ale není v Božích očích důležité, proto je označen jen jako bohatý člověk. Jeho bohatství jej činí neschopným být solidární a vidět za zdi vlastního domu. I když ubožáka Lazara zná, dokonce jménem, chová se jako by nebyl. Je to člověk, kterému se daří a na Boha nespolehá. Zapomíná, že jeho blahobyt mu nezaručí lepší život po smrti.

Lazar: Má jméno, původní Eleazar znamená, Bůh pomůže. Lazar je protiklad boháče, spoléhá se už jen na pomoc Boha, žije ze dne na den. Člověk, který neví, co bude zítra, a žije jen z toho, co dostane, ukazuje závislost na Bohu. Rysy dnešního bezdomovce. Byl nemocný, odkázaný na pomoc ostatních, i to že jej obklopují už jen psi, je znamením, že je pro ostatní nečistý, jako by neviditelný.

Smrt je společná všem postavám, je definitivní, po smrti už nelze nic měnit, ani se nelze vrátit. Boháč zapomene, že proti smrti se zajistit nemůže (srov. Podobenství o boháči a stodolách).

Propast, zeď: Je přítomná už za života obou hlavních postav. Lze žít těsně vedle sebe a přesto se mýjet. Je symbolem mezilidských bariér a překážek všeho druhu.

Změna: Boháč přestává myslet na sebe a rodí se v něm odpovědnost, ale pro něj už je pozdě. Pro posluchače je však příběh jako hrozný sen, z nějž se mohou ještě probudit a s úlevou si uvědomit, že ještě mají čas něco změnit, že mnoho vztahů lze ještě napravit, zachránit a usmířit. Text je jedním z nejtvrdších v Lukášově evangeliu, odráží se v něm Ježíšova zkušenost, že mnozí jeho poselství neslyší a nepřijímají.

36.1.2 Úskalí

Podobenství není popis posmrtného života. Dětem bychom jej měli vyprávět spíš jako sen nebo fantazii z budoucnosti, která nás má varovat, a ze které se ještě můžeme probudit a změnit, dokud je čas. Pro menší děti podobenství klidně vyprávějme jako boháčův zlý sen, pro úplně nejmenší můžeme pasáž o posmrtném životě vypustit.

Boháčův problém není v tom, že je bohatý, že má majetek, ale že je sobecký a svůj majetek nebere jako dar a požehnání, ale jako prostředek žít spokojeně sám pro sebe.

36.1.3 Odkazy

Odkazy na starší přípravy a další pracovní materiály najdete v online verzi úlohy na adrese <http://katecheze.evangnet.cz/katechetické-přípravy/o-lazarovi-a-o-bohaci-dpns3>.

•••••

36.2 PRO DĚTI

36.2.1 Předškoláci

S dětmi se uvítáme, sedíme v kolečku a vyzveme, ať každé dítě pozdraví svého souseda po pravici i levici, pozdraví ho jménem a podá mu ruku, řekne pozdrav nebo nějaké pěkné přání.

Děti, dneska jsme se sešli a hned na začátek jsme se pozdravili, rozhlédněte se kolem sebe, kdo přišel, nebo naopak kdo nám dneska chybí? Jsme tu spolu a je důležité, že vnímáme toho, kdo je vedle nás. Minule jsme si povídali o tom, kdo je náš bližní, je to člověk, který je nám právě nablízku. Dneska uslyšíme příběh o jednom bohatém muži, který dělal, jako by ostatní lidi kolem něj nebyli. Boháč žil sám pro sebe a ostatní neviděl.

Tento bohatý muž bydlel v domě. A my si společně ten dům nakreslíme. Bude to dům podle vašich představ, co řeknete, to namalují.

(Na velký papír učitel kreslí dům, podle nápadů dětí. Nakreslí střechu, komín a všechno, co děti říkají, pokud něco na domě chybí, děti navedeme, aby na to přišly. Až budeme mít dům namalovaný, zeptáme se, jestli nám přeci jenom něco nechybí. Děti na to přijdou buď samy, nebo jim napovíme, že nám tam chybí lidi, kteří v tom domě žijí.)

A to je vlastně pro nás na celém domě to nejdůležitější. Jsou tu s námi lidi, kteří nás mají rádi a my je. Proto je ten nebo onen dům pro nás důležitý a vzácný.) V našem domě, který si potom můžeme společně vymalovat a vyzdobit, bydlel jeden bohatý muž. Ale ten boháč žil, jako by v tom domě byl sám. Měl mnoho věcí, na co pomyslel, to si mohl koupit, krásné šaty, výborné jídlo. Napovíte mi, co v tom domě ten bohatý člověk všechno mohl mít?

Náš boháč žil ve svém domě, ale kolem něj byla vysoká zeď, za kterou nikoho nechtěl pustit. Víte co, děti, my si tu zeď kolem boháčova domu postavíme.

(Vezmeme krabice, které máme nachystané dopředu. Můžou to být krabice od bot nebo i menší, ale mělo by jich být dostatek, tak abychom z nich postavili plot kolem domu, který jsme nakreslili. Krabice obalíme do jednobarevného, bálícího papíru, budeme na ně psát.)

Plot kolem boháčova domu byl zvláštní, ten plot byl postavený z věcí, které nás oddělují od ostatních lidí. Z čeho je náš plot postavený?

(První kameny postavíme názorně sami, a napíšeme na ně například: ubližování, nenávisť, lhostejnost, předsudky, pýcha, nesnášenlivost... Necháme, ať i samy děti vymyslí, co nás odděluje od ostatních. Jednotlivé pojmy vysvětlíme a uvedeme k němu příklad. Nakonec nám vznikne kolem domu plot, nápisy stavíme směrem ven, abychom na ně viděli. Pro úplně nejmenší děti místo nápisů můžeme přilepit jednoduché obrázky. Děti pak necháme hádat, co mohou znamenat.)

Boháč měl, na co si jen pomyslel, a myslel si, že všechny ty věci, které má, mu přinesou štěstí a spokojenost. Myslel jen sám na sebe a byl tak zahleděný do sebe, že ani neviděl, že přímo před jeho domem, před jeho dveřmi, lehává chudák Lazar.

Lazar neměl střechu nad hlavou, neměl ani co jíst a k tomu všemu celé jeho tělo pokrývaly vředy. Když šel někdo kolem, raději ho obešel. Je těžké potkávat člověka, který smrdí a možná po nás dokonce něco bude chtít. Takového chudáka raději obejdeme nebo děláme, že jej nevidíme, nebo jako boháč kolem sebe postavíme plot.

(Na tomto místě můžeme pro úplně nejmenší příběh uzavřít.)

Náš boháč ale měl sen, ve kterém se mu zdálo, že umřel a dostal se do pekla. Najednou mu všechna majetek i blahobyt byl k ničemu, bylo mu tam hrozně. Hledal, jak by se odsud mohl dostat, kdo by mu mohl pomoci. A tak pohlédl nad sebe, a koho neviděl, chudáka Lazara. Lazar oproti němu byl v nebi, dařilo se mu skvěle a s kým si to povídá? Se samotným Abrahamem! Boháč zavolal na Abrahama: Otče Abrahame, pošli mi Lazara s trochou vody, ať si aspoň svlažím jazyk, tak moc je mi tu vedro! Ale Abraham jej odmítl: Nejde to. Zeď, kterou sis kolem sebe postavil za svého života, taky nikoho nepustila dovnitř tvého domu, stejně tak je teď mezi námi propast, přes kterou nikdo nemůže tam ani zpátky. Boháč si až teď vzpomněl, jak žil vlastně sám, jenom pro sebe, a že takhle žije i jeho pět bratrů. A tak zavolal na Abrahama ještě jednou: Pošli pomoc, aspoň mým pěti bratrům. Pošli za nimi Lazara. Když uvidí, že za nimi přišel ten, kdo už je mrtvý, třeba se napraví. Ale i podruhé jej Abraham odmítnul a řekl: Tvým bratrům má kdo pomoci, můžou se změnit, ale přesto to nedělají. Nikoho neposlušují, nedají se přesvědčit, ani kdyby někdo vstal z mrtvých.

Boháč se v tu chvíli probudil. Pomyslel si: To byl ale děsivý sen! A dokonce v něm byl ten chudák, co leží před mými dveřmi. Proč se mi ten sen zdál, a co mám dělat jinak?

(S dětmi hledáme řešení, jak se může boháč změnit.) Co může ve svém životě udělat jinak? Třeba tím, že zboří plot *(s dětmi plot názorně zboříme)*, že se bude dívat na lidi kolem sebe. Svůj majetek použije jako prostředek pomoci i pro ostatní. Bude se snažit vidět, kdo je kolem něj a nepřehlíží, když někdo potřebuje pomoc.

Taky každý z nás je obdarován, na místě kde žijeme, jsme i my bohatí, i my máme vlastní domy a spoustu dobrých věcí. Každý teď dostane svůj domeček a budete mít za úkol, do něj namalovat: Čím byste chtěli ten domeček naplnit? Co byste v tom domečku chtěli mít, tak abyste mohli pomáhat ostatním?

Na závěr si kolem boháčova domu položíme dokola naše malé domečky, plot jsme už odstranili a společně se pomodlíme. V modlitbě zmíníme věci, které děti do svých domečků namalovaly.

Pomůcky: Větší papír (A3+); tlustý černý fix; krabice od bot nebo klidně i menší, pokud nemáme moc místa, které zabalíme do jednobarevného balícího papíru, tak abychom na něj mohli psát; domečky, které vystříháme ze čtvrtky, můžou být i z barevného papíru.

36.2.2 Mladší a starší školní děti

Postupujeme stejně jako s předškoláky. Děti vyzveme, ať svého souseda pozdraví nějak originálně, tak aby ho to potěšilo. I se staršími dětmi můžeme namalovat společný dům a postavit kolem něj zeď, s dětmi více probereme postavu Lazara. Byl to ten za plotem, kterého boháč nechtěl vidět. Byl to člověk, který jako by ostatním byl na obtíž, proto je zapotřebí jej dát za plot. Byl pokládán za nečistého. Společně můžeme myslet na ty, koho dnes takhle vnímáme, koho chceme mít za plotem? Bezdomovce, lidi nemocné, lidi odlišné, kterých se bojíme... Zdůrazníme, jak je nebezpečné se snažit dnešní lazary poslat pryč nebo nějak oddělit. Lazarové jsou tu i pro nás. I když se tváříme, že ty lidi nevidíme. Můžou to být lidi velmi osamělí.

Na závěr po vyprávění zdůrazníme, jak každý člověk je pro Boha vzácný, každého života si Bůh cení. Děti vyzveme, ať nastaví dlaně. Zeptáme se jich: Čím byste své dlaně chtěli naplnit? Jak můžete pomáhat ostatním?

Děti necháme říct jejich nápady a pak je poprosíme, aby zavřely oči, a každému dítěti vložíme do dlaní malý drahokam nebo nějaký vzácný kamínek. Pak dětem řekneme, že se můžou podívat do dlaní. I my jsme pro Boha vzácní, jako ten malý drahokam, co máme v dlaních. Každý život má pro Pána Boha cenu. Tak na to, milé děti, nezapomínejte a kamínky si můžete vzít s sebou na památku.

Společně se pomodlíme, v modlitbě poděkujeme za každého z nás, za každý život, který nám Bůh daroval. Děkujeme za to, že si uvědomujeme, jak je vzácný. Prosíme o to, abychom si cenili každého života.

Pomůcky: Větší papír (A3+); tlustý černý fix; krabice od bot nebo klidně i menší, pokud nemáme moc místa, které zabalíme do jednobarevného, balícího papíru, tak abychom na něj mohli psát; malé vzácné kamínky nebo sklíčka či drahokamy, dají se koupit jako dekorace.

36.2.3 Přesah

Bože, dej mi odvalu, abych změnil věci, které změnit můžu. Bože, dej mi pokoru, abych přijal věci, které změnit nemůžu. A Bože, dej mi moudrost, abych jedno od druhého odlišil. (*Široce používaná modlitba, tzv. Serenity Prayer, připsaná R. Niebuhrovi, využívaná mj. AA.*)

.....

36.3 LITURGIE

36.3.1 Písňe

Odpust' (Ez 688); Kdo na kolenou klečí (sv 148); Bůh je záštita má (sv 23); Řekni, v co doufá srdce tvé (sv 289); Víc, než oko spatřit smí (sv 368); Kdekdo čeká na zázraky (sv 142); Nové přikázání (sv 364); Přemýšlej, děkuj a služ (sv 273)

36.3.2 Biblický text k zapamatování

Berte na sebe břemena jedni druhých, tak naplníte zákon Kristův. (Ga 6,2)

36.3.3 Rituál

Pro lukášovské příběhy se bude hodit zpracování refrénu písňe *Má duše Boha velebí*. Můžete ho buď recitovat nebo zpívat.

Solo: Má duše Boha velebí

Všichni: chválu vzdává

Solo: Pánem je nejen na nebi

Všichni: Buď mu sláva!

36.3.4 Okénko do bohoslužeb

Znáte pohádku Vánoční koleda od Charlese Dickense? Pokud děti znají, společně si zopakujeme, o co v pohádce jde. Pokud ne, velmi stručně pře-vyprávíme. Tři duchové Vánoc, minulý, přítomný a budoucí, provádí časem starého a sobeckého skrblika. Tenhle stařík, je sice velmi bohatý, ale taky velmi krutý a sobecký. Duchové Vánoc mu dají možnost nahlédnout, jak prožil a jak by mohl prožít Vánoce, když se bude chovat stále stejně krutě a bezohledně. Starý muž je zděšený z toho, co zažil. Na konci procitá a zjistí, že to byl jenom děsivý sen. Má ještě šanci všechno napravit. A tak se z mrzouta stává hodný a dobrosrdečný muž. Dneska taky uslyšíte vyprávění o bohatém muži, ale jak to s ním dopadlo, uslyší děti v nedělní škole.

Až se vrátí zpět na bohoslužby, můžou nám říct, co si samy myslí. Jak by se měl boháč napravit?

Učiteli může farář či farářka předat pytlíček nebo truhličku s kamínky, které pak učitel dětem rozdává. Děti nalákáme, že dostanou překvapení.

Evangelistovi Lukášovi hodně záleželo na různě odstrčených a chudých na okraji. Dnešní příběh je o velikém chudákovi a velikém boháčovi. A o tom, jak velké bohatství může mezi lidmi vyhloubit hluboké příkopy a vystavět vysoké zdi. Lukáš nám to ale vypráví proto, aby to tak mezi námi, jeho posluchači, nebylo.

36.3.5 Modlitba

Milý Bože, každý z nás je jako vzácný dar. Každý člověk je pro tebe důležitý. Příklad bychom si, ať na to nezapomínáme. Dej nám sílu a moudrost, ať se poučíme z věcí a vztahů, kde se nám nedaří. Ukazuj nám, jak moc je důležité, jak žijeme, a ne, co máme. Amen

TÉMA

Radost jako na zemi, tak i v nebi. Počítáte s ní? Každý nemusí být ztracený, ale každému hrozí neradost nad nalezeným ztraceným.

CÍL

- Děti si představí radost, jakou prožívá ten, kdo našel ztracené/ho nebo komu bylo odpuštěno.
- Děti budou přemýšlet nad tím, co vedlo staršího syna k zapšklosti.
- Děti zkusí přemýšlet, čím můžeme čelit neradostnosti, pocitu křivdy a závisti.

.....

37.1 PRO UČITELE

Biblický text: L 15,1–32

37.1.1 Výkladové poznámky

- Podobnosti jsou adresována farizeům a zákoníkům, kteří reptají, protože do Ježíšovy blízkosti přicházejí celníci a hříšníci – ztracené existence. Reptání není otevřený nesouhlas a těžko se mu brání. Ježíš reaguje vyprávěním podobností. *„Tato tři podobnosti nastavují zrcadlo spravedlivým z úvodní scény, kde také někdo (Ježíš) našel někoho ztraceného (hříšníky) a z pohledu těchto podobností by mělo být přirozené se spolu s ním radovat.“* (J. Mrázek, Lukášovská podobnosti).
- Podobnosti mluví do duše farizeům a zákoníkům, kteří dělají to, co je správné. Jenomže to jim nezakládá nárok na to povyšovat se nad celníky

a nevěstky. To, co Bůh po člověku chce, se nedá vyjádřit předpisem, zákonem. Zákon je dobrý, ale „*duchovní dráha člověka není jenom o tom nesejít z cesty, po člověku se chce duchovní podnikatelství. Aby dělal, co vidí Bohu na očích. To, že jsme vždycky dělali to, co jsme měli, je hezké, ale to není naše poslání, po nás se chce něco víc.*“ (J. Sokol, audiovýklad Bible)

- Všechna tři podobenství mají stejnou stavbu: ztráta – záchranná akce (pátrací akce, proměna) – oslava. Evangelista Lukáš zdůrazňuje, jakou práci si dává pastýř (hledá, nese ovci na ramenou), aby ovci vrátil zpět, i žena (vymete dům, pečlivě hledá). I otec asi syna čekal – hned jak ho spatřil, vyběhá mu vstříc.
- Hledání ztracené ovce se děje za účelem záchrany, ne dopadení a vykonání spravedlnosti (jak by se to asi líbilo „spravedlivým“).
- Mladší syn nedokáže ocenit společenství s otcem. Touží po nezávislosti a svobodném životě. Otec mu ho umožňuje. Mladší syn však tímto domněle svobodným životem daleko od otce časem dospěje až k otrocké službě mezi nečistými zvířaty. V tomto momentu dochází k proměně a rozhodne se vrátit k otci. Jeho vyznání viny je stručné a spojuje vztah k Bohu a k lidem.
- Otcovo jednání je vedeno láskou a slitováním, milostí bez podmínek. Otec neobviňuje, nevyjednává, a ani nezkoumá důvody, které syna k návratu dovedly. Gesta, kterými otec přijímá syna (objetí, polibky, mlčení bez výčitek na začátku atd.), jsou výrazem odpuštění, smíření. Vrcholem podobenství není obrácení syna, ale bezpodmínečné otcovo přijetí se všemi projevy jeho milosrdenství. Předměty, které otec nařizuje donést (oděv, prsten, obuv) symbolizují synovské postavení. Hostina je pak znamením radosti, která se má projevit i ve společenství.
- Starší syn na otcovo jednání reaguje hněvem, který brání být spolu. Podle slov je patrné, že svůj vztah k otci zakládal na poslušnosti, zásluze (L 15, 29). Ve snaze nepřekročit nařízení budoval svoji falešnou dokonalost, přes kterou nedohlédl k otcově lásce. I když žil doma, jako by byl otci vzdálen. Otec mu vyjadřuje také svoji lásku vyjitím vstříc a laskavou domluvou. Dělá vše pro to, aby se jeho starší syn účastnil hostiny a radoval se.
- Z nalezení se raduje především Bůh a jeho radost je „nakažlivá“. V podobenství o ztracené ovci svolává k radosti své přátele a sousedy, u ztracené mince žena své přítelkyně a sousedky, v podobenství o marnotratném synu se raduje až na jednoho celý otcův dům. Ztracená ovce a mince mají přímo zmínku o radosti – v nebi a před anděly Božími. V podobenství o marnotratném synu říká otec: „hodujme, buďme veselí“, „máme se proč veselit“. Jako by se radost v příběhu a nebeská radost překrývaly.

- Podle M. Hengela tři „ztracená“ podobenství nejsilněji pojí Lukášovo evangelium s apoštolem Pavlem, neboť tu „zaznívá v nejčistší podobě Ježíšovo poselství o bezpodmínečné milosti darované hříšníkovi“.

37.1.2 Úskalí

Podobenství vypráví příběh ztracených; těch, kteří zažili mezní situaci. Ne všichni takovou zkušenost máme. Ve chvíli, kdy se identifikujeme se ztraceným (a budeme přemýšlet, kdy jsme se Bohu ztratili a kdy jsme hřešili), odvede nás to od pointy příběhů, která je v radosti nad nalezeným. Podobenství k nám mluví mnohem spíš jako ke starším bratrům, k těm „spravedlivým“ – vede nás k tomu právě jeho otevřený konec: je na nás, jestli a jak odpovíme na otcovo pozvání k radosti.

U nejmladších se soustředíme pouze na otcovu radost nad návratem mladšího syna.

37.1.3 Odkazy

FUNDA, Otakar Antoň: *Podle bible nejmenším*. Praha: Prvokruh, 1992

Odkazy na starší přípravky, pracovní materiály a další najdete v online verzi úlohy na adrese <http://katecheze.evangnet.cz/katecheticke-pripravy/pribehy-nalezenych-ztracencu-dpns3>.

.....

37.2 PRO DĚTI

37.2.1 Předškoláci

Motivace I: Stalo se vám někdy, že se vám něco nebo dokonce někdo ztratil? Třeba jen hračka nebo domácí zvířátko? Nebo dokonce sourozenec nebo rodiče v davu? Měli jste radost, když jste je našli?

Motivace II: Můžete také využít symbolů a donést si šaty, prsten, obuv. Děti mohou hádat, komu jsou určeny – pro koho jsou? Jestli by mohly patřit nějakému vandrákovi...

Využijte písničku Ludka Rejcherta *Marmotratný syn* (BTS 57), ideálně s biblickými postavičkami, flanelografem nebo obrázky, ev. si ji po slokách můžete zahrát s dětmi jako živé obrazy (smutný tatínek mává synovi / syn s kamarády u vína / syn prosí o chleba / syn pase prasata / otec běží v ústrety synovi v hadrech). V posledním případě by bylo dobré připravit si pár rekvizit (měsíc, sklenky s „vínem“, chléb, pokud nebudou děti chtít hrát prasátka, vezměte si nějaké plyšáky, staré oblečení).

Písnička je převyprávěním první části podobenství. Podobenství dovyprávějte do v. 24 a pak mluvte s dětmi o radosti a zkoušet ji vyjádřit. Co všechno táta z radosti udělal? Běží, objímá, dává pusku, nechá donést šaty, prsten obuv, nechá nachystat hostinu (vykrmené tele), zve na ní všechny...

Co by nemělo chybět na vaší oslavě, kdybyste našli ztracenou hračku nebo domácí zvířátko?

Můžete si s dětmi všimnout toho, že i pozitivní emoce se někdy projeví pláčem (slzy štěstí) a že radost neznamená, že jsme vždycky vysmátí (někdy se můžeme radovat v duchu).

37.2.2 Mladší školní děti

Můžete se převléknout za staršího bratra Árona nebo poproste jiného dospělého či mládežníka. Vyprávějte dětem „Áronův příběh“:

Mám mladšího brácha Jonáše. Vlastně měl jsem, dokud tu na statku s námi žil. Chodili jsme spolu na ryby, jezdili na zábavy, jeden druhému jsme pomáhali. A taky společně pracovali. Krávy, kozy, ovce, slepice a kačeny, k tomu velká pole. I když brácha na práci nikdy moc nebyl, pořád myslel na něco jiného. Chtěl vidět svět, chtěl si užívat. Jednoho dne se rozhodl, že odejde. Přišel za tátou a vyžádal si od něj část statku, kterou by po tátově smrti stejně dostal. Řekl mu, že tu nechce hospodařit. Tátovi to bylo líto, ale nezdržoval ho. Oddělil mu část polí i stád a Jonáš to hned prodal. A odešel. Spěchal, že se ani pořádně nerozloučil.

A já tu od té doby dřů za oba. Makám jak šroub. A nejde vlastně ani tolik o práci, nádeníků máme dost. Ale dá to fušku vést hospodářství pěkně poutivě, jak si táta přeje. Mám co dělat, abych splnil všechny tátovy rady a příkazy. Prostě dřina do úmoru. Už je to pár let, co Jonáš odešel.

A dneska se vracím z pole a slyším hluk zábavy. Jako by se doma zpívalo a tancovalo. Není žádný svátek, tak jsem se ptal služebníka, co se děje. A ten

mi vylíčil, že se vrátil. Kdo? No, Jonáš. Prý jak přicházel, otec mu vyběhl vstříc, hned ho objal a políbil. Dostal nové šaty, boty i prsten. A dokonce pro něj dal zabít vykrmené tele. Uspořádal hostinu. To kvůli mně, kteréj tady dennodenně dřu, nikdy neudělal! No přijde vám to fér? Mně tedy ne.

Pak za mnou táta přišel, tak jsem mu to řekl pěkně do očí: Tolik let už ti sloužím, žádný tvůj příkaz jsem neporušil; a mně jsi nikdy nedal ani kůzle, abych se poveselil se svými přáteli. Ale když přišel tenhle tvůj syn, který s děvkami prohýřil tvé jmění, dal jsi pro něho zabít vykrmené tele.

Až převyprávíte vlastními slovy podobenství očima staršího bratra, ptejte se dětí, zda se jim tátovo jednání zdálo spravedlivé.

Pak si podobenství přečtete nebo převyprávějte s obrázky a mluďte s dětmi o tom, proč se starší syn rozhněval, proč byl nepřejícný. – Hodnotil svého bratra okem výkonu, poslušnosti, píle (proto ta otázka na spravedlnost). I když žil v domě otce, který má své syny prostě rád (bez podmínek, bez zásluh), otce vlastně neznal. Nebo ho tak nechtěl znát?

Na závěr zdůrazněte, že otec za ním vyšel a domlouval mu, zval ho na hostinu.

Ptejte se dětí, jestli vědí, komu Pán Ježíš to podobenství vykládal především? A jestli zapšklost a nepřejícnost hrozí i nám? Kdy?

37.2.3 Starší školní děti

Děcka podobenství nejspíš znají. I přesto je dobré, aby si ho připomněly znovu.

Pracujte buď s obrazovým materiálem a při poslechu nechte děti obrázky radit za sebe¹ nebo je nechte přemýšlet, zda Vámi nalezené ilustrace odpovídají biblickému textu. Pokud chcete hned na úvod zvolit aktivitu, můžete s dětmi udělat na základě podobenství několik fotografií (otec rozděljuje peníze; mladší syn hýří penězi; mladší syn pase vepře; otec běží k mladšímu a objímá ho; hostina; starší syn hovoří se služebníkem; otec hovoří se starším synem). Jde o to, aby si děti podobenství připomněly.

Pak se společně zamyslete nad důvody, které vedly staršího syna k tomu, že se nedovedl radovat z návratu bratra: žiju podle otcových příkazů (on ne), pracuju (on ne), svědomitě hospodařím (on ne), zůstávám tam, kde jsem

1 Odkazy najdete v online verzi úlohy, viz 37.1.3.

(on si běhá po světě) / otec mu dal nové šaty, obuv a udělal z toho špindíry znovu svého syna / zabil pro něj tele (pro mě nikdy nic takového neudělal)

Společně se ptejte: Co by pomohlo staršímu synovi, aby pochopil, že ho má otec stejně rád? Co by mu pomohlo, aby se radoval z návratu svého mladšího bratra?

Hledat důvod k vděčnosti (podívej se, co všechno ti Otec dává – pojmenovat, co dennodenně dostáváme); vědět o své nedostatečnosti (ani ten, kdo jede na plný výkon není bez hříchu); být s tím, kdo mi leží v žaludku (všednodenní spolubytí, být společně hosty večere Páně); prosba o Ducha svatého (vnitřní proměnu)...

37.2.4 Přesah

- *Příběh nám přibližuje paradox*: Ti, kdo si myslí, že Boha znají, reprezentují (farizeové a zákoníci, starší syn) se nad jeho láskou pohoršují. Ti, kdo Ježíše poslouchají a vyznávají své viny (celníci a hříšníci, mladší syn), jsou bez zásluh přijímáni. Podobný paradox najdeme třeba v povolání rybářů (5,1–11), povolání celníka (5,27–32), v příběhu o Zacheovi (19,1–10).
- Hostina v otcově domě jako večere Páně, k níž zve Bůh každého (Otec přivítal mladšího syna, který se kál a vyšel za starším a zve ho k radosti)
- Zkuste vymyslet podobenství jiné názvy – o čem vlastně mluví?
- Jak vám je, když říkáte „prosím tě, promiň mi to“ nebo „odpusť mi to“?
- Koho byste označili za farizeje dnes? (politika, anarchistu, učitele, policistu, faráře, redaktora, novináře). Zkuste děti v rozhovoru postupně přivést k tomu, aby se zamýšlely za jakých okolností zaujímá ten který člověk farizejské postoje.

37.3 LITURGIE

37.3.1 Písně

*V království Božím (sv 359); Marnotratný syn (BTS 57);
Nová země, nové nebe (sv 223); Nové přikázání (sv 364);
Tvá, Pane, láska (EZ 635)*

37.3.2 Biblický text k zapamatování

Synu, ty jsi stále se mnou a všechno, co mám, je tvé. Ale máme proč se veselit a radovat, poněvadž tento tvůj bratr byl mrtev a zase žije, ztratil se, a je nalezen.
(L 15,31–32)

37.3.3 Rituál

Pro lukášovské příběhy se bude hodit zpracování refrénu písně *Má duše Boha velebí*. Můžete ho buď recitovat nebo zpívat.

Solo: Má duše Boha velebí

Všichni: chválu vzdává

Solo: Pánem je nejen na nebi

Všichni: Buď mu sláva!

37.3.4 Okénko do bohoslužeb

Před začátkem bohoslužeb schovejte někde v kostele předmět, který patří na stůl Páně (bible, svíce...). Ve vašem „vstupu“ oznamte dětem, že se vám předmět ztratil a je vám to líto, protože na stůl Páně patří (chyběl by nám). Společně hledejte. Děti se rády připojí a je dost pravděpodobné, že budou mít radost, až ho najdou.

O radosti z nalezení ztraceného si dnes budete povídat...

Když se ztratí něco vzácného, vždycky se to hledá s velkým nasazením. Evangelista Lukáš pro nás zaznamenal několik příběhů, které vypráví o tom, že Bůh s velkým nasazením hledá i to, co se nám zdá nepatrné, pokažené,

zlobivé nebo nehodnotné. Pro Boha je každý člověk vzácnost a má z každého nalezeného člověka radost.

37.3.5 Modlitba

Pane Bože, děkujeme, že nás máš rád, že k tobě můžeme kdykoliv volat. Děkujeme za všechno, co od tebe dostáváme. Chceš se s námi rozdělit... Prosíme tě, ať se nesrovnáváme s druhými, ať je nepřehlízíme, ale radujeme se z toho, že se známe a máme navzájem.

TÉMA

Dnes přišlo spasení do domu tuneláře a odrodilce. A přišlo jako síla k proměně postoje k potřebným i křivě nabytému majetku.

CÍL

- Děti si díky příběhu o Zacheovi zažijí, že spása od Boha přináší radost a úlevu.
- Dětem se Ježíš ukáže jako ten, který hledá a zachraňuje i (právem) nenáviděného.
- Děti zkusí promýšlet, jaký pohyb s sebou spása nese (od čeho a k čemu jsme svobodní).

.....
38.1 PRO UČITELE

Biblický text: L 19,1–10

38.1.1 Výkladové poznámky

- Jericho nemělo dobrou pověst, město obchodu a tedy bohatství. Pro přísnější židy podezřelé místo, nedaly se dodržovat předpisy týkající se čistoty.
- Zacheus: Jméno je sice hebrejské, ale latinizované. Formálně byl žid, ale nechoval se tak. Vrchní celník – šéf přes obchody ve městě, z každého obchodu něco měl. Celníci byli většinou židé, které zaměstnali Římané, aby vybírali od lidí daně. Celníci často vybírali víc, než museli. Je pravděpodobné, že Zacheus sám moc nepracoval, a přesto dost bohatnul. Zacheus neodpovídá představám o zbožném člověku.
- Zacheus byl malé postavy, což byla pro lidi kolem výborná příležitost, aby svou nevráživost projevíli nadávkami – trpaslík, záprdek, pinda, prcek...
- Ježíš ho osloví jménem. Všimne si ho. Vidí do něj.

- Příběh předvádí oboustrannou souhru: Zacheus musel vylézt, byl zvědavý, nechtěl být spatřen. Ježíš ho vytahuje z anonymity, tzn. že si ho vlastně vybírá a zve se k němu.
- Zástup reptá – boháč, celník a dokonce vrchní celník, velmi podezřelá existence. Všude kolem zbožní lidé, kteří chtěli Ježíše slyšet. A on si vybere gaunera.
- Těžiště příběhu: milost „z čistého nebe“ bez zázračného koloritu. Až na to, že ho Ježíš osloví jménem je to běžný civilní příběh, kde se nic zvláštního neodehraje a přitom je Zacheus proměněn, změní se. Vidí se pravdivě, poznává, co ho tížilo a toho si Bůh cení víc než trvalého režimu zbožnosti, dobrých skutků. Skutečný div lidského života není ve vzorném režimu, ale v možnosti pokání, která je záhadná, darovaná. A následně vděčnosti, která mění naše jednání.
- Zvláštní pozornost Boží se týká toho, kdo by se mohl ztratit, dokonce kdo zahynul, těch, kteří jsou na tom špatně – nejen materiálně (chudých, vdov, sirotků), ale i těch, kteří jsou chudí ve své duši (lidí, kteří naopak mají dost, ale duši prázdnou a vztahy účelové). Zacheus je také syn Abrahamův.

38.1.2 Úskalí

- Zacheus toužil Ježíše poznat, a tak vyběhl a vylezl na moruši. Možná byl úplně obyčejně zvědavý. Nepřeceňujte zájem Zachea o Ježíše.
- Pozor na to, aby vyprávění příběhu nevyznělo opačně (nejdřív Zacheus slíbí, že se polepší, pak mu Ježíš říká, že přišlo spasení do jeho domu). Spása není odpovědí na náš „napravený“ život, člověk si ji nemůže zasloužit svojí aktivitou. Syn člověka přišel, aby hledal a spasil, co zahynulo. Lukášovo evangelium zvláště zdůrazňuje, že záchrana, spása je Boží dar. Když rozpoznáme, že tu je Někdo, kdo o mě stojí, kdo mi dává důvěru, můžeme pak z radosti a vděčnosti, ve svobodě jednat jinak než doposud.

38.1.3 Odkazy

LINDEN, Nico ter: *Král na oslu*. Benešov: Eman, 2011

VRIES, Tinie de: *Tím vše začíná*. Amsterdam: Nederlandsche Zondagsschool Vereeniging, 1989; str. 135–137

Bohatý člověk těžko vejde do království nebeského. U lidí je spasení nemožné, ale u Boha je možné všechno. (Mt 19,23–26)

Nenarodí-li se kdo znovu, nemůže spatřit království Boží. (J 3,3)

Milostí tedy jste spaseni skrze víru. Spasení není z vás, je to Boží dar; není z vašich skutků, takže se nikdo nemůže chlubit. (Ef 2,8–9)

Odkazy na starší přípravky, pracovní materiály a další najdete v on-line verzi úlohy na adrese <http://katecheze.evangelnet.cz/katechetické-přípravy/o-lazarovi-a-o-bohaci-dpns3>.

•••••

38.2 PRO DĚTI

38.2.1 Předškoláci

Při vyprávění můžete využít flanelograf (pěkný dům, postava Zachea, postava Ježíše, zástup, strom, ev. děti, truhla). Nebo stačí jen postavička Zachea (může to být figurka z lega dupla, igráček..., které připevníte měšec a na závěr vyprávění ho sundáte). Nebo se za Zachea převlékněte. Zachea taky může hrát některé starší dítě (v tom případě si připravte šaty, měšec, a třeba zlatý řetěz na krk).

Jako motivace postací otázka: Co vám udělalo v poslední době radost? Co vás potěšilo? Pak můžete navázat vyprávěním, z čeho se radoval Zacheus.

Vyprávění

Ve městě Jerichu stál na náměstí krásný velký dům. Měl vyřezávaná vrata a pozlacenou kliku. Zdálo se, že každý mohl všimnout, že tam bydlí někdo bohatý. Vrata toho domu byla pořád zavřená. Kdo šel kolem, přidal raději do kroku, aby už měl ten dům za sebou. Jakoby ho někdo střežil. Před tím domem si nikdy nehrály děti. „Tam bydlí Zacheus,“ říkaly si děti na náměstí.

Zacheus byl výběřčí daní. Kdo to je výběřčí daní, to věděly všechny děti. Znály ty ošklivé chvílky, kdy k nim celník přišel domů a přísně tatínkovi řekl: „Zaplaťte daně!“ To byly peníze, které Zacheus posílal císaři do Říma. A protože císaře v Římě neměli lidé v Jerichu rádi, neměli rádi ani Zachea. O Zacheovi se také říkalo, že vybírá víc peněz než císaři posílá. Že si jich hodně nechává pro sebe – však ten jeho krásný dům musel něco stát.

Zacheus neměl přátele. Když se k večeru vracel do svého domu, lidé se mu raději vyhýbali. „Hele, pinďa jde!“ šeptal kdosi a druhý se přidal „No

jo, měl by si koupit štafle, prcek jeden!“ Zacheus byl velice malý a tlustý. A tak si lidé ulevovali alespoň tím, že mu říkali: pindá, prcek nebo trpajzlík.

Když přišel Zacheus domů, zamkl dveře a byl sám ve svém bohatém domě. Když se setmělo, šel dolů do sklepa, odemkl svou velkou železnou truhlu a přisypal do ní další peníze, které dostal od svých podřízených. Prohrábl hromadu peněz, přidal nové a truhlu spokojeně zamkl: „Už jich mám zase víc,“ mnul si ruce. To bylo celé jeho štěstí. Tvářil se, že o lidi nestojí.

Jednou, když se vracel zase s plným měšcem ke svému domu, stál na náměstí veliký zástup lidí.

„Co se děje?“ pomyslně si. Když přišel blíž, zastavil jednoho chlapce a zeptal se ho: „Proč je tu tolik lidí?“

„Čekají na Ježíše,“ odpověděl chlapec.

„Na Ježíše?“ divil se Zacheus.

„Ano,“ odpověděl chlapec a už byl pryč.

„Ježíš, Ježíš – to jméno už jsem někde slyšel,“ mumlal si pro sebe. Za chvíli nastal v zástupu ruch.

„Už jde!“ vykřikl kdosi. Zacheus byl malý. Neviděl přes lidi. Tlačil se kupředu, ale nikdo ho nepustil.

„Proč taky pouštět takového vydřiducha?!“ myslili si lidé.

Zacheus měl jednu slabost. Byl strašně zvědavý. A tak i když věděl, že se mu lidé budou smát, nevydržel to a vylezl na strom. Odtud měl pěkný rozhled. Viděl Pána Ježíše, jak jde s učedníky.

Když Ježíš přišel ke stromu, na kterém Zacheus seděl, zastavil se, podíval se nahoru a řekl: „Zachee, chci být tvým hostem. Slez dolů, půjdu k tobě na večeři.“

Zachea jako když poleje. „Ke mně na večeři?!“ říkal si v duchu. Najednou se ho zmocnila radost. „Budu mít hosta, to se mi ještě nestalo!“ prolétlo mu hlavou a rychle slezl dolů.

Vedl Ježíše do svého domu.

Lidi v zástupu si šeptali: „Proč si Ježíš vybral zrovna takového? To nemohl navštívit nějakou slušnou rodinu?“ řekl kdosi.

Lidé v zástupu se už na Pána Ježíše nedívali tak přátelsky. „Kdo to je, když se přátelí s takovým vydřiduchem?“ říkali nakvašeně.

Když Ježíš a Zacheus vešli do průjezdu a Zacheus zavřel dveře, podíval se na Ježíše a do očí mu vhrkly slzy. „Pane, já vím, že jsem okrádal lidi. To, co jsem nahromadil, rozdám chudým. Každému vrátím to, o co jsem ho ošidil.“

„Zachee, jsi zachráněn“ řekl mu Ježíš.

Pak s ním povečeřel.

Ráno vynesl Zacheus na náměstí svou truhlu a rozdával peníze všem, které ošidil. I chudým. Jeho dům už nebyl opuštěný. V otevřených oknech se objevily květiny a před vrata si chodily hrát děti.

(Podle O. A. Fundy, Podle bible nejmenším)

Aktivita

- Můžete s dětmi nakreslit Zachea před setkáním s Ježíšem a po něm. Společně promýšlejte a dokreslete detaily stavu před (brašna s penězi, osamocení, přehršle bohatství, pohoršení lidí kolem) a po (Zacheus rozdávající majetek chudým, usmívající tvář, bez brašny kolem beder). Můžete k tomu využít pracovní list.¹ Meditace: Děti se posadí na zem do kroužku, opřou si hlavu o kolena a skryjí obličej do dlaní. Učitel/ka obchází kruh a říká: Někdy se stane, že jsem Zacheus. Něco jsem neudělal dobře, někomu jsem ublížil, cítím, že mě za to nemá rád, nemám za kým jít, jsem sám (můžete konkretizovat)... A tu ke mně někdo přistoupí, vezme mě za ruku a jdem už spolu: Víím, že mě má rád. Učitelka postupně vždy cinkne na triangel a lehce se vždy dotkne ruky dítěte. To může zvednout hlavu a jít dál kolem kruhu s ní, až stojí všechny děti. Můžete se děti zeptat, jak se jim líbilo být Zacheem a jestli bylo příjemné je vyvést z kruhu. Učitel/ka zakončí: Ježíš říká, že když něco v životě zpackáte a cítíte se sami a opuštění, přijde někdo, kdo vás vezme za ruku a řekne: „Vrať se mezi nás, odpouštím ti.“ Často se najde člověk, který tě vezme za ruku. Ale i kdyby se nenašel, pořád je tu někdo, kdo takovou vzdálenost překoná. Je to Bůh.

38.2.2 Mladší školní děti

Můžete si připravit ilustrace k příběhu, který budete vyprávět. Použijeme komiks Zacheus z deti.vira.cz nebo pracovní list Zdara Šorma.² Rozstříháme ho na malé obrázky, můžeme vybarvit.

Vyprávění

Jsou lidé, k nimž nám jejich jméno moc nesedí. Zacheus byl jeden z nich. V překladu jeho jméno znamenalo „čistý, nevinný“. Jeho jméno bylo opakem

¹ Odkazy najdete v online verzi úlohy, viz 38.1.3

² Tamtéž

toho, jak ho lidé viděli. Byl vrchním celníkem. Vybíral daně a vybíral víc, než po něm Římané chtěli. Pan čistý nebyl zrovna poctivý. Ve městě ho málokdy viděli pracovat. Špinavou práci za něj dělali obyčejní celníci a on bohatl. O jeho bohatství svědčil krásný dům, drahé šaty a stále plný měšec u pasu.

Abychom to sečetli: Zacheus měl židovské jméno a nechoval se jako zbožný žid. Byl vrchním celníkem, tedy měl hodně neoblíbené zaměstnání. A byl boháč, který přišel k penězům pochybným způsobem. Proto se mu lidé raději obloukem vyhýbali.

Zacheus byl malé postavy a dost kvůli tomu zkusil. Z nenáviděného úředníka si lidi často dělali legraci. Někdy jen tak mezi sebou, aby to neslyšel, jindy přímo před ním. Říkali mu „náš veliký prtous“, pinďa a někdy i záprdek. Když byl malý, tak mu to bylo líto, když byl větší, tak ho to štvalo. A jako dospělý si vypěstoval hroší kůži. Zmínky ohledně jeho vzrůstu ho nechávaly chladným. Zacheus žil ve velkém domě, měl služebnictvo a přece byl sám a neměl nikoho, s kým by si mohl povídat. Čím víc měl peněz, tím méně přátel, zato více opovržení a nenávisti okolí. Takhle vypadal jeho život až do okamžiku, kdy do Jericha přišel Ježíš.

Byl na toho zvláštního učitele z Galileje zvědavý – slyšel, že kritizuje zbožné, že léčí nemocné, sytí hladové a přijímá hříšníky. A dostal trochu bláznivý nápad. Odhadne, kterým směrem asi Ježíš půjde a pak vyrazí dopředu, co mu jeho nohy stačí a vyleze na moruši – strom, který roste podél cesty. Posadí se tam jak na pozorovatelnu. Sám nebude viděn, a přesto Ježíše uvidí jako na dlani a uslyší, co říká.

A tak to i provedl. Sedí na stromě jako nějaký malý uličník a vyhlíží Ježíše. A možná pro tu chvíli (je to celkem dobrodružné) zapomene na všechny sousedy, kteří ho nenávidí, protože od nich jeho podřízení vybírali tučné poplatky. Zapomene na nadávky, které kdy schytral. Vidí proud lidí, ve kterém pluje i Ježíš, jak se pomalu blíží k jeho moruši. Zacheus vidí Ježíše, ale (což bychom nečekali) i Ježíš vidí Zachea – malého muže v drahých šatech na stromě. Ježíš se protlačí k jeho moruši, podívá se přímo na něj a osloví ho jeho jménem: „Zachee, slez rychle dolů, dnes musím zůstat v tvém domě.“ Co asi prožíval, vrchní celník Zacheus, když zaslechl tato slova? Počáteční šok vystřídala ohromná radost, že Ježíš chce být hostem u něj, před kterým si většina normálních lidí jen odplivla! Slez a odvádí Ježíše k sobě domů bez ohledu na to, co slyšel: „No to snad ne! Copak si rabbi Ježíš nemůže vybrat někoho slušnějšího? Kdyby tak věděl, jak nás odírá, prtous jeden!“ Místní reptali, ušklebovali se a dost se Ježíšovi divili, že spojí svou slavnou pověst s tímhle protivným celníkem.

Zacheus hned Ježíše zastavil. Vedle něj se najednou viděl ne jako mocný celník, ale jako člověk, kterému došlo, co vlastně svým jednáním způsobil. Kolika lidem změnil život tím, že jim sebral peníze na to, co potřebovali, a strčil je do vlastní kapsy. Kolik z poškozených ho nenávidí právem. Bylo mu to líto a nechtěl to tak nechat. A slíbil Ježíšovi, že chce polovinu svého majetku věnovat potřebným a dát čtyřikrát tolik těm, které svým jednáním poškodil.

A Ježíš mu nato řekl: Dnes jsi zachráněn, Zachee. Nahlídl jsi, co jsi nechtěl vidět jako mocný celník, vidíš pravdivě, jak ses choval a chceš napravit, co jsi provedl. Děláš dobrou věc a Bůh ti dá sílu. Vždyť k němu patříš, jsi taky synem praotce Abrahama. Kvůli tomu jsem přišel, abych zachránil, co vypadá jako ztracené. Život jsi sice prožil v bohatství, ale zároveň v samotě. Sice mezi lidmi (často to byli tví podřízení nebo nadřízení), ale vlastně sám. Sice navenek spokojen, ale uvnitř tebe byla hořkost. A to se dneškem mění.

Aktivita

- Zahrajte si příběh. Předem si nachystejte rekvizity, vyberte místo na stromě (venku nebo někde pěkně vysoko). Role: Ježíš (ev. učedníci), Zacheus, zástup. Předem proberte, co je typické pro Zachea, co pro Ježíše, jaký postoj bude mít kdo v zástupu. Ptejte se Zachea, jak mu bylo, když ho Ježíš oslovil.
- Mluvte s dětmi o tom, jestli kolem sebe mají nějakého Zachea. Zkuste mu dát šanci. Můžete/můžeme se za něj modlit. A můžeme se modlit i za proměnu našeho vztahu k němu – abychom ho neodsoudili docela, ale viděli v něm vždycky člověka.

38.2.3 Starší školní děti

Zamyslete se s dětmi nad tím, zda se někdy cítili osamělí. Co způsobilo, že sis připadal osamělý? Pamatuješ si na ten pocit? Podařilo se ti nebo může se ti podařit dostat se z oné osamělosti? A jak?

Vyprávění

Zacheus se vrací z práce domů. Kapsy má plné, mnohem plnější než když šel ráno do práce. Má rozjařenou náladu, se svými kumpány – spolupracovníky a kamarády se zastavili na kus řeči. V hospodě si povykládali, jak se jim toho dne dařilo, koho se jim podařilo obrat, a jaký paragraf na lidi

chytře použili, aby si vydělali víc. Proč by měli psát 50, když mohou napsat 100? Každý není celníkem. A je jedno, že máte malou postavu. Když máte drahé šaty a jste celník, každý vás musí poslouchat. Zacheus se vrací domů a říká si: mám přepychový dům, peníze, spoustu podřízených, co bych si ještě mohl přát?

Jenže vždycky když zabouchne dveře svého krásného domu, uvědomí si zvláštní prázdnotu, pocítí smutek. A začnou se v něm ozývat nepříjemné nutkavé otázky: Blázne, jaký má tohle všechno smysl? A taky: Je něco, co má vůbec smysl? Doma mezi čtyřmi stěnami – i když jsou krásně vyzdobené – mu docházelo, že není tím vysoko postaveným celníkem, ale Zacheem – malým osamělým mužem. Vyšel by docela ven, trochu si spravit náladu, jenže kam? Co na něj čeká na ulici? Jen pohrdání a posměch. Každý se mu vyhýbal obloukem, na sto honů. A nejvíc si asi před ním odplivovali ti nejzbožnější židé, ti správní, ti radikální, ti zbožní.

Zacheovi se v poslední době ty nepříjemné myšlenky vracely často. Nic ho netěšilo. Až jednoho dne se mu doneslo, že přichází rabbi Ježíš, ten, který převrací zaběhané pořádky, který kritizuje zbožné, léčí nemocné, sytí hladové a baví se i s kolegy celníky. Rozhodl se, že se na Ježíše zdálky podívá. A protože byl malý, rozhodl se, že vyleze na strom. Mohl by to být pěkný trapas, kdyby ho lidé viděli. A tak odhadne, kterým směrem asi Ježíš půjde a pak vyrazí dopředu, co mu jeho nohy stačí a vyleze na moruši – strom, který rostl podél cesty. Posadí se tam jak na pozorovatelnu. Sám nebude viděn, a přesto Ježíše uvidí jako na dlani a uslyší, co říká.

Schoval se v koruně stromu a ani nedutal, neodvažoval se ani dýchat. Vidí proud lidí, ve kterém pluje i Ježíš, jak se pomalu blíží k jeho moruši. Zacheus vidí Ježíše, ale i Ježíš vidí Zachea a hned volá: „Zachee, pojď dolů!“

Možná Zacheus na chvíli ztuhl hrůzou. Možná se cítil dost trapně. Tak důmyslně se skryl a s tímhle tedy nepočítal. Na chvíli zaváhal, zatočila se mu hlava z té výšky a z nenávistných pohledů lidí, kteří k němu vzhledli. Možná chtěl dělat, jako že nic (celníci museli být dobří diplomaté a umět přecházet některé věci, jako že nic neslyšeli). Ale jako by se v něm něco zlomilo, stejně už nemá co ztratit. Už dlouho žil v napětí a zrovna teď už to bylo k neunesení. Ve vteřině se rozhodl a slezl dolů. V prvních řadách to zašumělo. Dav se rozestoupil, jako by se přiblížil malomocný, jen děti se posmívaly: hele precek leze, a má chlupatý nohy!

A lidi si mezi sebou šeptali: Copak rabbi Ježíš ho zná, že mu říká jméno? Kdyby jo, tak co se s ním baví? Kdyby to byl prorok, věděl by, co je to zač, že je to celník, že je nečistý, kolaborant, zloděj. A ještě se Ježíš zve

k němu na večeři? A mnozí uraženě odcházejí domů. Podívaná, na kterou se těšili, se nevydařila. Ježíš sice přišel, ale dělá to, co se jim nezamlouvá.

Zato ze Zachea jako by spadl balvan. Ten rabbi mu dodal naději. Nic není ztraceno. A to, že cítí vinu za křivdy, které napáchal, je dobře. Vždyť v tom nemusí pokračovat. To jeho napětí, samota, odcizení není navěky. Ježíš s ním mluví. A Zacheus zažije, že má svoji důstojnost – ne tu úřadem nebo autoritou vynucenou, ale důstojnost lidskou. Zacheus si sám sebe může vážít, leccos se dá napravit, mnohé můžu odškodnit, můžu vybírat jen tolik, kolik bych měl a ne víc. Raduje se a slibuje Ježíšovi, že polovinu svého majetku věnuje těm, kteří to potřebují a poškozeným nahradí škodu čtyřnásobně!

Ježíš se raduje s ním a říká: Dnes jsi zachráněn, Zachee. Nahlídl ses pravdivě, nemusíš se povyšovat ani ponižovat, můžeš prostě napravit, co jsi provedl. Děláš dobrou věc a Bůh ti dá sílu. Vždyť k němu patříš, jsi taky synem praotce Abrahama. Kvůli tomu jsem přišel, abych zachránil, co vypadá jako ztracené. Život jsi sice prožil v bohatství, ale zároveň v samotě. Sice mezi lidmi (často to byli „jen“ tví podřízení nebo nadřízení), ale vlastně sám. Sice navenek spokojen, ale uvnitř tebe byla hořkost. A to se dneškem mění.

Jeho kapsy už nebyly tak plné a přesto má ve svém srdci větší radost, než když se mu s kumpány celníky vydařil lup. Nezívá k němu ze stěn prázdnota. Všechno k němu mluví, křičí smyslem. A někde vevnitř v srdci ho to žene k tomu, aby vycházel a dělal to, do čeho se mu předtím nechtělo, protože může. Bůh o něj stojí. Zacheus ten večer, když Ježíš odešel, usínal poprvé po dlouhé době s pokojem v srdci.

Aktivita

- Na velký papír nakreslete s dětmi postavu celníka Zachea před setkáním s Ježíšem a po něm. Mluvte s dětmi o tom, co vlastně přispělo k jeho proměně. Pokuste se vystopovat pohyb spásy. Použít můžete krátké věty, které si připravíte na kartičky a nalepíte (nebo připíšete) k postavě starého nebo nového Zachea:

Lpí na majetku. Zakouší, že Bůh o něj stojí. Raduje se. Zakouší prázdnotu. Uvědomuje si, že je malý. Vidí sám sebe pravdivě. Objevuje lidi kolem sebe. Je sám. Nevidí v ničem smysl. Nabývá majetek poctivě. Bůh je hostem v jeho domě. Záleží mu na druhých. Zneužívá svého postavení. Vidí

sám sebe především jako celníka. Má kolem sebe přátele. Trpí beznadějí. Chodí k němu na návštěvu jen celníci. Má budoucnost. Cítí smutek. Je lhostejný k druhým.

- Můžete s dětmi promýšlet, co vlastně setkání Ježíše a Zachea umožnilo. Co způsobilo setkání? Co setkání způsobilo?
- Na papír si vyznačte tři kolonky; nad první nadepište „Ježíš“, nad druhou „Zacheus“ a nad poslední „dav“. Požádejte děti, ať v textu L 19,1–10 vyhledají slovesa, která souvisí s Ježíšem, Zacheem a davem a zapíší je podle průběhu děje do příslušných kolonek. Společně si pak výsledek projděte.

Na závěr si můžete přečíst slova papeže Františka:

Ježíš, veden milosrdenstvím, však hledá právě Zachea. Ježíšův pohled jde za hříchy i předsudky; vidí člověka očima Boha, který neulpívá na minulosti, nýbrž tuší budoucí dobro. Ježíš se nevzdává před uzavřeností, nýbrž vždycky a neustále otevírá nové prostory života, nelpí na zdání, nýbrž vidí do srdce. A viděl raněné srdce tohoto muže, raněné hříšnou žádostivostí a spoustou špatností, kterých se tento Zacheus dopustil. Vidí toto srdce a vstupuje tam.

My se někdy snažíme obrátit hříšníka výtkami a tím, že mu předhazujeme jeho pochybení a jeho nesprávné jednání. Ježíšův přístup k Zacheovi nás uvádí na jinou cestu: ukazovat chybujícímu jeho hodnotu, tu, kterou ustavičně a navzdory všemu vidí Bůh. To může způsobit pozitivní překvapení, které obměkčí srdce a pohne člověka, aby ze sebe vydal to, co je v něm dobré. Projev důvěry k lidem působí jejich růst a změnu. Tak jedná Bůh s námi se všemi: není blokován naším hříchem, nýbrž překonává jej láskou a dává nám pocítit stesk po dobru. Všichni pocítujeme tento stesk po dobru, když v něčem selžeme. A takto jedná náš Otec, Bůh, tak jedná Ježíš. Neexistuje člověk, který v sobě nemá něco dobrého. A na to hledí Bůh, aby jej vyprostil ze zla.

38.2.4 Přesah

- Kdo je v naší společnosti dnes celníkem Zacheem – tím, koho bychom radši odsoudili? (Zloděje, tuneláře, podvodníka, sprostáka, vraha, bezdomovce, politika, anarchistu, skinheada, narkomana, nepřijemného souseda, protivného spolužáka.)

- Co se dá dělat s tím, když slyšíme kamaráda, že odsuzuje nebo pomlouvá druhého?
- Víte, že jméno Zacheus znamená „spravedlivý“, „čistý“?
- V postavě Zachea se nám ukazuje vzácná vlastnost: odvaha být trapný. Odvaha se pro dobrou věc třeba i zesměšnit...
- Není kus Zachea v každém z nás? To, čím škodíme okolí a ubližujeme nejbližším, můžeme Pánu Bohu předkládat a prosit o sílu k nápravě.

•••••

38.3 LITURGIE

38.3.1 Písně

*V království Božím (sv 359); Pomoz mi, můj Pane (sv 261);
Přijď království tvé (sv 280); Závěr Truvérské mše (sv 484)*

38.3.2 Biblický text k zapamatování

Syn člověka přišel, aby hledal a spasil, co zahynulo. (L 19,10)

38.3.3 Rituál

Pro lukášovské příběhy se bude hodit zpracování refrénu písně *Má duše Boha velebí*. Můžete ho buď recitovat nebo zpívat.

Solo: Má duše Boha velebí

Všichni: chválu vzdává

Solo: Pánem je nejen na nebi

Všichni: Buď mu sláva!

38.3.4 Okénko do bohoslužeb

Děcka, lezete rádi na strom? Nebo znáte někoho, kdo v koruně stromu rád tráví čas? Proč to asi dělá? Touží po výhledu, chce být nahoře, cítit, že má navrch, anebo se tam před něčím skrývá? Dneska si v nedělce budete vyprávět o jednom pánovi, který se v koruně stromu schovával...

Už je mi to skoro hloupé, jak se to opakuje. Ale autorovi našich příběhů, evangelistovi Lukášovi, na tom strašně moc záleží, abyste o tom věděli. Takže si zapamatujte: Ježíš hledá a vidí všechny ztracené, posmívané, i ty zlé. Pro každého má své přátelství. Ke komu se dnes Ježíš pozval na večeři, se děti dozvědí v nedělní škole.

38.3.5 Modlitba

Pane Ježíši Kriste, ty oslovuješ každého, chceš s námi být. Ať tě přes vlastní harampádí, které máme v srdci i v hlavě pouštíme dál, abys nám dal sílu a ochotu mluvit s těmi, kteří jsou nafoukaní, zlomyslní, přezíraví, právem nenávidění. Prosíme tě, ať dovedeme vidět to dobré, co v nich je a co pro jejich špatné vlastnosti vidět nechceme. Myslíme taky na všechny odstrčené, osamělé, mimoně, dej nám odvahu je oslovit. Amen.

TÉMA

Lukášův Ježíš je Bůh přinášející na svět spravedlnost Božího království, která je pro člověka překvapivá a překračující obvyklé hranice a normy.

CÍL

Pochopení Ježíšova pojetí odpuštění a spravedlnosti napříč lidskou společností na příběhu Velkého pátku.

.....

39.1 PRO UČITELE

Biblický text: L 23

39.1.1 Výkladové poznámky

Ježíšovo ospravedlnění, odpuštění, se dostává jak kajícím se církevnickým zástupcům, které nevědí, co činí, tak těm, co činí zlo, ale o záchranu stojí. Také jeho spravedlnost se vztahuje jak na pohanského setníka, který pochopí význam událostí v pravý čas, tak na člena synagogální rady, který aktivně koná.

Ježíš otevírá cestu k Bohu všem. To nás má inspirovat i dnes – cílem není dodržovat zákony a tradice pro ně samotné. I my můžeme nově promýšlet svoji církevní praxi kvůli lidem, kteří jsou v naší víře nevzdělaní a dosud s ní neměli nic společného. Přestože to někdy vypadá jako ústupky.

Výklad po verších

Verš 3: „*Jsi ty králem Židů?*“ Pilát neužívá „*mesiáš*“, ani „*král Izraele*“, aby se vyhnul horké náboženské půdě, jde mu o politické dopady. Má důvody

k obavám, protože od nástupu římské vlády v Palestině až do vypuknutí židovské války, tj. přes století, byly v židovstvu protiřímské politické mesianistické tendence.

„Ty pravíš,“ mesianismus přiznává (všechna evangelijní znění Mk 15,26; Mt 27,37; L 23,38; J 19,19), ale naznačuje jiný obsah, než mu Pilát dává. Pro Ježíše záchrana nespočívá v politickém převratu.

Verš 11: Lukáš jediný zmiňuje posměch Herodových židovských vojáků (pro Lukáše je důležitější než pro ostatní evangelisty; posměch římských vojáků u Piláta jako jediný vynechává). Jde o vinu společensky etablované církve, nikoli národa. I dále budeme tento osten do vlastních řad číst a přivlastňovat si ho. Nejde jen o seabemrskáčství, ale snahu zbavit se břemen „tradice“, která za to nestojí a brání rozšíření „evangelia do celého světa“.

Verš 25: Toho, který byl vinen, propustil, ale Ježíše na jejich přání (již přání/požádání je vina – Bůh odpouští ale i toto přání) vydá na smrt. Ježíš byl z hlediska obžaloby nevinný (již v.5 – to oni naléhali).

Lidé si zde symbolicky volí mezi mesianismem politickým a ježíšovským a zvolí si raději násilné uzmutí vlády v podobě Barabáše. Dalším důrazem je, že zodpovědnost přijímá všechen zástup (= lid Starého zákona), protože ten se nechá navést a volá. Se zástupem svátečních poutníků z venkova, kteří volají Hosanna!, zde kontrastuje městský kulticky vzdělaný lid volající Ukřižuj! Důrazem není vrtkavost zástupů, ale elitářství skupiny, která víře a světu „rozumí lépe“ než nevzdělané okolí.

Verš 28: *Dcery jeruzalémské, nad sebou plačte* (provinění je často břímě větší pro viníka než oběť) – jediný Lukáš má tento motiv, ve kterém se naplňuje nejen zvyk, že ženy konají službu plaček, ale také prorocství Za 12,10–12.

Především si ale Ježíš zachovává svou převahu nad situací. Dcera jeruzalémská (Pl 2,10.13) je představitelka Izraele. Izrael promarnil svou příležitost k pokoji (L 19,41n) a záchraně před soudem, k soudu směřuje i řeč o stromu. Ti, kteří znají Písmo nejlépe a první hledají Boží vůli, se s ní míjejí.

Verš 30: *Hory, skryjte nás* – srov. Oz 10,8 kde se mají skrýt kvůli vině modloslužebnictví na návrších. Podobně ve Zj 6,16, tam hory ukrývají před hněvem Beránkovým.

Verš 31: *Zelený strom* – Ježíš je dřevem živým, zeleným a toto se mu děje. Co může očekávat Izrael, dřevo vyschlé, bez šťávy, bez života? Jistě se myslí na eschatologický konec, ale i na život dneška, který může ztratit sílu, energii a naději, když nerozpozná zdroj své síly.

Verš 32: *Zločinec* – pouze Lukáš (Mk, Mt: „zbojníci“), od *tó kakón* – zlo (protizákonnost, hřích). Přestupek není pojmenován, je pojmenován jeho

důsledek – zlo. Ten, kdo koná na světě zlo, je likvidován. A ten, kdo si důsledku svých činů je vědom, ten je potom pozván k očištění a novému začátku. Skrze toho, který nebyl zlo-činec (v. 41).

Verš 33: *Golgota* – pouze Lukáš uvádí jen řecký překlad Lebka. Kralická představa o středověkém popravišti plném kostí není pro židovské prostředí myslitelná (Dt 21,23). Jazykově spíše označení směřuje k jeho oblému a kulatému tvaru. Důležitější je „místo za hradbami“ (srov. Žd 13,11–14).

Lid je posvěcen Ježíšovou smrtí mimo hradby, mimo své území i mimo sídlo kultu. Spása není zamknutá někde a pro někoho. I dnes proniká za hranice našich měst a zvyklostí, církev si ji nemůže uzavřít pro sebe.

Ukřižovali ho tam. Proces ukřižování je popsán v jedné holé větě (oproti okamžiku smrti). Názornost a doslovnost utrpení vytvořila až středověká a barokní barvotisková zbožnost. Dnešní doba černých kronik a emocí, které jen tak něco nerozjítří, by nás mohla vést k „dějepisnému“ líčení detailů „skutečné“ popravy křižováním. Ano, Ježíšova tělesnost nese i nepředstavitelnou tělesnou bolest. Velkopáteční evangelická zbožnost tento rozměr nijak netají, ba naopak, ale právě tím, co se nevyslovuje. Evangelijní zpráva především říká, že takový druh smrti byl potupný, zahanbující, vyhrazený pro povstalce, otroky, zlodějíčky, kteří nemají v římském světě žádnou hodnotu a nikoho nezajímají, poslední z posledních. Propastný je potom rozdíl mezi velikostí Božího Syna a ponížením, kterého se mu dostalo a on je přijal.

Verš 34: „*Otče, odpusť jim*“ – pouze Lukáš. V některých starých rukopisech nedoloženo. V první významové vrstvě patří ta slova vykonavatelům popravy. Ale v důsledku platí i na samotné nechápající soudce a člověka obecně. Ježíš žije i umírá to, co přikazoval: *jakož i my odpouštíme viníkům našim.*

„*Nevědí, co činí.*“ Důsledky svých činů ne vždy známe („motýlí efekt“), ale Bůh nám dává návod, jak se moci orientovat navzdory spletnosti problémů (Lochman: *Směrovky ke svobodě*).

Losování o šaty. Ježíšovy šaty byly beze švu jako šaty velekněze. Šat odsouzenec patřil vojákům. Tato Ježíšova košile byla hodnotná, a tak ji nechtěli roztrhat (podle Cypriána jde o jednotu církve, která nemá být dělena). Proto o ni losují. Vojáci dělali svou práci, rutinu a zajímal je jejich zisk, okamžitý prospěch z toho, co dělají. Byli na tom stejně, jako další lidé, kteří stáli pod křížem. (*Dělí se o mé roucho, losují o můj oděv.* [Ž 22,19])

Výsměch (v. 35–37) je reakcí publika na to, že Ježíš, když není schopen spustit zázraky, nekraluje ani tou pozemskou silou, ani tou nebeskou. Jen viditelný skutek může být pro lid dokladem pravosti jeho poslání, respektive

víry. Mohou uvěřit, ale až uvidí. Rozpor vnější ne-hodnosti a vnitřní podstaty (tituly mesiáš a židovský král) je zde doveden do krajnosti. Čteme zde, že právě proto, že sám sebe nezachránil, je pravým Vykupitelem, ne tomu navzdory. Pověrečné divuchtivosti klade odpor nejen celým životem (pokoušení na poušti, odmítání znamení), ale především křížem. Víra se nemůže zakládat na vnějším, smysly oslňujícím, gestu (Ž 22,8–9).

Verš 36: Dokreslené utrpení Spravedlivého podle starozákonních předpovědí. Základem činu je zřejmě běžná popravní praxe, druh nápoje je ale odkazem: ocet i žluč (Mt) vedou k žalmu (Ž 69,22).

Verš 38: *Nápis* ve třech jazycích „Toto je král Židů.“ Všichni evangelisté se shodují v tomto označení provinění, tedy politicky pojatého mesianismu (nárok na trůn). To je důsledkem Pilátova a zřejmě i obecného dobového pochopení Ježíšova působení.

Verš 43: *Dnes budeš se mnou v ráji.* (*Paradeisos* – sad, Eden.) Oproti rouhačům, kteří nepochopili projev Ježíšova mesianismu, druhý zločinec se projeví jako kající, vyzná své hříchy a přijme svůj trest. Projeví svou víru a Ježíš ve své svrchovanosti nepřislíbí nějakou zárnou eschatologickou budoucnost, ale konkrétně: dnes budeš se mnou.

Jak se pak ale poprat se třemi dny v hrobě? Ježíš jako by předpokládal přechod do ráje v okamžiku smrti, ale Nový zákon (1K 15 aj.) zvěstuje věčný život jako účast na budoucím vzkříšení. Židovská představa byla, že na věčný život se čeká v přestupní stanici Edenu – z toho snad Lukáš vychází. Obecně lze ale říci, že naše eschatologické představy a pokusy popsat vzkříšení jsou nepřiměřené, protože jsou časové. Důrazem evangelisty je nepodmíněná láska a milost Kristova, která překonává všechna nepřátelství a provinění (stejně jako v příběhu o ženě hříšnici, marnotratném synu, hledání ztracených, o Zacheovi).

Verš 44: (15–18h.) Je třeba si uvědomit, že židé dělili den na dvanáct hodin a začínali jej počítat od východu slunce do západu, takže v našich 12 hodin byla v Jeruzalémě hodina šestá, v polovině mezi ránem a polednem byla hodina třetí a v polovině mezi polednem a večerem hodina devátá. Tyto hodiny (tj. první, třetí, šestá a devátá) se také z chrámu ohlašovaly troubením, což se dělalo s ohledem na oběti a služby v chrámu.

Verše 44–45: *Průvodní jevy.* Lukáš z průvodních znaků (stejně Mk) zná roztržení opony a symbolickou „tmu po vší zemi“, vynechává matoušovské otevírání hrobů. Lukáš užije starověkého hvězdářského termínu, ale v období *Paschy* (úplňku) žádný astronomický úkaz zatmění slunce trvajícím tři hodiny není možný. Chce tím vyjádřit tmou existencionální, která je spojena

s apokalyptickým očekáváním. Roztržení opony mluví o oponě mezi vnější a vnitřní svatyní. Za tuto oponu vstupuje jednou za rok (na den smíření) velekněz. Opona je tak symbolem překážky mezi člověkem a Bohem a nyní je překonána. Tma je okamžik soudu, ale roztržená opona výrazem smíření (byť za cenu pádu kultu, chrámu). (Viz Am 8,9–10.)

Verš 46: *Do tvých rukou odevzdávám svého ducha. sz zná ducha jako duši, dýchání, které odlišuje živé od mrtvých a bylo vdechnuto Stvořitelem (problematika vzkříšení těla a vzkříšení duše bez těla – pro židy takové oddělení není možné). Vydechl (u Mk, L – *exepneusen*) × vypustil ducha (Mt – *aphēken to pneuma*).*

Podle J. B. Součka svými slovy na kříži Lukáš (oproti Mt a Mk, kteří na kříži vyjadřují opuštěnost slovy Ž 22) ustupuje tendenčnějšímu pojetí Krista jako uvědomělého a lidsky velikého člověka. Důraz může být ale na tom, že všechno, co Ježíš působil, bylo z Ducha, z Boží vůle a k Božímu cíli. Ale pozor na trojiční interpretace, dějinně se stala i ta pomýlenost, že Ježíš na kříži vypouštěl Ducha. (*Svého ducha kladu do tvých rukou, vykoupils mě, Hospodine, Bože věrný. [Ž 31,6]*)

Verš 47: *Byl spravedlivý.* Oproti Mt a Mk, kde „byl Syn Boží“. Je to menší vyznání? Spravedlivý je mesiášský přídomek (Iz 11,5; žalmy). Teologický pojem spravedlnosti nejsou především morální kvality podle nějakých předepsaných norem, ale smysluplný vztah k Bohu a ke světu. Z toho všechny kvality rostou. A Ježíš je připraven pro tuto spravedlnost i trpět, aby ukázal, jak se k ní dobrat a jaká je. Aby bylo zřejmé, které kvality a hodnoty jsou pro život nosné. Spravedlnost je vyjádřením naděje, že tento svět má svůj smysl a své dobré směřování, které je potřeba pouze rozeznat mezi jinými. A v tuto chvíli ho rozeznává právě pohanský setník, který teologii rozuměl málo, ale poznal, co je spravedlivé, když to viděl (podobně v. 50 Josef z Arimatie). (*Toho, který nepoznal hřích, kvůli nám ztotožnil s hříchem, abychom v něm dosáhli Boží spravedlnosti. [2K 5,21]*)

Verš 48: *Odcházelí bijíce se do prsou.* Jde o kající gesto („Má vina, má velká vina.“ – řkc liturgie). Celá lukášovská dějová linie směřuje k tomu, že zástupy pochopí význam událostí. Pokání má význam pro odpuštění.

Verš 51: *Patřil k těm, kteří očekávali Boží království.* Pojem Božího království jako základu Ježíšovy zvěsti nemůže chybět ani v těchto nejvýznamnějších místech. To, co spravedlivý Josef očekával, viděl naplňovat se před svými očima a pochopil to (L 17,20–21).

Verš 56: *Ale v sobotu zachovaly podle přikázání sváteční klid.* Ježíš Zákon nezrušil, ale naplnil, i obřadem po smrti. Celý obřad demonstruje opravdovost

smrti, „normálnost“ podle lidských měřítek. Opravdu zemřel a byl obyčejně pohřben. Čin Josefa z Arimatie, který projevils dostatek odvahy jít za Pilátem (oproti Šimonu z Kyrény, který byl jen náhodný kolemjdoucí), připravuje půdu pro objevení prázdného hrobu: kdyby o tělo nikdo nezažádal, to by se stalo jen kusem v hromadném hrobu pro popravené a v neděli by bylo vše jinak. Nákladnost vytesaného nepoužitého hrobu v zahradě, vonné masti atd. evokují královský charakter Ježíšova spočinutí upomínkami na starozákonní pohřby králů (Az, Manasses, Amnon, David).

39.1.2 Úskalí

Pašije se vypráví potřetí v tomto školním roce. Soustřeďte se na to, co je jiné – evangelista Lukáš mluví o tom, že Ježíš na kříži odpustil těm, kdo se proti němu provinili, stejně tak zdůrazňuje, že mnoho lidí pochopilo, že Ježíš je Mesiášem a králem, spravedlivým Božím.

39.1.3 Odkazy

SOUČEK, Josef Bohumil: *Utrpení Páně podle evangelií*. Praha: Kalich, 1951

Odkazy na starší přípravy a další pracovní materiály najdete v online verzi úlohy na adrese <http://katecheze.evangnet.cz/katechetické-přípravy/ukrizovani-a-odpusteni-podle-lk-dpns3>.

.....

39.2 PRO DĚTI

Převyprávění

Muži, kteří vedli jeruzalémský chrám potřebovali někoho z vlády, aby jim potvrdil jejich podezření, že Ježíš chce narušit klid v jejich společenství. Už nějakou dobu sledovali, jak jsou lidé Ježíšem poblázněni a chovají se jinak než obvykle. Ježíše zatkli a soudili. Pak vyrazili za Římanem Pilátem, který to tam měl na starost, co se pořádku týče, a vysvětlili mu, že Ježíš je buřič. Pilát je ale už tak trochu znal. Věděl, že trochu přehánějí a trochu vyvádějí kvůli zbytečnostem, alespoň z jeho pohledu, protože to byl cizinec

a do kostelních věcí moc neviděl. Chtěl si udělat svůj názor. Měl snahu si s Ježíšem promluvit tak nějak na rovinu: „Ty jsi král Židů?“

Trochu si z něj dělal legraci, protože židovským vládcem byl Herodes. Ale přece jen existovala stará židovská legenda, že přijde boží Vyvolený, který bude potomkem opravdických králů, velkého Davida, který žil v srdcích lidu. Kdyby se někdo takový prohlásil za krále, lid by poslal k šípku Heroda i s Pilátem. Jenže Ježíš mu neřekl ani ano, ani ne. Tak co s tím? Ať si to zkusí zase pro změnu Herodes.

Herodes měl dobrou náladu, byl v Jeruzalémě jen na návštěvě, a tak by ho ani nenapadlo, že zrovna potká toho kouzelníka tam od nich z Galileje, co už mu o něm vypravovali.

„Tak se ukaž, co umíš, předved' něco veselého nebo řekni něco, ať se o to můžeme přít.“

Ale Ježíš nic, i když kolem furt křičeli, co všechno říkal a dělal, teď tam jen stál. Tak ho aspoň převlékli do královského kostýmu a zase poslali ke kamarádovi Pilátovi.

Piláta to nepobavilo, obořil se na ty z chrámu: „Co po mně chcete, mně nepříjde škodlivý a Herodovi taky ne, zdržujete. Dám mu nějaký malý trest za přestupek a ať jde.“

„Ne, to my nechceme. Jen si ho nech, my chceme raději vůdce Barabáš,“ smlouvali oni.

Pilát ničemu nerozuměl. Co jim ten Ježíš takového provedl? A ten lump Barabáš, toho už vůbec pouštět nechci. Ale jak na něj hulákali „Ukřižuj“ čím dál tím víc, začal se jich trochu bát. No, ať je po jejich. Poslal vojáky, ať Ježíše odvedou s křížem na popraviště. Ježíš byl ale ze všeho toho unavený, tak ani dojít nemohl a musel mu s křížem jeden kolemjdoucí pomoci. Plačící ženy u cesty mu připomněly část ze židovské Bible, kterou znal, tak jim to i řekl, aby neplakaly nad ním, ale nad světem, ve kterém nevinného člověka zabíjejí, a že Pán Bůh to tak nenechá.

Vyšli na kopec, kde byly ještě i další kříže, a tak tam Ježíš nevisel sám, ale po každé straně měl zločince. A všichni se mu posmívali, že by nečekali krále, co bude na kříži, že králové umírají přece jinak. Nevěděli, že Ježíš vyhrál bitvu, kterou by žádný král nevyhrál. A tak jako těm ženám u cesty, i jim řekl něco z Bible, z Otčenáše, aby jim Bůh odpustil jejich viny, i když jsou to jeho viníci. Protože jsou to Boží děti, které úplně nerozumí tomu, co dělají. Některým to potom došlo, pochopili to.

A když šli domů, říkali si: „Jestli jsme náhodou neprovedli nějakou hloupost.“

Taky jeden z těch zločinců na kříži vedle měl pocit, že Ježíš má výjimečnou moc, že by mu mohl nějak pomoci. Druhý zločinec ho ale okřikl, protože pochopil, že oni dva pykají za své zločiny, ale Ježíš neudělal nic špatně. A Ježíš, protože uměl ocenit, když mu někdo věřil, mu slíbil, že ho nenechá ve štychu, až umřou. Že v tom dalším příběhu po smrti, se o něj postará a zkusí to spolu lépe než tady, kde se mu úplně všechno nepovedlo. Že mu bude nablízku.

Když bylo největší horko, odpoledne se přehouplo do druhé půlky a nikoho už moc nebavilo tam být, najednou se začaly dít divné věci. Slunce lidem zašlo a neviděli jeden na druhého, každý byl sám a bál se. V chrámu se roztrhl závěs mezi lidmi a prostorem, kam jindy žádný člověk nesměl. Aby lidé pochopili, že všechno je najednou jinak než dřív. Bůh chce být všem lidem nablízku.

Ježíš umřel. Síla toho okamžiku probudila v mnoha lidech nové pocity. I jeden z vojáků pochopil, že Ježíšův způsob života měl smysl a byl dobrý. A tak to řekl nahlas. Najednou byl Ježíši nablízku, jako nikdo jiný.

Jeden z lidí, kteří byli u toho, když Ježíše odsoudili, Josef z Arimatie, byl Ježíši blízký. Ráno viděl, že se Pilát netvářil z celé věci úplně nadšeně, tak se rozhodl, že mu snad nebude vadit, když Ježíšovo tělo oproti zvyklostem pohrbí důstojně. Měl pravdu, Pilát mu tělo dal a Josef ho uložil do svého hrobu, který byl tak nový, čistý a krásný jako pro krále, který vyhrál tu největší bitvu a padl. Pochopil, že Ježíš je skutečný král.

Náměty na akci

Posledních sedm slov Krista na kříži je sedm vět ze všech evangelií, které vstoupily do obecné tradice jako celek, i když k tomu můžeme mít teologické výhrady, protože jejich umístění v kontextech jednotlivých evangelistů má svůj význam. Sedm slov je zakořeněno v křesťanských rituálech během postní doby a Velikonočního týdne (hlavně Velkého pátku) a je dobré tuto tradici znát a případně s ní pracovat za účelem schématické velkopátečních událostí. To první, co Ježíš řekl, jsou slova milosti – odpusť jim, to je podstatné.

Tato slova bývají někdy označována jednoslovnými charakteristikami: 1) Odpuštění, 2) Spasení, 3) Vztah, 4) Opuštění, 5) Úzkost, 6) Setkání a 7) Vítězství.

Nechte děti přiřazovat biblické citáty k charakteristikám. Využijte slova na kříži k opakování toho, co o Ježíšově utrpení napsali jednotliví evangelisté:

Vytvořte plakát, na kterém bude kříž. Protože jsme probírali tři různá evangelia, slova na kříži postupně doplňujte podle jednotlivých evangelistů, začněte od Marka, můžete upozornit, že jsou v matoušovském podáním stejná, a pokračujte Lukášem a Janem, který na řadu teprve přijde (můžete mít např. slova vytištěna v bublinách), pracujte s tím, čemu děti rozumí a čemu méně, proč tu kterou větu evangelisté zařadili, co to o Ježíšovi říká.

Nechte děti srovnat citáty tak, aby tvořily příběh (jak by asi šly po sobě):

- *Ježíš řekl: „Otče, odpusť jim, vždyť nevědí, co činí.“ O jeho šaty se rozdělili losem. (L 23,34)*
- *Ježíš mu odpověděl: „Amen, pravím ti, dnes budeš se mnou v ráji.“ (L 23,43)*
- *Když Ježíš spatřil matku a vedle ní učedníka, kterého miloval, řekl matce: „Ženo, hle, tvůj syn!“ Potom řekl tomu učedníkovi: „Hle, tvá matka!“ V tu hodinu ji onen učedník přijal k sobě. (J 19,26–27)*
- *O třetí hodině zvolal mocným hlasem: „Eloi, Eloi, lema sabachtani?“; což v překladu znamená: „Bože můj, Bože můj, proč jsi mě opustil?“ (Mk 15,34; par. Mt 27,46)*
- *Ježíš věděl, že vše je již dokonáno; a proto, aby se až do konce splnilo Písmo, řekl: „Žizním.“ (J 19,28)*
- *Když Ježíš okusil octa, řekl: „Dokonáno jest.“ A nakloniv hlavu skonal. (J 19,30)*
- *A Ježíš zvolal mocným hlasem: „Otče, do tvých rukou odevzdávám svého ducha.“ Po těch slovech skonal. (L 23,46)*

Nechte dvě skupiny inscenovat oba výslechy – Pilátův i Herodův – liší se něčím? Pochopíme, že cizinec Pilát měl méně informací k celému kontextu (neznal starozákonní proroctví, jazyk) a situaci přitom vyhodnotil lépe. Zvenku se nám mohou někdy věci jevit jasnější.

Ponížení fyzickým trestem děti dobře znají. Často je to psychické bolavější, než to fyzické. Mluvte spolu nad žalmem: Ty víš, jak jsem tupen, ostouzen a haněn, máš před sebou všechny moje protivníky. Srdce potupou mi puká, jsem jak ochrnutý. Na soucit jsem čekal, ale marně; na ty, kdo by potěšili – nenašel se nikdo. Do jídla mi dali žluč, když jsem žiznil, dali mi pít ocet. (Ž 69,20–22) Můžete v Lukášově textu hledat, kde a kdy byl Ježíš vysmíván. Upozorněte děti na to, že Ježíš na kříži přesto prosí svého Otce za odpuštění pro všechny.

Zatmění slunce: Na špejli jsou zavěšené tři provázky s ovocem. Na prvním je pomeranč jako Slunce, na druhém jablko jako Měsíc, na třetím kulička

vína jako Země. Když se svítí baterkou na pomeranč z druhé strany, jablko zastíní víno.

Rozhovor: Co nám zastíní „Slunce“? Nadějí? Je to nějaká bezvýhodná situace. Nic se nedaří a v duši máme tmu. Co může naši tmu opět rozzářit?

Roztržená opona: Ve zhasnuté místnosti rozsvítíme světlo za prostěradlem (látkou), které drží napnuté dvě děti. Ostatní se podílejí na střihání (nemusí jít o jeden střih.). Při tom můžeme zpívat některou z jednoduchých písní, např. *Před tebou Pane, temno ztrácí sílu svou* (sv 456).

Je možno mít přichystané nástěnné hodiny a ukazovat si zkusmo „kolik hodin bude, když žid řekne, že...“

Výtvarné zpracování příběhu

- Dnes budeš se mnou v ráji: Okno do mého ráje. Koláž s dokreslenými motivy, fotkami rodiny, kopiemi písniček, oblíbených básniček/úryvků knížky, screenshoty z PC her, polaroidem vyfocené fotky kamarádů z neděľky, kytky z farské zahrady atd. — Když byste byli úplně spokojení, jak by to vypadalo? Co a kdo všechno by u toho byl, jak byste se tam cítili? A teď si představte, že by to bylo ještě lepší. Uvažujte nad tím, že rájem je v textu Ježíšova blízkost. Zažívá ji i ten, kdo byl zločincem. To je Boží spravedlnost.
- Výtvarné zpracování hrobu. Použijte negativ/pozitiv černobílého obrázku (hrob je vevnitř černý, pak bílý), či jak je hrob prázdný/plný, jak je to smrt/naděje (vzkříšení). Vyzdobte hrob, protože je pro krále a protože už to nemá být místo temnoty a konce, ale nového začátku.
- Přečtete nebo převyprávějte lukášovský příběh. Vytvořte vlastní „příběhový kříž“. (Inspirujte se salvádorským křížem – v obrázkovém vyhledávání na google stačí zadat heslo *el salvador cross*.) Váš kříž bude mít název: Ježíš odpouští a přijímá. Koho do navržené šablony namalujete? (Dvojice zločinců vlevo/vpravo – zástupy/lotr; lotr prosící/mlčící; setník/Josef Arimatjiský; nebo můžete přidat některé symboly – chléb/víno; noc/den aj.).¹

¹ Šablona ke stažení v online verzi úlohy, viz 39.1.3.

- *Vojáci, kteří konají rozkazy: Připomíná to něco z naší současnosti? Veřejnost, když se děje bezpráví? Policejní složky, soudce, co neposlouchají své svědomí, dozorce v koncentračních táborech, ale i lidi v blízkém okolí? Také my někdy raději nekoukáme a děláme jen svou práci.*
- *Co všechno je zlo? Uveďte příklady, hovořte o tom, kdo a proč to dělá. Jak je nám, když uděláme něco špatného? Pomůže nám, že jsme měli důvod?*
- *Jsi-li... ukaž zázrak: Co je pověrčivost? Co je štěstí/smůla/osud? Jak se děti nechají ovlivnit vůlí něčeho/někoho cizího? Jak jsou odolné vůči manipulaci?*
- *Jiné zachránil, ať zachrání sám sebe: Umíme dát přednost druhým před sebou? Dát jim sebe raději, než sebe zachránit?*
- *Umí děti přiznat svou chybu? Nebo se jim to někdy nechce vyslovit nahlas? Jsou rády, když to rodič někdy pochopí jen z toho, když se k němu přitulí, a odpustí, aniž by bylo potřeba slov? Děje se to často?*
- *Pro starší děti, konfirmandy: Je naše Vyznání vin před vp (přinést Agendu, seznámit s textem, který znají ze shromáždění) součástí přijetí odpuštění, které při vp zažíváme (a které je umožněno smrtí na kříži)? Je pro pochopení a napravení viny nutné její pojmenování, aby se již neopakovala?*
- *Diskuse o pohřbu. Byly děti někdy na pohřbu? Co si pamatují, co je zaujalo? V čem bylo tehdejší „pohřebnictví“ jiné než dnešní. (Jak mluvit s dětmi o pohřbu viz www.jinejsvet.cz.)*

Přesah

Jednoho po jeho pravici a druhého po levici. O rovné, přímé, pravé, spravedlivé, pořádkující, činné, mocné pravé straně a nezdárné, křivé, nespolehlivé, nevypočitatelné levé straně píše z hlediska kunsthistorie Jan Baleka. Jde o významný výtvarný motiv, ale v evangeliích se nedočteme, na které straně byl ten zločinec, který „bude se mnou v ráji“. Pozor při použití výtvarných děl jako ilustrací, protože někde může autor dát přednost pohledovosti (nevezme v potaz, že naše levice jako diváků, je z pohledu Krista pravice) a my se do výkladu na základě „typologie stran“ zamotáme. Nicméně právě zaměnitelnost „dobré“ a „špatné“ strany může vést k zajímavým úvahám nad povahou odpuštění. (Ovce postaví po pravici a kozly po levici. [Mt 25,33])

.....

39.3 LITURGIE

39.3.1 Písně

Velikonoční ve společenství obvyklé.

39.3.2 Biblický text k zapamatování

Ježíš řekl: „Otče, odpusť jim, vždyť nevědí, co činí.“ (L 23,34)

Ježíš mu odpověděl: „Amen, pravím ti, dnes budeš se mnou v ráji.“ (L 23,43)

39.3.3 Rituál

Pro lukášovské příběhy se bude hodit zpracování refrénu písně *Má duše Boha velebí*. Můžete ho buď recitovat nebo zpívat.

Solo: Má duše Boha velebí

Všichni: chválu vzdává

Solo: Pánem je nejen na nebi

Všichni: Buď mu sláva!

39.3.4 Okénko do bohoslužeb

Dnes si budete povídat příběh, který jste letos slyšeli už dvakrát. Představte si, potřetí stejný příběh v jednom roce. No, jestli to nebude nuda?! Evangelista Lukáš si myslí, že nebude, napsal ho totiž trochu jinak a vy budete moci vypátrat, co mu přišlo nejdůležitější.

Aktivita: Připravíme dvě koruny – královskou (z papíru nebo ji najdeme u dětí mezi různými rekvizitami na karneval apod.) a trnovou (ustříhneme delší větve z růže nebo šípku, stočíme několikrát dokola) a ptáme se, co mají tyto dvě věci společného a čím se od sebe liší. Dnešní příběh bude o člověku, který nese na hlavě koruny obě. (Ježíš trpí, má trnovou korunu, umírá mezi zločinci, ale přitom je král, chová se královsky i tím, jak odpouští, promíjí.)

39.3.5 Modlitba

Bože náš, děkujeme, že nic z toho, co se nám nepovede, pro tebe není důvod přestat nás mít rád. Děkujeme, že Velikonoce končí krásným ránem a dobrým koncem, na to si vždycky vzpomeneme, když nám bude smutno. Prosíme, abychom o tom uměli jednou někomu vyprávět a mohli mu tak třeba také pomoci. Amen.

zajímavější je, že se právě jim Ježíš zjevuje — je to náznak toho, že okruh svědků se nyní po Ježíšově smrti a vzkříšení začne rozšiřovat. Jednoho z nich známe jménem (Kleofáš), jméno druhého není uvedeno.

Vzkříšený Ježíš je jiný, než byl pozemský, může být najednou v Emauzích, pak zase v Jeruzalémě, i dnes může být s námi, na našich cestách.

„Jedenáctka“ učedníků: Jsou pohromadě v Jeruzalémě, asi na stejném místě, kde byli předtím, protože „emauzští učedníci“ vědí, kde je hledat.

Místo

Vše se odehrálo v *Jeruzalémě* — ukřižování Ježíše, hrob, poté prázdný hrob.

Emauzy: Těžko říci, kde byly, ale víme, jak daleko byly od Jeruzaléma (uvádí se 60 stadií, což je asi 11,5 km). Možná to bylo bydliště dvou učedníků, vraceli se z Jeruzaléma plni zármutku domů. Josephus Flavius v Židovské válce píše, že Římané srovnali Emauzy se zemí v odvetu za partyzánský přepad, muže zavraždili a ženy odvěkli.

Cesta z Jeruzaléma do Emauz cesta trvala „asi tři hodiny cesty“ (verš 13). Jeruzalém leží na kopci, takže cesta do Emauz byla z kopce dolů, zatímco zpátky do Jeruzaléma stoupali. Tato cesta byla především „cestou pryč z Jeruzaléma, „z místa činu“ a vyznačuje se smutkem, pochybnostmi a beznadějí. Zatímco cesta zpátky je už ve znamení radosti, naděje a úkolu.

Časový údaj

„*Téhož dne...*“ — prvního dne týdne.

„Zůstaň s námi, *vždyť už je k večeru* a den se schyluje“ — večer, čas večere, den se schyluje.

Rozhovor

Ježíš: „O čem to spolu cestou rozmlouváte?“ — Ježíš se k učedníkům na cestě přidal, začali spolu mluvit, už to není rozhovor o něm, ale s ním. Ježíši nejde o fakta — co se tam vlastně stalo, ale chce slyšet, jak tomu ti dva učedníci rozumí, jestli v těch velikonočních událostech učedníci vidí nějaký smysl.

Kleofáš: „Ty jsi asi jediný z Jeruzaléma, kdo neví, co se tam stalo!“ — otázka mesiášské naděje hýbala skoro každým člověkem, jen Ježíš neví — učedníci potřebovali v tuto chvíli někoho, komu by se mohli svěřit, kdo jim

naslouchá, kdo je blízko a přece trochu cizí, tuto roli na sebe v tuto chvíli Ježíš bere:

Ježíš: „A co to bylo?“

Oni: „Jak Ježíše Nazaretského, který byl prorok mocný skutkem i slovem před Bohem i před lidmi“ — o Ježíši mluví jako o Proroku, oni ho pokládali za proroka — za muže, který vyřizuje Boží vůli, tuto „christologii Proroka“ Lukáš dobře znal (viz L 7,11–17).

„Naši veleknězi a členové rady vydali, aby byl odsouzen na smrt, a ukřižovali ho. A my jsme doufali, že on je ten, který má vykoupit Izrael. Ale už je to třetí den, co se to stalo...“ Zde se dozvídáme, jak tomu všemu ti dva učedníci rozumí — jsou zklamaní, čekali, že Ježíš Prorok mocný skutkem i slovem zachrání Izrael, vykoupí ho z otroctví, ale to se očividně nestalo. Je to odpověď církve na cestě „ pryč od Jeruzaléma“, odpověď církve pochybující.

Ježíš: „Jak jste nechápaví a těžkopádní (doslova „pomalého srdce“), že nemůžete uvěřit všemu, co mluvili proroci! Což neměl Mesiáš to vše vytrpět a tak vejít do své slávy?“ — nejedná se o nadávku, i když je to ostrá proročká výtka, postihuje rozpoložení jejich víry, která je opravdu malá a omezená — trpící Mesiáš byl pro židy nemyslitelný. Učedníci nepochopili, proč Ježíšova cesta vzala takový konec, zkušenosti proroků by jim to bývaly mohly ukázat.

Následuje:

1) *Výklad Písma* — od Mojžíše a všech proroků — Ježíš učedníky odkazuje ke starozákonní zvěsti, protože právě ta umožňuje rozpoznat pravou povahu a význam Ježíšova vzkříšení. „A tak je zmrtvýchvstání také výzvou k rozpomínání; jistota totiž vyrůstá pouze z kořenů rozpomínání.“ (Ingo Baldermann: *Úvod do biblické didaktiky*)

2) *Lámání chleba* — při večeři u nich doma se host stává hostitelem, právě při lámání chleba ho učedníci poznají, spadnou jim jejich šupiny z očí, prožívají totéž co kdysi při nasycení zástupů (L 9,16) a při poslední společné večeři před jeho ukřižováním, kdy Ježíš také „vzal chléb, vzdal díky, lámal a rozdával jim.“ V tu chvíli se „srdce pomalá“ rozhoří vírou. Při Večeři Páně je možné prožít přítomnost vzkříšeného Ježíše.

3) *Ježíš zmizel jejich zrakům* — Ježíš zmizel v určitou chvíli, neodešel předčasně, ani nesetrval příliš dlouho, „nevybavoval se“ s učedníky v přátelském rozhovoru, odešel ve chvíli, kdy konečně prohlédli a poznali vzkříšeného Ježíše.

4) *Návrat učedníků do Jeruzaléma* — jejich víra je obnovena, hoří jim srdce, v tom můžeme vidět znamení Ducha svatého, vrací se zpátky do Jeruzaléma,

ke společenství ostatních, zpátky k opuštěné tradici Písem. Ježíš sice zmizel jejich zrakům, ale jim zůstala víra v jeho zvláštní přítomnost a oni v síle této víry a radosti ze setkání se vzkříšeným Kristem se vydávají na další cestu v naprosto jiném rozpoložení.

40.1.2 Úskalí

Děti může napadnout otázka: „Jak je možné, že učedníci Ježíše nepoznali?“ Připravte si odpověď, abyste se do toho nezamotali a nelíčili jim to jako nějaké science fiction, že byl chvíli neviditelný, pak zas viditelný, vlastně duch, není to příběh o strašidlu Ježíši atd.

Příběh zdůrazňuje, že učedníci jsou slepí, jejich oči jako by byly „držené“, něco jim brání vidět – jejich strach, smutek, zahleděnost na svoje problémy, jsou osloveni (srdce jim hoří), když jim Ježíš vykládá Písma a prohlédnou až ve chvíli, kdy Ježíš láme chléb a dává jim. Ale i v tu chvíli nemají Ježíše ve své moci, mizí jejich zrakům – dostali sílu, víru a teď je to na nich.

40.1.3 Odkazy

BALDERMANN, Ingo: *Úvod do biblické didaktiky*. Jihlava: Mlým 2014

POKORNÝ, Petr: *Vznešený Teofile, teologie Lukášova*

evangelia a Skutků. Třebenice: Mlým 1998

Odkazy na starší přípravy a další pracovní materiály najdete v online verzi úlohy na adrese <http://katecheze.evangnet.cz/katechetické-přípravy/na-cestě-do-emaúz-dpns3>.

40.2.1 Předškoláci

S kým je vám dobře? Když je vám smutno, kdo vás umí potěšit? A když někdo pláče, co uděláte? Pohladíte ho, přinesete mu oblíbenou hračku, podáte mu dudlík nebo bonbon nebo se ho zeptáte: „Co se ti stalo? Proč pláčeš?“

Dva učedníci jsou na cestě do vesnice Emauzy. Oba jsou moc smutní. Pláčou. Ztratili svého nejlepšího přítele. Vkládali do něho velké naděje. Věřili, že je Mesiáš, Zachránce pro všechny. A teď je mrtvý. Ukřižovali ho. Vůbec tomu nerozumí. Kvůli němu všechno opustili, svojí vesničku Emauzy, svoje rodiče, kamarády, svoje oblíbená zvířátka. Co se teď stane? Mluví o tom všem spolu, vzpomínají na svého přítele Ježíše a jsou stále smutnější. Jaký je to dnes pro ně ošklivý den!

V tom k nim někdo přichází. Má na sobě bílý plášť. Kdopak by to asi mohl být? Je to Ježíš. Ale učedníci ho nepoznali, měli oči plné slz. Ježíš jde s nimi a ptá se jich, proč jsou tak smutní? Co se jim stalo? A učedníci mu všechno vypráví, jak měli Ježíše rádi, rádi ho poslouchali, uměl mluvit hezky o Bohu, každému rozuměl, byli s ním šťastní. Ježíš je poslouchal. A jim bylo najednou dobře, poprvé po dlouhé době, skoro jako tehdy, když žil ještě Ježíš. Je to fajn, když nám někdo naslouchá a zajímá se o nás. Ježíš jim taky vykládal Bibli. Ale oni ho stále ještě nepoznali, jako kdyby měly na očích nějaké šupiny, které jim bránily Ježíše poznat.

Dorazili do vesničky Emauzy. Cesta jim s tím cizincem docela rychle uběhla. Bylo jim s ním dobře (*jako vám je dobře... inspirováno tím, co děti říkaly na začátku*).

Ježíš chtěl jít dál, ale učedníci ho prosili: „Zůstaň s námi, nechoď nikam, už je večer.“ Přemlouvali ho: „Den končí a my nechceme být sami, buď tu s námi, prosím.“

Pozvali ho k sobě domů a on se nechal přemluvit a zůstal s nimi. Sedli si ke stolu. Ježíš vzal chleba, poděkoval za něj Pánu Bohu, rozlomil ho a dával učedníkům.

A v tom ho poznali a radostně vykřikli: „Vždyť to je Ježíš! Jak je možné, že jsme ho nepoznali. Byli jsme úplně slepi! Ježíš žije! Je s námi, na našich

cestách, u našeho stolu. Hurá! Haleluja!“ Najednou se zarazili, protože Ježíš už tu nebyl, ale nebyli z toho už smutní. Věděli, že Ježíš je s nimi v jejich srdci. Když mu věří, je s nimi. Nemusí se ničeho bát.

I s námi je Ježíš. Má nás rád. Nikdy nejsi sám, protože Ježíš je stále s tebou.

Někdy když nám je smutno, je tma a jsme sami v postýlce nebo se bojíme jít do nové školky nebo se bojíme na školce v přírodě, můžeme se modlit a v modlitbě si s Ježíšem povídat. A můžeme si taky zpívat takovou prosbu, modlitbu: „Zůstaň s námi, Pane, když se stmívá, zůstaň s námi, den se nachýlil, zůstaň s námi, už se připozdívá, zůstaň s námi, když ubývá sil...“ Amen.

Zazpívejte píseň *Zůstaň s námi* (sv 401).

Aktivita

Můžete si namalovat na velký papír nebo látku cestu a napsat tam velkými písmeny Ježíšův vzkaz, když se loučil se svými učedníky, slyšeli jsme ho minulou nedělkou: „A hle, já jsem s vámi po všechny dny až do skonání tohoto věku.“ A na tu cestu děti mohou obtisknout své nohy pomalované prstovými barvami. Jsme na cestě s Ježíšem a on je stále s námi, i když ho třeba ani nepoznáme nebo si to neuvědomujeme. Do šlápoty mohou děti napsat své jméno, nebo kam by chtěli dojít nebo jet třeba o prázdninách.

Hra na poznávání

Nejprve rozhovor: Můžeme si s dětmi povídat, podle čeho druhého poznáme – třeba když je šero nebo tma. Můžeme využít pohádku o neposlušných kůzlátkách – podle čeho poznali maminku? A pak se vrátíme k dnešnímu příběhu – podle čeho poznali učedníci Ježíše?

Potom hra: Děti se schovají za velkou látku, ve které jsou dva otvory, jedno z dětí zůstane před látkou a jedno dítě vystrčí své ruce. Podle čeho ho poznáš? Podle rukou? Pokud to nejde – dítě promluví nebo se zasměje. Už ho poznáš? Když se to nepodaří, může říci nakonec své jméno.

Pomůcky: Velký papír nebo látka, prstové barvy, štětce, fixy.

40.2.2 Mladší školní děti

Na papír si z jedné strany namalujte smutný obličej a na druhou stranu veselý, radostný obličej. Nejprve ukažte dětem smutný obličej – jak se ten člověk asi cítí? Co se mohlo stát, že je tak smutný? Proč býváte vy smutní?

Potom otočte papír a ukažte veselý obličej – jak se ten člověk asi cítí teď? Co se mohlo stát, že je najednou veselý? Co vás potěší? Jaká slova? Jaké činy?

Pozvu vás dnes na cestu. Ta cesta vede z kopce dolů – z Jeruzaléma do vesničky Emauz. A po té cestě jdou dva smutní lidé, dva muži, Ježíšovi přátelé. Odešli z Jeruzaléma, ani se pořádně nerozloučili. Celé to bylo jako zlý sen, už to v Jeruzalémě nemohli vydržet, Ježíše ukřižovali a jim zbyly jen oči pro pláč. Raději se vrátí domů. Do Emauz. Cesta jim moc rychle neubíhala. Kdybychom se na ně dívali zdálky, asi bychom viděli dvě postavy, zachumlané do svých pláštů, shrbené, smutné. Ztratili smysl života, jsou zmatení, nerozumí tomu, co se stalo...

„Všechno je pryč,“ naříká Kleofáš. „Teď jsme zase úplně sami.“

„Máš pravdu,“ souhlasil jeho přítel. „Co teď asi budem dělat? Všechno vypadalo tak nadějně...“

Ti dva muži žili poklidným životem ve vesnici Emauzy a jednoho dne se dozvěděli o Ježíši. Lidé říkali, že je to prorok, mocný slovem i skutkem, před Bohem i před lidmi. A když ho poprvé poznali, museli uznat, že lidi měli tentokrát pravdu. Když Ježíš mluvil o Bohu, cítili, že mluví pravdu, že Boha opravdu zná. Když mluvil s lidmi, mluvil k jejich srdci, nikoho neodsuzoval, všechny přijímal. Mnohé uzdravil, mnohým pomohl. Pomalu začínali věřit, že Ježíš je Mesiáš, že přišel zachránit Izrael, vysvobodit. Jenže pak ho zatkli, odsoudili a ukřižovali. Prostě konec. Teď jsou na všechno zase sami.

Ježíš už tu s nimi není.

A když si tak naříkali, najednou se k nim připojil nějaký pocestný. Ani je to nepřekvapilo, lidé byli pořád na cestách. Vypadalo to, že ten muž má stejnou cestu jako oni, a tak šli ve třech. Vůbec toho člověka vlastně nevnímali. Pořád mysleli na to, co zažili v uplynulých třech dnech, na to, že Ježíš je mrtev. A tak si ani nevšimli, kdo to s nimi kráčí, nevšimli si, že ten, kdo byl mrtev, žije a přidal se k nim na jejich cestě.

Zeptal se jich: „O čem to spolu rozmlouváte?“

Učedníci toho všeho byli plní, divili se, že pocestný neví, co se v těch dnech v Jeruzalémě odehrálo a tak mu vyprávěli o tom, jak doufali, že Ježíš povede celý Izrael, tak jako Mojžíš kdysi vedl jejich praotce z egyptského otroctví. Oni doufali ve vysvobození, v záchranu a věřili, že Ježíš má tu moc je zachránit.

Jenže už je to třetí den, co ho ukřižovali a nic se neděje, žádná naděje, prostě konec. Ničemu už nevěří. Ani novinkám, s kterými dnes ráno přišly ženy od Ježíšova hrobu, prý tam není jeho tělo, jen anděl mluvil cosi o tom, že nemají hledat živého mezi mrtvými, že byl snad vzkříšen. I učedník Petr si to šel ověřit a také nenašel Ježíšovo tělo. Ale to ještě nic neznamená, protože samotného Ježíše nikdo neviděl.

Nikdo? Vždyť oni mají tu čest mluvit se vzkříšeným Ježíšem, jenže jsou slepí, nevěří, že by se něco takového mohlo stát, že by ho Bůh mohl vzkřísit, že by Bůh měl takovou moc.

Ten zvláštní pocestný se jen podivil jejich malé víře: „Jak jste nechápaví, tak natvrdlí, že nemůžete uvěřit všemu, co mluvili proroci! Ten Mesiáš, váš zachránce, v kterého jste tolik doufali, musel trpět, aby se ukázala veliká Boží moc, která je silnější než smrt. Vždyť o tom už dávno proroci mluvili. Tolikrát Bůh zachránil svůj lid! Proč by nemohl tedy teď vzbudit k životu Ježíše a vám dát naději?“

Učedníci najednou cítili, že jejich srdce zahalené smutkem a pochybnostmi začíná trochu ožívat. Jako by se do nich vracel život, víra, teplo, naděje.

Tak dobře jim bylo s tím cizincem. Skoro tak dobře jako s Ježíšem, který v nich mnohokrát vzbudil víru a naději. Ani si skoro nevšimli, že už jsou u Emauz, tak byli zaujati hovorem. Zdálo se, že jejich společník chce jít dál, ale učedníci ho prosili: „Zůstaň s námi, nechod' nikam, už je večer.“ Přemlouvali ho: „Den končí a my nechceme být sami, buď tu s námi, prosíme.“

Pozvali ho k sobě domů a on se nechal přemluvit a zůstal s nimi. Sedli si ke stolu. Ježíš vzal chleba, poděkoval za něj Pánu Bohu, rozlomil ho a dával učedníkům. Vlastně to nebylo nic zvláštního, ale oni si při tom vzpomněli na Ježíše, přesně tak to on dělával.

A v tom ho učedníci poznali a radostně vykřikli: „Vždyť to je Ježíš! Jak je možné, že jsme ho nepoznali? Jak jsme mohli být tak slepí, vždyť nám srdce hořelo, když nám cestou vykládal slova dávných proroků! Ježíš žije! Je s námi, na našich cestách, u našeho stolu. Hurá! Haleluja!“

Najednou se zarazili, protože Ježíš už tu nebyl, ale nebyli z toho už smutní. Věděli, že Ježíš je s nimi v jejich srdci. Když mu věří, je s nimi. Nemusí

se něčeho bát. Teď už nepochybovali o tom, co ráno prožily u prázdného hrobu ženy. Sami právě prožili setkání s živým Ježíšem.

Ti dva pochopili, že není důvod utíkat a zůstat v Emauz. Pochopili, že Ježíš je s nimi tam, kde se spolu lidé sejdou a čekají na něho. A tak se vydali zase zpátky do Jeruzaléma. Ještě teď v noci utíkají, aby o tom vyprávěli ostatním. Stali se z nich svědkové. Kdybychom je viděli z dálky, viděli bychom dvě veselé postavičky, které hopsají a nadšeně poskakují, horlivě si něco vyprávějí, gestikulují. Svědčili o tom, že Ježíš je s námi, i když ho nevidíme a nepoznáváme. Že jde s námi, i když máme zrovna pocit, že jsme na všechno sami.

A teprve zpětně si třeba řekneme: „No jasně, v tuhle chvíli tam se mnou někdo byl, kdo mě nesl, kdo mě podpíral, kdo mi dával sílu a odvalu a taky naději, můj tichý společník Ježíš.“

Vyprávění příběhu s biblickými postavičkami

Pokud příběh vyprávíte s biblickými postavičkami, udělejte kruh z látky, do horní části kruhu umístěte kámen – symbolizující hrob, vedle může být i stůl a u něho ostatní učedníci, směrem doleva po kruhu jdou dva muži. Vy sami nebo děti, poté co řeknou, jak se ti dva asi cítili, můžete ukázat jejich držení těla, mohou být zahaleni do černé látky apod., jak budete vyprávět, připojí se k nim postava Ježíše a jde s nimi. V dolní části kruhu umístěte kámen nebo stůl, na něj kousek chleba, případně kuličku vína a svíčku, ti tři poutníci si sednou kolem stolu, pak Ježíš zmizí a ti dva učedníci se vydávají zpátky k Jeruzalému, k ostatním učedníkům, už nemají na sobě černé látky. Poté, co děti řeknou, jak se ti dva cítili na cestě zpět do Jeruzaléma, mohou ukázat držení těla těch dvou radostných učedníků.

Pomůcky: Papír, tužky, při používání biblických postaviček – kulička vína, kousek chleba, šátky, svíčka.

40.2.3 Starší školní děti

- Přečtete si příběh jako divadelní hru nebo ji zkuste nacvičit.¹
- Píseň *Zůstaň s námi, Pane* – povídejte si o písni vzhledem k příběhu z L 24.
- Přečtete si příběh z Bible.

1 Viz <<http://katecheze.evangelnet.cz/aktivity/emaury>>

Otázky pro děti

Kde byl vzkříšený Ježíš v příběhu? Kde mohli učedníci zažít jeho přítomnost? (Ježíš byl s učedníky na jejich cestě, v jejich smutku, bolesti, zažili jeho přítomnost právě v jeho blízkosti, mohli si s ním povídat, svěřit se mu, při výkladu Písma – to poznali až zpětně. Někdy si, až zpětně uvědomíme, že v určitých chvílích našeho života byl s námi Bůh. Učedníci poznali Ježíše při lámání chleba, při tom, co už s ním kdysi zažili, při společenství u stolu.)

Kde je vzkříšený Ježíš v našem světě? Kde můžeme zažívat jeho přítomnost? (Náš život někdy připomíná hru na stopovanou – někdo před námi šel a nechal na stromě fáborek nebo na zemi z klacků šipku, připravil úkol, překvapení nebo nějakou odměnu. Chodíme světem, a když se dobře díváme, nacházíme kolem sebe Boží stopy, různé úkoly, které pro nás Pán Bůh nachystal i překvapení. Ta cesta sice občas vede všelijakým trním a roklinami, ale cítíme, že na ní nejsme sami. Někdo už šel před námi, dokonce na sebe vzal náš kříž a zůstává s námi, i když se stmívá a ubývá sil. Ježíšovu přítomnost můžeme zažívat také při Večeři Páně, při pomoci, v nemoci, v radosti a vděčnosti atd.)

Gagarin a kardinál (příběh na závěr)

Gagarinovi nepomohl ani let do vesmíru, vždyť když se vrátil, prohlásil: „Boha jsem tam neviděl.“

Na to ovšem jeden z kardinálů prý reagoval: „Zvláštní. Já ho přece viděl. Viděl jsem ho ve skutcích milosrdenství, viděl jsem ho ve svědectví pravdě, viděl jsem ho v proměnách lidských srdcí, viděl jsem ho ve vysluhování večere Páně...“

S šupinami na očích takové jemnosti Boží přítomnosti člověk nevidí.

Rozhovor o tom, co nám brání Ježíše poznat a co nám brání druhého lépe poznat?

Co nám brání Ježíše poznat? (*Šupiny: šupiny lhostejnosti, šupiny hněvu a naštvanosti, šupiny zahleděnosti do sebe, šupiny svéhlavosti a hrdosti, šupiny pochybnosti aj.*) Co nám brání pochopit druhého, porozumět mu, lépe ho poznat? (*Šupiny: šupiny předsudků, šupiny nejistoty, ohrožení, šupiny závislosti a žárlivosti, šupiny studu, pocitů méněcennosti aj.*)

Požehnání

Hospodin je před námi a vede nás,
Je za námi a pohání nás,
Je pod námi a nese nás,
Je nad námi a žehná nám,
Je kolem nás a chrání nás.

Pomůcky: Bible, zpěvník, případně flipchart nebo velký papír na zaznamenání odpovědí.

40.2.4 Přesah

Je možné využít parafrázi písně *Šly zrána ke hrobu* (sv 324):

Šli večer do Emauz sami dva učedníci
Ježíše pohřbili a měli smutek v líci.
Tu se k nim připojil neznámý cestující
Ptá se jich co a jak, proč máte smutek v líci?

Prý už jim zbývá jen takhle se světem toulat
Rozprávět, vzpomínat, zbytky příběhů žmoulat.
Království nebeské už pro nás nekoná se
Takhle jsme dosnili ten krásný sen o spáse.

Poutník jim vypráví biblickou dějepravu
Mojžíše, proroky předkládá jako stravu.
Pro srdce kamenné, pro duši vyčerpanou
A ti dva koukají, oči jim jenom planou.

Když se pak setmělo, pozvou ho: Zůstaň s námi,
Pojď ještě vyprávět. Nechcem večeret sami.
Poutník od nich chléb vzal, rozlámal, pohostil je
A ti dva koukají, vždyť s námi Vzkříšený je!

Takhle dál potkával přátele opuštěné
U stolu kázal jim, sliboval nespátržené

Čtyřicet dní s nimi probíral jejich smutky,
A tak je připravil na nové Boží skutky.

Když však byl od nich vzat, v oblaku Božím ukryt
Zas hledí strnule, kam se teď máme podít?
Dva muži ptají se (šat sněhobílý měli):
Muži galilejští, uletěly vám včely?

Těšte se především, že příběh pokračuje
Na Ducha čekejte, co víru obživuje
Dál evangelium světem teď půjde s vámi
Dál bude pracovat, nezůstali jste sami.

•••••

40.3 LITURGIE

40.3.1 Písně

*Zůstaň s námi (sv 401); Dál, přece nejdeme sami (sv 39);
Někdo mě vede za ruku (sv 210)*

40.3.2 Biblický text k zapamatování

Zůstaň s námi, vždyť už je k večeru a den se schyluje. (L 24,29)

40.3.3 Rituál

Pro lukášovské příběhy se bude hodit zpracování refrénu písně *Má duše Boha velebí*. Můžete ho buď recitovat nebo zpívat.

Solo: Má duše Boha velebí

Všichni: chválu vzdává

Solo: Pánem je nejen na nebi

Všichni: Buď mu sláva!

40.3.4 Okénko do bohoslužeb

Před stolem Páně stojí stůl, u něho tři židle, na stole chleba, karafa s vínem (vodou) a pohárky. Kdo seděl u toho stolu a co se vlastně stalo, si budete děti povídat na nedělní.

Pokud máte ve sboru postavičky, je možné udělat cestu ze šátku na zemi před stolem Páně nebo na jiném obvyklém místě.

40.3.5 Modlitba

Pane, daruj nám radost. Ať tvoje vzkříšení prosvítí naše dny. Ať nezapomeneme, že jdeš s námi po cestě, že se nás ptáš, co se s námi děje, že slyšíš naše odpovědi. Zůstaň s námi i tehdy, když se bude stmívat. Amen.

.....

JEŽÍŠOVO NANEBEVSTOUPENÍ

TÉMA

Když učedníci mluví o Ježíšovi, stojí uprostřed nich. Poznají ho podle ran na rukou a nohou. Z učedníků se stávají svědci. Loučení s Ježíšem je radostné, vede ke chvále Boha. Ježíš pouští své přátele, ale zároveň zůstává stále s nimi.

CÍL

- Děti objevují, co znamená požehnání.
- Děti prožívají, že je dobré se rozloučit.
- Děti přemýšlí o významu nanebevstoupení.

.....

41.1 PRO UČITELE

Biblický text: L 24,36–53

41.1.1 Výkladové poznámky

O Ježíšově nanebevstoupení píše stejný autor na dvou místech – na konci Lukášova evangelia a na začátku knihy Skutků, s kterou se děti seznámí v nedělní škole příští rok.

V Lukášově evangeliu (L 24,50–53) jsou události datovány o Velikonocích, odehrávají se v blízkosti Betanie, jde o požehnání, klanění a chválu Boha, inspirace u Sírachovce 50,20–22. U Lukáše touto událostí evangelium končí.

Ve Skutcích (1,1–14) se nanebevstoupení děje po čtyřiceti dnech od Vzkříšení, je zdůrazněno očitě svědectví apoštolů. Kniha Skutků nanebevstoupením začíná.

Zjevení v Jeruzalémě (verše 36–49): Této zprávě se na jedné straně Ježíš objevuje jakoby v jiné podobě – nenadálý příchod (v. 36) a nenadálý

odchod (v. 51), učedníci se domnívali, že vidí ducha (v. 37). Na druhé straně se tu ovšem zdůrazňuje, že Ježíš je skutečný, že není jen přelud. Učedníci se ho mohou dotknout a zjistit, že má maso a kosti (v. 39), Ježíš před nimi jí (v. 41–43). Skutečnost, že Ježíš před nimi jí, souvisí i s tím, že Ježíš je přítomen při lámání chleba, při stolu Páně. Ve verši 49 Ježíš zaslibuje učedníkům budoucí seslání Ducha („zůstaňte ve městě, dokud nebudete vybrojeni mocí z výsosti“).

Nanebevstoupení (verše 50–53): Ježíš vyvedl učedníky až k Betanii, zvedl ruce a požehnal jim. V knize Sírachovec se píše: „*Potom velekněz sestoupil a vztáhl ruce nad celým shromážděním synů Izraele, aby svými ústy udělil Hospodinovo požehnání a směl vyslovit jeho jméno. A opět se klaněli, aby přijali požehnání od Nejvyššího.*“ Tento závěrečný oddíl Lukášova evangelia působí jako bohoslužba. Vzdalující se Ježíš žehná svým učedníkům, učedníci klečí a poté se radostně rozběhnou do Jeruzaléma odkud je Duch svatý rozešle hlásat evangelium do celého světa. Ježíš je zde vyobrazen jako velekněz, který svým utrpením prošel smrtí a hrobem, vstal z mrtvých a nyní vstupuje do nebe, je u Boha Otce, kde se za nás přimlouvá. Zajímavé je, že učedníci, jakmile viděli, že Ježíš vystoupil do nebe, se vrátili do Jeruzaléma „s velkou radostí“. To je nezvyklé, aby se někdo radoval, když mu blízký a milovaný člověk zemře, ale učedníci vidí celou událost vírou. Věří, že i když je Ježíš odňat jejich očím, zůstává s nimi stále, neopouští je, je v Otcově slávě, vede je a přimlouvá se za ně.

41.1.2 Úskalí

Toto lukášovské podání z konce evangelia svádí k pohádkové představě, jak Ježíš odplová na mráčku („byl nesen do nebe“). Nejednodušte příběh, je to příběh o Vzkříšeném, a ten nemá „tělo“ jako pozemský člověk. Nanebevstoupení souvisí s vyznáním víry, je to lidský pokus, jak vyjádřit, že Kristus je svrchovaný vítěz, ke kterému se přiznal Bůh.

Důraz položte na to, co se děje před nanebevzetím, Ježíš učedníkům žehná.

Je dobré, ještě než začnete příběh o nanebevstoupení vyprávět dětem, přemýšlet, co pro vás osobně nanebevstoupení znamená, co znamená pro vaši víru.

Nanebevstoupení znamená: Ježíš je u Boha. Bůh ho přijal. Stojí při něm. Ježíš panuje. Ježíš nezemřel, ale žije u Boha. Ježíš žije a přijde znovu. Jeho odchod umožňuje jeho nový příchod. Bůh řekl k Ježíšovým skutkům: „Ano.“

41.1.3 Odkazy

POKORNÝ, Petr: *Vznešený Teofile, teologie Lukášova evangelia a Skutků*. Třebenice: Mlýn, 1998

SOUČEK, Josef Bohumil: *Utrpení Páně podle evangelíí*. Praha: Kalich, 1983

Odkazy na starší přípravy a další pracovní materiály najdete v online verzi úlohy na adrese <http://katecheze.evangnet.cz/katechetické-přípravy/jezisovo-nanabevstoupeni-dpns3>.

•••••

41.2 PRO DĚTI

41.2.1 Předškoláci

Obrázek někoho, kdo žehná. Biblická postavička – žehnající. Sami můžeme ukázat žehnající gesto. Zeptat se dětí, co to znamená? Co ta postava na obrázku nebo biblická postavička dělá?

Požehnání je přání od Boha. Jako když ráno jdete do školky nebo jedete někam s babičkou a s dědou a maminka nebo tatínek se na vás usmějí a řeknou vám: Měj se hezky! Přeju ti krásný den. To přání vás pak provází celý den. Stejně tak nás provází Boží přání, Boží požehnání.

Učedníci byli moc smutní, když Ježíš umřel na kříži. Chyběl jim. Pak se ale stalo něco zvláštního, co nikdo nečekal. O tom jsme si povídali minule. Ježíš byl vzkříšen, vstal z mrtvých a zase se s nimi setkával, zase byl uprostřed nich. Sice to bylo trochu jiné setkání než dřív, ale učedníkům s Ježíšem bylo dobře. Ježíš jim vyprávěl příběhy, vysvětloval jim, co se vlastně stalo a co mají teď dělat.

Ježíš byl dokonce uprostřed nich, když o něm mluvili. A aby si ho nepletli s nějakým duchem, ukázal jim svoje rány po ukřižování na rukou a na nohou a najedl se před nimi. Učedníci měli radost, že zase vidí Ježíše. Slíbil jim, že dostanou Boží sílu, aby mohli o Ježíši a o veliké Boží lásce vyprávět i ostatním lidem.

Pak Ježíš pozval učedníky na procházku, šli kus cesty za Jeruzalém, až došli k malé vesničce. A tam pod širým nebem se s nimi Ježíš rozloučil.

Byla to taková bohoslužba na rozloučenou a na závěr jim požehnal (můžete zase ukázat obrázek žehnajícího, žehnající postavičku nebo sami gesto naznačit). A když jim žehnal, začal se od nich vzdalovat a pořád jim žehnal a pak byl nesen do nebe a poslední, co učedníci viděli, byly Ježíšovy žehnající ruce, jako by jim z nebe mával a sliboval jim, že bude stále s nimi, že je nikdy neopustí, že je má rád.

A snad i díky tomu hezkému rozloučení s Ježíšem se učedníci začali radovat a chválit Boha. Pořád totiž viděli Ježíše, jak jim žehná a slyšeli jeho slova, že bude stále s nimi. A i když zavřeli oči, viděli žehnajícího Ježíše. Jeho přání na cestu, jeho požehnání bylo stále s nimi, tak jako je i s námi, a proto se nemusíme ničeho bát.

I na prázdniny dostáváme požehnání, Boží přání na cestu, o které nyní společně poprosíme: *Svaté Boží požehnání, buď nad námi bez přestání! Sváté Boží požehnání, ať nás od zlého vždy chrání. Amen.*

Aktivity

- Děti si mohou navzájem povídat, na co se těší o prázdninách a mohou si vždy ve dvojici sdělit přání pro druhého na prázdniny.
- Děti mohou scénu Ježíšova „odcházení“ vytvořit pomocí biblických postaviček nebo si mohou namalovat obrázek žehnajícího Ježíše.

Pomůcky: Obrázek, biblické postavičky, papíry, pastelky.

41.2.2 Mladší školní děti

Zažili jste někdy, že někdo odešel bez rozloučení – třeba z neděľky nebo ze školy nebo nějaká návštěva, která u vás byla na víkend, odjela, ani se nerozloučila? Jaké to pro vás je, když se někdo pořádně nerozloučí, prostě beze slova, bez zamávání zmizí? Co si o tom člověku myslíte? A jak se cítíte?

Učedníci se vraceli z Emauz zpátky do Jeruzaléma. Utíkali, aby tam byli co nejrychleji a mohli ostatním vyprávět, co zažili, jak se k nim Ježíš přidal na jejich cestě a jak byli hloupí, že ho ani nepoznali. Běželi a sotva popadali dech. Museli na chvíli zastavit. Pořád vzpomínali na to setkání se Vzkříšeným Ježíšem. Kleofáš říkal: „Stejně je to zvláštní, že se ani nerozloučil, vid? Prostě zmizel...“

„Třeba se s ním ještě někdy setkáme,“ uklidňoval ho jeho přítel.

Když doběhli do Jeruzaléma, našli učedníky, tam kde je opustili. Byli tam všichni a vyprávěli si svoje zážitky. A jak tak vyprávěli, stál Ježíš uprostřed nich.

Ondřej, který si toho jako první všiml, zavolal: „Já vidím ducha, podívejte!“

Všichni se vylekali, měli strach.

V tom Ježíš promluvil hlasem plným pokoje: „Moji milí, tolik jsme toho spolu zažili a vy nechápete, co se děje? Jak vás vůbec může napadnout, že jsem duch?“

A ukázal jim své ruce a nohy a řekl: „Vždyť jsem to já! Můžete si na mě sáhnout, duch přece nemá maso a kosti! Jsem to já Ježíš, ukřižovaný a vzkříšený.“

Ale učedníci se tomu divili a nemohli tomu všemu uvěřit. Měli radost, ale tohle jim hlava nebrala.

Ježíš jim tedy řekl: „Máte tady něco k jídlu?“

Učedníci si mezi sebou nevěřičně říkali: „To přece není možné, aby měl duch hlad? Třeba to je opravdu Ježíš...“

Podali mu kousek pečené ryby, Ježíš si ji vzal a snědl ji před nimi.

A v tu chvíli jako by se jim otevřelo srdce i mysl. Petr se díval na Ježíše a vzpomínal, jak Ježíš z kousku ryby a z pár chlebů nasýtil celý zástup, zatímco oni propadali panice.

Jan se díval na Ježíše a vzpomínal, jak jim jednou Ježíš říkal: „Já jsem chléb života, kdo přichází ke mně, nikdy nebude hladovět, a kdo věří ve mne, nebude nikdy žíznit.“

Teď jako by teprve rozuměl, co tím Ježíše myslel.

Matouš se díval na Ježíše a vzpomínal na jejich poslední společnou večeři před jeho ukřižováním. To byla smutná chvíle, vůbec ničemu nerozuměli, přitom jim to Ježíš pořád opakoval, že se musí naplnit všechno, co se o něm píše v Mojžíšově zákoně, v Prorocích i Žalmech.

Tomáš se díval na Ježíše a vzpomínal, jak včera lovili ryby a nemohli nic chytit a nějaký neznámý muž jim ukázal, kam hodit sítě. A pak když dorazili ke břehu, viděli ohniště a na něm rybu a chleba. A poznali, že je to Ježíš.

Tolik toho s Ježíšem zažili... Ale co teď s tím? Co dál?

A v tom je vytrhlo z jejich vzpomínání Ježíšovo slovo: „Vy jste toho všeho svědci. Byli jste při tom, stáli jste při mně, zažili jste, jaký je Bůh. Nyní je čas

zvát lidi k zamyšlení, ke změně života, ke společnému stolu, k víře. Počkejte v Jeruzalémě, dokud k tomu nedostanete Boží sílu, Ducha pomocníka.“

Tentokrát Ježíš nezmizel bez rozloučení, nevypařil se beze slova. Vzal je ještě na krátkou procházku kousek za Jeruzalém. A tam pod širým nebem se s nimi rozloučil. Byla to taková bohoslužba na rozloučenou a na závěr zvedl ruce a požehnal jim. A když jim žehnal, začal se od nich vzdalovat, ale pořád jim žehnal a pak byl nesen do nebe a poslední, co učedníci viděli, byly Ježíšovy probodené žehnající ruce, jako by jim z nebe mával a sliboval jim, že bude stále s nimi, že je nikdy neopustí, že je má rád, vždyť kvůli nim umřel na kříži.

Je velký rozdíl, jestli někdo zmizí beze slova, bez rozloučení, bez přání na cestu nebo se s námi rozloučí, mává nám, dokud ho vidíme, směje se na nás.

A snad i díky tomu hezkému rozloučení s Ježíšem se učedníci začali radovat, pořád totiž viděli Ježíše, jak jim žehná a slyšeli jeho slova, že bude stále s nimi. A i když zavřeli oči, viděli žehnajícího Ježíše. Jeho přání na cestu, jeho požehnání bylo stále s nimi, tak jako je i s námi, a proto se nemusíme ničeho bát. S velikou radostí se učedníci vrátili do Jeruzaléma, byli stále v chrámě a chválili Boha.

I na prázdniny dostáváme požehnání, Boží přání na cestu, o které nyní společně poprosíme: *Svaté Boží požehnání, buď nad námi bez přestání! Svaté Boží požehnání, ať nás od zlého vždy chrání. Amen.*

Pomůcky: Pracovní list Zdeňka Šorma.¹

41.2.3 Starší školní děti

Práce s biblickými texty

Předložíme dětem dvě zprávy o nanebevstoupení (L 24,50–53, Sk 1,1–14), děti si mohou zahrát hru „Najdi deset rozdílů...“ Můžete vést rozhovor o tom, proč se ty příběhy liší a v čem se liší? Jaká je reakce učedníků? Co dělá a říká Ježíš?

¹ Viz <<http://katecheze.evangelnet.cz/pracovni-listy/01-nanebevstoupeni>>

Práce s obrazem

Ukažte dětem obraz.²

Ptejte se dětí, co vidí na obrázku? Co se tam děje? O jaké události obraz vypráví? Jaká je tam atmosféra? Proč má Ježíš červenou barvu – co to může znamenat (jinakost, oddělení, utrpení, královská barva – sláva)? Co Ježíš dělá? Líbí se vám ten obraz? Přečtete si příběh L 24, (36–49) 50–53 a děti mohou sami svým způsobem zobrazit tuto událost.

Práce s příběhem

1) Napište na papír slova „nanebevstoupení“ a „nanebevzetí“. Vedte rozhovor: Mají obě slova stejný význam? (Nanebevstoupení – zdůrazněna aktivita toho, který vstupuje na nebesa a nanebevzetí – zdůrazněna aktivita toho, který bere na nebesa, jedná se o čin Boží.) Co ve vás ta slova vzbuzují? Co vás napadne, když je slyšíte? Nějaký obraz, nápad, myšlenka, příběh?

2) Přečtete příběh z L 24,50–53.

3) Doplňte Ježíšova slova: Jak Ježíš žehnal učedníkům? Co jim mohl říci? Co byste od něho rádi slyšeli vy?

Doplňte modlitbu a chválu učedníků: Za co se učedníci modlili? Jak chválili Boha?

4) Je dobře, že Ježíš odešel od učedníků? Mělo to nějaký smysl? (Ježíš opouští učedníky, dává jim svobodu dozrát, dospět, věřit, je to teď jejich „job“ – hlásat evangelium, starat se o potřebné, Ježíš je v Boží blízkosti, čeká na nás, připravuje nám místo, přimlouvá se za nás, jeho život a skutky měly smysl, Bůh ho přijal, zaslouží si to aj.)

5) Jak si vysvětlujete, že se učedníci „s velikou radostí vrátili do Jeruzaléma“? Z čeho měli radost? Vždyť to, co právě zažili, je vlastně smutné – rozloučení s blízkým člověkem... (Učedníci nejsou zoufalí, protože věří, jejich srdce je naplněné vírou, vzpomínají na Ježíšova slova: „Já jsem stále s vámi až do skonání tohoto věku,“ vědí, že i když se Ježíše už nemohou dotknout, zůstává svým způsobem s nimi. „Kde se dva neb tři sejdou v jeho jménu, tam bude Ježíš uprostřed nich.“ Ježíš jim zaslíbil pomocníka Ducha svatého, bude to „moc z výsosti“. Nanebevstoupení je radostná událost – Ježíš byl vzkříšen, vstoupil do Boží slávy, kde se za nás přimlouvá.)

2 Viz <<http://www.cestykatecheze.cz/casopis/-/7B-Nanebevstoupeni-Pane.html>>

6) Jak je Ježíš přítomen dnes s námi? (V našem srdci, v modlitbě, požehnáním, když se sejdeme dva neb tři v jeho jménu, v těch nepatrných bratřích, v Duchu svatém aj.)

Pomůcky: Obrázek, velký papír, Bible.

•••••

41.3 LITURGIE

41.3.1 Písně

Zůstaň s námi (SV 401, EZ 622); *Dál, přece nejdete sami* (sv 39); *Někdo mě vede za ruku* (BTS 22, SV 210, EZ 176); *To já ó Pane můj* (sv 331); *Rok za rokem* (sv 286); *Písnička díky* (BTS 18)

41.3.2 Biblický text k zapamatování

Áronské požehnání: *Ať Hospodin ti žehná a chrání tě. Ať Hospodin rozjasní nad tebou svou tvář a je ti milostiv, ať Hospodin obrátí k tobě svou tvář a obdaří tě pokojem.* (Nu 6,24–26)

41.3.3 Rituál

Pro lukášovské příběhy se bude hodit zpracování refrénu písně *Má duše Boha velebí*. Můžete ho buď recitovat nebo zpívat.

Solo: Má duše Boha velebí

Všichni: chválu vzdává

Solo: Pánem je nejen na nebi

Všichni: Buď mu sláva!

41.3.4 Okénko do bohoslužeb

Když ráno přijdete do kuchyně, jak pozdravíte ostatní? Když přijdete odpoledne do obchodu, co řeknete? Když má někdo narozeniny, co mu popřejete? Když se s někým loučíte, co povíte? Když končí bohoslužby, co

dostaneme na cestu? Co dělá farář/ka rukama? Požehnání. To je takové Boží přání pro nás.

Dnes se loučíme se školním rokem. Také se loučíme s evangeliem, které pro nás napsal Lukáš. Ale není to nadobro. Po prázdninách nás čeká pokračování. Je to podobné jako v dnešním příběhu – Ježíš se v něm loučí se svými učedníky, ale rozhodně to není napořád.

41.3.5 Modlitba

Pane Ježíši Kriste, děkujeme, že jsi s námi, i když tě nevidíme. Děkujeme, že jsi s námi, když o tobě mluvíme, když ti věříme, když na tebe myslíme, když tě o něco prosíme. Prosíme, žehnej celému světu, i naší rodině, našim kamarádům, našemu sboru a usmívej se na nás. Amen.

.....
REJSTŘÍK PROBÍRANÝCH BIBLICKÝCH TEXTŮ

Mt 1-2	9	L 1,5-25	91	L 16,19-31	148
Mt 4,1-11	19	L 1,57-80	91	L 19,1-10	164
Mt 5,1-11	27	L 1,26-56	101	L 23	176
Mt 13,24-30	38	L 2,1-20	111	L 24,13-35	189
Mt 13,36-43	38	L 2,21-52	120	L 24,36-53	211
Mt 18	45	L 4,14-30	128		
Mt 25,31-46	53	L 6,24-25	148		
Mt 26,69-75	63	L 6,32-36	140		
Mt 27	71	L 10,25-37	140		
Mt 28	81	L 15,1-32	156		

ZPĚVNÍKY (POUŽITÉ ZKRATKY)

- EZ Evangelický zpěvník (a dodatek)
- SV Svítá
- HA Haleluja Amen
- BTS Buď tobě sláva

.....

**DÁL PŘECE NEJDEME SAMI
S MATOUŠEM A LUKÁŠEM**

Katechetická příručka 2017–2018

Uspořádala Marta Sedláčková

**ČESKOBRATRSKÁ
CÍRKEV
EVANGELICKÁ**

Vydala synodní rada Českobratrské církve evangelické
Jungmannova 9, 111 21 Praha 1
První vydání, 2018
vychova@e-cirkev.cz
www.e-cirkev.cz

Úlohy obsažené v knize jsou postupně zveřejňovány na webu Katecheze – <http://katecheze.evangnet.cz>. Na stejné adrese naleznete další materiály pro práci s dětmi. Zaregistrovaní uživatelé mohou na týchž stránkách zveřejňovat i své vlastní katechetické materiály.